

การพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
ของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี จังหวัดอ่างทอง

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุมาลี มีสกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ธันวาคม 2552

การพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
ของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี จังหวัดอ่างทอง

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุมาลี มีสกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ธันวาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
ของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี จังหวัดอ่างทอง

บทคัดย่อ
ของ
สุมาลี มีสกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ธันวาคม 2552

สุมาลี มีสกุล. (2552). การพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี จังหวัดอ่างทอง. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง, รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง 2) วิเคราะห์ผลกระทบทางตรง (Direct effect) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect effect) และผลกระทบรวม (Total effect) ของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง 3) ตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกตามกลุ่มที่ตั้งของโรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเมืองและเขตนอกเมือง โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนวัยรุ่นช่วงอายุ 13–18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 13,181 คน ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 864 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรแฝงจำนวน 6 ตัว ได้แก่ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ค่านิยมทางวัตถุ การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จำนวน 6 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง และแบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.783, 0.880, 0.922, 0.931, 0.933 และ 0.904 ตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานโดยใช้โปรแกรม SPSS ตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้นและตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling : SEM) โดยใช้โปรแกรม LISREL ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์ ($\chi^2 = 390.163$, $df = 135$, $p < 0.001$, $\chi^2/df = 2.890$, $GFI = 0.954$, $AGFI = 0.935$, $RMSEA = 0.047$, $RMR = 0.025$, $SRMR = 0.025$, $CFI = 0.989$, $CN = 368.299$)

2. ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้รับอิทธิพลเชิงสาเหตุมาจากตัวแปรในโมเดล โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคทุกตัวแปร ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมสูงที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญญาะ รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเองโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.753 และ 0.472 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลกระทบทางตรงต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมมากที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญญาะ รองลงมาคือค่านิยมทางวัตถุโดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.753 และ 0.119 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบทางอ้อมจากความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะมากที่สุด รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวได้ส่งผลกระทบทางอ้อมมายังความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ผ่านการบริโภคเชิงสัญญาะและค่านิยมทางวัตถุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.472 และ -0.459 ตามลำดับ และตัวแปรเชิงสาเหตุในสมการโครงสร้างทั้ง 5 ตัว สามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ร้อยละ 66.9

3. ผลการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกตามกลุ่มที่ตั้งของโรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเมืองและชานเมือง พบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของกลุ่มที่ศึกษาเหมือนกัน รวมทั้งมีขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์ภายในโมเดลย่อยแต่ละโมเดลไม่แตกต่างกันตามกลุ่มที่ตั้งของโรงเรียน ยกเว้นค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงและค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในจำนวน 3 ตัว ที่มีความแปรเปลี่ยนไปตามคุณลักษณะของประชากรที่แตกต่างกันซึ่งทั้ง 3 ค่านี้เป็นค่าที่ไม่นำมาใช้ในการอธิบายความแตกต่างระหว่างโมเดลการวิจัย ภายใต้คุณลักษณะของกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน

The Development of Validation of Alienation in Consumption Culture Model of Students
Age Between 13 – 18 Years in Angthong Province.

AN ABSTRACT

BY

Sumalee Meesakul

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

December 2009

Sumalee Meesakul. (2009). *The Development of Validation of Alienation in Consumption Culture Model of Students Age Between 13–18 Years in Angthong Province*. Master Thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Sakesan Thongkhambanjong, Assoc. Prof. Dr. Sakchai Nirunthawee.

The purposes of this research were to: 1) develop the validation of the alienation in consumption culture model of students ages between 13–18 in Angthong province; 2) study direct effects, indirect effects and total effects of casual variable that impacted on the alienation in consumption culture; and 3) examine the invariance of the alienation in consumption model, classified by area that school of which students' studying were situated (school in urban and school in suburb). The targets of this research were 864 students ages between 13–18 who were studying in first semester of 2009 academic year in Angthong, selected by multi-stage random sampling. The latent variables used in this research were alienation in consumption culture, materialism, sign consumption, socialization about materialism, self-esteem and causing need for sign consumption. The research instruments included the six questionnaires. There were the questionnaire of alienation in consumption culture, the questionnaire of materialism, the questionnaire of sign consumption, the questionnaire of socialization about materialism, the questionnaire of self-esteem and the questionnaire of causing need for sign consumption with their reliabilities 0.783, 0.880, 0.922, 0.931, 0.933 and 0.904 respectively. The primary data was analyzed by SPSS Program. For investigating the validation of the developed model and examining the invariance of the developed model, we used Structural Equation Model (SEM) with LISREL Program.

The research results were as follow:

1. The casual model of alienation in consumption culture, which was developed following Pongsawas Sawasdipong's idea about the alienation problem of humans analyzation according to Sociology Buddhism and Henri Lefebvre & Jean Baudrillard idea about the same problem in social consumerism that created paths between variables by the interactionism model, had a good fit with the empirical data ($\chi^2 = 390.163$, $df = 135$, $p < 0.001$, $\chi^2/df = 2.890$, $GFI = 0.954$, $AGFI = 0.935$, $RMSEA = 0.047$, $RMR = 0.025$, $SRMR = 0.025$, $CFI = 0.989$, $CN = 368.299$)

2. Alienation in consumption culture was obtained from the most total effect by sign consumption, secondarily was caused by self-esteem. The total effects were value 0.753 and 0.472 respectively. The causal variable, which was the most influence on alienation in consumption culture directly, was sign consumption, secondarily was materialism, with value 0.753 and 0.119 respectively. Furthermore, alienation in consumption culture was obtained the most indirect effect by need of student through sign consumption, secondarily was self-esteem through materialism. The indirect effects were value 0.472 and -0.459 respectively. All of the causal variables could explain the variance of alienation in consumption culture as much as 66.9 percent.

3. Through the examination of the invariance of alienation in consumption culture model of students ages between 13–18 in Angthong, classified by area that school of which students' studying were situated (school in urban and school in suburb), the result of this method found that the alienation in consumption culture model had the same structural relationship of variable among target groups but covariance between error of latent variable and error of measurement, that were related to observed variable, wherein, only 3 pairs were different between the target groups. The different values were neglected in this research because they were not significant value to explain the relationship between latent variable in casual model under the different trait of the target groups.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
ของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี จังหวัดอ่างทอง
ของ
สมาลี มีสกุล

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน ธันวาคม พ.ศ.2552

คณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ติรกานันท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวิมล กฤษศยาสา)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา ข้อคิด ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ และพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องในการทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้เป็นงานที่สมบูรณ์ ตลอดจนด้วยความเอาใจใส่และเมตตาต่อผู้วิจัยอย่างยิ่ง รวมทั้งยังเป็นผู้ที่ชี้แนะแนวทางและเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการทางสถิติแบบใหม่ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ติรกานันท์ และ อาจารย์ ดร.สุวิมล กฤษฎะหาสน์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเพิ่มเติมที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ในการทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้เป็นงานที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวัดผลและวิจัยทางการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้ประสิทธิ์ประสาทให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกท่าน ที่ได้สละเวลามาช่วยตรวจคุณภาพและพิจารณาแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไม่ได้เลย ถ้าผู้วิจัยไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ผู้ที่เปี่ยมกำลังใจสูงสุดในการเรียนคือแม่ของผู้วิจัย ผู้ที่คอยให้ความรัก ให้กำลังใจช่วยเหลือพร้อมทั้งสนับสนุนในทุกเรื่องที่สามารถจะช่วยให้กับผู้วิจัยได้ตลอดการศึกษา และพ่อผู้ซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษาที่คอยปลุกฝังให้ผู้วิจัยเป็นคนรักและสนใจในการศึกษาตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่

ขอให้คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มอบเป็นเครื่องบูชาคุณแต่ บิดา มารดา และครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณที่คอยให้การอบรมสั่งสอนตลอดมา

สุมาลี มีสกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
สมมติฐานในการวิจัย.....	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค.....	17
ความหมายของความแปลกแยก.....	18
แนวคิดของความแปลกแยกตามทัศนะของนักปรัชญาสังคม.....	20
ประเภทของความแปลกแยก.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค.....	28
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงสาเหตุ.....	34
การกำหนดแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความแปลกแยกใน	
วัฒนธรรมการบริโภค.....	34
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการเลือกตัวแปรและสร้างกรอบแนวคิด	
ในการวิจัย.....	37
ความหมายและการวัดตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	46
ความหมายและการวัดค่านิยมทางวัตถุ.....	46
ความหมายและการวัดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์.....	49
ความหมายและการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม.....	51
ความหมายและการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง.....	54
ความหมายและการวัดความต้องการในการบริโภค.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องความแปลกแยก.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ.....	66
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและการวิเคราะห์ ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด.....	68
ความหมายของความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น.....	68
ความสำคัญของสมการโครงสร้างเชิงเส้น.....	69
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสมการโครงสร้าง.....	71
ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง.....	73
การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด.....	74
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	78
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	83
คุณภาพเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น.....	87
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	103
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	115
การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น.....	116
การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัด.....	121
การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง กับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	124
การตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุ.....	133

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	140
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	140
สรุปผลการวิจัย.....	142
อภิปรายผล.....	145
ข้อเสนอแนะ.....	150
บรรณานุกรม.....	152
ภาคผนวก.....	160
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	205

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงโรงเรียนและจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากรจำแนกตามเขตพื้นที่และระดับชั้น.....	79
2 แสดงโรงเรียนและจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มในแต่ละระดับชั้นของแต่ละโรงเรียน.....	83
3 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค.....	88
4 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ.....	90
5 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญาะ.....	92
6 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ.....	95
7 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง.....	97
8 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ.....	100
9 เมทริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค.....	118
10 ค่าสถิติพื้นฐานและผลการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรสังเกตได้และการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาก่อนและหลังการแปลงเป็นคะแนนมาตรฐาน.....	120
11 การวิเคราะห์คุณภาพของโมเดลการวัดตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้างของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค.....	121
12 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	126
13 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ภายในสมการโครงสร้างความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหลังการปรับโมเดล.....	130
14 อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: IE) อิทธิพลรวม (Total effect: TE) และค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (Coefficient of determination: R^2).....	132
15 ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี จังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง.....	135

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
16 ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของความคลาดเคลื่อนในการวัด ที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในโมเดลเชิงสาเหตุของ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี จังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียน ในเขตเมืองและนอกเมือง.....	139
17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแบบสอบถาม.....	164
18 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัด ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN).....	169
19 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัด ค่านิยมทางวัตถุ (MATL).....	170
20 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัด การบริโภคเชิงสัญญา (SIGC).....	171
21 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัด กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN).....	172
22 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัด ความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF).....	173
23 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัด ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา (NEED).....	175
24 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัด ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN).....	176
25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัด ค่านิยมทางวัตถุ (MATL).....	177
26 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัด การบริโภคเชิงสัญญา (SIGC).....	178
27 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัด กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN).....	179
28 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัด ความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF).....	180
29 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัด ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา (NEED).....	183

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวแปรตาม	12
2 โมเดลสมการโครงสร้างแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลการวิจัย	12
3 รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม.....	44
4 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยซึ่งทำให้เกิดความแปลกแยก ในวัฒนธรรมการบริโภคตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม.....	45
5 กรอบแนวคิดแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวแปรตาม พร้อมกับแนวคิดและผลการวิจัยของนักวิชาการที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่ เป็นเหตุและผลของเส้นโยงที่เชื่อมระหว่างตัวแปร.....	46
6 โมเดลสมการโครงสร้าง.....	71
7 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง.....	73
8 ขั้นตอนการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล.....	77
9 แสดงแบบแผนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Sampling Plan).....	81
10 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	85
11 ขั้นตอนการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13 – 18 ปี ในจังหวัดอ่างทองเมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียน ในเขตเมืองและนอกเมือง.....	109
12 โมเดลสมการโครงสร้างแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า ในโมเดลสมมติฐาน.....	124
13 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวแปรตามหลังการตัด เส้นทางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากโมเดล การวิจัย.....	125
14 โมเดลสมการโครงสร้างแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลหลังการ ตัดเส้นทางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากโมเดล การวิจัย.....	125
15 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความ แปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคก่อนการปรับโมเดล.....	129
16 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความ แปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหลังการปรับโมเดล.....	129

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
17 โมเดลสมการโครงสร้างที่ 1 (หลังการปรับโมเดล).....	130
18 โมเดลสมการโครงสร้างที่ 2 (หลังการปรับโมเดล).....	131
19 โมเดลสมการโครงสร้างที่ 3 (หลังการปรับโมเดล).....	131
20 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความ แปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียน ในเขตเมือง.....	134
21 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความ แปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียน ในเขตนอกเมือง.....	134
22 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดความแปลกแยกใน วัฒนธรรมการบริโภค.....	176
23 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดค่านิยมทางวัตถุ.....	177
24 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดการบริโภคเชิงสัญญา.....	178
25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดการวัด กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ.....	180
26 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง	182
27 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดความต้องการที่เป็น สาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา.....	184
28 แผนภาพการกระจายแสดงการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่าง ตัวแปรสังเกตได้.....	184

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาวะความแปลกแยก (Alienation) เป็นเรื่องที่ถูกคนจำนวนมากมักไม่คุ้นหูหรือคุ้นเคยกับเรื่องนี้เท่าใดนัก และเมื่อนำไปใช้ก็มักจะนำไปใช้ในความหมายที่ผิดแปลกไปจากเดิม ทำให้กระแสของคนส่วนใหญ่ต่างตั้งข้อสงสัยว่า “ภาวะความแปลกแยก” คืออะไร เหตุใดจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน นักวิชาการต่างประเทศหลายท่านในทัศนะของนักสังคมศาสตร์และนักจิตวิทยาสังคม ได้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องนี้อย่างลึกซึ้งในแง่มุมต่างๆ ดังจะพบว่า มีเอกสาร บทความ และหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่มาก ในขณะที่นักวิชาการของไทยไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็นว่ามีความสนใจใคร่ที่จะศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้งที่ในปัจจุบันปรากฏการณ์ความแปลกแยกของมนุษย์ได้เปลี่ยนไปจากเดิม มนุษย์ในศตวรรษที่ 20 ซึ่งดำรงอยู่ในระบบทุนนิยมสมัยใหม่ได้ถูกทำให้แตกต่างจากมนุษย์ในศตวรรษที่ 19 โดยมนุษย์ในศตวรรษที่ 19 จะสำแดงตัวตนที่แท้จริงของตนเองผ่านสถานะของแรงงาน แต่ในศตวรรษที่ 20 มนุษย์ได้กลายสภาพมาอยู่ในสถานะผู้บริโภคที่สำแดงตนเองผ่านกระบวนการของการบริโภคในสังคมบริโภคนิยมและสร้างวัฒนธรรมและตัวตนของตนเองโดยผ่านการบริโภค ทำให้ปรากฏการณ์เรื่องความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันในศตวรรษที่ 20 นี้เปลี่ยนไปจากเดิมในศตวรรษที่ 19 ที่เคยเป็นความแปลกแยกซึ่งเกิดขึ้นระหว่างแรงงานกับกระบวนการผลิตและผลผลิตจากการผลิตของตนเอง กลายมาเป็นความแปลกแยกแบบใหม่ที่ผสมผสานเข้ากับความแปลกแยกแบบเดิมอันเนื่องมาจากการแพร่ขยายของลัทธิบริโภคนิยมซึ่งได้พยายามทำให้การบริโภคที่ฟุ่มเฟือยกลายเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป (กุลลินี มุทธาภลิน. 2541: 86)

ในระบบทุนนิยมสมัยใหม่ที่ผู้ผลิตมีระบบการผลิตขนาดใหญ่และศักยภาพในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านความรู้เกี่ยวกับวิทยาการสมัยใหม่ ได้ส่งผลให้ภาคการผลิตสามารถผลิตสินค้า (Products) ออกมาสู่ระบบเศรษฐกิจเป็นปริมาณมากและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้นไปอีกตามกำลังการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาจากภาวะการดังกล่าวคือปัญหาสินค้าที่ผลิตออกมาล้นตลาดเกินความต้องการในการใช้ของผู้บริโภค ซึ่งในระบบสภาวะเช่นนี้อาจส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะชะงักงันขึ้นได้ หากสินค้าที่ผลิตออกมาไม่สามารถกระจายออกไปสู่ผู้บริโภคได้หมด ดังนั้นนายทุนจึงได้คิดหาทางแก้ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นโดยการขยายบทบาทของตนออกไปสู่บทบาทใหม่ที่เรียกว่าผู้ชี้นำจิตสำนึก (Captain of consciousness) ซึ่งมีหน้าที่เข้าไปควบคุมวิถีการดำเนินชีวิต ระบบความคิดความเชื่อ และสถาบันต่างๆ ในสังคม เพื่อครอบงำและสร้างความเชื่อในลัทธิบริโภคนิยม โดยเฉพาะการควบคุมการสร้างความต้องการของผู้บริโภคให้สอดคล้องไปกับการขยายตัวของระบบการผลิต (Manufacture of demand for the product) อันจะเป็นประโยชน์และเอื้อต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ

ในระบบทุนนิยมมากที่สุด (กุลลินี มุทธากลิน. 2541: 86-89) การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยได้กลายมาเป็นวัฒนธรรมใหม่ในการบริโภคของมนุษย์ โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญอยู่ที่การสร้างจิตสำนึกแบบใหม่ให้กับมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องการบริโภค คือ “อุดมการณ์แห่งการบริโภค” ซึ่งมีเนื้อหาของอุดมการณ์เป็นความพึงพอใจที่ได้มาจากการบริโภค ความสุขของมนุษย์ถูกทำให้เหลือเพียงคำจำกัดความว่าเป็นความร่ำรวยจากการได้เสพวัตถุ ทุกคนในสังคมต่างได้รับการยืนยันว่าตนเองจะมีโอกาสบริโภคที่อาจจะมากน้อยแตกต่างกันไป ถึงแม้ว่าการตอบสนองในทางที่เป็นจริงอาจจะไม่สมบูรณ์ครบถ้วน อุดมการณ์ดังกล่าวนี้ได้ผลักดันให้ผู้คนวิ่งตามการบริโภคอย่างไม่หยุดหย่อน (อิศม โกมลวิทย์ธร. 2538: 19) ความต้องการของผู้บริโภคได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการควบคุมจัดการผ่านสื่อโฆษณาของระบบสื่อสารมวลชนอันทันสมัยในสังคมของข่าวสารข้อมูล เพื่อเป็นหลักประกันว่าสินค้าและบริการที่ถูกผลิตขึ้นมาในระบบเศรษฐกิจจะต้องถูกบริโภค แม้ว่าสินค้านั้นอาจจะไม่ได้ถูกนำมาใช้สอยให้เกิดอำนาจของการใช้ใดๆ ขึ้นเลยก็ตาม (กุลลินี มุทธากลิน. 2541: 90) การแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์โดยผ่านทางสินค้าได้ทำให้การบริโภคสินค้าแบบเดิมกลายเป็นรูปธรรมที่มีขีดจำกัดเปลี่ยนเป็นการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ที่สามารถกระทำได้อย่างไร้ขอบเขต (กาญจนา แก้วเทพ. 2541: 153) วัฒนธรรมการบริโภคจึงเป็นอุดมการณ์ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกแห่งความอยากร โดยครอบครองและควบคุมมวลชนไว้ภายใต้สัญญาแห่งเสรีภาพของการบริโภคเพราะในสังคมแห่งวัฒนธรรมการบริโภคนี้ กิจกรรมการบริโภคไม่ได้เป็นมรรคหรือหนทางอันนำไปสู่เป้าหมายที่มีคุณค่าใดๆ ในระดับขั้นที่สูงขึ้น หากแต่กลับกลายมาเป็นกิจกรรมที่สร้างจุดจบและเป้าหมายในตนเองต่อเนื่องไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (กุลลินี มุทธากลิน. 2541: 90) ผลซึ่งตามมาจากสังคมในระบบทุนนิยมแบบใหม่ที่นอกเหนือไปจากวัฒนธรรมในการบริโภคนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ถูกตัดขาดออกจากกันอย่างสิ้นเชิงเหลือแต่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่ปะทุขึ้นไปทั่วทุกระดับสังคม ความเปล่าเปลี่ยวว่าเหวเกิดขึ้นท่ามกลางเมืองใหญ่ที่ผู้คนแออัด มีแต่ความเจียบงันของผู้คนที่ห้องอยู่ติดกันท่ามกลางระบบการสื่อสารขนาดมหึมา ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ด้วยกันหดหายไป สังคมเป็นสังคมที่ความแตกร้างแผ่กระจายไปทั่ว โดยที่บรรดาคำอธิบายต่างๆ ทั้งทางปรัชญาสมัยใหม่และทฤษฎีสังคมก็ไม่สามารถจะประสานความแตกร้างนี้ให้กลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ มนุษย์ยุคใหม่ต้องแปลกแยกจากการหลงใหลได้ปลื้มอยู่กับวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าที่ไม่เคยรู้จักเพียงพอและไม่เคยให้ความพอใจได้อย่างแท้จริง รวมทั้งต้องตกอยู่ภายใต้วังวนของสภาวะการแสวงหาวัตถุสิ่งของไม่ว่าด้วยวิธีการใดก็ตามเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองที่ไม่มีวันสิ้นสุด (อิศม โกมลวิทย์ธร. 2538: 19-21)

จากผลโครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหาเด็กไทยในมิติวัฒนธรรม” ของ อมรวิรัช นาคทรพร (2549: 45) ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งสถาบันรามจิตติที่นำเสนอต่อกระทรวงวัฒนธรรม ในมิติของการบริโภค พบว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับกระแส “วัฒนธรรมกิน ดื่ม ช้อป” เป็นตัวแรงให้เกิดค่านิยมบริโภคอย่างมหาศาล เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากโฆษณาให้ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย นิยมแฟชั่นราคาแพงหรือของมีเยื่อห่อ อาทิเช่น โทรศัพท์มือถือ นาฬิกา น้ำหอม กระเป๋าถือ ประกอบ

กับผลการประมวลข้อมูลและรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชนไทยของ 18 เครือข่ายเยาวชน ซึ่งถูกเปิดเผยโดย ม.ล.ยุพดี ศิริวรรณ ที่ปรึกษาโครงการทู บี นัมเบอร์วัน ในทูลกระหม่อมหญิง อุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (2551: 15) ในส่วนข้อมูลด้านสภาพการณ์ปัญหาเด็กและ เยาวชน พบว่าปัญหาการตกเป็นเหยื่อการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นปัญหาหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นใน สังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าคืออาชญากรรมที่เกี่ยวกับวัยรุ่นโดยมีเหตุมาจากการประสังค์ใน ทรัพย์สินของบุคคลอื่น เพื่อนำมาซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยที่ตนเองต้องการไว้ใช้ และปัญหาการขายตัวของ เด็กวัยรุ่น เพื่อนำเงินมาซื้อของใช้ราคาแพงนั้นได้เพิ่มขึ้นมากในปัจจุบัน ปัญหาตามที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าในขณะนี้ภาวะความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้เข้ามาครอบงำวัยรุ่น จน ทำให้เขาสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ได้มาสิ่งที่เขาต้องการถึงแม้ว่าจะต้องทำผิดกฎหมายก็ตาม

จากข้อมูลดังกล่าวและการทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยก ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความแปลกแยกที่มีอยู่ในประเทศไทยล้วนเป็นความแปลกแยกใน การทำงานทั้งสิ้น ทั้งที่ในสังคมปัจจุบันปรากฏการณ์ความแปลกแยกได้เปลี่ยนไปและนักวิชาการ ต่างประเทศได้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับความแปลกแยกในการทำงานน้อยลง แต่ได้กล่าวถึง ความแปลกแยกในแง่มุมอื่นมากขึ้น ประกอบกับการที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนนักเรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษาของจังหวัดอ่างทอง ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียนซึ่งกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น และเห็นว่า ปัญหาการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยและปัญหาอื่นที่จะเกิดขึ้นตามมาจากภาวะความรู้สึกแปลกแยกใน วัฒนธรรมการบริโภคซึ่งเกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นได้เริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน มี ความสนใจที่จะศึกษาสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่น ในช่วงอายุระหว่าง 13-18 ปี ของจังหวัดอ่างทอง ในการนี้ผู้วิจัยพบว่าทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเป็น ทฤษฎีที่นิยมใช้ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ ความแปลกแยกนับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึง นำทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยก ในวัฒนธรรมการบริโภค ทฤษฎีนี้แบ่งสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านลักษณะที่เอื้ออำนวยหรือขัดขวางการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการ บริโภค ด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคลที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และด้าน จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และผู้วิจัยยังทำ การศึกษาต่อไปอีกว่ามีแนวคิด ทฤษฎี หรืองานวิจัยใดบ้างที่กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความแปลก แยกในวัฒนธรรมการบริโภค เพื่อนำมากำหนดตัวแปรที่ใช้ในด้านต่างๆ ตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม และพบว่า พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องปัญหาความแปลกแยกของ มนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ แนวคิดดังกล่าวได้กล่าวว่ามีปัจจัยที่ทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยก 2 ประการ ประการแรกเป็น ปัจจัยทางจิตวิทยาซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดจากภายในตัวของมนุษย์เอง คือ กิเลส ตัณหา ภายในจิตใจ และประการที่สองเป็นปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่ได้ เปลี่ยนแนวคิด ค่านิยม และการดำรงชีวิตในสังคมของมนุษย์ ให้เห็นถึงความสำคัญของวัตถุเป็น

สำคัญ อริคม โกมลวิทยาธร (2538) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Henri Lefebvre ที่มีต่อความแปลกแยกในสังคมบริโภคนิยม ในบทความ “ทฤษฎีว่าด้วยการศึกษาเรื่องสังคมบริโภคนิยม” ซึ่งได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคว่าเกิดมาจากค่านิยมทางวัตถุ นอกจากนี้ เกษม เพ็ญภินันท์ (2550) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Jean Baudrillard เกี่ยวกับผลของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ของมนุษย์ในสังคมของการบริโภค ในบทความ “สู่พรมแดนความรู้เรื่องวัฒนธรรมการบริโภค” ซึ่งได้กล่าวว่าการบริโภคเชิงสัญลักษณ์เป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์นั้นเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษาสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุระหว่าง 13–18 ปี จังหวัดอ่างทอง โดยการพัฒนาโมเดลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นสาเหตุตามแนวคิดที่ได้ทำการศึกษา และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม เพื่อใช้ในการทำนายและอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุระหว่าง 13–18 ปี และตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่พัฒนาขึ้น โดยการทดสอบไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเมื่อจำแนกตามกลุ่มที่อยู่ของนักเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง เพื่อผลการวิจัยนี้จะได้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในจังหวัดอ่างทองและสามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและร่วมกันป้องกันปัญหาอันเป็นผลที่จะเกิดตามมากับนักเรียนวัยรุ่น อันมีสาเหตุเนื่องมาจากความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางตรง (Direct effect) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect effect) และผลกระทบรวม (Total effect) ของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกตามกลุ่มที่ตั้งของโรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเมืองและเขตนอกเมือง

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญต่อการวิจัย ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. งานวิจัยนี้เป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคกับกลุ่มวัยรุ่น โดยทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น ตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม
2. ปัจจัยเชิงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น อายุระหว่าง 13–18 ปี ของจังหวัดอ่างทอง มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุในรูปแบบใด และมีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยเพียงใดในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคขึ้น
3. รูปแบบของโมเดลที่ใช้ในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงหรือไม่ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุระหว่าง 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่มีบริบทแวดล้อมซึ่งเอื้อต่อการบริโภคแตกต่างกัน คือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในเขตเมืองและเขตนอกเมือง
4. ข้อค้นพบจากการวิจัยทำให้ได้โมเดลเชิงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งสามารถนำไปขยายผลในเชิงปฏิบัติโดยการนำข้อค้นพบดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางให้กับสถาบันหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรทุกฝ่าย ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการป้องกันและแก้ไขความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่กำลังเป็นปัญหาและแพร่ระบาดอยู่กับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนวัยรุ่นช่วงอายุ 13–18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จากโรงเรียนในเขตจังหวัดอ่างทองจำนวน 15 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 13,181 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนวัยรุ่นช่วงอายุ 13–18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 รวมทั้งสิ้น 864 คน โดยแบ่งออกเป็นนักเรียนจากโรงเรียนในเขตเมืองจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนสตรีอ่างทอง โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และนักเรียนจากโรงเรียนในเขตนอกเมืองจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนวิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยานุกูล” โรงเรียนโพธิ์ทองจินตนาถ โรงเรียนสามโก้วิทยาคม จำนวนโรงเรียนละ 144 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากเทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรสาเหตุภายนอก (Exogenous variables) ประกอบด้วย
 - 1.1 กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ
 - 1.2 ความภาคภูมิใจในตนเอง
 - 1.3 ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์
2. ตัวแปรส่งผ่าน (Mediator variables) ประกอบด้วย
 - 2.1 ค่านิยมทางวัตถุ
 - 2.2 การบริโภคเชิงสัญลักษณ์
3. ตัวแปรตามท้ายสุด (Ultimate Dependent Variable) คือ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับตัวแปรที่นำมาศึกษาแต่ละตัวดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมการบริโภค หมายถึง รูปแบบหรือแบบแผนในการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นในการดำรงชีพโดยปกติทั่วไปของนักเรียนวัยรุ่น ในสังคมระบบทุนนิยมเสรี โดยมีนายทุนหรือเจ้าของสินค้าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการกระตุ้นและสร้างค่านิยมให้เกิดรูปแบบและแบบแผนในการบริโภสดังกล่าว

2. นักเรียนวัยรุ่น หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 13–18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดอ่างทอง

3. ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค หมายถึง การที่นักเรียนสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง สูญเสียความสามารถของตนเองในเรื่องการบริโภค จนเกิดความสับสนไม่เข้าใจตนเอง ไม่สามารถหาจุดหมายของชีวิตที่ให้ความสุขกับตนเองได้อย่างแท้จริง และรู้สึกที่ตนเองมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุ เมื่อต้องตกอยู่ใต้อำนาจของวัฒนธรรมแห่งการบริโภคในสังคมบริโภคนิยมซึ่งสร้างค่านิยมในการบริโภคที่ฟุ้งเฟ้อและฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น วัตถุจากตัวแปรสังเกตได้ คือ

3.1 ความรู้สึกไร้อำนาจ (Powerlessness) หมายถึง การที่นักเรียนไม่มีอำนาจที่จะไปกำหนดแบบแผนของการบริโภคได้ด้วยตนเอง แต่อำนาจในการเลือกบริโภคนั้นตกอยู่ภายใต้การกำกับของอิทธิพลจากสื่อโฆษณาและกระแสนิยมของกลุ่มบุคคลในสังคมที่ชักจูงทำให้เกิดความพอใจที่จะบริโภคและความอยากได้ในตัวสินค้าหรือบริการ

3.2 ความรู้สึกไร้ความหมาย (Meaninglessness) หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกว่างเปล่าของชีวิตตนเองมีอยู่จากการพยายามหาอะไรให้ได้เป็นสิ่งที่ไม่มี ความหมาย ตนเองไม่รู้สึกผูกพันกับสิ่งของที่มีอยู่ เมื่อได้ของที่ต้องการมาแล้วความพอใจในสิ่งของนั้นก็จะหมดไป และรู้สึกว่าตนเองยังขาดบางสิ่งบางอย่างและต้องไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการต่อไปอย่างไม่มีวันจบสิ้น

3.3 ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง (Self estrangement) หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกไม่เข้าใจตนเองสำหรับสิ่งที่ตนเองกระทำในเรื่องการบริโภค การบริโภคเป็นสิ่งที่สร้างความอึดอัดใจและขัดแย้งกับความต้องการของตนเอง พฤติกรรมการบริโภคที่แสดงออกมาเป็นไปเพียงเพื่อหวังที่จะได้รับการตอบสนองและการยอมรับจากกลุ่มบุคคลในสังคมที่เกี่ยวข้องด้วย

4. ค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนที่เห็นว่าความสุขของมนุษย์เกิดมาจากวัตถุเท่านั้น และวัตถุสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดในการอำนวยความสะดวกในชีวิต บุคคลที่สามารถครอบครองปัจจัยทางด้านวัตถุที่บุคคลเห็นคุณค่าไว้ได้มาก บุคคลนั้นย่อมเป็นคนเก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รวมทั้งนักเรียนมีความปรารถนาที่จะครอบครองวัตถุที่มีราคาสูง เพื่อเสริมคุณค่าในตนเองและเพิ่มความเชื่อมั่นในการเข้าสังคมไว้จากตัวแปรที่สังเกตได้คือ

4.1 การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ หมายถึง การที่นักเรียนรู้สึกถึงความสุข ความสะดวก สบายทางกาย จากการมีวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ไว้ใช้และการเสพสิ่งของที่ทำให้ความรื่นรมย์กับตนเองเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตที่เขาจะต้องได้รับ

4.2 การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกนิยมชื่นชอบ ให้การยอมรับ และยกย่อง บุคคลที่สามารถบริโภคและครอบครองวัตถุสิ่งของมีค่าว่าเป็นคนเก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

4.3 ความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง หมายถึง การที่นักเรียนมีความต้องการได้และพยายามหาวัตถุที่สังคมเห็นค่าเป็นที่นิยมของกลุ่มบุคคลในสังคมมาไว้ในครอบครอง โดยวิธีการต่างๆ

5. การบริโภคเชิงสัญญาณ หมายถึง การบริโภคสินค้าของนักเรียนโดยคำนึงถึงคุณค่าเชิงสัญญาณ (Sign Value) ซึ่งเป็นคุณค่าที่เป็นตัวแทนที่บุคคลต้องการแสดงให้ผู้อื่นมองเห็นคุณค่าหรือความเป็นตัวตนของผู้ใช้สินค้านั้นหรือใช้สินค้าเป็นตัวแทนที่ใช้แลกเปลี่ยนในการเข้าสังคมเพื่อเป็นที่ยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นในสังคม วัตถุจากตัวแปรสังเกตได้คือ

5.1 การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญาณ หมายถึง การบริโภคที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นนักเรียนเลือกใช้สินค้าโดยมองถึงประโยชน์หรือคุณค่าทางสัญญาณของสินค้านั้น เพื่อแสดงการ

เป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของผู้ใช้ซึ่งต้องการให้ผู้อื่นทราบว่าตนเองเป็นคนที่มีฐานะดี ทันยุค ทันสมัย มีความสามารถบริโภคสิ่งของสำหรับชนชั้นสูงได้

5.2 การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญา หมายถึง การบริโภคที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นนักเรียนใช้สินค้าเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเชิงสัญญาลักษณะกับบุคคลอื่น โดยการใช้สินค้าที่เป็นที่นิยมของกลุ่มที่ตนต้องการเข้าร่วมเพื่อให้กลุ่มยอมรับ

6. กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดให้นักเรียนมีการเรียนรู้และรับแบบอย่างเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมทางวัตถุจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ซึ่งวัดจากตัวแปรสังเกตได้คือ

6.1 การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน หมายถึง การบอก การสอน การกระทำตนเป็นตัวอย่างจากครอบครัวและโรงเรียน ให้นักเรียนเชื่อว่าความสุขของมนุษย์นั้นเกิดมาจากวัตถุเท่านั้น และวัตถุสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดในการอำนวยความสะดวกในชีวิต บุคคลใดที่สามารถครอบครองปัจจัยทางด้านวัตถุที่บุคคลเห็นคุณค่าไว้ได้มาก บุคคลนั้นจะเป็นคนที่เก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

6.2 การสนับสนุนจากครอบครัว หมายถึง การส่งเสริมค่านิยมในด้านวัตถุให้กับนักเรียนจากผู้ปกครอง โดยการให้เงินใช้เป็นจำนวนมากและซื้อของใช้ที่มียี่ห้อและราคาแพงให้กับนักเรียน

6.3 การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง หมายถึง การที่นักเรียนเลียนแบบความประพฤติของบุคคลที่เป็นกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ บุคคลในครอบครัว เพื่อน ครู ดารา นักแสดง บุคคลในฝันมาปฏิบัติ ในเรื่องของการบริโภคสิ่งของเครื่องใช้ที่แสดงให้เห็นถึงฐานะ ความทันสมัย ความมีหน้ามีตาในสังคม

6.4 การเปิดรับสื่อ หมายถึง การที่นักเรียนสนใจรับชม รับฟัง รายการจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือวิทยุ ซึ่งมีเนื้อหาที่สนับสนุนค่านิยมทางวัตถุ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ นิตยสารที่เกี่ยวกับแฟชั่นการแต่งกาย อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ หรือละครทีวีที่แสดงให้เห็นถึงความร่ำรวยและความสุขสบายของนักแสดงในละคร

7. ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การพิจารณาตัดสินค่าของนักเรียนตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดีในเรื่องต่างๆ เช่น การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การปฏิเสธตนเอง การพึ่งตนเอง การคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีค่าในสังคม ตลอดจนได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและสังคม วัดจากตัวแปรสังเกตได้คือ

7.1 การยอมรับนับถือตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านต่างๆ ดังนี้ ยอมรับในความสามารถที่ตนเองมีอยู่ มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญต่อบุคคลรอบข้าง มีความเชื่อมั่นในเหตุผลและการกระทำของตนเอง มีความพึงพอใจในรูปร่างหน้าตาและสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ในปัจจุบัน

7.2 การได้รับการยอมรับจากเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศได้ สามารถเข้าสมาคมพูดคุยกับผู้อื่นได้ แสดงความคิดเห็นของตนเองและเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อน มีส่วนสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ สามารถทำตนเป็นผู้นำของกลุ่มและได้รับความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี

7.3 การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุคคลภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองและได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว เป็นบุคคลที่คนในครอบครัวให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า ได้รับการยกย่องและได้รับความเข้าใจจากทางบ้านเป็นอย่างดี

7.4 การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับความต้องการของครู สามารถแสดงความสามารถและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้เป็นที่ยอมรับแก่ครู สามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นได้เป็นอย่างดี

8. ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่มาจากจิตใจที่นักเรียนผู้มีความต้องการนั้นไม่รู้สึกตัวว่ามีความต้องการอยู่ในจิตใจและเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดการบริโภคสินค้าโดยคำนึงถึงคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์ของสินค้าเป็นสำคัญมากกว่าคุณค่าที่ได้จากประโยชน์การใช้สอย วัตถุจากตัวแปรที่สังเกตได้คือ

8.1 ความต้องการป้องกันตนเอง หมายถึง ความต้องการของนักเรียนที่จะปกป้องตนเองจากการถูกคุกคามต่อภาพลักษณ์ของตนเอง ด้วยการแสดงพฤติกรรมและทัศนคติบางอย่างเพื่อป้องกันตนเอง ไม่ให้บุคคลอื่นมองตนเองในแง่ที่ไม่ดีหรือไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบ

8.2 ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ หมายถึง การที่นักเรียนมีความต้องการเพื่อแสดงออกถึงความเป็นที่รู้จักของบุคคลอื่น และต้องการให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่าตนเองเป็นใคร โดยการทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ของตนเอง กิจกรรมที่ทำให้เป็นที่รู้จักของบุคคลอื่น

8.3 ความต้องการอำนาจบารมี หมายถึง การที่นักเรียนต้องการอยากมีอำนาจเพื่อนำไปใช้ควบคุมกำกับผู้อื่น โดยการเชิญชวนชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตาม การทำตัวเด่นเหนือกว่าผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ การรู้สึกพอใจเมื่อตนเองมีอำนาจเหนือผู้อื่นหรือดีกว่าผู้อื่น

9. โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตที่มีระยะห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่เกิน 15 กิโลเมตร

10. โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตที่มีระยะห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เกินกว่า 15 กิโลเมตร

11. โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal model) หมายถึง แบบจำลองแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงภายในโมเดลของแต่ละสมการโครงสร้าง และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ภายในโมเดลการวัด

12. ความเที่ยงตรงของโมเดล หมายถึง ความสามารถในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

13. ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล หมายถึง การทดสอบโมเดลของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของ 2 กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาว่าเป็นรูปแบบเดียวกัน โดยหากผลการทดสอบไม่ปฏิเสธสมมติฐาน แสดงว่าโมเดลของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมีความไม่แปรเปลี่ยนในระหว่างประชากรทั้งสองกลุ่ม

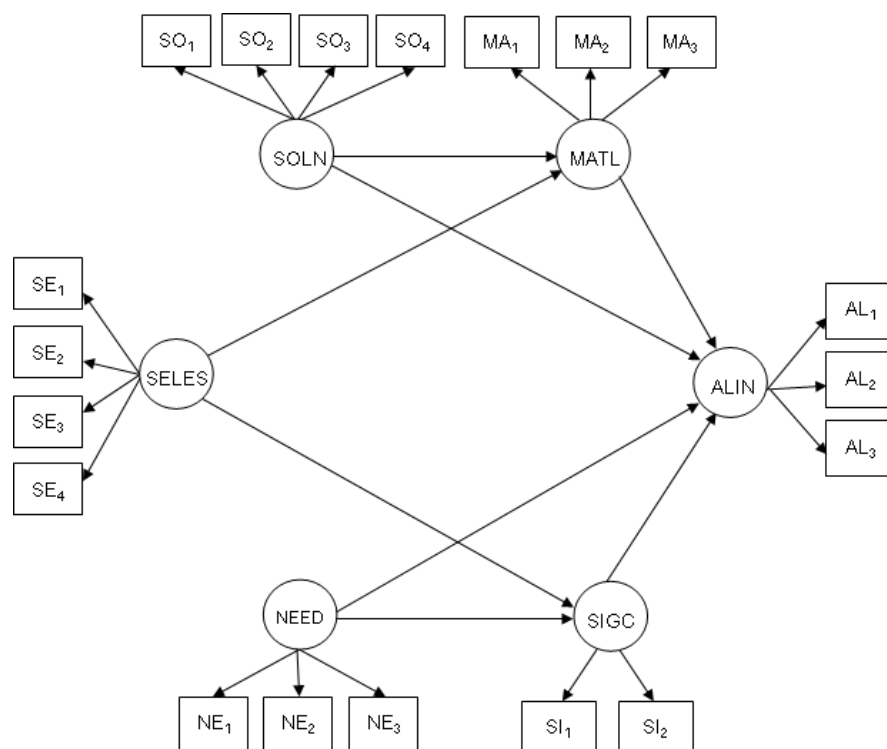
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมมาเป็นทฤษฎีที่นำมาใช้ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค เนื่องจากทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่นิยมใช้ในการอธิบายการเกิดพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ทางจิตของบุคคล ทฤษฎีนี้ได้แบ่งสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านลักษณะสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคลที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ในการกำหนดตัวแปรปัจจัยในแต่ละด้านที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากบทความของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530) ในเรื่องการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน โดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ซึ่งได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกว่าเกิดมาจากปัจจัยทางจิตวิทยา (กรรมนิยาม) คือ ตัณหากับกิเลสที่มีอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมทางสังคม (อุตุ

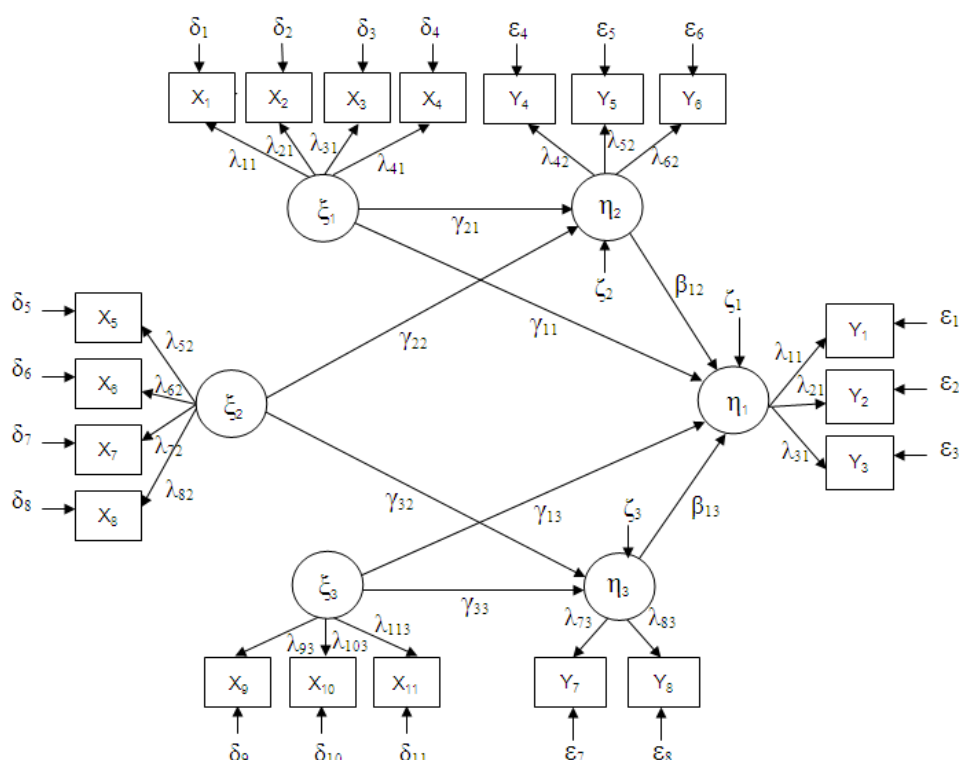
นิยาม) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวความคิดของนักสังคมวิทยาที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคม บริโภคนิยม คือ แนวคิดของ Henri Lefebvre จากบทความของ อริคม โกมลวิทยาธร (2538) ในเรื่อง “ทฤษฎีว่าด้วยการศึกษาเรื่องสังคมบริโภคนิยม” และแนวคิดของ Jean Baudrillard จากบทความของ เกษม เพ็ญภินันท์ (2550) ในเรื่อง “สู่พรมแดนความรู้เรื่องวัฒนธรรมการบริโภค” ซึ่งทั้งสองบทความได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดย Lefebvre ได้กล่าวว่าค่านิยมทางวัตถุเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยกในการบริโภค ส่วน Baudrillard ได้กล่าวถึงผลที่เกิดตามมากจากการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ของมนุษย์คือภาวะความแปลกแยกในการบริโภค ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของเกียรตินิพนธ์ อมาตยกุล (2540: 4-8) ที่กล่าวถึงผลที่ตามมาของบุคคลผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำไว้ว่าจะเป็นผู้ที่ต้องการการยอมรับจากผู้อื่นมากและมีความต้องการทางวัตถุสูง ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แซปลิน และ จอห์น (2007: online) ที่พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นสาเหตุทำให้เกิดค่านิยมทางวัตถุในเด็กอายุระหว่าง 8-18 ปี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยผสมแนวคิดและงานวิจัยที่ได้ศึกษาทั้งหมดทั้งเข้าด้วยกัน และเลือกตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของมนุษย์ ทั้งหมด 5 ตัวแปร คือ ค่านิยมทางวัตถุ การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่อง ค่านิยมทางวัตถุ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรดังกล่าวเพื่อกำหนดตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ลักษณะตัวแปรที่ต้องการทำการศึกษาดังต่อไปนี้ คือ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค กำหนดตัวบ่งชี้ 3 ด้าน คือ ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้ความหมาย และความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง ค่านิยมทางวัตถุ กำหนดตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ด้าน คือ การเห็นความสำคัญของความสุขการเสพวัตถุ การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า และความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ กำหนดตัวบ่งชี้ทั้งหมด 2 ด้าน คือ การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญลักษณ์ และการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ กำหนดตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 ด้าน คือ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน การสนับสนุนจากครอบครัว การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง และการเปิดรับสื่อ ความภาคภูมิใจในตนเอง กำหนดตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 ด้าน คือ การยอมรับนับถือตนเอง การได้รับการยอมรับจากเพื่อน การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว และการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน และความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับความต้องการของวัยรุ่นที่ทำให้เกิดการบริโภคสินค้าในเชิงสัญลักษณ์และกำหนดตัวบ่งชี้ของตัวแปรนี้ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ความต้องการป้องกันตนเอง ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ และความต้องการอำนาจบารมี

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ในส่วนของการกำหนดตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกและการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดค่าของตัวแปรปัจจัยตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัยและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมและทำการวิจัยตรวจสอบความถูกต้องของโมเดลการวิจัยที่สร้างขึ้นด้วยวิธีการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยวิธีการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Model) ซึ่งสามารถเขียนกรอบแนวคิดแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการวิจัยได้ดังนี้

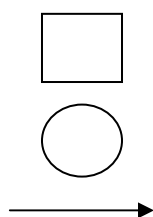

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 2 โมเดลสมการโครงสร้างแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลการวิจัย

สัญลักษณ์และอักษรย่อแทน

ตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปรแฝง

ความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผล ตัวแปรที่ปลายลูกศรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยตรง (สาเหตุ) ต่อตัวแปรที่หัวลูกศร (ผล)

ALIN หรือ η_1	หมายถึง	ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (Alienation in Consumption Culture)
AL ₁ หรือ Y ₁	หมายถึง	ความรู้สึกไร้อำนาจ
AL ₂ หรือ Y ₂	หมายถึง	ความรู้สึกไร้ความหมาย
AL ₃ หรือ Y ₃	หมายถึง	ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง
MATL หรือ η_2	หมายถึง	ค่านิยมทางวัตถุ (Materialism)
MA ₁ หรือ Y ₄	หมายถึง	การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ
MA ₂ หรือ Y ₅	หมายถึง	การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า
MA ₃ หรือ Y ₆	หมายถึง	ความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง

SIGC หรือ η_3	หมายถึง	การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Sign Consumption)
SI ₁ หรือ Y ₇	หมายถึง	การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญลักษณ์
SI ₂ หรือ Y ₈	หมายถึง	การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์
SOLN หรือ ζ_1	หมายถึง	กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (Socialization in Materialism)
SO ₁ หรือ X ₁	หมายถึง	การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน
SO ₂ หรือ X ₂	หมายถึง	การสนับสนุนจากครอบครัว
SO ₃ หรือ X ₃	หมายถึง	การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง
SO ₄ หรือ X ₄	หมายถึง	การเปิดรับสื่อ
SELES หรือ ζ_2	หมายถึง	ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem)
SE ₁ หรือ X ₅	หมายถึง	การยอมรับนับถือตนเอง
SE ₂ หรือ X ₆	หมายถึง	การได้รับการยอมรับจากเพื่อน
SE ₃ หรือ X ₇	หมายถึง	การได้รับการยอมรับจากครอบครัว
SE ₄ หรือ X ₈	หมายถึง	การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน
NEED หรือ ζ_3	หมายถึง	ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Causing Need for Sign Consumption)
NE ₁ หรือ X ₉	หมายถึง	ความต้องการการป้องกันตนเอง
NE ₂ หรือ X ₁₀	หมายถึง	ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์
NE ₃ หรือ X ₁₁	หมายถึง	ความต้องการอำนาจบารมี
δ_i	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ X _i เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 11$
ε_i	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ Y _i เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 8$
ζ_i	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรแฝง η_i เมื่อ $i = 1, 2, 3$
β_{ij}	หมายถึง	การถดถอยของตัวแปรแฝงภายในตัวที่ j บนตัวแปรแฝงภายในตัวที่ i เมื่อ $i = 1; j = 2, 3$
γ_{ij}	หมายถึง	การถดถอยของตัวแปรแฝงภายนอกตัวที่ j บนตัวแปรแฝงภายในตัวที่ i เมื่อ $i = 2, 3; j = 1, 2, 3$
λ_{ij}	หมายถึง	ค่าน้ำหนักเชื่อมโยงโครงสร้างการวัดระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ j บนตัวแปรแฝงที่ i เมื่อ $i = 1, 2, 3; j = 1, 2, 3, \dots, 11$

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า ทำให้สามารถกำหนดสมมติฐานของการวิจัยได้ ดังนี้

1. โมเดลของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ตัวแปรสาเหตุทุกตัวแปร คือ ค่านิยมทางวัตถุ การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ความภาคภูมิใจในตนเอง และความต้องการของมนุษย์ มีอิทธิพลต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค โดยมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ดังต่อไปนี้

2.1 ค่านิยมทางวัตถุและการบริโภคเชิงสัญลักษณ์มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

2.2 กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อค่านิยมทางวัตถุ และมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยผ่านค่านิยมทางวัตถุ

2.3 ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อค่านิยมทางวัตถุกับการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ และมีอิทธิพลทางอ้อมในเชิงลบต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยผ่านค่านิยมทางวัตถุกับการบริโภคเชิงสัญลักษณ์

2.4 ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ และมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยผ่านการบริโภคเชิงสัญลักษณ์

3. โมเดลของความแปลกแยกในการบริโภคที่พัฒนาขึ้น มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและเขตนอกเมือง

ข้อจำกัดในการวิจัย

ประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนวัยรุ่นอายุระหว่าง 13–18 ปี ในการวิจัยนี้จะทำการศึกษาเฉพาะนักเรียนในช่วงอายุดังกล่าวที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 เท่านั้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตามที่ต้องการทำการศึกษาคือความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ในส่วนนี้ จะเป็นการนำเสนอเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค โดยผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของความแปลกแยก
2. แนวคิดของความแปลกแยกตามทัศนะของนักปรัชญาสังคม
3. ประเภทของความแปลกแยก
4. แนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงสาเหตุ

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการเลือกตัวแปรและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 3 ความหมายและการวัดตัวแปรเชิงสาเหตุที่ใช้ในงานวิจัย

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอความหมายและการวัดตัวแปรเชิงสาเหตุที่ใช้ในงานวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดของการวิจัยตอนที่ 2 โดยผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายและการวัดค่านิยมทางวัตถุ
2. ความหมายและการวัดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์
3. ความหมายและการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม
4. ความหมายและการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง
5. ความหมายและการวัดความต้องการในการบริโภค

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

ตอนที่ 1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ความแปลกแยก (Alienation) ถือว่าเป็นแนวความคิดที่สำคัญและแพร่หลายมากแนวคิดหนึ่งในทางทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและโครงสร้างทางสังคม แนวคิดนี้มีประโยชน์ในการบรรยายและอธิบายความหมายของพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบบ่อยในแนวคิดของความแปลกแยกก็คือมักมีความหมายสับสนและถูกนำไปใช้ในความหมายที่ผิดอยู่เสมอ (วิลโลว์รอน วงศ์สืบชาติ. 2528: 12) แนวความคิดเรื่องความแปลกแยกเป็นสิ่งที่มีความยาวนาน นับตั้งแต่ปรากฏในคำสอนในคริสต์ศาสนาเกี่ยวกับเรื่องบาปและการไถ่บาป แต่บางคนเห็นว่าความแปลกแยกเริ่มปรากฏในพระคัมภีร์เก่าเรื่องการบูชารูปปั้น (Idolatry) มนุษย์เป็นผู้สร้างเทวรูปขึ้นมา แต่เขาต้องตกเป็นทาสและยกย่องในสิ่งที่เขาเป็นผู้สร้าง อย่างไรก็ตาม เฮเกล (Hegel) ฟาวเออบาค (Feuerbach) และมาร์กซ์ (Marx) เป็นนักคิดกลุ่มแรกที่วิเคราะห์และตีความหมายเรื่องความแปลกแยกอย่างละเอียดถี่ถ้วนและถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการถกเถียงปัญหานี้ในปรัชญาสังคมวิทยาและจิตวิทยา (ทวีป วรดิลก. 2545: 2)

ความแปลกแยก (Alienation) เป็นแนวความคิดแนวมนุษยธรรมที่พยายามพิจารณาถึงแก่นแท้ (Essence) หรือธรรมชาติของมนุษย์กับการดำรงอยู่ (Existence) ของมนุษย์ที่เป็นจริง แล้วพยายามหาสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ต้องเบี่ยงเบนออกจากแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีลักษณะพื้นฐานประการหนึ่งซึ่งแสดงถึงความเป็นมนุษย์ที่สัตว์ชนิดอื่นไม่มี คือ เสรีภาพและการสร้างสรรค์ ลักษณะพื้นฐานนี้นับได้ว่าเป็นแก่นแท้หรือธรรมชาติของมนุษย์ เสรีภาพที่เป็นแก่นแท้ของมนุษย์นี้มีความหมายอยู่ 3 ประการ คือ ประการแรกมนุษย์ต้องไม่คิด ไม่รู้สึก ไม่กระทำการใดๆ ตามอำนาจที่อยู่นอกตัว เช่น อำนาจของพระเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือมนุษย์ด้วยกันเอง ประการที่สองมนุษย์ต้องคิด ต้องรู้สึก หรือกระทำการใดๆ ด้วยเจตจำนงของตนเอง หมายความว่ามนุษย์สามารถจะมีเป้าหมายในกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และมีจิตสำนึกต่อกิจกรรมนั้นตั้งแต่เริ่มต้นจนจบสิ้น ประการที่สามมนุษย์ได้ตระหนักว่าตนเองเป็นสิ่งมีชีวิตทางเผ่าพันธุ์ (Species being) หรือสิ่งมีชีวิตทางสังคม หมายความว่ามนุษย์จะยังชีพอยู่ได้รอดและสามารถประจักษ์ลักษณะความเป็นมนุษย์ของตนได้ก็ต่อเมื่อต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม ส่วนการสร้างสรรค์ที่เป็นแก่นแท้ของมนุษย์นั้นหมายถึงกระบวนการที่มนุษย์ใช้แรงงานเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมไปในทิศทางที่สู่ความต้องการของตนนั้น มนุษย์สามารถคิดสรุปบทเรียนจากการทำงานของตนและสามารถนำไปปรับปรุงการทำงานของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เมื่อใดก็ตามที่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่เป็นสิ่งของ ความคิด สถาบัน วัฒนธรรม หรือหนทางสังคม แยกตัวออกห่างจากการควบคุมของมนุษย์ แต่กลับมาเป็นพลังอิสระที่ข่มขู่ คุกคาม หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อมนุษย์ ทำให้แก่นแท้คือเสรีภาพและการสร้างสรรค์ของตนเองเปลี่ยนไป เมื่อนั้นมนุษย์ก็จะตกอยู่ในสภาวะของความแปลกแยก ทำให้เกิดความรู้สึกบางประการซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขาแยกห่างออกจากตนเอง เพื่อนมนุษย์ และสังคม (เลิศชาย ศิริชัย. 2530: 11-12)

1. ความหมายของความแปลกแยก

คำว่า ความแปลกแยก มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ว่า “Alienation” ซึ่งเป็นคำเก่าแก่มีมาแต่ดั้งเดิมโดยมีความหมายในทางศาสนาคือความแปลกแยกที่มีต่อพระผู้เป็นเจ้า รุสโซเป็นคนแรกที่นำเอาจินตรูปที่ว่าด้วยความแปลกแยกนี้มาใช้ (ทวีป วรดิกล. 2545: 3) โดยมีรากศัพท์มาจากคำในภาษาละตินว่า “Alienatio” ซึ่งคำนี้ได้้นำความหมายมาจากคำว่า “Alienare” แปลว่าการทำบางสิ่งบางอย่างให้กลายเป็นอื่น การนำออกไป และคำว่า “Alienare” เองมีรากศัพท์มาจากคำว่า “Alienus” ซึ่งแปลว่า ความเป็นของผู้อื่น และคำว่า “Alienus” มาจากคำว่า “Alius” ที่มีความหมายว่า อย่างอื่น หรือสิ่งอื่น (Schacht. 1971: 1)

ในภาษาต่าง ๆ นั้นได้มีคำที่ใช้เรียกความแปลกแยกที่แตกต่างกันออกไป (Schacht. 1971: 26) ในภาษาเยอรมันนั้นใช้คำว่า “Estrangement” ภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “Alien” ภาษาสเปนใช้คำว่า “Alienado” ส่วนมากมักใช้ในทางจิตศาสตร์ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Alienation” หรือ “Estrangement” ส่วนในภาษากรีกใช้คำว่า “Ekstasis” แปลว่าการออกจากร่างที่เป็นพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างลึกลับหรือการแสดงออกของชาวโรมันที่แสดงถึงความรู้สึกเป็นมิตร โดยถือว่าการแสดงออกในลักษณะนี้เป็นภาวะความแปลกแยกทางจิตอย่างหนึ่งที่ต้องถูกสังคมลงโทษ

สำหรับในภาษาไทยมีผู้เรียกภาวะดังกล่าวแตกต่างกันออกไป ได้แก่ ภาวะออกห่าง ความแปลกแยก ความแปลกหน้า ความผิดแปลกสภาวะ และอัญญาภาพ (วิไลวรรณ วงศ์สืบชาติ. 2528: 13) แต่ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้คำว่า “ความแปลกแยก” ในการเรียกแทนคำว่า “Alienation”

มีนักปรัชญาทางด้านสังคมและจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “ความแปลกแยก” ไว้ต่างกันดังต่อไปนี้ (จารุณี มณีกุล. 2531: 17-20; ฌ็องปวงซ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์. 2543: 14-15)

เฮเกล (Hegel) กล่าวว่าความแปลกแยก คือ การที่หน่วยทางสังคม ได้แก่ สถาบัน สังคม สถาบันการเมือง วัฒนธรรม และศาสนา ที่เกิดจากจิตสัมบูรณ์ (Absolute Mind) ซึ่งเป็นลักษณะความคิดของมนุษย์ได้แสดงตัวออกมาในรูปของวัตถุซึ่งมีตัวตนจนกลายเป็นสิ่งที่ป็นอิสระจากมนุษย์ ถ้ามนุษย์มองไม่เห็นหน่วยทางสังคมที่เป็นอิสระจากเขานั้นแท้จริงแล้วเกิดจากการสร้างด้วยตัวของเขาเอง มนุษย์ก็อยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถเข้าถึงธรรมชาติที่แท้จริง (Essence Nature) เพราะเขาขาดการรู้จักตนเอง (Self-Knowledge) อันเป็นพัฒนาการของจิตสัมบูรณ์อีกระดับหนึ่ง จนในที่สุดเขาก็แปลกแยกจากตนเอง

มาร์กซ์ (Marx) ได้ให้ความหมายของความแปลกแยกโดยนำแนวคิดมาจากเฮเกล และฟาวเออบาคภายใต้บริบททางเศรษฐกิจการเมืองและความเข้าใจของเขาว่า ความแปลกแยกคือสภาวะที่มนุษย์ซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานในการผลิตไม่ได้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของผลผลิตที่เป็นผลงานซึ่งแสดงความสามารถของตนเอง แต่ผลผลิตนั้นตกเป็นของนายทุนและกลายเป็นสิ่งที่ป็นอิสระมีอำนาจและมีคุณค่าเหนือตัวผู้กระทำการผลิต การผลิตจึงเป็นกิจกรรมที่ทรมานผู้ใช้แรงงานทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ฟรอมม์ (Fromm) มีความเห็นว่าความแปลกแยกคือความรู้สึกของบุคคลที่มีความรู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้า ไม่ได้รู้สึกว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของโลกในฐานะที่เขาเป็นผู้กระทำด้วยตนเองแต่การกระทำและผลลัพธ์กลายเป็นสิ่งที่เขาต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม คนที่แปลกแยกจากตนเอง คือ คนที่ขาดความสัมพันธ์กับตนเองและผู้อื่นและรู้สึกว่าตนเองมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุ ฟรอมม์ กล่าวว่า ความแปลกแยกที่พบในสังคมปัจจุบันนี้ครอบคลุมเกือบทุกส่วน นับตั้งแต่ความแปลกแยกจากศาสนา ความแปลกแยกจากการเมือง ความแปลกแยกจากองค์กร ความแปลกแยกจากการบริโภค ความแปลกแยกจากผู้อื่น ความแปลกแยกจากงาน ความแปลกแยกจากตนเอง

ฟูเออร์ลิทซ์ (Fuerlicht) ให้ความหมายของความแปลกแยกว่า หมายถึง อาการทางจิตของมนุษย์ที่รู้สึกว่าตนสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง สูญเสียความสามารถในตัวเอง แล้วขยายขอบเขตความรู้สึกไปสู่ความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และความรู้สึกเป็นคนละพวกกับบุคคลบางกลุ่ม

แชฟฟ์ (Schaff) ให้ความหมายของความแปลกแยกว่าหมายถึงการที่ผลผลิตที่มนุษย์เป็นผู้สร้างได้แยกตัวออกจากมนุษย์ มีอำนาจเหนือมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องแยกตนเองออกจากความสัมพันธ์กับสังคมกับผู้อื่นและกับตนเอง สภาพการณ์เช่นนี้มีผลต่อภาวะทางจิตใจของมนุษย์ด้วย แชฟฟ์ได้แยกความแปลกแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ ความแปลกแยกที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ได้แก่ ความแปลกแยกทางเศรษฐกิจ ความแปลกแยกจากสถาบันสังคมการเมือง และความแปลกแยกทางความคิด ส่วนความแปลกแยกที่เป็นภาวะทางจิตใจ ได้แก่ ความแปลกแยกจากความสัมพันธ์ต่อสังคม สถาบัน ผู้อื่น และความแปลกแยกจากตัวเองต่อชีวิต ต่อกิจกรรม

วิสส์ (Weiss) กล่าวถึงความแปลกแยกว่า มีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ ความแปลกแยกทางสังคมและความแปลกแยกในบุคคล ความแปลกแยกทางสังคมคือความเห็นห่างจากเพื่อนมนุษย์และจากสิ่งแวดล้อม โดยมีสาเหตุมาจากความเจริญทางด้านการปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่วนความแปลกแยกในตัวบุคคลนั้นคือความแปลกแยกจากตัวเอง เช่น ความเห็นห่างจากตนเอง และเป็นบุคคลที่มีการการผัดปัดทางจิต ความแปลกแยกจากตัวเองเกิดจากสถานการณ์ช่วงวัยเด็กตอนต้นมีผลต่อความรู้สึกและการรับรู้ในตัวเองของเด็ก บุคคลแปลกแยกคือผู้ขาดความสัมพันธ์กับครอบครัวทั้งร่างกายและอารมณ์ บุคคลแปลกแยกนั้นจะเกิดความทุกข์เนื่องจากความต้องการความปลอดภัยทำให้พัฒนาการในช่วงวัยเด็กของเขาผิดไปจากธรรมชาติ แทนที่จะกลายเป็นผู้เปิดเผยตนเองและยอมรับในตัวเอง แต่กลับกลายเป็นผู้ปฏิเสธตนเอง พยายามกำจัดตนเอง และเกิดความหลงผิดในตนเอง นอกจากนั้นความแปลกแยกจากตนเองเกิดจากกระบวนการโรคประสาท ดังเช่นอาการที่พบเห็นทั่วไปในปัจจุบันของผู้เป็นโรคจิตโรคประสาท ได้แก่ การปฏิเสธในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การปฏิเสธเอกลักษณ์ทางเพศ และความปรารถนาอยากจะเป็นเช่นเดียวกับผู้อื่น หรือต้องการเหมือนกับหรืออยากเป็นเหมือนกับคนในอุดมคตินั้นให้ได้

เมอชแลนด์ (Murchland) แสดงความคิดเห็นว่าความแปลกแยกหมายถึงการสูญเสียตนเอง การสูญเสียภาวะของความเป็นคน ความไร้ความหมาย ความไร้ระเบียบ ความสิ้นหวัง ความโดดเดี่ยวอ้างว้าง การมองโลกในแง่ร้าย และการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน ความแปลกแยกในลักษณะดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนตั้งแต่ คนจน ผู้หญิง คนงาน คนป่วยทางจิต คนสูงอายุ คนติดยาเสพติด ฯลฯ เขาเห็นว่าลักษณะของคนแปลกแยก ได้แก่ ความไม่เข้าใจสังคม การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมเพราะไม่พอใจต่อสิ่งที่สังคมกำหนด การได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ และความโดดเดี่ยวอ้างว้างอันเนื่องจากสภาพของสังคมทำให้คนเกิดความทุกข์

เคนิสตัน (Keniston) ให้ความหมายของความแปลกแยกว่าหมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่แสดงถึงความไม่สอดคล้องระหว่างตนเองกับค่านิยมทางสังคม ไม่ยอมรับค่านิยมที่สังคมยึดถือปฏิบัติ มักแสดงพฤติกรรมต่อต้านและปฏิเสธค่านิยมในสังคมอย่างสิ้นเชิง

จากความหมายของความแปลกแยกที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า ความแปลกแยกเป็นความรู้สึกของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์นั้นต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งที่ตนเองสร้างขึ้น ทำให้มนุษย์สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง และสูญเสียความสามารถของตนเอง จนรู้สึกว่าตนเองมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุ

2. แนวคิดของความแปลกแยกตามทัศนะของนักปรัชญาสังคม

2.1 ความแปลกแยกตามแนวคิดของ Emile Durkheim (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2530. 69-75)

Durkheim ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความแปลกแยกของมนุษย์ไว้ว่าความแปลกแยกมีสองรูปแบบด้วยกันคือความแปลกแยกจากความสำเร็จและความแปลกแยกจากความล้มเหลว โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเภท ดังนี้

1) ความแปลกแยกจากความสำเร็จ : Durkheim ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวในข้อเขียนของเขาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและผู้คนเข้าสู่ความมั่งคั่งภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีว่า

“จากยอดสุดจนถึงล่างสุดของบันได ความละโมภได้ถูกเร่งเร้าโดยปราศจากจุดจบไม่มีสิ่งใดที่จะหยุดยั้งมันได้ เนื่องจากเป้าหมายของมันไปไกลจนสุดเอื้อม ความเป็นจริงกลับกลายเป็นสิ่งที่ปราศจากความหมายเมื่อเทียบกับความไฝฝั่นในจิตนาการ ความเป็นจริงจึงถูกละทิ้ง แต่รวมทั้งความเป็นไปได้ด้วยเช่นกัน เมื่อมันกลายเป็นความเป็นจริงความอยากหรือความกระหายต่อสิ่งใหม่ๆ ความสนุกสนานแบบแปลกๆ รวมทั้งความรู้สึกที่ไม่อาจจะตั้งชื่อให้มันได้จึงเกิดขึ้นและสิ่งเหล่านี้กลับกลายเป็นสิ่งไร้ค่าหลังจากได้มันมาแล้ว ดังนั้น บุคคลจึงไม่มีพลังพอที่จะทนต่อภาวะความล้มเหลวแม้แต่น้อยนิดได้ เมื่อความอยากได้ลดลงและความไม่มีคุณค่าของสิ่งที่เขามีความอยากก็ปรากฏให้เห็นและพบว่าความรู้สึกใหม่ๆ เหล่านี้ไม่ว่าจะมีปริมาณแค่ไหนก็ยังไม่สามารถเป็นพื้นฐานแห่งความสุขของเขาในระหว่างที่กำลังกระเสือกกระสนกับชีวิต มนุษย์จึงต้องหาวิธีการให้ชีวิตประสพกับความสุขและความสำเร็จโดยไขว่คว้าสิ่งทดแทนมันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด พบความยึด

เหนียวกับชีวิตในความสำเร็จของเขาในช่วงเวลาแห่งความทุกข์ยาก แต่สำหรับบุคคลที่ฝากความหวังทั้งหมดของเขาไว้กับอนาคตและใช้ชีวิตในการมุ่งไปยังความหวังดังกล่าว ไม่มีสิ่งใดในอดีตของเขาเลยที่จะช่วยทำให้เขารู้สึกอบอุ่นในปัจจุบัน เนื่องจากว่าสำหรับเขาอดีตไม่มีความหมายใดๆ นอกเหนือไปจากประสบการณ์ที่เร่ร่อนเขาตลอดเวลา สิ่งที่ยึดบังตาของเขาไม่ให้เขารู้จักตนเองคือ ความคาดหวังของเขาอยู่กับการค้นหาความสุขที่เขายังไม่ได้รับบัดนี้ เขาถูกหยุดยั้งจากทิศทางของเขา ตั้งแต่นี้ไปไม่มีสิ่งใดเบื้องหลังหรือข้างหน้าที่เขาจะสามารถมุ่งไปถึงได้มากไปกว่านั้น เพียงความเหนื่อยล้าก็พอที่จะทำให้เขาทุกข์ทรมานได้ เนื่องจากว่าในที่สุดเขาก็ไม่สามารถที่จะหลบเลี่ยงความไม่สมหวังในการดิ้นรนอันไม่มีที่สิ้นสุดของเขาได้เลย”

ในการดิ้นรนไขว่คว้าหาอำนาจ เกียรติยศ เงินทองและสิ่งของต่างๆ ที่สิ่งเหล่านี้สามารถซื้อหาได้ ในการดิ้นรนหางานซึ่งจ่ายค่าตอบแทนสูงและการเลื่อนขั้นที่จ่ายค่าตอบแทนมากกว่านั้น ปราศจากจุดจบ ปราศจากความพึงพอใจสุดยอด เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมือที่จะไปสู่เป้าหมายแต่กลับกลายเป็นเป้าหมายโดยตัวของมันเอง ในความคิดความรู้สึกของบุคคลผู้ที่มีความเปล่าเปลี่ยวเหล่านี้ เขาไม่มีความรู้สึกเพียงพอ เนื่องจากว่าการสะสมทรัพย์สินเป็นเรื่องภายนอกและรางวัลหรือประโยชน์ที่ไม่ได้เป็นเรื่องภายในในรูปของการสนองความต้องการส่วนบุคคลซึ่งเป็นเรื่องภายในและลุ่มลึกกว่า นอกจากนั้นความมั่งคั่งก็มีลักษณะสัมพันธ์เสมอคือมีเท่าใดก็ยังมีสิ่งที่ยากไปกว่านั้นอีก ความมั่งคั่งและความสำเร็จด้านอื่นๆ ไม่ได้ก่อให้เกิดความสุขเลยสำหรับบุคคลผู้เปล่าเปลี่ยวเหล่านี้ เขายังคาดหวังว่าจะได้มากกว่านั้นและกระเสือกกระสนตลอดเวลาไปสู่เป้าหมายที่ไม่มีจุดจบ คนผู้เปล่าเปลี่ยวเหล่านี้ไม่รู้เลยว่าทำไมเขาจึงต้องกระเสือกกระสนอย่างนั้น ทำไมเขาจึงรู้สึกขาดบางสิ่งบางอย่าง ในขณะที่เขาร่ำรวยขึ้นทุกทีมีบ้านช่องใหญ่โตมากขึ้น และมีรายได้มากขึ้นเป็นลำดับเขากระเสือกกระสนที่จะสะสมความมั่งคั่งในทุกด้านและชีวิตก็ยังคงปราศจากความหมายที่แท้จริงอยู่นั่นเอง ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจน เช่น กรณีของนักศึกษาผู้เปล่าเปลี่ยวกระเสือกกระสนผ่านการสอบวิชาต่างๆ เพื่อสะสมเกรดและไม่มากไปกว่านั้น ได้รับปริญญาและประสบความสำเร็จ แต่ก็ต้องตื่นตระหนกเมื่อพบว่ามันเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ว่างเปล่า กระดาษเปล่าแผ่นหนึ่งไม่มีอะไรมากไปกว่าเกรดและกาลเวลาที่ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ เขาได้งานที่มีเกียรติและต่อมาก็พบว่าสิ่งเหล่านี้ก็ปราศจากความหมายเช่นกัน คือ เขาไม่ได้มีความรู้สึกผูกพันกับงานของเขา กับหน่วยงานกับเพื่อนร่วมงาน แต่เขาเพียงแต่ดำเนินผ่านความว่างเปล่า และมีเงินเพียงเพื่อแสดงถึงกาลเวลาของชีวิต ซึ่งดำเนินไปตลอดเวลา เขาสะสมเงินทอง รถยนต์ บ้าน และ พบว่าเขาใช้เวลาที่ผ่านมาโดยเปล่าประโยชน์คาดหวังในขั้นต่อไป การเลื่อนขั้นสูงขึ้น การขึ้นเงินเดือนคราวหน้า เพื่อที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่เขาปรารถนา สิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีจุดจบของตนเอง เขากระเสือกกระสนไขว่คว้าเครื่องมือ และเมื่อได้มันมาไว้ในครอบครองแล้วก็กลับเป็นเสมือนน้ำในกำมือของเขาซึ่งไหลลุดหายไปหมดไม่จีรังยั่งยืน ซึ่งเขาไม่อาจจะยึดถืออะไรได้เลย เขาจึงเริ่มที่จะไขว่คว้าต่อไปอีกปราศจากความพึงพอใจไม่สมประสงค์ แทนที่จะแสวงหาจุดหมายเช่น การทำงานสร้างสรรค์และความสัมพันธ์กับคนอื่นเพื่อสนองความต้องการที่แท้จริงของตนเอง เขากลับยึดถือว่าเงินอำนาจและสินค้าที่เป็นวัตถุต่างๆ เป็นเป้าหมายของเขา แต่สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมือซึ่งผลักดันให้เขา

พยายามหามากขึ้น โดยหวังว่าจะพบในสิ่งที่เขาค้นหาจริงๆ ในอนาคต เขามีชีวิตเพื่อสิ่งเหล่านี้ กับสิ่งเหล่านี้ได้มันมา ไม่พึงพอใจและกระเสือกกระสนไขว่คว้าหามันอีก แท้จริงแล้วเป็นการกระเสือกกระสนที่ปราศจากเป้าหมาย เขาได้แต่ไขว่คว้าในสิ่งที่ไม่มีจุดจบ สิ่งที่เขาได้มาเป็นเพียงเครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายของชีวิต น้ำหรือทรายในมือของเขา “สินค้า” สำหรับชีวิตแต่ไม่มีสิ่งที่ดีในตัวของมันเลย เมื่อเขาได้ในสิ่งที่เขาคิดว่าเขาต้องการ เขามองสูงขึ้นและพบว่ามันได้ก็ยิ่งสูงอยู่นั่นเอง เขาจะต้องไต่เต้าขึ้นไปเพื่อจะได้เงินมากขึ้น แต่ไม่เคยพอเพราะว่ามันไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของเขาได้ ความต้องการที่แท้จริงของเขา อัดตะของเขายังคงว่างเปล่า และการไขว่คว้าหาสิ่งที่เขาสามารถทำได้ เพียงเฉพาะในวิถีทางที่เขารู้จัก โดยการเน้นหนักในเครื่องมือ เช่น เงินและอำนาจ เพื่อถมช่องว่างเปล่าปราศจากที่สิ้นสุดให้เต็ม เป้าหมายที่เขาไม่รู้จัก ที่ไม่รู้จักก็เพราะว่าเขาไม่เคยได้คิดอย่างถ่องแท้ถึงเป้าหมายแห่งชีวิต แห่งความคงอยู่ แห่งตนเอง แห่งความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เขาอาจจะประสบความสำเร็จแต่ไม่เคยรู้สึกพอ เขามีแต่ความทุกข์ทรมานเหนียวล้าในการค้นหาความสุขความสมหวังอย่างแท้จริงซึ่งเขาไม่เคยพอ ถึงแม้ว่าเขาจะสะสมเงินทองและสัญลักษณ์แห่งความร่ำรวยชนิดอื่นมากมายเพียงใดก็ตาม ดังนั้น เขาก็มีแนวโน้มที่จะแสดงลักษณะของความเปล่าเปลี่ยวหรือความแปลกแยก เช่น การฆ่าตัวตาย นี่คือรูปแบบหนึ่งของ “ความแปลกแยกจากความสำเร็จ” ตัวอย่างหนึ่งของปัญหาดังกล่าวคือการที่จิตแพทย์มักพบว่านักธุรกิจผู้ประสบปัญหาทางจิตหลังจากประสบความสำเร็จทางการเงินหรือนักเขียนที่คิดจะฆ่าตัวตายหลังจากหนังสือของเขาได้รับการยกย่องว่าเป็นผลงานชั้นเลิศของโลก หรือนักวิทยาศาสตร์ป่วยทางจิตหลังจากได้ค้นพบความจริงทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่เคยมีใครพบมาก่อน

ความแปลกแยกชนิดนี้ปรากฏให้เห็นในรูปของการตอบสนองต่อการพบว่า การบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการไม่ได้นำมาซึ่งความสงบและความปิติในใจเลย มันกลับไม่ใช่จุดจบอย่างที่เขาคาดไว้ Merton ได้เคยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จ ซึ่งมองจากหัวบันไดดูเหมือนจะเป็นจุดสิ้นสุดของถนนที่ขรุขระ ในความเป็นจริงกลับกลายเป็นเพียงสถานีหยุดพักรถชั่วคราวแห่งหนึ่ง ซึ่งยังมีสถานีต่อไปโดยปราศจากที่สุดสุดท้าย เพื่อนร่วมงานและสาธารณชนมองเห็นว่า ความสำเร็จแต่ละครั้งเป็นเพียงจุดเริ่มต้น หรือการโหมโรงเพื่อจะไปสู่ความสำเร็จต่อไปเท่านั้น ความกดดันทางสังคมดังกล่าวบีบบังคับไม่ให้ผู้ประสบความสำเร็จ หยุดอยู่กับที่ ไม่มีเวลาพักผ่อนสำหรับผู้เหนียวล้า มันไม่เพียงพอว่าความทะเยอทะยานของเขาเพิ่มมากขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด แม้กระทั่งเมื่อประสบความสำเร็จในสิ่งเหล่านั้นแล้วก็ยังไม่สามารถทำให้เขาก้าวขึ้นไปใกล้ยอดบันไดแห่งความสำเร็จได้เลยแต่มันหมายความว่าคนอื่นยังคงคาดหวังว่า เขาจะต้องมีความสำเร็จมากไปกว่านั้นอีกเรื่อย ๆ และสิ่งนี้โดยตัวของมันเองก็เป็นสิ่งที่มีความเครียดมากอยู่แล้ว

ประการสุดท้าย ความสำเร็จมักจะทำให้บุคคลต้องรับผิดชอบมากขึ้น มีอำนาจมากขึ้น เขาอาจจะพบกับความตะลึงและเลวมากขึ้น คนทั้งหลายจะเข้ามาติดสอยห้อยตามเขามากขึ้น ไม่ใช่เพื่อต้องการความใกล้ชิดสนิทสนมกับเขาอย่างแท้จริง แต่เพื่อใช้เขาเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของตนเท่านั้น ในสังคมที่แปลกแยกความไว้วางใจมีน้อย รวมทั้งผู้คนอาจจะไม่รู้เลยว่าคนอื่นจะ “มาไม่ไหน” บ้าง ถึงแม้ว่าจะมีตัวผู้คนติดสอยห้อยตามเขาเป็นจำนวนมากก็ตาม เขาต้อง

รับผิดชอบในทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ไม่อาจกระจายสิทธิอำนาจไปให้คนอื่น ในการให้คำปรึกษาหรือความช่วยเหลือได้ เพราะเกรงว่าเขาเหล่านั้นอาจจะทำงานที่ด้อยคุณภาพ หรือใช้เขาเป็นเครื่องมือ หรือหลอกลวงเขา เขาจึงอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยวเดียวดายบนยอดสุด พร้อมกับภาวะที่หนักหน่วงแต่ปราศจากความไว้นื้อเชื่อใจคนอื่นรอบข้างซึ่งเขาต้องพึ่งพิง ความสำเร็จในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่ความสุขสำราญ แต่เป็นสิ่งที่น่ากลัวยิ่งนัก ดังนั้นบุคคลผู้ประสบความสำเร็จจึงพบแต่ความทุกข์ทรมาน

2) ความแปลกแยกจากความล้มเหลว : ความแปลกแยกที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานและการกระเสือกกระสนขึ้นบันไดแห่งความสำเร็จ อันปราศจากจุดสิ้นสุดเป็นแบบหนึ่ง อีกแบบหนึ่งเกิดจากการเลื่อนหลุดจากบันไดเช่นกัน นี้เรียกว่า “ความแปลกแยกแห่งความล้มเหลว” บุคคลผู้ที่ประสบความล้มเหลวในสังคมที่แปลกแยก จะรู้สึกว่าเป็นตัวตนทั้งหมดของเขา ล้มเหลวไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้นเนื่องจากเขามักจะหาเพื่อนฝูงและห้อมล้อมตนเองด้วยผู้ที่ชอบพอกับเขา เขามักจะประเมินผู้คนในรูปของ “เขาช่วยหรือทำอะไรให้เราได้บ้าง” และ “เขาสามารถซื้ออะไรได้บ้าง” “เพื่อน” ของเขาก็ประเมินเขาในลักษณะเดียวกัน ถ้าปราศจากเงินและความสำเร็จของเขา “เพื่อนฝูง” ของเขาก็ปลีกตัวออกไปเพื่อหา “อุ้งข้าวอุ้งน้ำ” ใหม่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าพนักงานต้อนรับผู้หญิงสาว ๆ เพื่อนนักธุรกิจเพื่อนข้าราชการ ลูกน้องและคนอื่น ๆ ผู้ซึ่งรุ่มล่อมเขาเหมือนกับฝูงแมลงที่บินตอมหลอดไฟแรงสูงเวลากลางคืนผลจากเขาไปที่ละคนสองคน เมื่อแรงดึงดูดใจของเกียรติยศเงินทองของเขาสลายตัวลง เหมือนกับฝูงแมลงที่ผลจากหลอดไฟที่ไล่ขาด ไปยังหลอดไฟดวงอื่นๆ ที่ยังคงส่องแสงสว่างอยู่ ภรรยาของเขาอาจจะสิ้นรัก ลูกเขาอาจจะสิ้นความเคารพนับถือเขาเพราะว่าตามความคิดของเขาเหล่านั้น เขาไม่ใช่คนที่สมบูรณ์ ไม่ใช่พ่อที่เชื่อมโยงผูกพันอย่างลึกซึ้งกับลูกกับภรรยา แต่เป็นเพียง “ถุงเงิน” ซึ่งเขาไม่มีความผูกพันอีกต่อไปเขาได้ “ซื้อ” ความรักจากลูกเมีย ดังนั้น เขาจึงถูกประเมินจากมาตรฐานดังกล่าวเช่นกัน เมื่อถุงเงินของเขาเหี่ยวแห้งลง ความเคารพนับถือแบบเปลี่ยนนอกก็เหือดแห้งตามไปด้วย

บุคคลดังกล่าวไม่เพียงแต่สูญเสียเงินทองแต่เขาสูญเสียมากกว่านั้น เขาได้สูญเสียสถานภาพทั้งหมดของเขาในฐานะผู้นำครอบครัว เขาสูญเสีย “ความรัก” จากลูกเมียของเขาอีกด้วย ที่จริงแล้วเขาสูญเสียเป้าหมายในชีวิตทั้งหมดของเขา ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นมาจากเงินความล้มเหลว ดังกล่าวทำให้เขารู้สึกว่าความสูญเสียของเขาเป็นสิ่งที่สุดจะทนได้ ไม่เพียงแต่จะสูญเสียเงินทองซึ่งก็เลวร้ายพออยู่แล้ว แต่แก่นแท้ทั้งหมดของเขา ชีวิตของเขาทั้งหมดได้สูญเสียไปด้วยในขณะนั้น เขารู้แล้วว่ามันเป็นความว่างเปล่าอย่างแท้จริง การดื่มเหล้า และบางทีอาจจะเป็นการฆ่าตัวตายหรือหันเข้าหาความพยายามหาเหตุผลเข้าข้างตนเองแบบอื่น กลับกลายเป็นเป้าหมายอันเดียวของเขาไป

2.2 ความแปลกแยกตามแนวคิดของ Seeman

เนื่องจากความเป็นมาของแนวความคิดเกี่ยวกับความแปลกแยก (Alienation) มีที่มาหลายด้านด้วยกันจึงทำให้มีความหมายในหลายมิติ (Dimensions) ดังนั้น Seeman (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2524: 12-14; อ้างอิงจาก Seeman. 1963) จึงได้รวบรวมและให้ความหมาย ความแปลกแยกจากแนวคิดที่สำคัญๆ ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเชิงประจักษ์

ซึ่งความหมายของความแปลกแยกตามที่ Seeman ได้รวบรวมและให้ความหมายไว้มี 5 ประการ ได้แก่

1) ความไร้อำนาจ (Powerlessness) หมายถึง ความคาดหวังของบุคคลที่ว่าพฤติกรรมของเขาไม่สามารถกำหนดผลลัพธ์หรือสิ่งพึงพอใจที่เขาใฝ่หาได้ โดยที่ Seeman ได้สืบสาวความหมายของความแปลกแยกในมิตินี้ไปยังแนวคิดของ Marx และ Weber แต่เขาเห็นว่า “ความไร้อำนาจ” ในที่นี้มิได้เป็นสภาวะสังคมในเชิงวัตถุวิสัย แต่เป็นการรับรู้ของตัวบุคคลเอง แม้ว่าภาวะในเชิงวัตถุวิสัยอาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยก็ตาม

2) ความไร้ความหมาย (Meaninglessness) หมายถึง ความคาดหวังของบุคคลที่ว่าการทำงานที่ใกล้เคียงความจริงถึงผลลัพธ์ในอนาคตของพฤติกรรมของเขาไม่สามารถจะกระทำได้นั้นเป็นความรู้สึกงุนงงไม่มีความเข้าใจในเรื่องของสังคม ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเขาไม่เข้าใจ และเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งเขาไม่อาจทำนายได้ Seeman ได้เชื่อมโยงความแปลกแยกในมิตินี้กับแนวคิดของ Mannheim ซึ่งเห็นว่าเป็นผลมาจากการใช้หลักเหตุผลในเชิงการหน้าที่ (functional rationalization) ในการจัดระเบียบหรือองค์การสมัยใหม่

3) ความไร้บรรทัดฐาน (Normlessness) หมายถึง ความคาดหวังที่ว่า “วิถีทาง” หรือ “เครื่องมือ” อันไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมีความจำเป็นเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์หนึ่ง ๆ อันเป็นทัศนะที่ว่าบุคคลไม่ได้ผูกมัดกับมาตรฐานของสังคมในการกระทำอันนำไปสู่สิ่งซึ่งถือว่าเป็นเป้าประสงค์ของคนในสังคมนั้น ๆ ความแปลกแยกในมิตินี้ Seeman ได้มาจากแนวคิดของ Durkheim และ Merton

4) ความโดดเดี่ยว (Isolation) ความหมายของความแปลกแยกในมิตินี้แบ่งย่อยออกเป็น 2 ประการ คือ

4.1) ความโดดเดี่ยวทางค่านิยม (Value Isolation) หมายถึง การให้คุณค่าต่อเป้าประสงค์หรือพฤติกรรมซึ่งถือว่ามีคุณค่าสูงสำหรับคนในสังคมอันเป็นการปฏิเสธ “ค่านิยมร่วม” ของสังคม Seeman ได้ยกตัวอย่าง จิตรกร หรือปัญญาชน ผู้ซึ่งปฏิเสธมาตรฐานเกี่ยวกับความสำเร็จหรือ “ความต้องใจ” (attractiveness) ซึ่งสะท้อนให้เห็นมิติดังกล่าว

4.2) ความโดดเดี่ยวทางสังคม (Social Isolation) หมายถึง ความคาดหวังในอันที่จะถูกปฏิเสธ หรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งมักจะแสดงออกในความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวหรือรู้สึกถูกละเลยจากคนอื่น Seeman กล่าวว่าความโดดเดี่ยวทางสังคมดังกล่าวมักจะปรากฏในหมู่สมาชิกของคนกลุ่มน้อย คนชรา คนพิการ หรือคนแปลกหน้า ประเภทอื่นๆ

5) ความแปลกแยกจากตนเอง (Self-Estrangement) หมายถึง ความขึ้นต่อ “รางวัล” ซึ่งคาดหวังได้ในอนาคตของพฤติกรรมนั้นๆ กล่าวคือเป็นการยึดถือ “รางวัล” ซึ่งอยู่นอกเหนือ ไปจากกิจกรรมหรือพฤติกรรมโดยตัวของมันเอง Seeman ได้ยกกรณีกรรมกรซึ่งประกอบกิจการงาน ที่ไม่มีลักษณะสร้างสรรค์และไม่ได้รับความพึงพอใจจากการทำงานดังกล่าวว่าเป็นตัวอย่างของความแปลกแยกในมิตินี้

ความรู้สึกแปลกแยกของบุคคลตามความหมายที่ Seeman ให้ไว้ทั้ง 5 ประการนี้ Seeman เน้นความคาดหวังที่เป็นอัตวิสัยของบุคคลและวัดสภาพอัตวิสัยของบุคคลเนื่องจากเขายืนยันว่าความแปลกแยกเป็นการรับรู้เชิงอัตวิสัยส่วนบุคคล เพื่อแยกให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนจากโครงสร้างสังคมที่เป็นตัวทำให้เกิดความแปลกแยก ในการใช้ดัชนีบ่งชี้ความแปลกแยกของมนุษย์ซึ่งได้กล่าวมาจากข้างต้นที่เกิดขึ้นในบริบทแวดล้อมที่ต่างกัน อาจใช้ดัชนีบ่งชี้เพียงแค่บางตัวเพื่อใช้อธิบายความแปลกแยกที่ทำการศึกษานั้นได้

3. ประเภทของความแปลกแยก (Types of Alienation)

ความแปลกแยกอาจพิจารณาได้สองนัย คือ ความแปลกแยกเชิงภววิสัย (Objective Alienation) และความแปลกแยกเชิงอัตวิสัย (Subjective Alienation) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความแปลกแยกเชิงภววิสัย เป็นความแปลกแยกที่มีสาเหตุจากภายนอก จำแนกเป็นความแปลกแยกทางเศรษฐกิจ ความแปลกแยกจากสถาบันสังคมและการเมือง ซึ่งเป็นความรู้สึกแยกห่างหรือห่างเหิน (Alienated) ของมนุษย์จากตนเอง จากเพื่อนมนุษย์และจากสังคม แล้วเกิดพฤติกรรมออกมาให้เห็นว่าเขารู้สึกไร้ความหมาย ไร้อำนาจ ไร้บรรทัดฐาน รู้สึกโดดเดี่ยวไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับตนเอง ซึ่ง Marx ได้กล่าวถึงความแปลกแยกเชิงภววิสัยว่ามีอยู่สามลักษณะ ได้แก่ ความแปลกแยกของแรงงานเอง ความแปลกแยกของมนุษย์จากธรรมชาติ และความแปลกแยกของมนุษย์ต่อเผ่าพันธุ์มนุษย์ (ทวีป วรดิolk. 2527: 1-7) โดยแต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะที่หนึ่ง คือ ความแปลกแยกของมนุษย์จากผลผลิตของแรงงาน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแบ่งงานที่ก่อให้เกิดทรัพย์สินเอกชน อันทำให้เกิดการแยกเจ้าของแรงงานออกจากปัจจัยการผลิต กิจกรรมที่ได้เกิดขึ้นจึงเป็นที่แปลกแยก กล่าวคืองานหรือกิจกรรมนั้นๆ ไม่ได้เป็นไปตามเจตจำนงของผู้ผลิตหรือเจ้าของแรงงาน แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำตามเจตจำนงของผู้อื่น (นายทุน) หรือสิ่งอื่นๆ ดังนั้นงานจึงไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของตัวมนุษย์ และผลของงานก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ยืนยันความมีอยู่หรือการดำรงอยู่ของตัวมนุษย์ เมื่อเป็นเช่นนี้ผลผลิตจากแรงงานจึงกลับกลายเป็นความสูญเสีย ทำให้มนุษย์รู้สึกเป็นทุกข์แทนที่จะเกิดความภาคภูมิใจ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่สามารถพัฒนาเสรีภาพทั้งทางกายและทางใจได้เลย

ลักษณะที่สอง คือ ความแปลกแยกของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่ง Marx กล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นแตกต่างจากสัตว์อื่นๆ ไป เพราะมนุษย์รู้จักความเป็นอยู่ด้วยจิตสำนึกและความสามารถที่จะคาดคะเนอนาคต นอกจากนี้มนุษย์ยังสามารถสร้างสรรค์อย่างมีจิตสำนึกโดยตั้งใจ ลักษณะที่มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ดังกล่าวแล้วนั้น ทำให้มนุษย์มีลักษณะที่เป็นเผ่าพันธุ์โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงควรที่มนุษย์จะดำรงอยู่ได้ในสังคมแต่กลับปรากฏว่าภายใต้ระบบทุนนิยม มนุษย์ไม่สามารถจะอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์เพราะเขาต้องขายพลังแรงงานของตน ผลผลิตจากแรงงานก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดจากเจตจำนงอันอิสระของตนแต่กลับมามีอำนาจเหนือมนุษย์ เป็นอิสระจากการควบคุมของมนุษย์ มนุษย์จึงเกิดความแปลกแยกจาก

ธรรมชาติด้วยเหตุนี้

ลักษณะที่สาม คือ ความแปลกแยกจากเผ่าพันธุ์มนุษย์ Marx ได้สรุปลักษณะของเผ่าพันธุ์มนุษย์ว่า ชีวิตด้านการผลิตคือชีวิตของเผ่าพันธุ์ กิจกรรมที่มีจิตสำนึกและเป็นอิสระ เป็นลักษณะของเผ่าพันธุ์มนุษย์ การแปลกแยกจากเผ่าพันธุ์มนุษย์จึงหมายความว่าเมื่อมนุษย์แปลกแยกจากธรรมชาติที่แท้จริงของเขา เขาก็แปลกแยกจากเผ่าพันธุ์ด้วย มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่ว่ามนุษย์ไม่เพียงแต่มีชีวิตมีจิตสำนึกว่าตนเองเป็นปัจเจกบุคคลคนหนึ่งเท่านั้นแต่เขายังมีจิตสำนึกว่าตนเองคือเผ่าพันธุ์มนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสากลและอิสระ ลักษณะเผ่าพันธุ์ของมนุษย์อีกอย่างหนึ่งคือมนุษย์ต้องทำการผลิต เพื่อนำเอาธรรมชาติมาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของมนุษย์และมนุษย์สามารถทำการผลิตได้ แม้ว่าจะไม่มีความจำเป็นเฉพาะหน้าหรือความต้องการร่างกายมาบังคับ ดังนั้นมนุษย์จึงสามารถผลิตสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับกฎของความงาม ความแปลกแยกจากเผ่าพันธุ์มนุษย์จึงหมายถึงการลดระดับจากกิจกรรมการผลิตซึ่งเต็มไปด้วยจิตสำนึกที่เป็นอิสระ มีเป้าหมาย และสอดคล้องกับกฎของความงามนี้ เป็นเพียงกิจกรรมที่สนองความต้องการของร่างกายของปัจเจกบุคคลเพื่อให้ร่างกายยังชีพอยู่ได้เท่านั้น เมื่อมองในแง่นี้มนุษย์จะไม่แตกต่างจากสัตว์เลย

3.2 ความแปลกแยกเชิงอัตวิสัยแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ความแปลกแยกของบุคคลจากความสัมพันธ์ที่มีต่อสังคม สถาบัน บุคคลอื่น และความแปลกแยกจากตนเองของบุคคล (เลิซชาย ศิริชัย. 2530: 19-20) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะที่หนึ่ง คือ ความแปลกแยกจากสังคม สถาบัน และบุคคลอื่น หมายถึง ความแปลกแยกทางการเมืองการปกครอง และความแปลกแยกทางวัฒนธรรมนั่นเอง ความแปลกแยกทางการเมืองการปกครอง แสดงออกโดยการเพิกเฉยหรือต่อต้าน หมายถึง การที่บุคคลเห็นว่าการเมืองที่เป็นเรื่องสกปรกเลวร้ายจึงไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองเสียใหม่ ความแปลกแยกทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่บุคคลปฏิเสธโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วย ในขณะที่ยังไม่มีโครงสร้างใหม่เข้ามาแทนที่ บุคคลที่มีความแปลกแยกก็จะแสดงความแปลกแยกออกมาในลักษณะที่ปฏิเสธระบบเก่านั้น แล้วทำในสิ่งที่ตนหรือกลุ่มของตนเห็นว่าดีหรือในทางตรงกันข้าม ก็จะหนีสภาพการณ์ที่แปลกแยกไปสู่สภาพที่ขาดการพิจารณา เช่น ดิตสุรา ยาเสพติด เพื่อให้ลืมความทุกข์และปัญหา (เลิซชาย ศิริชัย. 2530: 21-22)

ลักษณะที่สอง คือ ความแปลกแยกของบุคคลจากความสัมพันธ์กับชีวิตและกิจกรรมของตน หมายถึง การที่บุคคลถูกสังคมเรียกร้องให้กระทำในสิ่งที่ฝืนความรู้สึก ฝืนอุดมการณ์ของตน การที่เขาต้องทำตามคำเรียกร้องของสังคมทั้งที่แท้จริงแล้วเขาไม่พอใจที่จะทำ เขาจึงรู้สึกแปลกแยกจากความเป็นตัวเขาเอง แยกแยกจากกิจกรรมที่เขา กำลังทำอยู่เพราะมองไม่เห็นจุดมุ่งหมายในกิจกรรมในชีวิตและเห็นว่าสิ่งที่เขากระทำอยู่นั้น แท้จริงแล้วไม่มีคุณค่าอะไรเลย ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีความสามารถทางศิลปะเขาก็ปรารถนาที่จะเป็นจิตรกร เป็นนักประพันธ์ เพลง บทกวี หรือผู้ที่เก่งทางด้านวิทยาศาสตร์ก็ปรารถนาจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หากแต่เขากลับไม่

สามารถสร้างหรือเป็นในสิ่งที่ปรารถนาได้เพราะภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อการตลาดและเอาใจผู้บริโภคนั้น เขาจำเป็นต้องสร้างผลผลิตตามความต้องการของตลาดเพื่อจะได้รับการตอบสนองจากลูกค้าทั้งที่จริงแล้วสิ่งที่เขาผลิตเพื่อการตลาดนั้นเป็นสิ่งที่เขาไม่ชื่นชอบและพึงพอใจ เขาจึงเกิดความรู้สึกท้อถอย เกิดความละอายใจ และเกิดความขัดแย้งภายในจิตใจของเขาเอง

ลักษณะที่สาม คือ ความแปลกแยกจากตนเอง ความแปลกแยกจากตนเองนี้ ตามแนวความคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกจากชีวิต และจากเผ่าพันธุ์มนุษย์ของ Marx เกิดจากกิจกรรมการผลิตของมนุษย์ซึ่งเต็มไปด้วยอิสระมีสัมปชัญญะ มีเป้าหมายและมีความสอดคล้องกับกฎของความงามถูกลดระดับลงไปเป็นเพียงกิจกรรมที่สนองความต้องการของร่างกายของปัจเจกชนคนหนึ่งๆ เพื่อให้ร่างกายสามารถยังชีพอยู่ได้เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ชีวิตมนุษย์ไม่แตกต่างไปจากสัตว์เลยเพราะแท้จริงแล้ว มนุษย์มีหน้าที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งได้รับการพัฒนาหลังการผลิตซึ่งมนุษย์ต้องหาแนวทางและความสัมพันธ์ทางการผลิตเพื่อสนองลักษณะเฉพาะอันจะนำมนุษย์ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ขณะที่มนุษย์สามารถสนองความต้องการอย่างหนึ่งได้สำเร็จความสำเร็จก็จะนำไปสู่ความต้องการใหม่นั้นซึ่งมนุษย์ก็ต้องหาวิธีทำให้เป็นจริงขึ้นมา ดังนั้นหน้าที่ของมนุษย์จึงไม่ได้อยู่ที่การกินนอนและสืบพันธุ์ที่มนุษย์มีเช่นเดียวกับสัตว์เท่านั้น หากแต่ยังต้องมีหน้าที่พัฒนาชาติพันธุ์ของมนุษย์ให้สมบูรณ์ด้วย แต่ทว่าความแปลกแยกจากชีวิตแห่งเผ่าพันธุ์มนุษย์ได้ทำให้ชีวิตของมนุษย์กลายมาเป็นเพียงเครื่องมือของคนอื่นหรือสิ่งอื่นและกิจกรรมการผลิตก็เกินไปเพื่อการรักษาร่างกายให้สามารถอยู่รอดได้ ชีวิตแห่งเผ่าพันธุ์มนุษย์คือชีวิตแห่งกิจกรรมการผลิต และจากกิจกรรมการผลิตนี้เองที่มนุษย์ได้พิสูจน์ตัวเขาว่าเป็นการดำรงเผ่าพันธุ์อย่างแท้จริง ธรรมชาติเป็นเครื่องมือให้กิจกรรมการผลิตแห่งชีวิตมนุษย์ดำเนินไปได้เพราะถ้าไม่มีธรรมชาติ แรงงานก็ขาดวัตถุดิบที่จะทำให้แรงงานกลายเป็นรูปธรรมขึ้นมาและกิจกรรมการผลิตซึ่งแสดงออกถึงชีวิตแห่งเผ่าพันธุ์มนุษย์ไม่ใช่กิจกรรมที่เป็นเพียงการสนองความจำเป็นในการรักษาร่างกายให้อยู่รอดเท่านั้น แต่เป็นการผลิตที่นำมาซึ่งชีวิตใหม่ที่แสดงลักษณะทั้งหมดของเผ่าพันธุ์มนุษย์ เพราะเมื่อใดที่มนุษย์สามารถใช้แรงงานเปลี่ยนสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมไปสู่เป้าหมายของตนได้ มนุษย์ก็สามารถคิดสรุปบทเรียนจากการทำงานที่มีทั้งความสำเร็จและล้มเหลวแล้วนำไปปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป เพื่อนำมาซึ่งศักยภาพใหม่และเป็นการสนองความต้องการของร่างกายในเวลาเดียวกัน แต่ถ้าชีวิตแห่งกิจกรรมการผลิตของมนุษย์ไม่ได้แสดงความเป็นตัวมนุษย์ แต่เป็นเพียงวิถีไปสู่จุดหมายภายนอกแทนที่จะไปสู่จุดหมายในตัวเอง มนุษย์ก็แปลกแยกจากตนเองเพราะตัวมนุษย์มีฐานะเป็นเพียงทาสหรือเสมือนวัตถุหรือเครื่องจักรชิ้นหนึ่งเท่านั้นและก็ไม่สามารถอธิบายถึงความรู้สึก ความคิดและความต้องการของตนได้เพราะทั้งความคิดความรู้สึกและความต้องการเหล่านั้นไม่ได้เป็นไปตามที่ตนเองคิดหรือต้องการให้เป็นเลย ดังนั้น ความแปลกแยกจากตนเองจึงหมายถึงสภาพที่บุคคลไม่อาจเข้าใจความรู้สึกความคิดตลอดจนพฤติกรรมของตนเองว่ามีเหตุและผล มีความเป็นมา และความเป็นไปเช่นไร หรือไม่สามารถยกระดับจิตใจและเหตุผลของตนให้มีอำนาจเหนือแรงขับจากสัญชาตญาณ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ซึ่งความแปลกแยกจากตนเอง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การไม่เข้าใจความคิดและความรู้สึกของตนเอง การไม่เข้าใจความคิดและความรู้สึกของตนเองนี้เป็นลักษณะหนึ่งของความแปลกแยกจากตนเอง มักจะเป็นอาการวิกลจริตว่าเป็นสาเหตุจากความแปลกแยกซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของฟรอยด์ (Freud) ที่เห็นว่า คนเมื่อตกอยู่ใต้อำนาจของตัณหา ซึ่งได้แก่ อำนาจ เงิน ผู้หญิง ฯลฯ แล้วจะทำให้เขากลายเป็นทาสของความต้องการของตัวเองแล้วเกิดความขัดแย้งภายในตัว ทำให้เกิดอาการทางประสาท (Feuerlicht. 1978: 73-75) ความหิว ความกระหาย ความรัก การสร้างสรรค์ การทำลายและความปรารถนาต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นแรงขับที่ทำให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ ขึ้น โดยมีพื้นฐานมาจากความเป็นเผ่าพันธุ์มนุษย์ เมื่อมนุษย์กระทำแล้วย่อมเข้าใจตัวเองว่า กำลังคิดหรือรู้สึกอย่างไร แต่ถ้าไม่เข้าใจแล้วก็จะเกิดความแปลกแยกขึ้น ดังนั้นการเข้าใจในความคิดและความรู้สึกของตนเองจึงเป็นเกณฑ์หนึ่งของความแปลกแยกจากตนเอง

2) การไม่เข้าใจในพฤติกรรมของตนเอง เมื่อมนุษย์ลดระดับกิจกรรมการผลิตของชีวิตมาเป็นเพียงวิถีทางสนองตอบต่อความต้องการทางร่างกายทำให้กิจกรรมกลับกลายเป็นเพียงเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดได้แทนที่จะเป็นกิจกรรมอิสระ และผู้สร้างสามารถกำหนดทิศทางได้ เมื่อกิจกรรมที่บุคคลกระทำลงไปในไม่ได้เป็นกิจกรรมที่นำรางวัลหรือผลตอบแทนทางจิตใจมาสู่บุคคลหรือเมื่อบุคคลต้องผูกมัดตนเองอยู่กับกิจกรรมซึ่งไม่มีรางวัลหรือความน่าพึงพอใจแต่ต้องทำเพื่อผลตอบแทนอันเป็นสิ่งภายนอก มนุษย์จึงไม่อาจเข้าใจพฤติกรรมของตนเองได้จึงนับเป็นความแปลกแยกจากตนเอง

4. แนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ในมุมมองของเกษม เพ็ญภินันท์ อาจารย์ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมปัจจุบันไว้ในบทความเรื่อง “สู่พรมแดนความรู้เรื่องวัฒนธรรมการบริโภค” เนื่องจากวัฒนธรรมการบริโภคเป็นคำที่สามารถตีความหมายได้ในหลายนัย เพื่อที่ว่าผู้ที่ศึกษางานวิจัยนี้จะมีความเข้าใจตรงกันในความหมายของวัฒนธรรมการบริโภคในมุมมองที่งานวิจัยนี้เลือกทำการศึกษา จากนั้นจึงกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคเป็นลำดับถัดไป

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภค

เมื่อกล่าวถึงความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” จะพบว่ามิได้จำกัดความหรือให้ความหมายไว้หลายความหมาย สุดแต่ทัศนะความคิดเห็นและประสบการณ์ของปราชญ์แต่ละสาขาวิชาการจะให้ไว้ นักศึกษาเรื่องวัฒนธรรมส่วนมากออกจะงุนงงมากกว่า “วัฒนธรรม” คืออะไรกันแน่ อาจารย์ผู้ประสาวิชาการต่างให้ความหมายกันไปคนละแนวจนดูเหมือนว่า คำว่า “วัฒนธรรม” จะมีมากมายหลายความหมายจนไม่อาจจะจำได้หมด Herskovits (นิยพรรณ วรณศิริ. 2550: 37) กล่าวว่า “นิยามของคำว่าวัฒนธรรมนั้นมีมากมายหลายอย่าง Kroeber และ Kluckhohn ได้สำรวจและ

รวบรวมความหมายเอาไว้หลายแง่คิดด้วยกัน รวมทั้งสิ้นมากกว่า 160 ความหมาย” ทั้งนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ต่างกัน นิยพรณ วรณศิริ (2550: 38-39) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุของการที่มีการนิยามความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” มากมายหลายแนวคิด ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นก็แล้วแต่ว่าใครจะมองความหมายในแง่มุมใด และเป็นปราชญ์ในสาขาใด กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งก็คืออยู่ที่ว่าใครเป็นผู้มองวัฒนธรรม มองอย่างไร และมองตรงจุดไหนของวัฒนธรรม ทุกนิยามของวัฒนธรรมที่ถูกกำหนดขึ้นมาไม่มีนิยามใดถูกนิยามใดผิดขึ้นอยู่กับว่าใครจะจับจุดไหนของวัฒนธรรมขึ้นมาอธิบายให้ความหมาย ผู้เป็นปราชญ์หรือนักวิชาการไม่สมควรจะคิดว่าความหมายในทัศนะใดและของใครถูกหรือผิดเพราะแต่ละคนถูกอบรมสั่งสอนมาจากทัศนะต่างๆ กัน ทำให้มองจากจุดและแง่มุมต่างๆ กันไป ผู้ที่ยึดถือความหมายของวัฒนธรรมตามตำราเล่มเดียว แล้วบอกว่านิยามของวัฒนธรรมที่ถูกต้องต้องเป็นอย่างไรที่ดีความตามหนังสือเล่มนั้นเท่านั้น นอกไปจากเล่มที่ตนยึดถือแล้วถือว่าผิดไปหมด หากเป็นเช่นนี้ถือได้ว่าบุคคลผู้นั้นมีมโนทัศน์ที่แคบมาก มองปัญหาต่างๆ เพียงด้านเดียวหรือจุดเดียว ซึ่งไม่พอเพียงต่อการทำความเข้าใจในความหมายของคำว่าวัฒนธรรม

เนื่องจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค จึงได้ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของวัฒนธรรมการบริโภค เกษม เพ็ญภินันท์ เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้เขียนบทความวิเคราะห์วัฒนธรรมการบริโภคของสังคมไทยในยุคที่เรียกว่าเป็นยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวความคิดที่มีความทันสมัยที่สุดขณะที่กำลังศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แนวคิดของการวิเคราะห์วัฒนธรรมการบริโภคจากบทความนี้ เป็นขอบข่ายในการกำหนดความหมายของวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับใช้ในการศึกษาและวิจัยครั้งนี้

เกษม เพ็ญภินันท์ (2550: 2-6) ได้กล่าวว่าการทำความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกขาดจากพัฒนาการของระบบทุนนิยมและพลวัตทางสังคมปัจจุบันได้ ทั้งนี้ เนื่องจากระบบทุนนิยมไม่สามารถดำรงรักษาตัวเองได้ หากไม่แปรสภาพผลผลิตให้เป็นสินค้าและกระตุ้นให้เกิดการบริโภคในรูปแบบต่างๆ จนได้ก่อให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่สิ้นเปลืองไปตามกระแสเศรษฐกิจ ผลลัพธ์ที่ตามมาจากการเกิดพลวัตทางสังคมนี้ คือ รูปแบบอันหลากหลายทางวัฒนธรรมของการบริโภคที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวัน จนต้องทำความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคว่าเกิดมาจากสัมพันธภาพระหว่างการดำรงชีวิตของมนุษย์กับพลวัตทางสังคมที่ระบบทุนนิยมกำลังเปลี่ยนผ่านความสำคัญจากการผลิตไปสู่การบริโภค กล่าวคือสาระสำคัญของวัฒนธรรมการบริโภคอยู่ที่การทำให้การบริโภคแพร่ขยายไปทุกส่วนของสังคม และแทรกซึมเข้าไปในเรือนร่างของกลไกตลาด สัมพันธภาพระหว่างมนุษย์และสินค้าได้เข้ามามีบทบาทและสามารถกำกับชีวิตของมนุษย์ที่ละเล็กทีละน้อย จนกระทั่งความสัมพันธ์ดังกล่าวได้หล่อหลอมรูปแบบทางวัฒนธรรมการบริโภคขึ้น จนในที่สุดการบริโภคได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในโลกสมัยใหม่ และกลายเป็นหัวข้อหนึ่งในกระบวนการศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งในอดีตนั้นได้ถูกมองข้ามและละเลยมาโดยตลอด

ในปัจจุบัน ความสำคัญของการบริโภคได้เข้ามาแทนที่การผลิตเพราะการ

บริโภคได้สร้างคุณลักษณะใหม่แก่เรา ด้วยการสร้างการยอมรับต่อภารกิจในการจรรโลงระบบเศรษฐกิจ คือ การจับจ่ายใช้สอยสินค้า เพราะว่าการบริโภคจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจขับเคลื่อน จนอาจกล่าวได้ว่า การบริโภคทำให้เกิดการผลิตซ้ำของความสัมพันธ์ทางการผลิต และผลักดันให้ระบบทุนนิยมขยายตัวจากขอบเขตทางเศรษฐกิจสู่ปริมาตรทางสังคมที่การบริโภคได้สร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตในระบบทุนนิยม และแปรเปลี่ยนสังคมทุนนิยมให้กลายเป็นสังคมการบริโภค ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคนี้มีอยู่หลากหลายมากมาย แต่สามารถจำแนกคำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาและองค์ความรู้ และวางอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎี แนวความคิด หรือแนวทางการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบของคำอธิบายหลัก คือ

1) วัฒนธรรมการบริโภค เป็นกระบวนการสร้างความหมายให้กับทั้งระดับปัจเจกชน และทางสังคม เพื่อกำหนดคุณค่า รสนิยม กลุ่มชนชั้น บุคคลในสังคม การจำแนกแยกแยะความหมายในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่บริโภคกับมนุษย์ เพื่อก้าวถึงลักษณะในการดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่

2) วัฒนธรรมการบริโภคเป็นปัญหาการครอบงำทางวัฒนธรรม ผ่านการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทางการผลิต กระบวนการแพร่กระจายของสารที่สร้างความหมายแก่ผู้รับสาร รวมทั้งการพิจารณาบทบาทของสื่อที่ทำหน้าที่มากกว่าการเป็นผู้นำสาร แต่ยังแฝงเร้นสารบางอย่างที่มีผลต่อการผลิตรูปแบบทางวัฒนธรรมการบริโภค

3) วัฒนธรรมบริโภคเป็นรูปแบบทางสังคมร่วมสมัย ที่พลวัตของระบบทุนนิยมและเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมบริโภค ด้วยการส่งเสริมความอยากให้กับมนุษย์ในการบริโภคสินค้าที่ไม่มีวันจบสิ้น โดยการสร้างคุณค่าในเชิงสัญญะให้กับสินค้า

จากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคในสังคมปัจจุบันที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาสรุปเป็นความหมายของวัฒนธรรมการบริโภคที่ศึกษาในบริบทของงานวิจัยนี้ได้ดังนี้

วัฒนธรรมการบริโภค หมายถึง รูปแบบหรือแบบแผนในการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นในการดำรงชีพโดยปกติทั่วไปของนักเรียนวัยรุ่น ในสังคมนิยมเสรี โดยมีนายทุนหรือเจ้าของสินค้าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการกระตุ้นและสร้างค่านิยมให้เกิดรูปแบบและแบบแผนในการบริโภคดังกล่าว

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งหมายผลิตสินค้าเพื่อแสวงหากำไรโดยมีเงินตราเป็นสื่อกลาง ได้แพร่ขยายลัทธิบริโภคนิยมซึ่งได้พยายามสร้างวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยให้กับมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เงินได้กลายมาเป็นสิ่งที่มีสมรรถนะถึงขั้นมีอำนาจเหนือการดำรงอยู่และการตัดสินใจของมนุษย์มนุษย์สามารถขายทุกอย่างได้ก็เพื่อเงิน ในขณะเดียวกันทุกคนก็จำเป็นต้องมีเงินเพื่อที่จะสามารถซื้อทุกสิ่งทุกอย่างได้ ใครที่มีเงินน้อยก็จะซื้อหาสิ่งของได้น้อย ถ้าไม่มีเงินก็จะไม่สามารถครอบครองสิ่งต่างๆ ได้ คนที่มีเงินมากก็จะได้รับการนับหน้าถือตา มี

เกียรติดียชื่อเสียง หรือกล่าวได้อย่างง่าย ๆ ก็คือเงินได้กลายเป็นพระเจ้าองค์ใหม่ของมนุษย์ไปเสียแล้ว ค่านิยมในการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยได้ทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสภาพที่บูชาเงินตรากลายเป็นบุคคลที่แปลกแยกจากสิ่งทีตนเองกระทำในการบริโภค มนุษย์จะพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา สำหรับใช้ในการบริโภคสินค้าที่ตนต้องการ แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นอาจทำให้ตนต้องเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์หรืออาจจะเบียดเบียน จ้องล หรือทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็ตาม นอกจากนี้มนุษย์จะให้การยกย่องหรือได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติดียชื่อเสียง หรือมีสถานะทางสังคมเหนือผู้อื่นก็เพราะมีเงิน ส่วนผู้ที่มีเงินก็จะได้รับการดูหมิ่นดูแคลนหรือได้รับทัศนคติที่ไม่ดีจากผู้อื่น

สังคมทุนนิยมเสรีก็คือสังคมแห่งการบริโภคเพราะลักษณะเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะต้องมีการขยายการผลิตและขายอยู่ตลอดเวลา แต่การขยายผลผลิตจะเป็นไปไม่ได้เลย ถ้ามนุษย์ยังต้องการบริโภคเท่าเดิม ดังนั้นลักษณะหนึ่งของระบบทุนนิยมคือความพยายามของนายทุนที่จะขยายวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าให้กับประชาชน ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น ซึ่งได้ก่อให้เกิดลัทธิผู้บริโภคนิยม (Consumerism) หรือลัทธิเน้นการบริโภคขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2541: 150) โดยนายทุนจะขยายการบริโภคในสองทาง ทางแรกนายทุนพยายามที่จะให้ประชาชนเห็นว่าสินค้าที่จำเป็นจะต้องใช้ในชีวิตประจำวันนั้น สินค้าที่ผลิตจากโรงงานของตนเป็นสินค้าที่ดีที่สุด ประชาชนควรจะใช้มากที่สุด ทางที่สองซึ่งเป็นประการที่สำคัญคือนายทุนพยายามที่จะให้ประชาชนเกิดความต้องการใหม่ๆ เพราะระบบทุนนิยมจะถึงกาลอวสาน ถ้าประชาชนมีความพอใจแล้วโดยสมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความต้องการใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง โดยการโฆษณาชวนเชื่อหรือการพยายามเปลี่ยนรูปแบบของที่อยู่เสมอ เพื่อให้ผู้บริโภคหันมาใช้สินค้าที่ผลิตใหม่ทั้งที่ของเก่ายังใช้ได้ ระบบทุนนิยมจะยั่วยุประชาชนให้เกิดความไม่พึงพอใจใการบริโภคอย่างพอดี ในขณะที่เดียวกันนายทุนก็จะควบคุมความต้องการใหม่ๆ ให้เป็นไปตามแนวที่ตนต้องการ ระบบทุนนิยมได้สร้างประชาชนให้เกิดจิตสำนึกที่พิกลพิการพร้อมที่จะถูกนายทุนชักจูงในเรื่องการบริโภคได้อย่างดี ประชาชนซึ่งมีชีวิตอยู่ในระบบทุนนิยมเดิมจะมีความแปลกแยกมาจากการทำงานและการดำรงชีวิตของตนเองอยู่เป็นพื้นฐาน เขาไม่เคยมีความสุข มีแต่ความทุกข์ ความแปลกแยกส่วนหนึ่งได้มาแสดงออกในการบริโภค ซึ่งมีลักษณะสำคัญที่สามารถเห็นได้คือลักษณะการบริโภคมีความเป็นส่วนตัวมาก บริโภคเพียงเพื่อที่จะแสดงว่าฉันยังหลงเหลือความเป็นมนุษย์อยู่บ้าง การที่ผู้คนพากันบริโภคอย่างบ้าคลั่ง มิใช่เพราะเขาถูกล้างสมองให้ฝึกคิดแต่การบริโภคอย่างเดียว แต่เป็นเพราะการไปซื้อหาจับจ่ายนั้น เป็นหนทางที่จะช่วยชุบชีวิตเฉาๆ ของเขาให้มีความสดชื่นขึ้นมาบ้าง ประกอบกับนายทุนที่เป็นผู้สร้างความต้องการในการบริโภคของประชาชนด้วยการโฆษณาชวนเชื่อการสร้างค่านิยมแบบใหม่ ตลอดจนการจัดบริการเพื่อให้ประชาชนเกิดความสะดวกในการใช้บริการ การโฆษณานับเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกหรือเป็นหัวใจที่ระบบทุนนิยมใช้ จุดประสงค์หลักของการโฆษณาก็คือทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนหันมาใช้สินค้าตามที่โฆษณานั้นมากที่สุด นายทุนพยายามจะออกแบบการโฆษณาทุกวิถีทางเพื่อจะล่อลวงประชาชนให้มาตกหลุมตักของตนให้ได้ นายทุนจะถือว่าการโฆษณาเป็นขบวนการที่สำคัญมาก อีกทางหนึ่งนายทุนจะพยายามสร้างค่านิยมใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับลัทธิการบริโภค เช่น ค่านิยมในการแต่งกาย ค่านิยมในการกิน ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะ

สร้างโดยวิธีการโฆษณาแล้ว ยังสร้างโดยผ่านสื่ออื่นๆ เช่น หนังสือแฟชั่น หนังสือดารา ภาพยนตร์ เพลง ละคร ฯลฯ จึงไม่แปลกอะไรที่เราได้พบอยู่เสมอว่า ถ้าดาราคอนไดมีชื่อเสียงผู้คนก็นิยมแต่งกายเลียนแบบ หรือแฟชั่นอะไรที่เด่นดังอยู่อเมริกาก็จะเป็นที่นิยมในหมู่คนไทยด้วย นอกจากนี้ นายทุนยังใช้วิธีที่เรียกว่าระบบเครดิต เพื่อให้คนจับจ่ายใช้สอยได้ง่าย ในลักษณะที่บริโภคก่อนจ่ายทีหลังตลอดจนการบริการชนิดที่ถึงตัวผู้บริโภค เช่น การบริการขายตรง เป็นต้น จึงไม่แปลกอะไรที่คนที่อยู่ต่างจังหวัดจะบริโภคสิ่งของต่างๆ ไม่แตกต่างจากคนในกรุงเทพฯ ในการบริโภค ตลาดได้วางเงื่อนไขทำให้ประชาชนต้องบริโภคตามอำนาจบังคับบัญชาของตลาด อำนาจโฆษณาได้กลายเป็นสิ่งที่มีความหมายเหนือมนุษย์ การโฆษณาในระบบทุนนิยมไม่ได้เรียกร้องให้ผู้ชมเข้าใจเหตุผล แต่พยายามเข้าถึงผู้ชมด้วยอารมณ์แล้วทำให้เขายอมรับด้วยปัญญา คล้ายคลึงกับการเสนอแนะในขณะถูกสะกดจิต การโฆษณามีวิธีมากมายที่จะให้ประทับใจลูกค้า เช่น การใช้อิทธิพลของบุคคลหรือสิ่งที่สำคัญ เช่น สุภาพสตรีชั้นสูงผู้มีชื่อเสียงเด่นในวงสังคม นักฟุตบอลยอดนิยมที่ชอบดื่มน้ำอัดลมยี่ห้อนี้ หรือด้วยการดึงดูดลูกค้า และในขณะเดียวกันก็ทำให้ความสามารถในการคิดวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ชมอ่อนกำลังลงโดยใช้ความเชื่องช้าของหญิงสาวสวย ด้วยการทำให้เขาตกใจเรื่องปัญหา “กลิ่นตัว” หรือ “ปากเหม็น” หรือด้วยการกระตุ้นให้เกิดการฝันกลางวันเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในวิถีชีวิตเมื่อเราใช้สินค้านั้น วิธีการเหล่านี้โดยสาระแล้วล้วนไร้เหตุผลที่ไม่มีอะไรเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าเลย มันระงับและทำลายความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ของลูกค้าเหมือนกับยาฝิ่นหรือสะกดจิตอย่างเปิดเผย ทำให้ผู้คนพึงพอใจกับการฝันกลางวัน แต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มพูนความรู้สึกไร้อำนาจขาดความสำคัญให้กับเขา สิ่งเหล่านี้ทำให้ปัจเจกบุคคลมีความรู้สึกหรือทำที่หรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเขาไร้อำนาจ กล่าวคือเขาไม่สามารถที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ เขาไม่สามารถจะกำหนดอะไรได้ สิ่งที่เขาคาดหวังจากระบบไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วยการกระทำของเขา จนออกห่างจากความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ความรู้สึกดังกล่าวนี้เรียกได้ว่าเป็นความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมการบริโภคซึ่งกำลังเกิดขึ้นกับมนุษย์ในสังคมปัจจุบันอันทันสมัยภายใต้การสื่อสารอันไร้ขอบเขตจำกัด

จากการศึกษาความหมาย แนวคิดของความแปลกแยกตามทัศนะของนักปรัชญาสังคม ประเภทของความแปลกแยก และแนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ว่าเป็นความแปลกแยกที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จตามแนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกของ Emile Durkheim และเป็นความแปลกแยกเชิงอัตวิสัยซึ่งเป็นความแปลกแยกที่เกิดจากความสัมพันธ์กับชีวิตและกิจกรรมของตน เนื่องจากในบางครั้งการบริโภคของเขาเป็นสิ่งที่ฝืนความรู้สึก ฝืนอุดมการณ์ของตน และสิ่งเขาต้องทำตามคำเรียกร้องของสังคมทั้งที่แท้จริงแล้วเขาไม่พอใจที่จะทำ และสรุปความหมายของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ว่า ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหมายถึง การที่บุคคลสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง สูญเสียความสามารถของตนเองในเรื่องการบริโภค จนเกิดความสับสนไม่เข้าใจตนเอง ไม่สามารถหาจุดหมายของชีวิตที่ให้ความสุขกับตนเองได้อย่างแท้จริง และรู้สึกว่าตนเองมีสภาพไม่ต่างจากวัตถุ เมื่อต้องตกอยู่ใต้อำนาจของวัฒนธรรม

แห่งการบริโภคในสังคมบริโภคนิยมซึ่งสร้างค่านิยมในการบริโภคที่ฟุ้งเฟ้อและฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น

เนื่องจากความแปลกแยกนับว่าเป็นแนวความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นภาวะสันนิษฐาน (Constructs) ที่ไม่สามารถสังเกตการณ์โดยตรงได้ ทำให้ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องกำหนดตัวแปรที่เป็นตัวแปรซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ เพื่อนำมาใช้วัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่น จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความแปลกแยกที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในข้างต้น พบว่าซีแมนได้กำหนดได้รวบรวมและให้ความหมายความแปลกแยกจากแนวคิดที่สำคัญๆ และทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเชิงประจักษ์ ทั้งหมด 5 ประการ สำหรับเป็นตัวบ่งชี้ความแปลกแยกของบุคคลที่ทำการศึกษาในบริบทต่างๆ ซึ่งตัวบ่งชี้ทั้งหมด 5 ตัวนี้ เมื่อนำไปใช้วัดความแปลกแยกของบุคคลในบริบทที่ทำการศึกษาที่ต่างกัน ผู้ที่นำไปใช้อาจใช้ตัวบ่งชี้เพียงแค่บางตัวเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการทำการการศึกษาได้ ประกอบกับการศึกษาแนวคิดและความหมายของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ให้เข้ากับบริบทของความแปลกแยกที่ทำการศึกษา โดยเลือกมาจากตัวบ่งชี้ของซีแมนสำหรับใช้ในการวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคทั้งหมด 3 ตัว ดังนี้คือ

1) ความรู้สึกไร้อำนาจ (Powerlessness) หมายถึง การที่บุคคลไม่มีอำนาจที่จะไปกำหนดแบบแผนของการบริโภคได้ด้วยตนเอง แต่อำนาจในการเลือกบริโภคนั้นตกอยู่ภายใต้การกำกับของอิทธิพลจากสื่อโฆษณาและกระแสนิยมของกลุ่มบุคคลในสังคมที่ชักจูงทำให้เกิดความพอใจที่จะบริโภคและความอยากได้ในตัวสินค้าหรือบริการ

2) ความรู้สึกไร้ความหมาย (Meaninglessness) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกว่างเปล่าของชีวิตตนเองมีอยู่จากการพยายามหาให้ได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย ตนเองไม่ได้รู้สึกผูกพันกับสิ่งของที่มีอยู่ เมื่อได้ของที่ต้องการมาแล้วความพอใจในสิ่งของนั้นก็จะหมดไป และรู้สึกว่าตนเองยังขาดบางสิ่งบางอย่างและต้องไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการต่อไปอย่างไม่มีวันจบสิ้น

3) ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง (Self estrangement) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกไม่เข้าใจตนเองสำหรับสิ่งที่ตนเองกระทำในเรื่องการบริโภค การบริโภคเป็นสิ่งที่สร้างความอึดอัดใจและขัดแย้งกับความต้องการของตนเอง พฤติกรรมการบริโภคที่แสดงออกมาเป็นไปเพียงเพื่อหวังที่จะได้รับการตอบสนองและการยอมรับจากกลุ่มบุคคลในสังคมที่เกี่ยวข้องด้วย

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงสาเหตุ

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอทฤษฎีและการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค สำหรับใช้ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน (Conceptualization) ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดตัวแปรที่สำคัญในแบบจำลองสมมติฐาน (Hypothesized Model) เพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ก่อนที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคกับมนุษย์นั้น ผู้วิจัยจะขอเกริ่นนำถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีที่นำมาใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ พฤติกรรม หรือปรากฏการณ์ทางจิตกับมนุษย์ในทางสังคมศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำความเข้าใจที่มาของแบบจำลองสมมติฐานที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีเป็นคำที่มีความหมายในหลายนัย นักสังคมศาสตร์บางคนระบุว่าทฤษฎีคือกระบวนการแนวความคิด (Conceptualization) ใดๆ ก็ได้ เช่น อำนาจ ชนชั้นทางสังคม ประชาธิปไตย ความแปลกแยก ฯลฯ นักสังคมศาสตร์บางคนนำเอาแนวความคิดเหล่านี้ไปใช้ในการให้ความหมายแก่ปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งหลาย โดยเทียบเท่าฐานะเท่ากับทฤษฎี (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2545: 274-275)

หากจะกล่าวอย่างกว้างๆ แล้ว แนวความคิดใดๆ ยกเว้นการสังเกตการณ์อย่างเป็นรูปธรรมของปรากฏการณ์ทั้งหลาย สามารถนับเนื่องเป็นทฤษฎีได้ นักสังคมศาสตร์บางคนระบุทฤษฎีอย่างกว้างๆ ว่าเป็น “ประวัติศาสตร์ของมโนคติ (History of Idea)” ก็มี แต่นักสังคมศาสตร์บางคนก็มีทัศนะอย่างเจาะจงเป็นการจำเพาะว่า ทฤษฎีคือระบบนิรนัยทางตรรกะ (Logical Deductive System) ซึ่งประกอบด้วยแนวความคิดหลายอย่างเชื่อมโยงกัน โดยข้อความเชิงตรรกะดังกล่าวนั้นสามารถนิรนัยไปสู่การทดสอบความถูกต้องจากปรากฏการณ์จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้

ปรมาจารย์ทางสังคมศาสตร์ผู้มีชื่อเสียง 2 ท่าน คือ ทัลคอตท์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) และ เอ็ดเวิร์ด ชิลส์ (Edward Shils) ได้ร่วมกันจัดประเภททฤษฎีที่ใช้ในทางสังคมศาสตร์ออกเป็น 4 ระดับ คือ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2545: 277 อ้างอิงจาก Parsons and Shils. 1962: 50-51)

1) ระบบจำแนกประเภทชั่วคราว (ad hoc Classificatory System)

ระบบจำแนกประเภทชั่วคราว เป็นทฤษฎีที่อยู่ในระดับต่ำสุด ทฤษฎีประเภทนี้ประกอบด้วยการจัดกลุ่มอย่างหลวมๆ ของระเบียบหรือข้อสรุปเกี่ยวกับข้อสังเกตการณ์เชิงประจักษ์

2) การจำแนกประเภท (Taxonomy)

ระดับที่สองของทฤษฎี คือ ระบบการจำแนกประเภท ทฤษฎีระดับนี้ประกอบด้วยระบบการแบ่งประเภทให้เหมาะสมกับการสังเกตการณ์เชิงประจักษ์ ระบบแห่งการ

จำแนกหมวดหมู่หนึ่งต้องสอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริง และแต่ละประเภทต้องสัมพันธ์อย่างสอดคล้องกัน การจำแนกประเภททำหน้าที่สำคัญ 2 ประการในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประการแรก ทำให้เกิดการวิเคราะห์คุณสมบัติของความเป็นจริงเชิงประจักษ์แต่ละประเภทย่อยอย่างจริงจัง เป็นการระบุหน่วยย่อยทั้งหลายซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดสิ่งที่ทำการศึกษาว่ามีอะไรบ้าง และมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด ประการที่สอง เป็นการสรุปย่อและกระตุ้นให้เกิดการศึกษาพรรณนาเนื่องจากโดยปกติแล้วการจำแนกประเภทไม่ใช่การอธิบายความ หากเป็นแต่เพียงการระบุถึงปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ที่เหตุการณ์ที่ต้องการทำการศึกษาเกี่ยวเนื่องเข้าชุดกันได้อย่างเหมาะสมเท่านั้น ในการที่จะรู้ความเหมาะสมที่ชัดเจน นักวิจัยจะต้องทำการศึกษาพรรณนาอย่างละเอียด

3) กรอบแนวความคิด (Conceptual Framework)

ระดับที่สามของทฤษฎี คือ กรอบแนวความคิด กรอบแนวความคิดเป็นข้อเสนอที่พรรณนาถึงโครงสร้างที่กว้างขวางและองค์ประกอบของโครงสร้างนั้นอย่างเป็นระบบและชัดเจน ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ส่วนมากประกอบด้วยกรอบแนวความคิด ซึ่งเชื่อมได้โดยตรงกับการวิจัยเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามข้อเสนอที่ปรากฏอยู่ในกรอบแนวความคิดทั้งหลายนั้นไม่สามารถนิรนัยสู่ปรากฏการณ์จริงในระดับหรือประเภทอื่นๆ ได้ ซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดในด้านอำนาจของการอธิบายและการทำนาย และข้อจำกัดด้านการใช้ประโยชน์กรอบความคิดเหล่านี้ในการวิจัยเรื่องอื่นๆ ต่อไปด้วย

4) ระบบทฤษฎี (Theoretical Systems)

ระบบทฤษฎีเป็นการผสมผสานเอาการจำแนกประเภทและกรอบแนวความคิดเข้าด้วยกัน เพื่อทำการพรรณนา อธิบาย และทำนาย ปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบ ระบบทฤษฎีประกอบขึ้นด้วยประโยคตรรกะซึ่งเป็นข้อความที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของตัวแปรเชิงประจักษ์ตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ซึ่งประโยคตรรกะดังกล่าวนี้สามารถยืนยันหรือปฏิเสธความถูกต้องได้

ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคนับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางจิตที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาว่ามีทฤษฎีใดบ้างที่นำมาใช้อธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกและพบว่า พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ตามกรอบสังคมวิทยาแนวพุทธโดยใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 นอกจากนี้ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสในสำนักทฤษฎีวิพากษ์ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการทำให้การบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยให้กับมนุษย์ในยุคปัจจุบันกลายมาเป็นวัฒนธรรมในการบริโภค จนทำให้มนุษย์ประสบกับภาวะความแปลกแยกแบบใหม่ที่ต่างจากเดิมที่เป็นความแปลกแยกระหว่างแรงงานกับผลผลิตตามที่ Karl Mark ได้เคยอธิบายไว้ ประกอบกับการศึกษาทฤษฎีที่ใช้ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในการอธิบายทางสังคมศาสตร์ทั้ง 4 ประเภท พบว่ากรอบแนวความคิดเป็นรูปแบบหนึ่งของทฤษฎีซึ่งนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาในทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard เป็นฐานในการเลือกตัวแปร

เชิงสาเหตุสำหรับใช้ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

นอกจากนี้ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคยังเป็นปรากฏการณ์ทางจิตที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในทางสังคมศาสตร์ สาขาจิตวิทยาสังคม ซึ่งศึกษาได้โดยใช้วิธีการตามแนวพฤติกรรมศาสตร์ โดยอาศัยรูปแบบการวิเคราะห์สาเหตุที่เหมาะสมเพื่อที่จะได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมสิ่งที่ทำการศึกษามากที่สุด ตามแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2529: 52) ที่ได้เสนอว่าในการศึกษาจิตวิทยาโดย เฉพาะแขนงจิตวิทยาสังคมอาจใช้แกนหลักของพฤติกรรมศาสตร์อันมีวิชาอื่นๆ คือ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเวศศาสตร์ ศีลภาสตร์ และ ศาสตร์อื่นๆ เป็นวิชาที่ร่วมกันก่อเกิดความเข้าใจอย่างสมบูรณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคจึงเป็นปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ซึ่งสามารถที่จะใช้การศึกษาด้วยวิธีการตามแนวพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อที่จะได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมถึงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของมนุษย์จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยรูปแบบการวิเคราะห์สาเหตุที่เหมาะสมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ความแปลกแยกที่จะศึกษานี้ด้วย อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2533: 10-12) ได้แบ่งรูปแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ไว้ 4 รูปแบบดังนี้

1) รูปแบบจิตลักษณะ (Traits Models) เป็นการศึกษาลักษณะที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรม เช่น การศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล เป็นต้น

2) รูปแบบพลวัตทางจิต (Psychodynamic Models) เป็นการศึกษาเชิงโครงสร้างหรือกระบวนการต่างๆ ทางจิตที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรม หลักการในการศึกษาก็คือ พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความขัดแย้งของโครงสร้างทางจิตใจ 3 ด้านได้แก่ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และ ซุปเปอร์อีโก้ (Superego)

3) รูปแบบสถานการณ์นิยม (Situations Models) มีหลักการว่าพฤติกรรมย่อมเป็นไปตามสถานการณ์หนึ่งๆ มากกว่าจะเป็นลักษณะที่คงที่ถาวรดังที่กล่าวไว้ใน 2 รูปแบบแรก รูปแบบที่สามนี้กล่าวว่าสถานการณ์ภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ สามารถแก้ไข ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาถึงลักษณะภายนอกเพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจถึงสาเหตุภายในนั้น ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่ครบถ้วนได้

4) รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interaction Models) เป็นการศึกษาหาสาเหตุของพฤติกรรม โดยใช้รูปแบบที่หนึ่งกับที่สามร่วมกันแล้วเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะของบุคคลกับสถานการณ์ หลักสำคัญของรูปแบบนี้ คือ มีการกำหนดตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมไว้ 3 ประเภท คือ

4.1) จิตลักษณะพื้นฐานของผู้กระทำพฤติกรรม

4.2) ลักษณะของสถานการณ์ที่การกระทำนั้นจะเกิดขึ้น

4.3) จิตลักษณะตามสถานการณ์คือผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะกับลักษณะของสถานการณ์

จากรูปแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปรากฏการณ์ทางจิตทั้งหมด 4 รูปแบบที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเป็นรูปแบบสำหรับใช้ในการศึกษากำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุสำหรับการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค เนื่องจากเป็นรูปแบบการวิเคราะห์ที่ศึกษาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของบุคคลครบทุกด้าน ทั้งสาเหตุด้านสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวบุคคล และสาเหตุด้านจิตใจของตัวบุคคล ทั้งแบบอิทธิพลโดยตรงและอิทธิพลร่วม โดยตัวแปรเชิงสาเหตุสำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกมาจากแนวความคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ร่วมกับ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกและอธิบายปรากฏการณ์ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในยุคปัจจุบันตามที่ได้กล่าวอ้างมาแล้วในข้างต้น

2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการเลือกตัวแปรและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ตามกรอบสังคมวิทยาแนวพุทธ ของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530: 76-82)

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ได้วิเคราะห์สาเหตุของการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ตามกรอบสังคมวิทยาแนวพุทธโดยใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 ไว้ว่าการวิเคราะห์ทุกข์หรือความแปลกแยกนั้นต้องสืบสาวไปยังสมุทัย และกฎแห่งกรรมระบุว่าสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นทั้งหมดล้วนเป็นไปตามกรรมแห่งเหตุปัจจัยหรือเป็นไปตามกฎธรรมชาติหรือนิยามต่อไปนี้

- 1) อุดุนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงผันแปรไปของสิ่งแวดล้อม
- 2) กรรมนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับตัวมนุษย์เอง โดยเฉพาะกระบวนการแห่งความคิดปรุงแต่ง รวมทั้งกระบวนการก่อการกระทำและการให้ผลการกระทำ
- 3) ธรรมนิยาม เป็นกฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย

จากนัยของกฎแห่งกรรมอาจอนุมานได้ว่า ความแปลกแยก มีสาเหตุหลักมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม (อุดุนิยาม) อันเป็นปัจจัยภายนอก และปัจจัยทางจิตวิทยา (กรรมนิยาม) อันเป็นปัจจัยภายใน ซึ่งมีความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลต่อกันและกันตามธรรมนิยาม อันเป็นกฎธรรมชาติที่ครอบคลุมนิยามทุกประเภท

2.1.1 ปัจจัยทางจิตวิทยา (กรรมนิยาม)

Emile Durkheim กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความทะยานอยากอันปราศจากขอบเขตจำกัด ยิ่งเขามีมากเพียงใดก็ยิ่งมีความทะยานอยากมากขึ้นเพียงนั้นเพราะความทะยานอยากที่ได้รับการสนองเป็นเครื่องยั่วยุ มากกว่าเครื่องสนองความทะยานอยากของเขา (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2530: 77; อ้างอิงจาก Durkheim. 1951: 248)

ตามนัยของสังคมวิทยาแนวพุทธซึ่งดังกล่าวคือ “ตัณหา” หรือความทะยานอยากและ “อุปาทาน” เป็นการยึดติดหรือยึดมั่นถือมั่นในสิ่งรักสิ่งใคร่หรือกามตัณหา การมีตัณหาและอุปาทานนำไปสู่กระบวนการที่ก่อให้เกิดความแปลกแยกในบุคคล อันมีลักษณะเป็นวัฏจักร คือความทะยานอยาก → การกระทำตามความทะยานอยาก → ผลจากการกระทำตามความทะยานอยาก → ความทะยานอยากแบบใหม่ๆ ต่อไปโดยปราศจากจุดสิ้นสุดเป็นวัฏจักร

2.1.2 ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมทางสังคม (อตุณิยาม)

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีผลกระทบต่อความแปลกแยก การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคม มีผลกระทบต่างๆ ต่อบุคลิกภาพของบุคคล และมีผลกระทบต่อความแปลกแยกดังนี้

ก. ภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomie)

1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดภาวะไร้บรรทัดฐาน

Emile Durkheim กล่าวว่า เนื่องจากมนุษย์มี “ตัณหา” สังคมจึงต้องสร้างบรรทัดฐาน (ศีล) ขึ้นมาเพื่อควบคุมให้ “บุคคลได้ตระหนักถึงขอบเขต จำกัดไม่ให้มีความทะเยอทะยานและฟุ้งเฟ้อเกินเลยออกไปจากขอบเขตดังกล่าว” (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2530: 77; อ้างอิงจาก Durkheim. 1951: 250)

ดังนั้น ในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว อาจมีผลทำให้บรรทัดฐานสูญเสียอำนาจการบังคับ จึงเป็น “สภาวะที่ซึ่งความทะยานอยากของมนุษย์ไม่ได้รับการควบคุมจากบรรทัดฐานร่วมของสังคมอีกต่อไป และผลก็คือบุคคลถูกทอดทิ้งให้อยู่ในสภาพที่ขาดการแนะแนวทางศีลธรรมในกิจกรรมอันมุ่งไปสู่เป้าประสงค์ของตน”

2) ตามนัยแห่งสังคมวิทยาแนวพุทธ ภาวะไร้บรรทัดฐานเป็นตัว “ปลดปล่อย” ให้ “ตัณหา” ดำเนินไปอย่างปราศจากขอบเขต อันจะนำไปสู่ความแปลกแยก

ข. การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใช้ตัวเงิน

1) เศรษฐกิจแบบการผลิตมวลรวมยึดถือหลักการผลิตเพื่อผลกำไรมากกว่าเพื่อประโยชน์ใช้สอย วิสาหกิจดังกล่าวทุ่มเทความพยายามในอันที่จะเร่งเร้ายั่วให้เกิดความต้องการแบบใหม่ๆ ในสินค้าของตน ลัทธิทุนนิยมสมัยใหม่จึงเป็นเครื่องมือในการสร้าง “หลักการไร้ความคับข้องใจ” (Principle of Nonfrustration) อันได้แก่ “หลักที่ว่าความต้องการทุกชนิดจะต้องได้รับการตอบสนองทันทีจะต้องไม่มีการหน่วงเหนี่ยวขัดขวางความต้องการใดใดเกิดขึ้น” ผลก็คือ คนสมัยใหม่ได้กลายกลายเป็นผู้บริโภคที่บ้าคลั่งที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ สวรรค์สำหรับคนสมัยใหม่คือ “สวรรค์แห่งการบริโภค”

2) ตามนัยทางสังคมวิทยาแนวพุทธระบบเศรษฐกิจแบบใหม่จึงเป็นตัวเร่งเร้า “ตัณหา” และเร่งเร้า “อุปาทาน” อันจะนำไปสู่ความแปลกแยก ดังนั้นแต่ละบุคคลจึงยึดติดอยู่กับตัณหาที่ถูกรังเร้านี้ ทุกหนทุกแห่งที่เขาหันไปมองจะมีแต่ความละโมภไม่มีที่สิ้นสุด การ

กระเสือกกระสนที่ปราศจากขอบเขต เพิ่มความพยายามมากขึ้นเพื่อไขว่คว้าวัตถุสิ่งของเหล่านี้มา เพื่อสนองตัณหาของตนเอง อันมีสาเหตุมาจากอดีตวาฏุภาพาน

ค. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1) วัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ เงินได้กลายเป็นหลักในการตีค่าทุกแบบ และเศรษฐกิจแบบใช้เงินแลกเปลี่ยนจึงผูกมัดชีวิตประจำวันของบุคคลให้ผูกพันอยู่กับการชั่งตวง คัดคำนวณตัดสินเชิงตัวเลขและกับการลดค่าในเชิงคุณภาพไปสู่คุณค่าในเชิงปริมาณ

2) ความสำเร็จจากการประเมินทางวัฒนธรรมสมัยใหม่มักจะมีพื้นฐานมาจากเรื่องภายนอก เช่น การได้มาซึ่งความมั่งคั่ง เกียรติยศ ชื่อเสียง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากเรื่องทางเศรษฐกิจและวัตถุ วัฒนธรรมทางวัตถุลดสภาพบุคคลไปสู่ฐานะเป็นเพียงปริมาณที่ปราศจากนัยสำคัญ บุคคลได้กลับกลายเป็นเพียงชิ้นหนึ่งของฟันเฟืองในจักรกลการจัดระเบียบของสิ่งของและอำนาจที่แปรเปลี่ยนเขาจากรูปแบบชีวิตในเชิงอัตวิสัยไปสู่รูปแบบชีวิตในเชิงวัตถุวิสัยโดยสิ้นเชิง แบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “เครื่องจักรที่มีชีวิตซึ่งมีสภาพเป็นเครื่องมือของกันและกัน” มนุษย์ได้กลับกลายเป็นเพียง “เครื่องมือ” ในสายตาของกันและกัน แต่ละคนมองคนอื่นในฐานะเป็นเครื่องมือในอันที่จะเป็นประโยชน์เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของตน บุคคลเหล่านี้จึงเกิดความรู้สึกสับสนตึงเครียดจากความรู้สึกที่มีชีวิตอยู่เพียงเพื่อที่จะเป็นหุ่นยนต์ที่เป็นคน และเพื่อที่จะเป็นสิ่งของ

จากการศึกษาสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ตามแนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ โดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบสังคมวิทยาแนวพุทธโดยใช้หลักธรรม อริยสัจ 4 ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ามีปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยกทั้งหมด 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา (กรรมนิยาม) และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมและทางสังคม (อุตุนิยาม) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกค้นหาหรือความต้องการของมนุษย์และค่านิยมทางวัตถุเป็นปัจจัยทางจิตวิทยา และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมและทางสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ของ Henri Lefebvre (อริคม โกมลิตยารร. 2538: 18-21)

Lefebvre นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสในสำนักทฤษฎีวิพากษ์ ได้มีแนวคิดในเรื่องการบริโภคของสังคมในระบบทุนนิยมยุคใหม่ซึ่งหลักการบริโภคนิยมได้แพร่กระจายไปทั่วทุกส่วนในสังคม การบริโภคลักษณะของฟุ่มเฟือยนั้นกลายมาเป็นวัฒนธรรมของการบริโภคไปโดยปริยาย Lefebvre ได้พัฒนาการอธิบายหน้าที่ของการบริโภคที่มีต่อมนุษย์ในสังคมยุคใหม่นี้ กล่าวคือการรวมตัวของเงินทุนและลักษณะของทุนนิยมสมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดองค์กรการทำงานที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะขึ้น โดยผู้ทำงานในองค์กรเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบเช่นเดียวกับฟันเฟืองของเครื่องจักร ในระบบทุนนิยมนี้ต้องการกลุ่มคนจำนวนมากที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการเป็นอย่างดีและมีความต้องการที่จะบริโภค ซึ่งรสนิยมในการบริโภคของกลุ่มคนก็จะถูกกำหนดมาตรฐานไว้แล้วและสามารถได้รับอิทธิพลได้ง่ายรวมทั้งคาดเดาได้ ทุนนิยมต้องการกลุ่มคนที่รู้สึกมีอิสระและเป็นตัวของ

ตัวเองไม่ตกอยู่ในอำนาจหรือหลักการหรือความคิดใดเป็นพิเศษ พร้อมทั้งจะได้รับคำสั่งและปฏิบัติตามสิ่งที่คาดหวังจากตัวพวกเขา สามารถปรับตัวให้เข้ากับกลไกของสังคมโดยไม่มีการต้านทาน กลุ่มบุคคลที่สามารถเดินตามโดยไม่ถูกบังคับ นำไปโดยไม่มีผู้นำเตรียมพร้อมโดยไม่มีเป้าหมายอื่นใดนอกจากการก้าวไปข้างหน้าก่อนผู้อื่น ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราได้เข้ามาทำให้ชีวิตประจำวันของคนเต็มไปด้วยการชั่ง การคำนวณ การแจกแจงภาระใน และการลดค่าในเชิงคุณภาพและแทนด้วยค่าในเชิงปริมาณ ความสำเร็จของบุคคลจึงถูกวัดด้วยความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการเงิน ค่านิยมทางวัตถุได้แทรกซึมอยู่ในกระบวนการความคิดของมนุษย์ทุกส่วนในสังคม ผลพวงที่ได้จากการยอมรับเงื่อนไขการให้คุณค่าตามระบบทุนนิยม พบว่ามนุษย์ได้แปลกแยกจากธรรมชาติของตัวเองจากเพื่อนมนุษย์ จากสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มนุษย์ถูกเปลี่ยนเป็นสินค้าที่จะต้องใช้ชีวิตให้เหมือนกับการลงทุนที่จะต้องนำกำไรสูงสุดภายใต้เงื่อนไขทางการตลาดที่ได้กำหนดไว้ มนุษย์พยายามหาความปลอดภัยในการอยู่กันอย่างใกล้ชิด ในกลุ่มคนที่ไม่มีความแตกต่างทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ในขณะที่ทุกคนพยายามอยู่ใกล้คนอื่นให้มากที่สุด แต่ทุกคนก็มีความรู้สึกโดดเดี่ยวไม่มั่นคงและกังวลอยู่ลึกๆ เนื่องจากไม่สามารถกำจัดความแปลกแยกที่ยังคงมีอยู่ภายในได้

อย่างไรก็ตามความเจริญของสังคมได้สร้างเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้คนไม่รู้สึกได้ถึง ความโดดเดี่ยวนี้ เครื่องมือเหล่านี้ก็ได้แก่งานประจำ กิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน และการหาความบันเทิงให้แก่ตัวเองในลักษณะต่างๆ เช่น การบริโภคแสงเสียงจากอุตสาหกรรมบันเทิง การสร้างความพึงพอใจให้แก่ตนเองด้วยการซื้อสินค้าใหม่ๆ และแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่นต่อไป ผู้คนมีความสุขจากการหาความสนุกความสุขที่เกิดจากการบริโภคสินค้า อาหาร เครื่องดื่ม บุหรี่ ผู้คน หนังสือ ภาพยนตร์ ดนตรี ฯลฯ ตกเป็นเหยื่อของสื่อมวลชนและการโฆษณา ดังนั้นหน้าที่ของการบริโภคที่มีต่อระดับปัจเจกก็คือการเยียวยาอาการแปลกแยกจากชีวิตการทำงานของผู้คน การบริโภคจึงกลายเป็นศูนย์กลางและเป็นรูปแบบหลักของชีวิตประจำวันของมนุษย์สมัยใหม่และยังกลายเป็นจิตสำนึกใหม่ของมนุษย์ในปัจจุบัน พฤติกรรมของผู้บริโภคในระบบทุนนิยมถูกกำหนดให้มุ่งสู่การแลกเปลี่ยนรับ และบริโภคทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถแลกเปลี่ยนได้โดยผู้บริโภคเองก็ไม่ได้ตระหนักถึงอิทธิพลของปัจจัยรอบๆตัวที่กำหนดพฤติกรรม การบริโภคของตนเองแต่อย่างใด การบริโภคจึงกลายเป็นวัฒนธรรมที่แทรกซึมในวิถีชีวิตของคนและสร้างความแปลกแยกให้กับบุคคลในสังคมอย่างไม่วันจบสิ้น

จากการศึกษาสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ตามแนวคิดของ Lefebvre พบว่ามีปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยก 2 ปัจจัย คือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและค่านิยมทางวัตถุของมนุษย์ แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาตัวแปรที่เป็นสาเหตุของความแปลกแยกซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงควบคุมและวัดได้ในมนุษย์ แต่ปัจจัยที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้นเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถควบคุมและวัดได้ในมนุษย์ ผู้วิจัยจึงเลือกค่านิยมทางวัตถุเป็นสาเหตุทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคเพียงปัจจัยเดียว

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ของ Jean Baudrillard (เกษม เพ็ญภินันท์. 2550: 36-43)

Baudrillard นักสังคมวิทยาในสำนักทฤษฎีวิพากษ์ ได้นำเสนอบทวิพากษ์ระบบสัญลักษณ์ภายใต้กระบวนการแลกเปลี่ยนคุณค่าของสินค้า ที่ความหมายของมันไม่ได้อยู่ที่สินค้า หากเป็นนัยทางสังคมที่กำกับคุณค่า เพื่อให้การแลกเปลี่ยนมีความหมายต่อการบริโภคสินค้านั้นๆ โดยให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางการแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวกำหนดคุณค่าของการบริโภค ซึ่งเกิดจากรหัสและความหมายที่สินค้าชนิดหนึ่งจะได้รับการบริโภค นอกเหนือไปจากการใช้สอยของมัน Baudrillard ได้จัดวางระนาบของคุณค่าทางการใช้สอยและคุณค่าทางการแลกเปลี่ยนใหม่ ด้วยการสอดแทรกระบบสัญลักษณ์เข้ามาในการวิเคราะห์การบริโภค ที่ความหมายทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในสินค้าได้กลายเป็นปัจจัยหลักที่มาควบคุมการแลกเปลี่ยน จนกล่าวได้ว่าคุณค่าทางการแลกเปลี่ยนกับรูปแบบทางสัญลักษณ์ได้กลายเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะสิ่งที่นำสินค้ามาแลกเปลี่ยนไม่ใช่ความเป็นวัตถุแต่เป็นรูปแบบที่ปรากฏให้เห็น ระบบตรรกะของสัญลักษณ์จะเป็นตัวบ่งบอกรูปลักษณ์ทางสัญลักษณ์และความหมายทางสัญลักษณ์ที่เป็นตัวบ่งชี้ชั้นต่างๆ ที่ทำให้เราบริโภคสินค้า การบริโภคจึงมีสถานะมากกว่าความต้องการเพื่อการดำเนินชีวิตแต่ได้กลายเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ไม่มีวันสิ้นสุด สินค้าได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม และผูกไว้กับความหมายที่สังคมหยิบยื่นให้ เมื่อใดก็ตามที่มีการบริโภคเกิดขึ้น สินค้าได้กลายเป็นความไม่มีขีดจำกัดของปฏิบัติการของระบบสัญลักษณ์ กิจกรรมต่างๆ ในโลกของการบริโภคได้ขยายตัวและมีอิทธิพลกับมนุษย์เป็นอย่างมาก ชีวิตประจำวันของมนุษย์ได้แปรสภาพการปฏิสังสรรค์กับผู้คนมาสู่การปฏิสังสรรค์กับวัตถุหรือสินค้า จนทำให้เป็นการง่ายต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ที่จะถูกชักจูงให้เคลื่อนไปตามแรงจูงใจที่จะบริโภคสินค้าชนิดต่างๆ

Baudrillard ได้จัดวางระนาบการอธิบายกระบวนการทำสินค้าให้เป็นสินค้าที่เราจำเป็นต้องบริโภค อย่างที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ โดยปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ของสินค้าออกเป็น 3 ส่วน ในส่วนแรกสินค้ามีหน้าที่ในเชิงประโยชน์ใช้สอยอันหลากหลาย เช่น เครื่องเรือนสมัยใหม่ถูกผลิตขึ้นเพื่อมีหน้าที่ใช้สอยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต มีแบบอย่างตามชนิดของการใช้งานที่สอดคล้องกับความต้องการและสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ส่วนที่สองสินค้าเปรียบเสมือนการหยิบยื่นอนาคต และความทันสมัย เช่น เครื่องเรือนสมัยเก่าได้ถูกทำให้ดูเหมือนเก่าและล้าสมัยต่อการใช้งาน ด้วยเครื่องเรือนแบบใหม่ที่ถูกออกแบบมาอย่างทันสมัยทั้งการออกแบบสีและรูปทรง จนในที่สุดคุณลักษณะดังกล่าวของสินค้าได้กลายเป็น “เสมือนสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม” ในส่วนที่สามเป็นสินค้าที่ไม่มีประโยชน์ใช้สอยแต่เป็นของสะสม สิ่งนี้เกิดขึ้นได้เมื่อการสะสมวัตถุมุ่งความสำคัญไปยังการครอบครองมากกว่าการใช้สอย และได้สร้างคุณค่าขึ้นจนกลายเป็นความหมายอย่างหนึ่งในการบริโภค เมื่อใดก็ตามที่เห็นรูปลักษณ์ของสินค้า

Baudrillard ได้กล่าวว่าพัฒนาการของระบบทุนนิยมได้ทำให้มนุษย์เห็นว่าการบริโภคคือศูนย์กลางของการดำเนินชีวิต พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกไปนั้นย่อมถูกยึดโยงอยู่กับระนาบของความหมายในระบบสัญลักษณ์ ซึ่งในทางกลับกันมันได้เชื่อมต่อกับสามัญสำนึกของมนุษย์ด้วยคุณค่าที่ได้รับจากสินค้า ทั้งประโยชน์ใช้สอยและความหมายทางสังคม การดำเนินชีวิต

ตามแนวทางวัฒนธรรมบริโภค คือ การทำให้ชีวิตมีความสุข การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี หรือแม้กระทั่งเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมสมัย และก้าวทันกระแสนิยม การบริโภคเชิงสัญญะได้เป็นตัวชักนำ ครอบงำ และดึงดูดให้มนุษย์เกิดการบริโภคสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยและจ่ายเงินสูงเกินกว่าที่ควรจะเป็น จนทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาสินค้ามาตอบสนองความต้องการในการบริโภคของตนอย่างไม่หยุดหย่อน มนุษย์ต้องตกอยู่ในสภาพที่ต้องยอมจำนนต่ออำนาจความต้องการครอบครองสิ่งของเครื่องใช้ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น ความพึงพอใจของมนุษย์ต่อวัตถุสิ่งของที่ตนเองหามาได้เป็นเพียงความพึงพอใจชั่วคราวซึ่งจะหมดไปในเวลาไม่นานและต้องแสวงหาสิ่งอื่นที่มีค่ามากกว่าเดิมต่อไปอีก จนเกิดความรู้สึกสับสนไม่เข้าใจตนเอง ความแปลกแยกของมนุษย์แบบเดิมตามที่ Karl Mark เคยกล่าวไว้ว่าเป็นความแปลกแยกของแรงงานกับผลผลิตของตนเอง ได้กลายมาเป็นความแปลกแยกแบบใหม่ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่ได้ทำให้การบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือย กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการบริโภคของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โดยที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

จากการศึกษาสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกของมนุษย์ตามแนวคิดของ Baudrillard พบว่ามีปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยก คือ การทำให้การบริโภคสินค้าเป็นการคำนึงถึงคุณค่าในเชิงสัญญะ ผู้วิจัยจึงเลือกการบริโภคเชิงสัญญะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองและความต้องการในการบริโภคกับการบริโภคเชิงสัญญะ

ความภาคภูมิใจในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อทุกช่วงชีวิตของมนุษย์ บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเองก็เปรียบเสมือนกับเป็นคนพิการทางบุคลิกภาพเช่นเดียวกับความพิการทางร่างกาย ซึ่งจะทำให้ประสบความล้มเหลวในชีวิตทุกๆ ด้านได้ ความภาคภูมิใจในตนเองจึงมีความสำคัญต่อคนเราทุกๆ ช่วงชีวิต ทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง รู้ว่าตนเองมีความสำคัญ ซึ่งจะมีผลต่อรากฐานทางบุคลิกภาพและเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ (ประเทิน มหาพันธ์. 2536: 1-2) บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง จะรู้ว่าตนเองมีคุณค่าและมักจะมีการประเมินตนเองในด้านดี แต่ถ้าบุคคลใดที่มีความรู้สึกว่ามีใครสนใจ ไม่ได้ได้รับการยอมรับหรือทำอะไรแล้วไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นทำให้บุคคลเกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่แตกต่างกันจึงมีผลต่อความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล (สกลวรรณ กาญจนภักดิ์. 2549: 14; อ้างอิงจาก Newman. 1986: 281-286)

ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความรู้สึกภายในของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการประเมินคุณค่าและความสามารถของตน ถ้าบุคคลใดประเมินค่าของตนเองสูงเกินไปจะทำให้เกิดความรู้สึกหลงตนหรือเห็นแก่ตัว แต่ถ้าบุคคลใดมีอคติต่อตนเองก็จะทำให้ปฏิเสธไม่นับถือตนเองและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (สกลวรรณ กาญจนภักดิ์. 2549: 14; อ้างอิงจาก Memillan & Others. 1995: 9-11)

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2540: 4-8) กล่าวว่าไว้ว่าบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับสูงว่า จะเป็นผู้ที่มีภาพลักษณ์ที่ดีกับตนเอง จึงทำให้เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นมีความพยายามในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้เป็นคนที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นในด้านดี ไม่เหยียบย่ำความรู้สึกของผู้อื่นให้ตกต่ำลง เป็นคนที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี สุขภาพจิตที่ดี เป็นคนที่มีเพื่อนมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลใดขาดการเห็นคุณค่าในตนเองก็จะทำให้เป็นคนที่ชอบโยนความผิดของตนเองไปให้คนอื่น เป็นคนที่ชอบหาความผิดพลาดของผู้อื่น ต้องการความเอาใจใส่และต้องการได้รับการยอมรับจากคนอื่นสูง เป็นคนไม่ค่อยมีเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนสนิท เป็นคนที่ชอบเอาชนะและเป็นฝ่ายถูกเสมอ บุคคลประเภทนี้มักจะใช้ทุกวิถีทางและใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะทำให้ตนเองชนะ เป็นคนติดสิ่งเสพติด เป็นคนซึมเศร้าสิ้นหวังในชีวิต มักมีนิสัยเห็นแก่ตัวและมีความต้องการทางวัตถุสูง เป็นคนที่ไม่ชอบตัดสินใจและเป็นคนที่ชอบผัดวันประกันพรุ่ง เป็นคนที่ชอบฟังฟังผู้อื่นเสมอ ชอบคุยโอ้อวดเกินจริง ยิ่งร้ายไปกว่านั้นผลของการขาดการเห็นคุณค่าในตนเองยังทำให้บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำเป็นคนที่พยายามฆ่าตัวตาย ดังเห็นได้จากทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น เนื่องจากผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำนั้นเป็นผู้ที่ต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นสูง และจะทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองชนะ และหนทางที่จะทำให้เขาได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นภายใต้ค่านิยมทางวัตถุที่กำลังแพร่กระจายอยู่ในสังคมปัจจุบัน คือ การแสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงของตนเอง ซึ่งการได้ครอบครองวัตถุสิ่งของที่มีค่าสูงหรือสิ่งของที่สังคมยอมรับว่ามีค่าได้กลายมาเป็นเครื่องมือของการแสดงให้เห็นถึงสิ่งดังกล่าว เช่น การมีรถยนต์ยี่ห้อหรูราคาแพงไว้ขับ การใส่เสื้อผ้าที่เป็นของแบรนด์เนม คุณค่าในการบริโภคแบบเดิม คือ ประโยชน์ในการใช้สอยได้เปลี่ยนไปจากเดิม กลายมาเป็นคุณค่าในการบริโภคซึ่งคำนึงถึงคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์ของสินค้า จึงทำให้บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะบริโภคสินค้าโดยคำนึงถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และมีค่านิยมทางวัตถุในระดับสูง

2.4 รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมกับการกำหนดตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการวิจัย (ดูเจเดือน พันธมนาวิน. 2549: 61-63)

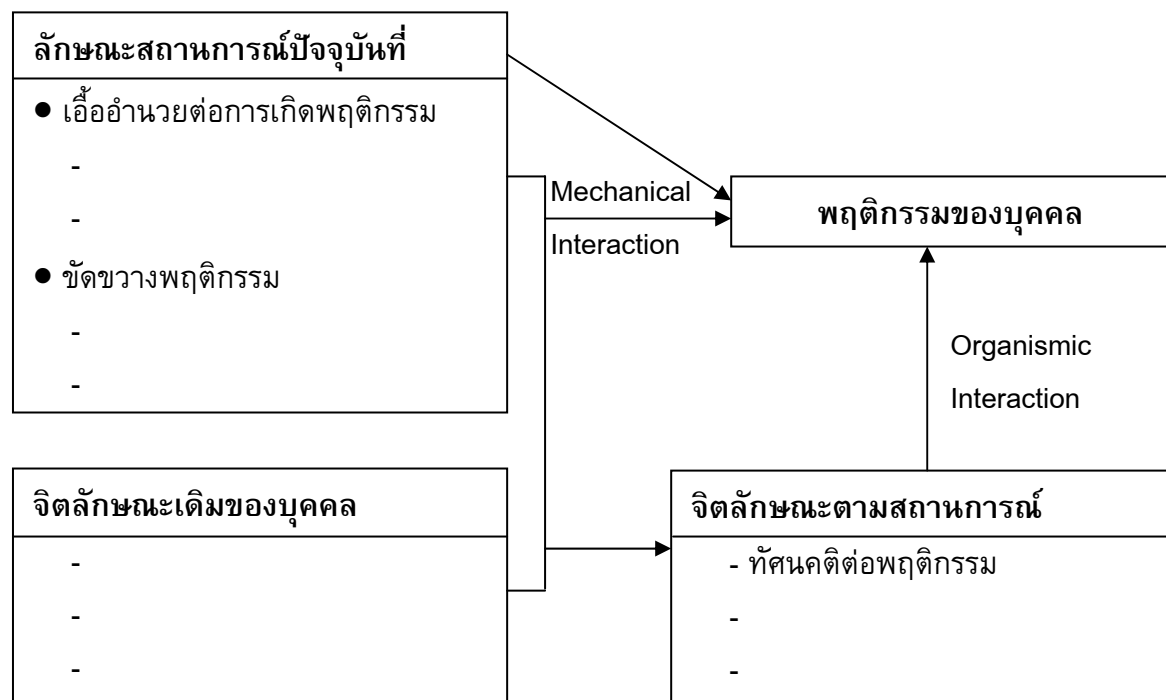
รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เป็นกรอบแนวคิดของการทำวิจัยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ และเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยที่ทันสมัยที่สุดในขณะนี้ที่บ่งชี้เกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมหลายประเภท ทฤษฎีนี้ระบุว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของบุคคลมาจากสาเหตุทั้งหมด 4 สายหลัก คือ

1) สาเหตุฝ่ายสถานการณ์ (Situational Factors) ซึ่งเป็นสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวบุคคลหรือการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งรอบตัวของเขา เช่น ปทัสถานของสังคม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง การอบรมเลี้ยงดู สถานการณ์ชั่วขณะ เป็นต้น สถานการณ์เหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ หนึ่ง สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก การเห็นแบบอย่างที่ดีในการกระทำพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เป็นต้น และสอง สถานการณ์ที่ขัดขวางมิให้เกิดพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น อยู่ใกล้แหล่งชั่วร้าย สภาพแวดล้อมในการทำงาน ภาระงานที่หนักเกินไป เป็นต้น

2) สาเหตุฝ่ายจิตลักษณะเดิม (Psychological Traits) ซึ่งเป็นจิตลักษณะหรือบุคลิกภาพที่ติดตัวมา อาจเกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม เช่น สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม สติปัญญา เป็นต้น

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุฝ่ายสถานการณ์กับฝ่ายจิตลักษณะเดิม ซึ่งเรียกว่าปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical Interaction) เช่น พฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดจากการที่ผู้หนึ่งมีสุขภาพจิตที่ไม่ดี และกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่ จึงทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ เป็นต้น สาเหตุสายนี้ทดสอบได้ในทางสถิติเท่านั้น โดยการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์กับจิตลักษณะเดิมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม สถิติขั้นสูงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การวิเคราะห์ความแปรปรวนตั้งแต่สองทางขึ้นไป การวิเคราะห์อิทธิพลโครงสร้างเชิงเส้น เป็นต้น

4) สาเหตุฝ่ายจิตลักษณะตามสถานการณ์ หรือที่เรียกว่าปฏิสัมพันธ์ภายในตน (Organismic Interaction) เป็นจิตลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ เช่น ทักษะคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ ความเครียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ เช่น ในช่วงต้นภาคเรียน นักเรียนมีความเครียดในการเรียนน้อย แต่พอใกล้สอบปลายภาค ความเครียดจะเพิ่มขึ้น และลดลงเมื่อสอบเสร็จ และอาจเครียดอีกครั้งเมื่อประกาศผลสอบ เป็นต้น

ภาพประกอบ 3 รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2549: 62)

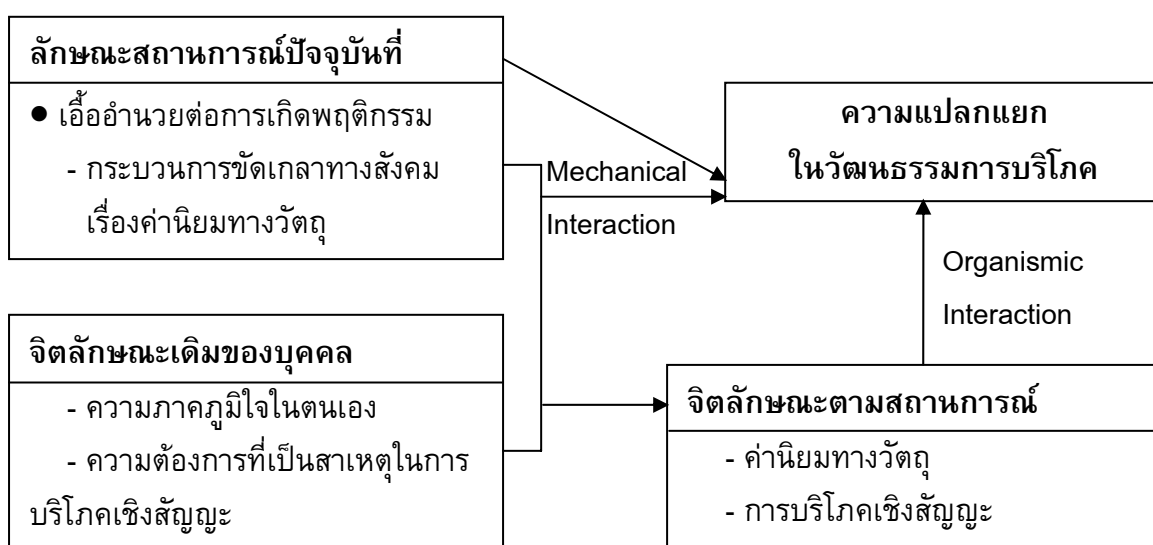
จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกตัวแปรที่เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมได้ดังนี้

1) สาเหตุฝ่ายสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรม ผู้วิจัยเลือกสาเหตุฝ่ายสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค คือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ

2) สาเหตุฝ่ายจิตลักษณะเดิม ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรซึ่งเป็นจิตลักษณะของบุคคลที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค คือ ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ และความภาคภูมิใจในตนเอง

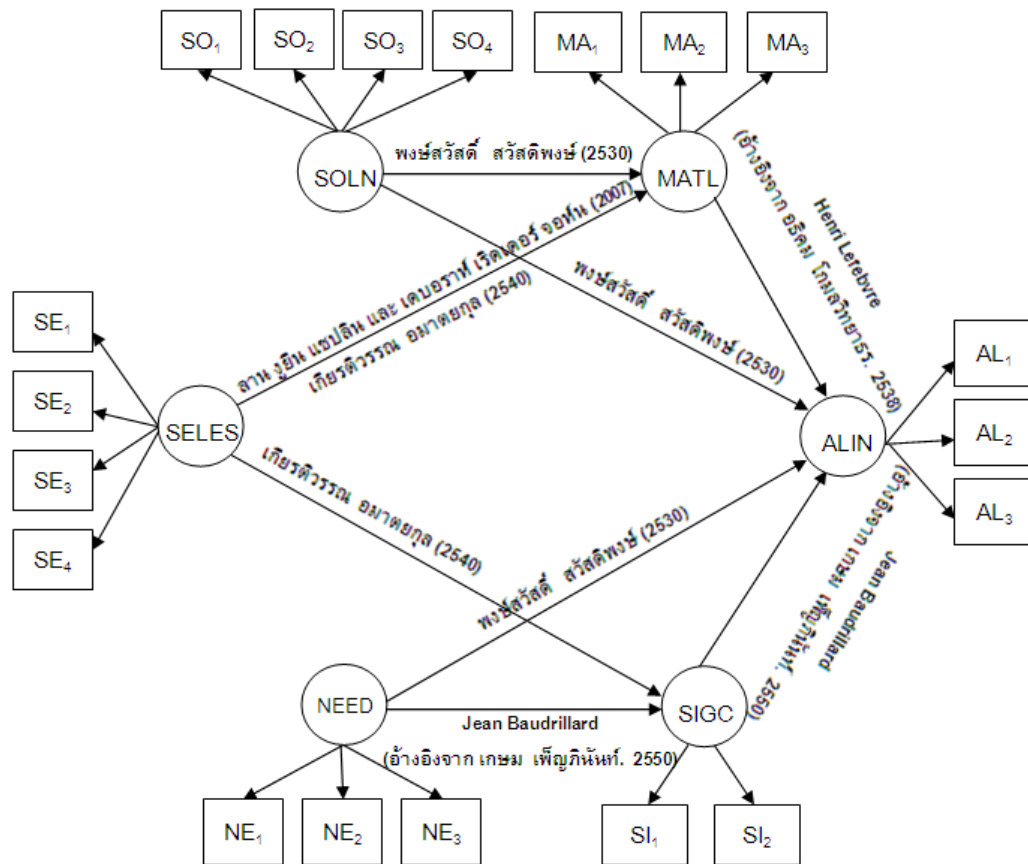
3) สาเหตุฝ่ายจิตลักษณะตามสถานการณ์ ผู้วิจัยได้เลือกค่านิยมทางวัตถุและการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ซึ่งเป็นจิตลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความนิยมในสังคมและเป็นสาเหตุทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการเลือกตัวแปรและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสร้างแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุของการวิจัยตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมได้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยซึ่งทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม

จากแผนภาพดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำมาเชื่อมโยงและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย พร้อมทั้งเขียนแสดงแนวคิดและผลการวิจัยของนักวิชาการที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและเป็นผลของเส้นโยงที่เชื่อมระหว่างตัวแปรในโมเดลการวิจัยตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 กรอบแนวคิดแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวแปรตาม พร้อมกับแนวคิดและผลการวิจัยของนักวิชาการที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผลของเส้นโยงที่เชื่อมระหว่างตัวแปร

ตอนที่ 3 ความหมายและการวัดตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ก่อนที่จะเขียนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงความหมายและการวัดตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจและใช้ในการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. ความหมายและการวัดค่านิยมทางวัตถุ

คำว่า “วัตถุนิยม” มีผู้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ วัตถุนิยม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Materialism” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พุทธศักราช 2530 (ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. 2530: 488) ว่า “เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่าวัตถุเท่านั้นสำคัญกว่าเหนือสิ่งอื่นใด การให้คุณค่าแก่สิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม” สำหรับความหมายของนักวัตถุนิยมจึงหมายถึงผู้ที่มีจิตใจอยู่ในอำนาจของวัตถุ การพัฒนาชีวิต และคุณภาพชีวิต ซึ่งในทัศนะของนักวัตถุนิยมหมายถึงการเพิ่มปริมาณวัตถุในการดำรงชีวิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการทำ

ให้ชีวิตต้องอาศัยวัตถุมากขึ้นและในที่สุดวัตถุได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดเสียไม่ได้แทนที่วัตถุจะรับใช้มนุษย์ แต่ได้กลับกลายเป็นนายบีบคั้นให้มนุษย์กระทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุ (นฤพล สวัสดิ์ ธนกิจ และคนอื่น. 2544: 292)

เพ็ญแข ประจณปัจจนิก และอ้อมเดือน สดมณี (2529: 15) ได้ให้ความหมายของ ค่านิยมทางวัตถุว่าเป็นค่านิยมที่จัดได้ว่าเป็นค่านิยมของบุคคลในสังคมพัฒนา ตัวอย่างเช่น นิยม ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง การมีเหตุมีผล การแข่งขันต่อสู้ ความสามารถส่วนตนของบุคคล การใช้วัตถุเป็นเครื่องหมายของความสำเร็จ และชีวิตที่สะดวกสบายด้วยวัตถุ

ฟินิกซ์ (เพ็ญแข ประจณปัจจนิก และ อ้อมเดือน สดมณี. 2529: 7; อ้างอิงจาก Phoenix & Phillip H. 1958: 549-551) กล่าวว่า ค่านิยมทางวัตถุเป็นค่านิยมที่ช่วยให้ชีวิต ร่างกาย ของคนเราสามารถดำรงรอดอยู่ได้ ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าและยารักษาโรค

สาวิตรี อักษรจรุง (2527: 6-7) ได้ให้ความหมายของค่านิยมทางวัตถุว่า เป็นลัทธิที่ บุคคลคิดว่าวัตถุสำคัญกว่าจิตใจ วัตถุเท่านั้นที่มีอยู่จริง ไม่เชื่อชาติหน้าและกฎแห่งกรรม เมื่อทำสิ่งใดก็ตามจะเลือกทำเฉพาะสิ่งที่เกิดผลในชาตินี้เท่านั้น เขาถือว่าความสุขทางกายเป็นพื้นฐานของ ความสุขทางใจ เช่น เขาจะแสวงหาความสุขจากเพศสัมพันธ์แบบต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมหรือ ยอมเสียเงินมากมายเพื่อเล่นกีฬาชั้นสูงของสังคม อาทิ การเล่นกอล์ฟ เป็นต้น ทั้งนี้เพียงเพื่อความ สบายใจและความเทียมหน้าเทียมตาคนในสังคม ค่านิยมทางวัตถุไม่ได้หมายถึงสิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งของที่สัมผัสด้วยกายเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงสิ่งที่บุคคลสามารถสัมผัสด้วยประสาทอื่นๆ ด้วย

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ (2523: 132-140) กล่าวว่า ค่านิยมทางวัตถุเป็นลัทธิความ เชื่อ ที่ว่ามนุษย์ไม่มีจิตวิญญาณจึงไม่เชื่อเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ เมื่อตายก็ไม่มีอะไรเหลืออีก และยังมีความเชื่อว่าพระเจ้า ความดี ความงาม เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นเองไม่ได้มีอยู่จริง การกระทำ ที่คนชอบก็เรียกว่าดี ถ้าไม่ชอบก็บอกว่าไม่ดี ความดี ความชั่ว จึงเป็นเรื่องของความรู้สึกของแต่ละ บุคคล ชาววัตถุนิยมจะใช้ชีวิตเพื่อความสุขในโลกนี้ โดยถือความสุขที่สามารถตอบสนองความต้องการของร่างกายเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสงบของจิต เช่น การกิน ดื่ม เที่ยว เล่น และ กามารมณ์

สินีนานู กำเนิดเพชร (2547: 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยมด้านวัตถุ หมายถึง การที่บุคคลพึงพอใจที่จะแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ความมั่งคั่ง และสนใจในสิ่งที่เป็น ประโยชน์ ยึดถือสิ่งที่จะสนองความต้องการทางกายเป็นหลัก ซึ่งความสนใจที่จะสร้างสิ่งที่เป็น ประโยชน์นั้น จะเป็นการมุ่งสะสมทรัพย์สินเงินทอง และสิ่งอำนวยความสะดวก

ธิดารัตน์ หรุ่นจำรูญ และคณะ (2550: 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยมด้านวัตถุ หมายถึง การให้ความสำคัญกับวัตถุ ทรัพย์สินเงินทอง จนทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ ขาดเสียไม่ได้ในการดำเนินชีวิต และเชื่อว่าเป็นตัวบอกคุณค่าของผู้ที่ใช้ รวมทั้งมีความปรารถนาที่ จะครอบครองวัตถุโดยเฉพาะวัตถุที่มีราคาสูง เพื่อเสริมคุณค่าในตนเองและเพิ่มความเชื่อมั่นในการ เข้าสังคม

ริชชีนส์และดาวสัน (วัชรารภณ์ เฟ่งจิตต์. 2543: 14; อ้างอิงจาก Richins, M.L., & Dawson, S. 1992: 303-316) ได้นิยามค่านิยมทางวัตถุว่า เป็นกลุ่มความเชื่อเกี่ยวกับความสำคัญของการครอบครองวัตถุสิ่งของที่มีต่อชีวิตบุคคล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ มีศูนย์กลางของชีวิตที่การได้ครอบครองวัตถุสิ่งของ การได้ครอบครองวัตถุสิ่งของเป็นหนทางแห่งความสุข และตัดสินใจความสำเร็จในชีวิตจากการครอบครองวัตถุสิ่งของ

จากความหมายที่มีผู้ให้มาทั้งหมดข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลเห็นว่าความสุขของมนุษย์นั้นเกิดมาจากวัตถุเท่านั้น และวัตถุสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดในการอำนวยความสะดวกในชีวิต บุคคลที่สามารถครอบครองปัจจัยทางด้านวัตถุที่บุคคลเห็นคุณค่าไว้ได้มาก บุคคลนั้นย่อมเป็นคนที่เก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รวมทั้งบุคคลนั้นมีความปรารถนาที่จะครอบครองวัตถุที่มีราคาสูง เพื่อเสริมคุณค่าในตนเองและเพิ่มความเชื่อมั่นในการเข้าสังคม

ในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้ค่านิยมทางวัตถุเป็นตัวแปรสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี แต่เนื่องจากความหมายของค่านิยมทางวัตถุที่สรุปไว้ข้างต้นเป็นความหมายโดยทั่วไปซึ่งไม่ใช่ความหมายที่ใช้เฉพาะกับลักษณะของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ สำหรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

ค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนที่เห็นว่าความสุขของมนุษย์เกิดมาจากวัตถุเท่านั้น และวัตถุสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดในการอำนวยความสะดวกในชีวิต บุคคลที่สามารถครอบครองปัจจัยทางด้านวัตถุที่บุคคลเห็นคุณค่าไว้ได้มาก บุคคลนั้นย่อมเป็นคนที่เก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รวมทั้งนักเรียนมีความปรารถนาที่จะครอบครองวัตถุที่มีราคาสูง เพื่อเสริมคุณค่าในตนเองและเพิ่มความเชื่อมั่นในการเข้าสังคม

จากนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาค่านิยมทางวัตถุ พบว่าค่านิยมทางวัตถุเป็นตัวแปรซึ่งต้องทำการวัดทั้งหมด 3 มิติ คือ มิติที่เป็น การเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัตถุ มิติซึ่งเป็นทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อผู้อื่นที่เขาติดต่อสัมพันธ์ด้วย และมิติซึ่งเป็นความต้องการวัตถุสิ่งของของผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรสังเกตได้สำหรับใช้ในการวัดค่านิยมทางวัตถุของนักเรียนในแต่ละมิติตามที่กล่าวมาทั้งหมด 3 ตัว ดังนี้

1) การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ หมายถึง การที่นักเรียนรู้สึกมีความสุข ความสะดวก สบายทางกาย จากการมีวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ไว้ใช้และการเสพสิ่งของที่ทำให้ความรื่นรมย์กับตนเองเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตที่เขาจะต้องได้รับ

2) การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้สึกนิยมชื่นชอบ ให้การยอมรับ และยกย่อง บุคคลที่สามารถบริโภคและครอบครองวัตถุสิ่งของมีค่าว่าเป็นคนเก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

3) ความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง หมายถึง การที่นักเรียนมีความต้องการได้และพยายามหาวัตถุที่สังคมเห็นค่าเป็นที่นิยมของกลุ่มบุคคลในสังคมมาไว้ในครอบครอง โดยวิธีการต่างๆ

2. ความหมายและการวัดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์

ก่อนที่จะให้ความหมายของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ผู้วิจัยจะอธิบายถึงอิทธิพลทางความคิดของสัญวิทยา (Semiology) ที่มีต่อการศึกษาวัฒนธรรมการบริโภค เนื่องจากแนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดที่เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจการบริโภคเชิงสัญลักษณ์

สัญวิทยา คือ ศาสตร์ว่าด้วยระบบสัญลักษณ์ โดยกำเนิดแนวความคิดนี้เริ่มต้นจากนักภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างชื่อ เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ที่ค้นพบความเข้าใจต่อภาษาด้วยคำอธิบายใหม่ ซึ่งโต้แย้งกับแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์แนวปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่มีความเชื่อว่าภาษาคือความเป็นจริง และสัมพันธ์ภาพระหว่างถ้อยคำ (Word) กับวัตถุ (Object) ย่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นั่นคือเสียงที่เปล่งออกมาจะมีความหมายตรงตามผู้ใช้ภาษาและสังคมนั้นยอมรับ แต่สัญวิทยาจะเข้าไปสืบค้นธรรมชาติของสัญลักษณ์และระบบระเบียบที่กำกับ ซึ่งก่อให้เกิดความหมายที่สังคมยอมรับร่วมกันต่อความหมายที่เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่ที่ภาษาซึ่งใช้ในการสื่อสารเท่านั้น หากแต่เป็นอะไรก็ได้ที่เราสามารถเข้าใจได้เมื่อการสื่อความเกิดขึ้น สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นย่อมต้องมีความหมาย แม้จะมีความเชื่อมโยงอย่างจริงแท้ระหว่างสัญลักษณ์ที่ใช้ เช่น ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของดอกกุหลาบ คือ ความรัก ทั้งที่ดอกกุหลาบเป็นเพียงแค่ดอกไม้ เนื่องจากเรามักใช้ดอกกุหลาบมอบให้คนที่รัก จนในที่สุดเมื่อเรานึกความรักเราจะนึกถึงดอกกุหลาบจนเป็นสากล ทั้งๆ ที่ความรักและดอกกุหลาบเป็นคนละสิ่ง นี่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของระบบสัญลักษณ์ที่อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ (เกษม เพ็ญภินันท์. 2550: 22)

ในปัจจุบันแนวคิดของระบบของสัญลักษณ์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการศึกษาวัฒนธรรมในการบริโภคของมนุษย์ ฌอง โบดริยาร์ (Jean Baudrillard) นักสังคมวิทยาในสำนักทฤษฎีวิพากษ์ได้นำเสนอทฤษฎีการบริโภคเชิงตรรกวิทยาที่ประสานแนวคิดหลักของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเข้ากับแนวคิดเรื่องสังคมหลังสมัยใหม่ (Post-modern) ไว้ว่าการบริโภควัตถุจะประกอบไปด้วยความหลากหลาย ดังที่เขาได้แบ่งเป็น 4 แบบแผน คือ (กาญจนา แก้วเทพ. 2541: 158)

(1) ตรรกวิทยาเชิงหน้าที่ของการใช้หรือเชิงอรรถประโยชน์ (A Functional Logic of Use Value or Logic of Utility) ซึ่งเป็นตรรกวิทยาในเชิงปฏิบัติหรือการนำวัตถุมาใช้ประโยชน์ในแง่เครื่องมือเครื่องใช้

(2) ตรรกวิทยาเชิงเศรษฐศาสตร์ของค่าแลกเปลี่ยน (An Economic Logic of Exchange Value) เป็นตรรกวิทยาเชิงเปรียบเทียบค่าหรือตรรกวิทยาเชิงตลาดที่จะนำวัตถุไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่นๆ

(3) ตรรกวิทยาของค่าสัญลักษณ์ (A Logic of Sign Value) เมื่อสถานะของวัตถุนั้นเป็นตัวแทนที่สร้างสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่เจ้าของ

(4) ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (A Logic of Symbolic Exchange)

เมื่อสถานะของวัตถุถูกนำไปแลกเปลี่ยนในเชิงสัญลักษณ์กับสัญลักษณ์อื่นๆ

โบดริยาร์ได้ให้ความสำคัญกับตรรกวิทยาของค่าสัญลักษณ์และค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ของตัวสินค้าในการอธิบายปรากฏการณ์การบริโภคในสังคมปัจจุบันที่ผู้ผลิตต้องทำให้ผู้บริโภคเล็งเห็นถึงความสำคัญของมูลค่าดังกล่าว เพื่อที่จะได้เกิดการบริโภคอย่างไร้ขอบเขตภายใต้มูลค่าดังกล่าว ซึ่งเรียกว่าการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ เขาได้วิเคราะห์ว่าภายใต้สังคมแห่งการบริโภคและสังคมแห่งสัญลักษณ์นี้ ก่อนที่ตัวสินค้าจะถูกบริโภค ตัวสินค้านั้นจะต้องเปลี่ยนไปเป็น “สัญลักษณ์” เสียก่อน การเปลี่ยนตัวสินค้า (ซึ่งเป็นวัตถุชิ้นหนึ่ง) ให้กลายเป็น “สัญลักษณ์” แบบต่างๆ นั้น มีรหัสมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการหีบห่อ (Packaging) การกำหนดราคา การกำหนดยี่ห้อ การวางบนชั้นที่จำหน่าย การวางในร้านประเภทต่างๆ และการโฆษณา ซึ่งโบดริยาร์กล่าวว่า รหัสในการแปลงสินค้าให้กลายเป็นสัญลักษณ์นั้นเป็นรหัสที่มีลำดับชั้นอย่างมาก (เป็นสินค้าเกรดเอ เกรดบี เกรดซี ฯลฯ) ทั้งนี้เพื่อให้สินค้าต่างๆ ทำหน้าที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงสถานภาพและเกียรติยศ (Status & prestige) ของผู้ใช้ รหัสของการจัดระเบียบลำดับชั้นของสินค้าจึงสอดคล้องกับโครงสร้างลำดับชั้นของสังคม คนในสังคมจึงรับรู้ตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในโครงสร้างสังคมได้จากลำดับชั้นของสินค้าที่เขากินใช้อยู่นั่นเอง หรือหากกล่าวให้ชัดเจนไปเลยก็คือ การบริโภคสินค้านั้นเองเป็นกลไกที่ธำรงรักษาโครงสร้างทางชนชั้นของสังคม เพราะฉะนั้นในการบริโภคบุคคลจึงไม่ได้บริโภคแต่ “ตัววัตถุ” เท่านั้นหากแต่ได้บริโภค “สัญลักษณ์” ไปพร้อมๆ กันเสมอ การตัดสินใจเข้าไปกินแฮมเบอร์เกอร์ในร้านฟาสต์ฟูดแบบสมัยใหม่นั้น มิได้มีความหมายเพียงแค่เป็นการกินขนมปังกับผักและเนื้อเท่านั้น หากแต่มีความหมายว่านี่เป็นการบริโภคความทันสมัยที่ผูกติดมากับอารยธรรมตะวันตก ความหมายดังกล่าวจะเกิดก็แต่เฉพาะในบริบทโครงสร้างความคิดของสังคมไทยเท่านั้น เพราะหากเปลี่ยนบริบทไปเป็นสังคมอเมริกัน การกินแฮมเบอร์เกอร์ก็อาจจะมีความหมายว่าเป็นอาหารของคนที่ไม่มีความว่างจะนั่งรับประทานอาหารและมีฐานะไม่ค่อยดี

จากแนวคิดของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง การบริโภคของมนุษย์โดยคำนึงถึงค่าเชิงสัญลักษณ์และค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ที่จะได้รับจากสินค้าที่ตนเองบริโภค

ในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้การบริโภคเชิงสัญลักษณ์เป็นตัวแปรสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี แต่เนื่องจากความหมายของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ที่สรุปไว้ข้างต้นเป็นความหมายโดยทั่วไปซึ่งยังไม่เป็นความหมายที่เฉพาะเพียงพอสำหรับใช้สร้างเครื่องมือวัดตัวแปรนี้ได้ จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ สำหรับใช้ในการศึกษาดังนี้

การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง การบริโภคสินค้าของนักเรียนโดยคำนึงถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Sign Value) ซึ่งเป็นคุณค่าที่เป็นตัวแทนที่บุคคลต้องการแสดงให้ผู้อื่นมองเห็นคุณค่าหรือความเป็นตัวตนของผู้ใช้สินค้านั้นหรือใช้สินค้าเป็นตัวแทนที่ใช้แลกเปลี่ยนในการเข้าสังคมเพื่อเป็นที่ยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นในสังคม วัดจากตัวแปรสังเกตได้คือ

เนื่องจากโบร์ตริยาร์ได้กล่าวถึงของการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญาและค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญา ในการอธิบายปรากฏการณ์การบริโภคเชิงสัญญาในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรกำหนดตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้วัดตัวแปรการบริโภคเชิงสัญญาออกเป็น 2 ด้านดังต่อไปนี้คือ

1) การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญา หมายถึง การบริโภคที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นนักเรียนเลือกใช้สินค้าโดยมองถึงประโยชน์หรือคุณค่าทางสัญญาของสินค้านั้น เพื่อแสดงการเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของผู้ใช้ซึ่งต้องการให้ผู้อื่นทราบว่าตนเองเป็นคนที่มีฐานะดี ทันยุคทันสมัย มีความสามารถบริโภคสิ่งของสำหรับชนชั้นสูงได้

2) การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญา หมายถึง การบริโภคที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นนักเรียนใช้สินค้าเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเชิงสัญญาลักษณะกับบุคคลอื่น โดยการให้สินค้าที่เป็นที่นิยมของกลุ่มที่ตนต้องการเข้าร่วม เพื่อให้กลุ่มยอมรับ

3. ความหมายและการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

มงคล หวังสุขใจ (2544: 63) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่มนุษย์เรียนรู้ ยอมรับค่านิยม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อจะได้มีสถานภาพและปฏิบัติตามบทบาทต่าง ๆ ที่สังคมต้องการ บางครั้งก็ใช้คำว่า การเรียนรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้บทบาทในอนาคตตามที่กลุ่มยอมรับ การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นกระบวนการทั้งกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่ง ๆ กำหนด หรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติติดต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง

ปพาณี จิตวิวัฒนา (2547: 69-70) ได้ให้ความหมายของการขัดเกลาทางสังคมไว้ว่าเป็นกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่ม สั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบวิธีกฎเกณฑ์ ความประพฤติ และค่านิยมต่าง ๆ ที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของกลุ่มหรือสังคมนั้น

บรูม (Broom) และเซลซนิก (Selznick) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2548: 317-318) ได้ให้ความหมายของการอบรมขัดเกลาทางสังคมไว้ 2 ความหมาย ในบริบทที่ต่างกัน ความหมายแรกในแง่สังคม การขัดเกลาทางสังคมหมายถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมของบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสามารถเรียนรู้ ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปการขัดเกลาช่วยทำให้วิถีชีวิตของบุคคลเป็นระเบียบโดยการเพิ่มคุณค่าบางอย่างของกลุ่มและของสังคมได้ ความหมายที่สองในแง่ของบุคคล การอบรมขัดเกลาทางสังคมหมายถึงการเพิ่มพูนความสามารถและการพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงาม ทำให้องค์ประกอบทางชีวภาพเป็นมนุษย์ขึ้นมาและแปรสภาพมาเป็น “ตัวตน” เกิดความสำนึกในลักษณะเฉพาะตัว ลักษณะนิสัยอยู่ใน

ระเบียบทำให้เกิดอุดมการณ์ คุณค่าและความทะเยอทะยาน ในแง่นี้การอบรมขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นการกำหนดอุปนิสัยและเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในความเป็นปัจเจกบุคคล

เมอร์เซอร์ และ เมอร์ตัน (Mercer and Merton) อธิบายว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้และรับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี บรรทัดฐานทางสังคม อุปนิสัย คุณค่าของระบบสังคมที่ตนอยู่ไว้เป็นของตน และยอมทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นนิสัย

จากความหมายของการขัดเกลาทางสังคมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดให้บุคคลมีการเรียนรู้และรับแบบอย่างเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ ประเพณี ค่านิยมทางสังคม จากสิ่งแวดล้อมและบุคคลรอบข้าง

ในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นตัวแปรสาเหตุของการเกิดค่านิยมทางวัตถุของบุคคล แต่เนื่องจากการศึกษาความหมายของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งมีผู้ได้ให้ความหมายไว้ พบว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งทำให้บุคคลมีการเรียนรู้และรับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี บรรทัดฐานทางสังคมไว้เป็นของตนและยอมทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม แต่วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและบรรทัดฐานของสังคมนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายด้าน และผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคมในแง่ของการทำให้เกิดค่านิยมทางวัตถุกับนักเรียนวัยรุ่นแต่เพียงด้านเดียว จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ สำหรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดให้นักเรียนมีการเรียนรู้และรับแบบอย่างเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมทางวัตถุจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน

เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุเป็นตัวแปรแฝงที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรงประกอบกับมีตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมหลายแบบ ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว และในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยมีกลุ่มประชากรซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมในวัยรุ่น และพบว่าตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมในวัยรุ่นมีอยู่ 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้คือ

1) ครอบครัว เป็นการแน่นอนว่า ครอบครัวได้รับการพิจารณาว่าเป็นตัวแทนที่สำคัญที่สุดในการเป็นผู้มีอิทธิพลและผู้ปรุงแต่งบุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณสมบัติต่างๆ ทางพฤติกรรมมากกว่าสถาบันทางสังคมอื่นๆ ที่เรารู้จัก ทัศนคติ นิสัย และความปรารถนาต่างๆ ที่เกิดจนเป็นนิสัยส่วนใหญ่ได้รับมาจากครอบครัว แบบแผนของการบริโภค การชอบและไม่ชอบ ทัศนคติต่างๆ นิสัยการใช้จ่ายและการประหยัด ทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังโดยการสั่งสอนอบรมจากกลุ่มเบื้องต้นที่สำคัญกลุ่มนี้ (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2543: 283)

2) กลุ่มต่างๆ ซึ่งบุคคลสังกัดอยู่หรือมีความประสงค์จะสังกัดกลายเป็นผู้มีอิทธิพลที่สำคัญต่อทัศนคติ ค่านิยม และบรรทัดฐานต่างๆ กลุ่มต่างๆ มีการจัดวางวิธีการ เกี่ยวกับ

การปฏิบัติต่อกันสองฝ่ายให้เป็นไปในรูป “เพื่อสถาบัน” หลายๆ ชนิด ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนนั้นเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของวัยรุ่นเป็นอย่างมากยิ่งเพราะเด็กวัยนี้มีแนวโน้มต้องการอยู่ร่วมกับเพื่อนที่มีรสนิยมใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านความคิด การแต่งกาย หรือแบบของการแสดงออกเพื่อให้เพื่อนยอมรับตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (สุพัตรา สุภาพ. 2546: 42) ปัจจุบันชีวิตในสังคมเมืองมีผลทำให้กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากขึ้น เพราะครอบครัวสมัยใหม่มีขนาดเล็ก สังคมมีการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีต่างๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วพ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูกเนื่องจากต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เด็กจึงใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ (ปภาณี จิตวัฒนา. ม.ป.ป.: 76)

3) วัฒนธรรมแบบแผนอันยังยืนมั่นคงของความคิดและการปฏิบัติซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะหมายถึงวัฒนธรรม วัฒนธรรมได้สร้างแบบมาตรฐานของพฤติกรรมเป็นรากฐานของความเชื่อถือต่างๆ ค่านิยม และบรรทัดฐานวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการอบรมให้รู้จักระเบียบของสังคมเนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการอบรมสมาชิกใหม่ของสังคมเกี่ยวกับวิถีทางดำเนินชีวิตของสังคม (อดุลย์ จาตุรงค์กุล. 2543: 283)

4) โรงเรียน แนะนำการอบรมแบบที่เรียกว่า “เป็นทางการ” ให้แก่เด็กเพื่อให้รู้วัฒนธรรม ค่านิยม รวมทั้งการเรียนรู้หลักในการสื่อสารด้วยการเขียน การคำนวณ ประวัติศาสตร์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2548: 343)

5) สื่อมวลชน กลายเป็นพลังในการอบรมในสังคม ข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารให้ข่าวสารเกี่ยวกับโลกของเรา ข่าวสารนี้จะทำลายค่านิยมหรืออาจจะเสริมแรงค่านิยมและอาจสอนเขาเกี่ยวกับพฤติกรรมแบบใหม่ (อดุลย์ จาตุรงค์กุล. 2543: 283) ในสมัยปัจจุบันสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทมากในการเผยแพร่คุณค่าต่างๆ และค่านิยมให้เกิดการกลืนแบบในรูปของพฤติกรรม เช่น กลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดบิดามารดาน้อย แต่มักจะให้เวลาส่วนมากไปเรียนรู้จากโทรทัศน์ จึงเกิดการเลียนแบบและซึมซับได้ (มงคล หวังสุขใจ. 2544: 64)

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรสังเกตได้สำหรับการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุทั้งหมด 4 ตัว โดยเลือกมาจากตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมของวัยรุ่นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยกเว้นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่เป็นวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นตัวแปรที่เป็นภาวะแวดล้อมซึ่งเป็นสถานการณ์ของตัวแปรตามที่ทำการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถวัดได้ยาก และเป็นนามธรรมสูง ตัวแปรสังเกตได้สำหรับการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุทั้งหมด 4 ตัว ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

1) การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน หมายถึง การบอก การสอน การกระทำตนเป็นตัวอย่างจากครอบครัวและโรงเรียน ให้นักเรียนเชื่อว่าความสุขของมนุษย์นั้นเกิดมาจากวัตถุเท่านั้น และวัตถุสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดในการอำนวยความสะดวกในชีวิต บุคคลใดที่สามารถครอบครองปัจจัยทางด้านวัตถุที่บุคคลเห็นคุณค่าไว้ได้มาก บุคคลนั้นจะเป็นคนที่เก่งและดีในสังคม ควรค่าแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

2) การสนับสนุนจากครอบครัว หมายถึง การส่งเสริมค่านิยมในด้านวัตถุให้กับนักเรียนจากผู้ปกครอง โดยการให้เงินใช้เป็นจำนวนมากและซื้อของใช้ที่มีเย็บห่อและราคาแพงให้กับนักเรียน

3) การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง หมายถึง การที่นักเรียนเลียนแบบความประพฤติของบุคคลที่เป็นกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ บุคคลในครอบครัว เพื่อน ครู ดารา นักแสดง บุคคลในฝันมาปฏิบัติ ในเรื่องของการบริโภคสิ่งของเครื่องใช้ที่แสดงให้เห็นถึงฐานะ ความทันสมัย ความมีหน้ามีตาในสังคม

4) การเปิดรับสื่อ หมายถึง การที่นักเรียนสนใจรับชม รับฟัง รายการจากสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือวิทยุ ซึ่งมีเนื้อหาที่สนับสนุนค่านิยมทางวัตถุ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ นิตยสารที่เกี่ยวกับแฟชั่นการแต่งกาย อุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่ หรือละครทีวีที่แสดงให้เห็นถึงความร่ำรวยและความสุขสบายของนักแสดงในละคร

4. ความหมายและการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจ เป็นความรู้สึกและความคิดที่มีต่อตนเอง และเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดเกี่ยวกับตนเองและการแสดงออกของตนเอง ได้มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของ Self-Esteem ไว้ต่างกันมากมาย (ศกลวรรณ กาญจนภักดิ์. 2549: 11) เช่น ความภาคภูมิใจในตนเองการยอมรับตนเอง การหยิ่งในศักดิ์ศรีของตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับงานวิจัยครั้งนี้เลือกใช้คำว่า “ความภาคภูมิใจในตนเอง” ได้มีผู้ให้ความหมายความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

เจมส์ (นภาพร พุ่มพฤษ. 2529: 8; อ้างอิงจาก James. 1980) กล่าวว่า iva ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง อัตราส่วนระหว่างความสำเร็จที่แท้จริงกับความคาดหวังในความสำเร็จของบุคคลนั้น และความภาคภูมิใจในตนเองนั้นเป็นเรื่องอัตวิสัย (Subjective) โดยเจมส์ได้เสนอแนวคิดในเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองไว้เป็นสูตร ดังนี้

$$\text{ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self - Esteem)} = \frac{\text{ความสำเร็จ (Success)}}{\text{ความคาดหวัง (Pretentions)}}$$

ตามสูตรความสำเร็จ หมายถึง การประสบความสำเร็จที่แท้จริงตามเป้าหมายของบุคคล ความคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่เราคาดคิดว่าจะเป็นเช่นนั้นหรือเป้าหมายต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งไว้ เพราะฉะนั้นความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคล คือ อัตราส่วนระหว่างความสำเร็จที่แท้จริงกับความคาดหวังในความสำเร็จของบุคคลนั้นเป็นเรื่องอัตวิสัย (Subjective) เพราะเป็นการประเมินส่วนตัวหรือส่วนบุคคล ซึ่งต่อมาโรเบิร์ต แจคสัน ได้แปลอัตราส่วนนี้ให้อยู่ในรูปศัพท์จิตวิทยาสมัยใหม่ว่า

$$\text{ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self - Esteem)} = \frac{\text{คุณค่าที่บุคคลมีอยู่}}{\text{คุณค่าที่บุคคลต้องการ}}$$

นั่นคือ ความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคล คือ อัตราส่วนระหว่างคุณค่าที่บุคคลมีอยู่ กับคุณค่าที่บุคคลนั้นต้องการ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith. 1984: 5) ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลรับรู้และประเมินตนเอง แล้วแสดงออกในแง่ของการยอมรับตนเองหรือไม่ยอมรับตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขอบเขตความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และควมมีคุณค่าของตนเอง รวมไปถึงการรับรู้จากการประเมินของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองซึ่งสามารถรับรู้ได้จากคำพูดและพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลนั้น

ทันทิมา ระเบียบดี (2531: 44) ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งความรู้สึกเดียวกันนี้จะแผ่ไปยังผู้อื่น จะเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่นแตกต่างไปจากเรา และจะมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เมื่อเรารู้สึกว่าตัวเราเองมีคุณค่ามีความสามารถแตกต่างไปจากผู้อื่น ความรู้สึกสร้างสรรค์ อยากจะคิดอะไรเอง ทำอะไรเอง ก็จะมีมากขึ้นและพร้อมที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

อรอุมา สงวนญาติ (2544: 10-11) ได้ให้คำจำกัดความของความภาคภูมิใจในตนเองว่า หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดีในเรื่องต่างๆ เช่น การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การปฏิเสธตนเอง การพึ่งตนเอง คิดว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและสังคม

จากความหมายที่มีผู้ให้มาทั้งหมดข้างต้น สรุปได้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลรับรู้และตัดสินคุณค่าของตนเองว่าตนเองเป็นคนที่มีความมีคุณค่าในสังคม มีความสามารถ มีความสำคัญ มีอำนาจในการควบคุมการกระทำของตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรสาเหตุของการเกิดค่านิยมทางวัตถุและการบริโภคเชิงสัญญะของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี แต่เนื่องจากความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองที่สรุปไว้ข้างต้นเป็นความหมายโดยทั่วไปที่สรุปมาจากความหมายที่มีผู้ให้ไว้ ซึ่งไม่ใช่ความหมายที่ใช้เฉพาะกับลักษณะของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง สำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การพิจารณาตัดสินค่าของนักเรียนตามความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดีในเรื่องต่างๆ เช่น การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว การปฏิเสธตนเอง การพึ่งตนเอง การคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีความมีค่าในสังคม ตลอดจนได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและสังคม

จากการนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่าเป็นตัวแปรซึ่งเป็นทัศนคติของนักเรียนตามความรู้สึกของตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดีในเรื่องต่างๆ แสดงให้เห็นว่าทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อตนเองและบุคคลที่เขาต้องเกี่ยวข้องกับตัว เป็นตัวบ่งชี้ความภาคภูมิใจของนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง เพื่อนำมา

ใช้ในการกำหนดตัวแปรสังเกตได้ในการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า คูเปอร์สมิธ (อรุมา สงวนญาติ. 2544: 18; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981: 118-119) ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ และองค์ประกอบภายนอก ซึ่งเกี่ยวกับการได้รับความเห็นคุณค่าจากผู้อื่น ตามรายละเอียดดังนี้

1) ลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ ลักษณะดังนี้

1.1) ลักษณะทางกายภาพ : ลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดีจะมีความพึงพอใจ และมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อยกว่า ผลของความมีเสน่ห์ด้านรูปร่างนั้นเริ่มมีมาตั้งแต่วัยเด็กจากกระบวนการสังคมประกิตและต่อเนื่องมาจนถึงวัยผู้ใหญ่ ลักษณะทางกายภาพจะส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนเองเพียงใดนั้นจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นๆ ด้วย

1.2) เพศ : โดยทั่วไปแล้วสังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักจะมีค่านิยมที่ดีต่อเพศชายมากกว่าเพศหญิง จึงมีเงื่อนไขหลายประการที่ส่งผลให้เพศชายมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเพศหญิง

1.3) ภาวะทางอารมณ์หรือความรู้สึก : ความรู้สึกของบุคคลมีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้วเกิดการเปรียบเทียบและประเมินตนเอง โดยที่บุคคลอาจประเมินตนเองในด้านบวก ซึ่งเป็นการมองตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถ ประสบความสำเร็จ เกิดความรู้สึกชื่นชมตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความสุข อันเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้น แต่หากบุคคลประเมินตนเองในด้านลบและไม่สามารถประสบความสำเร็จในอนาคต ซึ่งส่งผลให้ความภาคภูมิใจในตนเองลดต่ำลง

1.4) ความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน : นักเรียนที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียนสูงจะมีความภาคภูมิใจในตนเองมากกว่าเด็กนักเรียนที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียนต่ำ

1.5) ค่านิยมส่วนบุคคล : ความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลจะผันแปรตามค่านิยมและการให้คุณค่าตลอดทั้งความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งเขาให้ความสำคัญแตกต่างกัน การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนเอง จะทำให้บุคคลนั้นมีความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มมากขึ้น

1.6) ระดับความมุ่งหวัง : บุคคลมักจะตัดสินคุณค่าของตนโดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานและความสามารถของตนกับระดับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตั้งไว้ และประสบการณ์ที่เคยได้รับความสำเร็จ จะนำไปสู่ความมุ่งหวังต่อความสำเร็จในครั้งต่อไป หากบุคคลมีความมุ่งหวังเกินความสามารถของตนหรือเกินความเป็นจริง โอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังก็ย่อมมีน้อย ทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองลดลงได้ แต่ถ้าบุคคลมีความสามารถและกระทำการที่ตนมุ่งหวังไว้ได้ เขาจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

2) องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วยลักษณะดังนี้

2.1) ความสัมพันธ์กับบิดามารดา : นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่บิดาและมารดามีความภาคภูมิใจในตนเองสูง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความยืดหยุ่น มีความมั่นใจในตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตร จะทำให้เด็กเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

2.2) สถานภาพทางสังคม : นักเรียนที่อยู่ในสถานภาพหรือระดับชั้นทางสังคมที่สูงจะมีแนวโน้มที่จะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่า

2.3) สังคมและเพื่อน : ความภาคภูมิใจเกิดจากการรับรู้ในการเปรียบเทียบกับตนเองกับบุคคลอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตนเองด้านทักษะ ความสามารถ ความถนัด และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจะช่วยพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองส่วนบุคคล ผู้ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน หรือเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ แล้วมีความสำเร็จต่ำมีแนวโน้มว่าจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทั้งหมด 2 ประเภท และในแต่ละประเภทยังแยกย่อยออกเป็นลักษณะต่างๆ อีก ประกอบกับความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรซึ่งมีผู้นำมาใช้ในการศึกษาในหลายงานวิจัย และมีนักวิจัยได้สร้างและการพัฒนาแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองไว้หลายท่าน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่าในต่างประเทศ คูเปอร์สมิธ ได้สร้างแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง (Coopersmith Self Esteem Inventory) โดยใช้รูปแบบของการรายงานตนเอง จำนวน 3 ฉบับ คือ ฉบับนักเรียน (School Form) ฉบับสั้น (School Short Form) และฉบับผู้ใหญ่ (Adult Form) ลักษณะของแบบวัดเป็นข้อความที่รายงานตนเอง 50 ข้อ (ชินทิพย์ อารีสมาน. 2545: 58-59; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1984: 5-6) ต่อมาคูเปอร์สมิธได้นำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองฉบับนักเรียนมาดัดแปลงให้สั้นลง และปรับปรุงภาษากับสถานการณ์ในข้อความถามของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองฉบับสั้นเป็นแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ใหญ่ที่มีอายุ 16 ปี ขึ้นไปกับนักเรียนไฮสคูลและนักศึกษาวิทยาลัย (ศกลวรรณ กาญจนภักดิ์. 2549: 31) สำหรับในประเทศไทยได้มีผู้นำแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองฉบับนักเรียนของคูเปอร์สมิธมาใช้ในการวิจัยอย่างแพร่หลาย อรุมา สงวนญาติ (2544) เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองสำหรับใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยสร้างขึ้นตามแนวคิดของคูเปอร์สมิธให้เหมาะสมกับบริบทของการศึกษาในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการสร้างแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองขึ้นโดยพัฒนามาจากแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองในงานวิจัยของ อรุมา สงวนญาติ ในงานวิจัยนี้ได้แบ่งการวัดความภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเองตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรสังเกตได้สำหรับการวัดความภาคภูมิใจในตนเองโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตามที่ อรุมา สงวนญาติ ได้แบ่งไว้และได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรสังเกตได้ของความภาคภูมิใจในตนเองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

1) การยอมรับนับถือตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ยอมรับในความสามารถที่ตนเองมีอยู่ มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญต่อบุคคลรอบข้าง มีความเชื่อมั่นในเหตุผลและการกระทำของตนเอง มีความพึงพอใจในรูปร่างหน้าตาและสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ในปัจจุบัน

2) การได้รับการยอมรับจากเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศได้ สามารถเข้าสมาคมพูดคุยกับผู้อื่นได้ แสดงความคิดเห็นของตนเองและเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อน มีส่วนสำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สามารถทำตนเป็นผู้นำของกลุ่มและได้รับความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี

3) การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับบุคคลภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองและได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว เป็นบุคคลที่คนในครอบครัวให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า ได้รับการยกย่องและได้รับความเข้าใจจากทางบ้านเป็นอย่างดี

4) การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับความต้องการของครู สามารถแสดงความสามารถและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้เป็นที่ยอมรับแก่ครู สามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นได้เป็นอย่างดี

5. ความหมายและการวัดความต้องการในการบริโภค

ศุภร เสรีรัตน์ (2544: 93) ได้กล่าวถึงความหมายของความต้องการซึ่งเป็นพื้นฐานทั้งหมดของพฤติกรรมบริโภคของมนุษย์จากแนวคิดของ Prof.Walters ไว้ว่า ความต้องการคือความสามารถหรือความจำเป็นใด ๆ ของมนุษย์ที่การกระทำและการมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยความสามารถหรือความจำเป็นนั้นๆ ความต้องการเป็นความปรารถนาของมนุษย์ที่ผู้มีความต้องการนั้นไม่รู้สึกตัวว่ามีความต้องการอยู่ในจิตใจ ความต้องการจะเป็นความอยากโดยอัตโนมัติภายหลังจากสิ่งที่ขาดนั้นมีการรับรู้

จากความหมายของความต้องการในการบริโภคที่กล่าวมาเป็นความหมายโดยทั่วไป ซึ่งไม่ใช่ความหมายที่ใช้เฉพาะกับขอบเขตของการวิจัย ประกอบกับในงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาความต้องการที่เป็นสาเหตุให้เกิดการบริโภคเชิงสัญญาของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรความต้องการในการบริโภคเพื่อให้เหมาะสมกับขอบเขตในการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่มาจากจิตใจที่นักเรียนผู้มีความต้องการนั้นไม่รู้สึกตัวว่ามีความต้องการอยู่ในจิตใจและเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดการบริโภคสินค้าโดยคำนึงถึงคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์ของสินค้าเป็นสำคัญมากกว่าคุณค่าที่ได้จากประโยชน์การใช้สอย

จากนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาความต้องการในการบริโภคในงานวิจัยนี้ พบว่าต้องทำการวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาว่ามีทฤษฎีใดบ้างที่ใช้ในการอธิบายความต้องการของมนุษย์ที่เป็นสาเหตุของการบริโภค ผู้วิจัยพบว่า แม็คไกร์ (McGuire) ได้พัฒนาระบบการจำแนกประเภทของความต้อการของมนุษย์ที่มีลักษณะชี้เฉพาะครอบคลุมความต้องการทั้งหมดของมนุษย์ เรียกว่า ทฤษฎีความต้องการของแม็คไกร์ และพบว่า แรงจูงใจทางด้านจิตวิทยาของแม็คไกร์ที่นิยมนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคมีดังต่อไปนี้คือ (ดารา ที่ปะปาล. 2542: 84-87)

1) ความต้องการความสอดคล้องกัน (Need for consistency) เป็นความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการให้ทุกด้านทุกส่วนของตนเอง สอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทัศนคติ พฤติกรรมที่แสดงออกต่างๆ ความคิดเห็น ภาพลักษณ์เกี่ยวกับตนเอง (Self-images) และความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ ดังกล่าวนี้ จะต้องไม่เกิดความขัดแย้งกัน

2) ความต้องการทราบเหตุผลที่เป็นที่มาของสิ่งต่างๆ (Need to attribute causation) เป็นความต้องการเพื่อที่จะทราบว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น และสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นจะเกิดผลในทางที่ดีหรือไม่ดีกับตัวเองหรือสิ่งอื่นๆ อย่างไร

3) ความต้องการที่จะสามารถจำแนกสิ่งต่างๆ ได้ (Need to categorize) เป็นความต้องการของทุกคน เพื่อที่จะสามารถจำแนกจัดองค์ประกอบข้อมูล และประสบการณ์ให้มีความหมายที่เข้าใจได้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ ความสามารถเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นและเก็บไว้ในสมอง ซึ่งสามารถเรียกนำมาใช้โดยผ่านกระบวนการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวโดยสมองแล้ว

4) ความต้องการที่จะสามารถบอกความหมายโดยนัยได้ (Need for cues) ความต้องการนี้จะสะท้อนออกมาในรูปของความต้องการที่จะสามารถสังเกตเห็น สิ่งบอกเหตุหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ในอันที่จะทำให้บอกความหมายโดยนัยว่าเรามีความคิดหรือความรู้สึกอย่างไร ความประทับใจ (Impressions) ความรู้สึกต่างๆ (Feelings) และทัศนคติ (Attitudes) สิ่งเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมากภายในจิตใจ โดยการมองพฤติกรรมของตัวเราเองและมองพฤติกรรมของผู้อื่นแล้วสรุปเป็นความหมายโดยนัย (Drawing inferences) เพื่อแสดงความคิดออกมาว่าเรามีความรู้สึกและมีความคิดอย่างไร ตัวอย่างเช่น เสื้อผ้ามีบทบาทสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความหมายที่ซับซ้อนซ่อนเร้น (Subtle Meaning) ของภาพลักษณ์ที่ปรารถนา (Desire image) และแบบการดำรงชีวิต (Lifestyle) ของผู้บริโภคเป็นอย่างดี

5) ความต้องการความมีอิสระภาพ (Need for independence) ความต้องการความมีอิสระภาพหรือการปกครองตนเอง (Self-government) เป็นคุณลักษณะของวัฒนธรรมของชาวอเมริกัน แต่ดูเหมือนว่าเป็นลักษณะส่วนบุคคลที่ทุกชาติทุกภาษา และทุกวัฒนธรรมมีคุณลักษณะความต้องการนี้ เพียงแต่จะแตกต่างกันเฉพาะระดับของความมีอิสระภาพเท่านั้น คนชาวอเมริกันได้รับการฝึกอบรม สั่งสอนถ่ายทอดกันมาว่า ความมีอิสระภาพเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนจะแสดงออกเพื่อสนองความต้องการนี้ด้วย ในทางตรงกันข้ามบางประเทศอย่าง

เช่น ญีปุ่น การสนองความต้องการในเรื่องนี้จะถูกคัดค้านไม่เห็นด้วย ในขณะที่การสนองความต้องการทางด้านความรักความผูกพัน (Need for affiliation) จะได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าสำหรับคนไทยแม้ว่ามีความต้องการอิสรภาพแต่วัฒนธรรมไทยและความเชื่อบางอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนกันมา เช่น สอนให้เชื่อถือผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ จึงทำให้ระดับความต้องการในข้อนี้ลดลง

6) ความต้องการสิ่งแปลกใหม่ (Need for novelty) เป็นความต้องการของทุกคนที่จะแสวงหาความแปลกใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจและซ้ำซาก ซึ่งพฤติกรรมนี้เรียกว่า พฤติกรรมเพื่อแสวงหาความหลากหลาย (Variety-seeking behavior)

7) ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ (Need for self-expression) ความต้องการนี้จะเกี่ยวกับความต้องการเพื่อแสดงออกถึงความเป็นตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ซึ่งจะออกมาในรูปแบบการกระทำบางอย่างที่สะท้อนให้เห็นความต้องการนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นใครและต้องการจะให้เป็นอย่างใด ตัวอย่างการซื้อผลิตภัณฑ์หลายอย่าง เช่น เสื้อผ้า และรถยนต์ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้แสดงตนเองต่อผู้อื่นเป็นอย่างดี เพราะผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดง ความหมาย และสถานภาพทางสังคมของผู้ใช้ที่สังคมให้การยอมรับ

8) ความต้องการป้องกันตนเอง (Need for ego-defense) เป็นความต้องการเพื่อปกป้องคุ้มครองตนเอง เมื่อไรก็ตามที่บุคคลถูกคุกคามต่อภาพลักษณ์ของตนเองก็จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลนั้นป้องกันภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-image หรือ Self-concept) ด้วยการแสดง พฤติกรรมและทัศนคติบางอย่างเพื่อป้องกัน ผลิตภัณฑ์หลายอย่างที่สามารถช่วยป้องกัน ภาพลักษณ์แห่งตนได้ ผู้บริโภคที่มีความรู้สึกไม่มั่นคงเกรงว่าภาพลักษณ์ของตนเองจะสูญเสียไปในสายตาผู้อื่นเพราะตนเองมองตนเองว่าเป็นคนทันสมัย มีรสนิยมสูง ในกรณีเช่นนี้ผู้บริโภคก็จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีตราหรือยี่ห้อที่เป็นที่นิยมแพร่หลายและมีชื่อเสียงมาใช้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการซื้อ ผิดพลาดอันอาจจะทำให้ภาพลักษณ์ของตนเองเสียไปได้

9) ความต้องการได้รับการเสริมแรง (Need for reinforcement) เรามักจะ ได้รับแรงกระตุ้นให้กระทำบางสิ่งบางอย่างบ่อยๆ ด้วยเหตุผล เพราะเราได้รับความพึงพอใจอัน เป็นรางวัล (reward) ในการกระทำเช่นนั้น

10) ความต้องการความรักความผูกพัน (Need for affiliation) เป็นความต้องการของบุคคลที่ปรารถนาอยากจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความรักความผูกพันให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นที่เป็นสมาชิก กลุ่มสมาชิกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่ ดังนั้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคส่วนมาแล้ว จะขึ้นอยู่กับความต้องการเพื่อธำรงรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น เพื่อสร้างความชื่นชมยินดีต่อกัน

11) ความต้องการยึดถือบุคคลอื่นที่ตนเองชื่นชอบเป็นต้นแบบ (Need for modeling) ความต้องการลักษณะนี้จะสะท้อนให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ไปตาม รูปแบบของบุคคลอื่นที่ตนเองชื่นชอบ จึงเป็นแรงจูงใจให้ตนเองประพฤติปฏิบัติตาม เด็กๆ จะ เรียนรู้รูปแบบการบริโภคของพ่อแม่เป็นสำคัญ การยึดถือผู้อื่นเป็นต้นแบบเป็นวิธีการปรับตนเอง เพื่อให้สามารถเข้ากันได้กับผู้อื่น ซึ่งจะเกิดขึ้นภายในใจกลุ่มอ้างอิง (Reference group)

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีของแม็คเคลลแลนด์ (McClelland) ซึ่งเป็นทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยเป็นอย่างมาก ตามทฤษฎีของเขายึดถือความเชื่อว่าความต้องการของคนที่จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมี 3 ประการคือ (ดารา ที่ปะปาล. 2542: 81-82)

1) บุคคลที่ต้องการประสบผลสำเร็จสูง (nAch) จะแสวงหาแนวทางเพื่อก้าวไปข้างหน้า จะใช้ความพยายามเพื่อบรรลุไปสู่ความสำเร็จ และจะมีความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาต่างๆ จากการศึกษานี้ของแม็คเคลลแลนด์พบว่า 85% ของนักศึกษาที่มีความต้องการประสบผลสำเร็จสูงจะเข้าสู่อาชีพที่ต้องการผู้มีความสามารถที่จะเผชิญกับความเสี่ยงและการตัดสินใจ และมีโอกาสที่ประสบผลสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ เช่น งานการจัดการธุรกิจ เป็นต้น

2) บุคคลที่ต้องการความรักความผูกพันสูง (nAff) แม็คเคลลแลนด์ มองความต้องการนี้คล้ายกับความต้องการระดับที่ 3 ของมาสโลว์ เขาได้สรุปผู้ที่มีความต้องการทางด้านนี้สูงไว้ว่า พวกนี้ได้จัดลำดับความสำคัญต้องการที่อยู่ร่วมกับผู้อื่น มากกว่าความต้องการเพื่อความสำเร็จ ตัวอย่างเช่นจากการศึกษาโดยการทดลองการให้มีโอกาสเลือกผู้ช่วยในการทำงานอย่างหนึ่ง พบว่าบุคคลที่ต้องการประสบผลสำเร็จสูง (nAch) จะเลือกผู้ช่วยที่มีคุณสมบัติแสดงถึงความสามารถเป็นสำคัญ ส่วนบุคคลที่ต้องการความรักความผูกพันสูง (nAff) จะเลือกเพื่อนของเขาเองมาเป็นผู้ช่วยร่วมงาน จะเห็นได้ชัดว่าบุคคลที่มีความต้องการความรัก ความผูกพันสูงจะตัดสินใจโดยยึดถือความสบายใจในการทำงานมากกว่าที่จะยึดถือความสำเร็จของงาน

3) บุคคลที่มีความต้องการอำนาจการมีสูง (nPow) หมายถึง ความอยากได้อำนาจการมีเพื่อนำไปใช้ควบคุมกำกับผู้อื่น บุคคลผู้ต้องการมีอำนาจการมีสูง ตามแนวความคิดของแม็คเคลลแลนด์ มีความต้องการอำนาจแยกเป็น 2 ทาง คือ ในทางบวก เป็นความปรารถนาอยากมีอำนาจการมี สามารถเชิญชวนและดลบันดาลใจผู้อื่นให้คล้อยตามยอมรับได้ หรือในทางลบ เป็นความปรารถนาต้องการให้มีความเด่นเหนือผู้อื่น และผู้อื่นยอมรับยอมจำนนด้วย ได้มีการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดของแม็คเคลลแลนด์กับพฤติกรรมผู้บริโภครายหนึ่ง พบว่าผู้บริโภครายหนึ่งที่มีความต้องการประสบผลสำเร็จสูงมีแนวโน้มที่จะซื้อของใช้ฟุ่มเฟือยมากกว่าผู้บริโภครายหนึ่งที่มีความต้องการประสบผลสำเร็จต่ำ

จากทฤษฎีความต้องการของแม็คไกร์ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมผู้บริโภคของมนุษย์ทั้งหมด 11 ด้าน ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกความต้องการซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการบริโภคเชิงสัญญา ซึ่งการบริโภคเชิงสัญญาเป็นการบริโภคภายใต้คุณค่าที่เป็นตัวแทนที่บุคคลต้องการแสดงให้ผู้อื่นมองเห็นคุณค่าหรือความเป็นตัวตนของผู้ใช้สินค้านั้นหรือใช้สินค้าเป็นตัวแทนที่ใช้แลกเปลี่ยนในการเข้าสังคมเพื่อเป็นที่ยอมรับและยกย่อง พบว่ามีความต้องการของมนุษย์ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ความต้องการที่จะสามารถบอกความหมายโดยนัยได้ ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์และความต้องการป้องกันตนเอง ซึ่งทำให้เกิดแรงจูงใจดังกล่าว และจากการพิจารณาทฤษฎีความต้องการของแม็คเคลลแลนด์ทั้งหมด 3 ด้าน พบว่าความต้องการซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการบริโภคเชิงสัญญาที่สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของแม็คเคลลแลนด์มีเพียงด้านเดียว คือ

ความต้องการอำนาจบารมี หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ประมวลความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการในแต่ละด้านดังกล่าวที่เลือกมาและพิจารณาความต้องการด้านที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือความต้องการที่จะสามารถบอกความหมายโดยนัยได้กับความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์รวมไว้ในตัวแปรเดียวกัน จึงเหลือตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรสำหรับวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาจำนวน 3 ด้าน คือ ความต้องการป้องกันตนเอง ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ และความต้องการอำนาจบารมี โดยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษาตัวแปรดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้คือ

1) ความต้องการป้องกันตนเอง หมายถึง ความต้องการของนักเรียนที่จะปกป้องตนเองจากการถูกคุกคามต่อภาพลักษณ์ของตนเอง ด้วยการแสดงพฤติกรรมและทัศนคติบางอย่างเพื่อป้องกันตนเอง ไม่ให้บุคคลอื่นมองตนเองในแง่ที่ไม่ดีหรือไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบ

2) ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ หมายถึง การที่นักเรียนมีความต้องการเพื่อแสดงออกถึงความเป็นที่รู้จักของบุคคลอื่น และต้องการให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่าตนเองเป็นใคร โดยการทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีมนุษย์สัมพันธ์ของตนเอง กิจกรรมที่ทำให้เป็นที่รู้จักของบุคคลอื่น

3) ความต้องการอำนาจบารมี หมายถึง การที่นักเรียนต้องการอยากมีอำนาจเพื่อนำไปใช้ควบคุมกำกับผู้อื่น โดยการเชิญชวนชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตาม การทำตัวเด่นเหนือกว่าผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ การรู้สึกพอใจเมื่อตนเองมีอำนาจเหนือผู้อื่นหรือดีกว่าผู้อื่น

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องความแปลกแยก

เจลีเยว ฤกษ์รุจิณมล (2520: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความแปลกแยกที่นิสิตมีต่อมหาวิทยาลัยภายใต้กรอบแนวคิดของ Seeman และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 234 คน ผลการศึกษาพบว่า นิสิตหญิงที่เรียนในสาขาวิทยาศาสตร์เกิด ความรู้สึกไว้บรรทัดฐานสูงกว่านิสิตชายที่เรียนในสาขาเดียวกัน ขณะที่ไม่พบความแปลกแยกในมิตินี้เลยในกลุ่มนิสิตที่เรียนในสาขาสังคมศาสตร์ อย่างไรก็ตามก็ดีกลับพบว่านิสิตทั้งสองสาขาที่กำลังเรียนในชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป มีความรู้สึกไว้บรรทัดฐานสูงกว่านิสิตที่กำลังเรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 หรือ 2 ยิ่งกว่านั้นยังพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ ความรู้สึกไว้อำนาจ และความรู้สึกไว้ความหมาย กล่าวคือ นิสิตนักศึกษาที่ไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดความรู้สึกไว้อำนาจ และความรู้สึกไว้ความหมายสูงกว่าพวกที่มีส่วนร่วม ส่วนพวกที่มีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่ามีเฉพาะนิสิตในสาขาสังคมศาสตร์ที่เป็นผู้หญิงและกำลังเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 1 หรือ 2 เท่านั้นที่เกิดความรู้สึกไว้อำนาจ และมีเฉพาะนิสิตสาขาสังคมศาสตร์ที่กำลังเรียนในชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปเท่านั้นที่เกิดความรู้สึกไว้ความหมาย นอกจากนี้ยังพบว่าความแปลกแยกทั้ง

4 มิติที่ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้บรรทัดฐาน ความรู้สึกโดดเดี่ยว และความรู้สึกไร้ความหมาย ไม่มีความสัมพันธ์กับภูมิหลังทางชาติพันธุ์ และสาขาที่นิสิตเรียนอยู่

สมชัย วงศ์ประเสริฐสุข (2527: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความแปลกแยกของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะไม่ได้รับการยอมรับว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความมีอำนาจในการควบคุมการผลิต ความมีอำนาจในการควบคุมการให้รางวัลให้เป็นไปอย่างยุติธรรม กับตัวแปรตามคือ ความแปลกแยกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก็ตาม แต่กับพบว่าปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการปลอดจากความรู้สึกแปลกแยกมากที่สุดมากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ภายในโรงงาน ภาวะความวิตกกังวลต่อปัญหาส่วนตัวและครอบครัว และตัวแปรบุคลิกภาพพื้นฐาน ความอ่อนไหวแห่งอารมณ์ ความรู้สึกของลูกจ้างนอกจากนี้ยังพบว่าลูกจ้างที่มีการศึกษาระดับต่ำ มีโอกาสปลอดจากภาวะความรู้สึกแปลกแยกมากกว่าลูกจ้างที่มีการศึกษาสูง

อนันต์ อารยพันธ์ (2527: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความแปลกแยกในการทำงานของข้าราชการครู โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 379 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคมที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่สอนประจำในโรงปัจจุบัน ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกแปลกแยก ส่วนระยะเวลาที่รับราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาและสาขาวิชาที่ศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกแปลกแยก สำหรับปัจจัยโครงสร้างซึ่งเป็นสภาพการทำงานในโรงเรียนของครู ปรากฏว่าการมีส่วนร่วมในการทำงาน ความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนในการทำงาน และความจำเป็นในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกแปลกแยก ส่วนความมีอิสระในการทำงานมีผลนำไปสู่ความแปลกแยกน้อยมาก

วิไลวรรณ วงศ์สืบชาติ (2528: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความแปลกแยกของนักศึกษาศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 519 คน พบว่า ตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการอธิบายความแปลกแยกของนักศึกษา คือ การปรับบทบาท เพราะเมื่อบุคคลสามารถปรับบทบาทได้ ซึ่งก็คือการลดความไม่สอดคล้องของความแปลกแยก นอกจากนี้ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความแปลกแยกรองลงมา คือ นักศึกษาที่มีมโนทัศน์ในตนเองสูงจะมีความแปลกแยกต่ำ

เยาวนิจ กิตติธรรกุล (2529: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้ความหมาย ความรู้สึกไร้บรรทัดฐานและความรู้สึกโดดเดี่ยวทางสังคม ทศนคติที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของโรงงานแทนทาลัม การเข้าร่วมคัดค้านการก่อตั้งโรงงานแทนทาลัม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 198 คน คือประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกไร้บรรทัดฐานเป็นมิติของความแปลกแยกเพียงมิติเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเข้าร่วมการคัดค้านโรงงานแทนทาลัม และตัวแปรทศนคติที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมการคัดค้านการก่อตั้งโรงงานแทนทาลัมมากที่สุด

รองลงมาได้แก่ ความเชื่อข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทางลบของโรงงานแทนทาลัม เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้สึกไว้บรรทัดฐานระหว่างกลุ่มอาชีพต่างๆ พบว่า ข้าราชการมีความรู้สึกไว้บรรทัดฐานมากกว่าเกษตรกรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

วรรณ อัครสุโชติ (2530: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความแปลกแยกและการปลดพ้นจากความแปลกแยกของโรงงานสตรีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูป ตามกรอบแนวคิดของ Marx โดยใช้เครื่องมือ 2 รูปแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) เก็บจากเอกสารที่มีในสหภาพแรงงานและหน่วยงานราชการต่างๆ 2) จากการสัมภาษณ์กรรมการและสมาชิกในสหภาพ แรงงานที่อยู่ตามแผนกต่างๆ จำนวน 24 คน และจากการสัมภาษณ์แบบสอบถามที่เตรียมไว้ สำหรับสืบค้นข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมนัดหยุดงาน 3 ช่วง คือ 1) ก่อนการนัดหยุดงาน 2) ช่วงนัดหยุดงาน 3) ภายหลังการนัดหยุดงาน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการแรงงาน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบของแรงงานค่าจ้างที่ได้รับ การแบ่งงานในแต่ละแผนก การควบคุมคนงานภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการผลิต และเงื่อนไขในการจ้างงาน เป็นปัจจัยที่ทำให้แรงงานสตรีดังกล่าวเกิดความแปลกแยก อันเป็นผลเนื่องมาจากการแบ่งขอยงานออกเป็นแผนกต่างๆ ที่มีหน้าที่เฉพาะอย่าง ทำให้คนงานแต่ละคนถูกฝึกให้มีความชำนาญเฉพาะอย่าง จึงก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องทำงานซ้ำซากจำเจ ยิ่งไปกว่านั้นแรงงานเหล่านี้ยังถูกจูงใจด้วยเงินรางวัลที่เพิ่มขึ้น จากการทำงานล่วงเวลา คิดค่าแรงเป็นรายชิ้นและให้เบี่ยขยัน ระบบการควบคุมภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ จึงทำให้คนงานพยายามรีบเร่งทำงานเพื่อผลิตชิ้นงานให้มากขึ้น และนี่ก็คือปัจจัยที่ทำให้ แรงงานสตรีเกิดความแปลกแยก ในระยะก่อนที่จะมีการนัดหยุดงานสำหรับในช่วงนัดหยุดงาน พบว่าความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับคนงานที่มีต่อสวัสดิการและอัตราการจ้างงาน มีผลก่อให้เกิดความแปลกแยกจนนำมาสู่การนัดหยุดงานในที่สุด ซึ่งพฤติกรรมการนัดหยุดงานนี้ ถือเป็นขั้นตอนของการหลุดพ้นจากความแปลกแยกแบบสัมพัทธ์ กล่าวคือ ในช่วงดังกล่าวจะทำให้คนงานเกิด พฤติกรรมการรวมหมู่ (Collective Action) ด้วยการรวมตัวกันเรียกร้องหรือประท้วง เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนพอใจ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยของการเข้าไปมีส่วนร่วมรับทราบกฎระเบียบของบริษัท จะทำให้พฤติกรรมของคนงานในช่วงนัดหยุดงานแตกต่างไปจากพฤติกรรมของแรงงานในช่วงก่อนนัดหยุดงาน และเมื่อกลับเข้าไปทำงานแล้ว

ศักดิ์ชัย นิธิภูทิว (2532: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการครูในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 9 เขต เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มครูที่สอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 405 คนภายใต้กรอบแนวคิดด้านจิตวิทยาสังคม ที่เน้นถึงจิตลักษณะอันเป็นองค์ประกอบใหญ่ของปัจจัยภายใน 4 ประการ ที่เป็นมุมมองเชิงบวกซึ่งตรงกันข้ามกับมิติ 5 ด้าน ของความแปลกแยกตามแนวคิดของ Seeman อันประกอบไปด้วย 1) ความเชื่อเรื่องอำนาจในตน แทนความรู้สึกไร้อำนาจ 2) อัตมโนทัศน์ แทนความแปลกแยกจากตัวเอง 3) การสนับสนุนทางสังคมแทนความโดดเดี่ยวทางสังคม 4) ทศนคติต่อสภาพการทำงานแทนความรู้สึกไร้ความหมายกับการไว้บรรทัดฐานทางสังคม เพื่อโยงไปสู่พฤติกรรมในการทำงาน 2 ด้านของครู คือ 1) พฤติกรรมด้านการสอน และ 2) พฤติกรรมด้านการอบรมจริยธรรมนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า จิตลักษณะทั้ง

4 ด้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านบวกของความแปลกแยกเพียง 1 หรือ 2 ด้านเท่านั้น ก็สามารถทำนายการมุ่งกระทำตามหน้าที่ของครูได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ครูที่มีความแปลกแยกต่ำจะเป็นครูที่มีการมุ่งงานทั้ง 2 ด้านสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าจิตลักษณะทั้งสี่ด้านที่นำมาศึกษาในครั้งนี้สามารถทำนายพฤติกรรมการสอนและการอบรมจริยธรรมของครูได้ในระดับสูง โดยทำนายได้ถึงร้อยละ 30 และร้อยละ 26 ตามลำดับ

อรุณี ร่มนุ่น (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความแปลกแยกในการทำงานข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับความแปลกแยกของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสร้างขึ้นจากแนวคิดของซีแมน (Seeman) และการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 220 คน การศึกษาแบบออกเป็น 2 ส่วนคือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษารายกรณี (Case Study) โดยคัดเลือกข้าราชการศูนย์ฯ ที่มีระดับความแปลกแยกแตกต่างกันเป็นกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ จำนวน 6 คน ผลการวิจัยเชิงปริมาณสรุปได้ว่า ข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความแปลกแยกในการทำงานระดับต่ำ และเมื่อวิเคราะห์สมการพหุคูณพบว่า ความอิสระในการทำงาน ความเข้าใจในการทำงาน และความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความแปลกแยกในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความจำเริญในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความแปลกแยกในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเพศ อายุ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ ระยะเวลาในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการทำงาน และความมีอำนาจในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความแปลกแยกในการทำงาน

ใจดี นิ่มมณี (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล บุคลิกภาพ และความรู้สึกต่อลักษณะงานที่ทำกับความแปลกแยก และเพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ความแปลกแยก กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานยาสูบ จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีความแปลกแยกอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอายุงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความแปลกแยกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนบุคลิกภาพทุกแบบ ยกเว้นแบบมั่นคง เก็บตัว และความรู้สึกต่อลักษณะงานที่ทำทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นพบว่า ความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความจำเริญในการทำงาน ความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความอิสระในการทำงาน ความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนในการทำงาน รายได้และบุคลิกภาพสามารถร่วมกันพยากรณ์ความแปลกแยกของพนักงานที่มีบุคลิกภาพต่าง ๆ ทั้ง 3 แบบได้ คือ แบบมั่นคง-แสดงออก ห้วนไหว-แสดงออก และห้วนไหว-เก็บตัว โดยตัวพยากรณ์ดังกล่าว สามารถพยากรณ์ความแปลกแยกของพนักงานที่มีบุคลิกภาพแบบมั่นคง-เก็บตัวได้ คือความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความจำเริญในการทำงาน ความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความอิสระในการทำงาน ความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนในการทำงาน และรายได้ โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 25.57

ธรรมเนียม ผายคำ (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแปลกแยกในการทำงานของพนักงานสอบสวน ศึกษากรณีเฉพาะพนักงานสอบสวนสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้สึกแปลกแยกกับปัจจัยภูมิหลังและปัจจัยโครงสร้างในการทำงาน เครื่องมือในการวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจ นครบาล 246 คน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 20 ราย ผลการวิจัยพบว่า พนักงานสอบสวนในกองบัญชาการตำรวจนครบาลรู้สึกแปลกแยกอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาเป็นพนักงานสอบสวน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึกแปลกแยก ปัจจัยโครงสร้าง 4 ตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความมีอิสระในการทำงาน ความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนในการทำงานและความจำเริญในการทำงาน มีเพียงความเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนในการทำงานเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึกแปลกแยก ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความรู้สึกแปลกแยก คือ ความจำเริญในการทำงาน โดยเฉพาะความจำเริญในการทำงานและการมีส่วนร่วมในการทำงานสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความรู้สึกแปลกแยกได้ร้อยละ 26.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือ ความมีอิสระในการทำงาน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและค่านิยมทางวัตถุ

คารา ฉาง (2549: Online) ได้ทำการศึกษาการรับรู้พฤติกรรมการบริโภคสินค้าของบุคคลรอบข้างกับความต้องการและครอบครองของใช้ที่มีอยู่ในห้องงกับเด็กวัยรุ่นชาวจีนจำนวน 48 คน อายุระหว่าง 13–19 ปี ผลของการศึกษาพบว่า การรับรู้พฤติกรรมการบริโภคสินค้าของบุคคลรอบข้างมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับความต้องการและครอบครองของใช้ที่มีอยู่ในเด็กวัยรุ่นชาวจีนที่อยู่ในห้องงที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.607

จิ้นส์ (2003: Online) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของเด็กวัยรุ่นอายุ 15–19 ปี ในประเทศเบลเยียมใน ผลการศึกษาพบว่า การเป็นต้นแบบของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของเด็กวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กวัยรุ่นร้อยละ 67.4 ยอมรับว่าเขาเลียนแบบพฤติกรรมการบริโภคสินค้าโดยได้รับต้นแบบมาจากพ่อแม่

อีปปี และ ไพรซ์ (2008: Online) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนของพ่อแม่เรื่องการบริโภคกับพฤติกรรมการบริโภคของลูก งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลของการปฏิบัติตนของพ่อแม่เรื่องการบริโภคกับพฤติกรรมการบริโภคของลูกโดยตรงโดยไม่ได้นำตัวแปรปรับที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเข้ามาศึกษาร่วมด้วย ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนของพ่อแม่เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเสริมประสบการณ์ในการบริโภค เด็กๆ จะรับรู้เรื่องการบริโภคโดยการเรียนรู้จากครอบครัว

ดิทท์มาร์, ลอง และ บอนด์(2008: Online) ได้ทำการศึกษาระดับความแตกต่างของค่านิยมทางวัตถุกับบทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเด็กนักเรียนวัยรุ่นอายุ 12–18 ปี แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ชั้น ในชั้นแรกและชั้นที่สองเป็นการศึกษาการรับรู้เรื่องค่านิยมทางวัตถุจากกลุ่มทางสังคม ผลการศึกษาปรากฏว่าเด็ก ๆ รับรู้ค่านิยมทางวัตถุผ่านทางวัฒนธรรมจากกลุ่มเพื่อน (บรรทัดฐาน, ทัศนคติ และลักษณะความเป็นวัตถุนิยม) ชั้นที่สามและสี่เป็นตรวจสอบโมเดลทางทฤษฎีที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและค่านิยมทางวัตถุ การศึกษาในชั้นที่สามสนับสนุนสมมติฐานที่ว่า การถูกปฏิเสธจากกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์สูงกับการรับรู้เรื่องค่านิยมทางวัตถุจากวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อน และการศึกษาในชั้นที่สี่ยืนยันว่าแรงกระตุ้นทางสังคมในเรื่องค่านิยมทางวัตถุเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้แรงผลักดันจากกลุ่มเพื่อนและค่านิยมทางวัตถุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.472

ไบเซน (2006: Online) ได้ทำการศึกษาผลของสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีต่อค่านิยมทางวัตถุกับนักเรียนวัยรุ่นช่วงอายุระหว่าง 12–18 ปี ในประเทศสวีเดนการศึกษาพบว่า การเปิดรับสื่อโฆษณาของวัยรุ่นมีผลทำให้เกิดค่านิยมทางวัตถุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.304 การเปิดรับสื่อโฆษณาของวัยรุ่นมีผลทำให้เกิดการขอร้องพ่อแม่ให้ซื้อสินค้าตามที่ได้อินโฆษณา

สินีนาฏ กำเนิดเพชร (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรม การเปิดรับเนื้อหาด้านวัตถุนิยมจากรายการแข่งขันชิงรางวัลผ่านสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อค่านิยมด้านวัตถุของวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าพฤติกรรม การเปิดรับเนื้อหาด้าน วัตถุนิยมจากรายการแข่งขันชิงรางวัลผ่านสื่อโทรทัศน์สามารถทำนายค่านิยมด้านวัตถุของวัยรุ่น (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 12.10 โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.347 หมายความว่า หากมีพฤติกรรม การเปิดรับเนื้อหาด้านวัตถุ นิยมจากรายการการแข่งขันชิงรางวัลผ่านสื่อโทรทัศน์มาก จะมีค่านิยมด้านวัตถุมากตามไปด้วย ในทาง กลับกัน หากมีพฤติกรรม การเปิดรับเนื้อหาด้านวัตถุนิยมจากรายการการแข่งขันชิงรางวัลผ่านสื่อ โทรทัศน์น้อย จะมีค่านิยมด้านวัตถุน้อยด้วย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองและค่านิยมทางวัตถุ

แซปลิน และ จอห์น (2007: Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับค่านิยมทางวัตถุของเด็กอายุ 8–18 ปี ในประเทศเยอรมัน จากการศึกษาพบว่าความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางวัตถุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -0.452 โดยเด็กที่มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับสูงจะมีค่านิยมทางวัตถุในระดับต่ำแต่เด็กที่มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำจะมีค่านิยมทางวัตถุในระดับสูง

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวิจัย

1. ความหมายของความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2537:2-3) กล่าวว่า ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น คือ โมเดลการวิจัยหรือแบบจำลองที่นักวิจัยสร้างขึ้นตามทฤษฎีแทนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติ เพื่อความเหมาะสมในการศึกษาวิจัย เพราะการศึกษาปรากฏการณ์ธรรมชาติไม่อาจทำได้โดยสะดวกเพราะมีลักษณะที่ซับซ้อนและมีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หลากหลาย วิธีการสร้างโมเดลการวิจัยเป็นการประยุกต์ทฤษฎีเข้ากับสภาพปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในธรรมชาติตามระเบียบวิธีหรือนัยให้ได้เป็นโมเดลที่เป็นสมมติฐานการวิจัย จากนั้นนักวิจัยจึงนำโมเดลการวิจัยไปตรวจสอบโดยใช้ระเบียบวิธีอุปนัยว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด ควรจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาโมเดลอย่างไรให้โมเดลสอดคล้องกับสภาพปรากฏการณ์จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีและสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป ซึ่งตามหลักการวิจัยนักวิจัยควรจะต้องตรวจสอบโมเดลการวิจัยแยกออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่ใช้ในการวิจัยกับปรากฏการณ์หรือสภาพการณ์ที่เป็นจริง (Model – Reality Consistency)

ตอนที่ 2 เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่ใช้ในการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model – Data Consistency)

จินตนา ธนวิบูลย์ชัย (2537: 14-15) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นต้องเริ่มต้นจากการสร้างแบบจำลองตามทฤษฎี แนวคิดหรือผลการวิจัยต่างๆ ซึ่งมีเหตุผลน่าเชื่อถือว่าตัวแปรอิสระนั้นๆ เป็นสาเหตุต่อตัวแปรตามแล้วประมวลออกมาเป็นแบบจำลองหรือรูปแบบที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดเข้าด้วยกัน แบบจำลองนี้มี 2 แบบ คือ

1) แบบจำลองที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ มีผลไปในทิศทางเดียวกันไม่มีผลย้อนกลับ (Recursive Model)

2) แบบจำลองที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ มีผลย้อนกลับ (Non-Recursive Model)

โกลซ์ (นางลักษณ์ วิรัชชัย. 2545: 3) ได้อธิบายไว้ว่าความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นมีลักษณะเป็นแผนภาพและ/หรือชุดของสมการคณิตศาสตร์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและชุดของข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions) ที่นักวิจัยเชื่อหรือยอมรับว่าเป็นจริง ถ้านักวิจัยสร้างโมเดลการวิจัยให้ได้ใกล้เคียงกับปรากฏการณ์ธรรมชาติได้มาก จำนวนข้อตกลงเบื้องต้นก็จะมีน้อยลง

จากความหมายของความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น คือ โมเดลการวิจัยที่มีลักษณะเป็นแบบจำลองที่นักวิจัยสร้างขึ้นตามพื้นฐานทางทฤษฎีแทนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในธรรมชาติ ซึ่งเป็นชุดสมการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

2. ความสำคัญของสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural equation modeling: SEM)

สุมมาส อังศุโชติ (2551: 1-4) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเริ่มจากปัญหาการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่าก่อนหน้านี้เคยมีใครทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยนั้นบ้างหรือไม่อย่างไร เพื่อจะได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดและสมมุติฐานของการวิจัย แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่จะศึกษา ด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง แล้วเลือกสถิติวิเคราะห์ที่เหมาะสมเพื่ออนุมานค่าสถิติไปยังพารามิเตอร์ของประชากร ความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยอยู่ที่การเลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร และการเลือกสถิติวิเคราะห์ที่เหมาะสมเพื่ออนุมานค่าสถิติไปยังพารามิเตอร์ของประชากร

สถิติวิเคราะห์ที่นักสถิติใช้อยู่เพื่อพรรณนาหรือบรรยาย เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เช่น t-test ANOVA ANCOVA MANOVA MANCOVA เพื่อหาความสัมพันธ์และพยากรณ์และศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุ เช่น สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ (Path analysis) นอกจากนี้ยังเป็นการวิเคราะห์เพื่อลดตัวแปร เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) การใช้สถิติเหล่านี้มักอิงทฤษฎีการวัดแบบดั้งเดิมคือความคลาดเคลื่อนของตัวแปรทุกตัวต้องมีการแจกแจงปกติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์และความแปรปรวนมีค่าเป็น 1 ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรตัวหนึ่งจะสัมพันธ์กับความคลาดเคลื่อนของตัวแปรตัวอื่นไม่ได้ (ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรเป็นศูนย์) ยิ่งไปกว่านั้นสถิติวิเคราะห์บางตัว เช่น การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ยังมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าการวัดต้องปราศจากความคลาดเคลื่อน นั่นคือเครื่องมือต้องมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 1.00 ซึ่งไม่เป็นไปตามธรรมชาติของการวัด และในการวิเคราะห์ยังแยกการวิเคราะห์เป็นส่วนๆ ประกอบกับมีปัญหาเกิดขึ้นหลายอย่างที่เกิดตามมาจากการวิเคราะห์ดังกล่าว

Joreskog, Keedling และ Wiley ได้บูรณาการการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์อิทธิพล (Path analysis) และการประมาณค่าพารามิเตอร์ในการวิเคราะห์ถดถอยสังเคราะห์เป็นสถิติวิเคราะห์ตัวใหม่เรียกกันต่อมาว่าโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) การวิเคราะห์แบบนี้มีความเหมาะสม ดังนี้

1. โมเดลการวิเคราะห์เป็นโมเดลเดียวกับโมเดลการวิจัย
2. โมเดลการวิเคราะห์มีตัวแปรแฝงและเทอมความคลาดเคลื่อน นอกจากจะสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งโมเดลพร้อมกันแล้ว ยังสามารถกำหนดให้การวัดตัวแปรสังเกตได้มีความคลาดเคลื่อนได้ เป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจแบบเดิม
3. เทอมความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้เป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์แบบเดิมอีกประการหนึ่ง

4. ทดสอบความตรงของโมเดลว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ได้

5. ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเมื่อกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนไปได้

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาโมเดลลิสเรล (LISREL : Linear Structure Relationship) ซึ่งพัฒนาโดย Karl Joreskog และ Dag Sorbom เป็นโปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (SEM) และมีการใช้โปรแกรมนี้อย่างแพร่หลายในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมอื่นที่ใช้วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) อีกมากมาย เช่น EQS, AMOS, M-Plus เป็นต้น

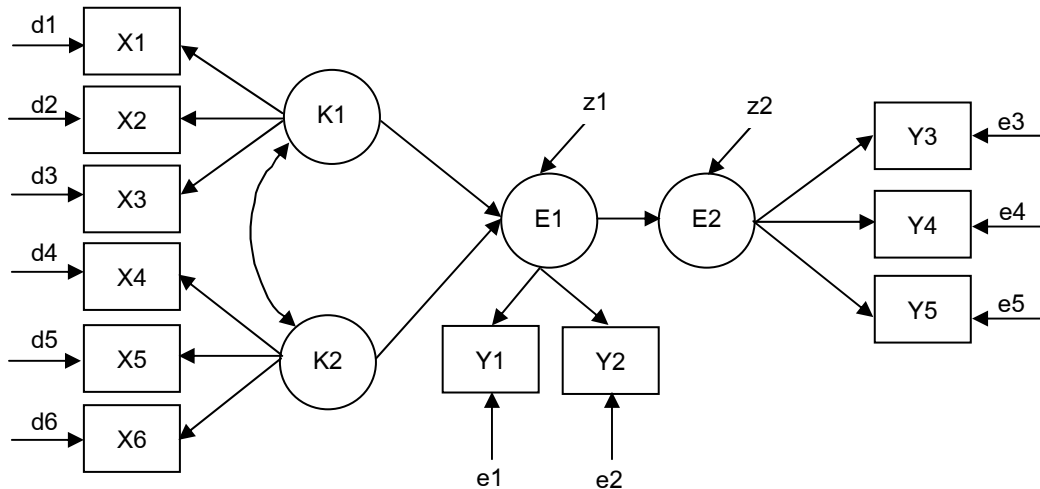
สุภมาส อังศุโชติ (2551: 4-12) กล่าวว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ทดสอบและประมาณค่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยใช้การรวบรวมข้อมูลทางสถิติกับข้อตกลงเบื้องต้นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เป็นการเชื่อมต่อกับความคิดของนักพฤติกรรมศาสตร์ ชื่อ Sewal Wright และนักเศรษฐศาสตร์อีก 2 คน ชื่อ Trygve Haavelmo และ Herbert Simon

โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ใช้วิเคราะห์เพื่อยืนยันโมเดลมากกว่าใช้วิเคราะห์เพื่อสำรวจหรือระบุโมเดล เหมาะสำหรับทดสอบทฤษฎีมากกว่าการสร้างทฤษฎี การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) จะเริ่มต้นจากสมมุติฐานการวิจัยที่แสดงในรูปแบบของโมเดล โดยโมเดลนั้นสามารถสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรที่อยู่ในโมเดลได้ แล้วตรวจสอบโมเดลว่าเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยหรือไม่ ข้อตกลงเบื้องต้นในโมเดลบางอย่างสามารถผ่อนคลายเป็นได้ ในระหว่างการวิเคราะห์เพื่อยืนยันโมเดลอาจมีการปรับโมเดลบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูล แต่โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) มิได้ใช้เพื่อสร้างทฤษฎีใหม่โดยปราศจากทฤษฎีพื้นฐาน

จุดแข็งของโมเดลโครงสร้าง (SEM) คือ สามารถสร้างตัวแปรแฝง (Latent variables) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง โดยการประมาณค่าจากโมเดลด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) ซึ่งเป็นตัวแปรที่วัดค่าได้และยังทราบค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ที่วัดตัวแปรแฝงในโมเดลด้วย นอกจากนี้ยังสามารถประมาณค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงด้วย

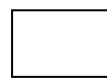
3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโมเดลสมการโครงสร้าง

เพื่อให้เข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้างขอให้พิจารณาภาพประกอบ 5

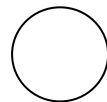

ภาพประกอบ 6 โมเดลสมการโครงสร้าง

จากภาพประกอบ 6 ซึ่งเป็นภาพโมเดลสมการโครงสร้าง ประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังนี้

หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variable)

หมายถึง ตัวแปรแฝง (Latent variable)

หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หรือนำหนักองค์ประกอบ

หมายถึง ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนร่วมของสองตัวแปร

ตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตัวแปรแฝงที่เป็นสาเหตุ (ในภาพประกอบ 7 คือ K1 และ K2) เรียกว่าตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous variables) ใช้สัญลักษณ์ **K** หรือ ξ (อ่านว่า KSI) ตัวแปรแฝงที่เป็นผล (ในภาพประกอบ 7 คือ E1 และ E2) เรียกว่าตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous variables) ใช้สัญลักษณ์ **E** หรือ η (อ่านว่า ETA)

ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้างแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายนอก ใช้สัญลักษณ์ **X** และตัวแปรสังเกตได้สำหรับตัวแปรแฝงภายใน ใช้สัญลักษณ์ **Y**

ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ X ใช้สัญลักษณ์ d หรือ δ (อ่านว่า THETA) ส่วนความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ Y ใช้สัญลักษณ์ e หรือ ε (อ่านว่า EPSILON) ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝง E ใช้สัญลักษณ์ z หรือ ζ (อ่านว่า (ZETA)

จากโมเดลในภาพประกอบ 7 พบว่ามี

ตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัว คือ $K1$ และ $K2$

ตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัว คือ $E1$ และ $E2$

ตัวแปรสังเกตได้ภายนอก 6 ตัว คือ $X1, X2, X3, X4, X5$ และ $X6$ โดยที่ $X1, X2$ และ $X3$ เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ $K1$ และ $X4, X5$ และ $X6$ เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ $K2$

ตัวแปรสังเกตได้ภายใน 5 ตัว คือ $Y1, Y2, Y3, Y4$ และ $Y5$ โดยที่ $Y1$ และ $Y2$ เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ $E1$ และ $Y3, Y4$ และ $Y5$ เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ $E2$, $d1, d2, d3, d4, d5$ และ $d6$ เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ $X1, X2, X3, X4, X5$ และ $X6$ ตามลำดับ

$e1, e2, e3, e4$ และ $e5$ เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ $Y1, Y2, Y3, Y4$ และ $Y5$ ตามลำดับ

$z1$ และ $z2$ เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ $E1$ และ $E2$ ตามลำดับ

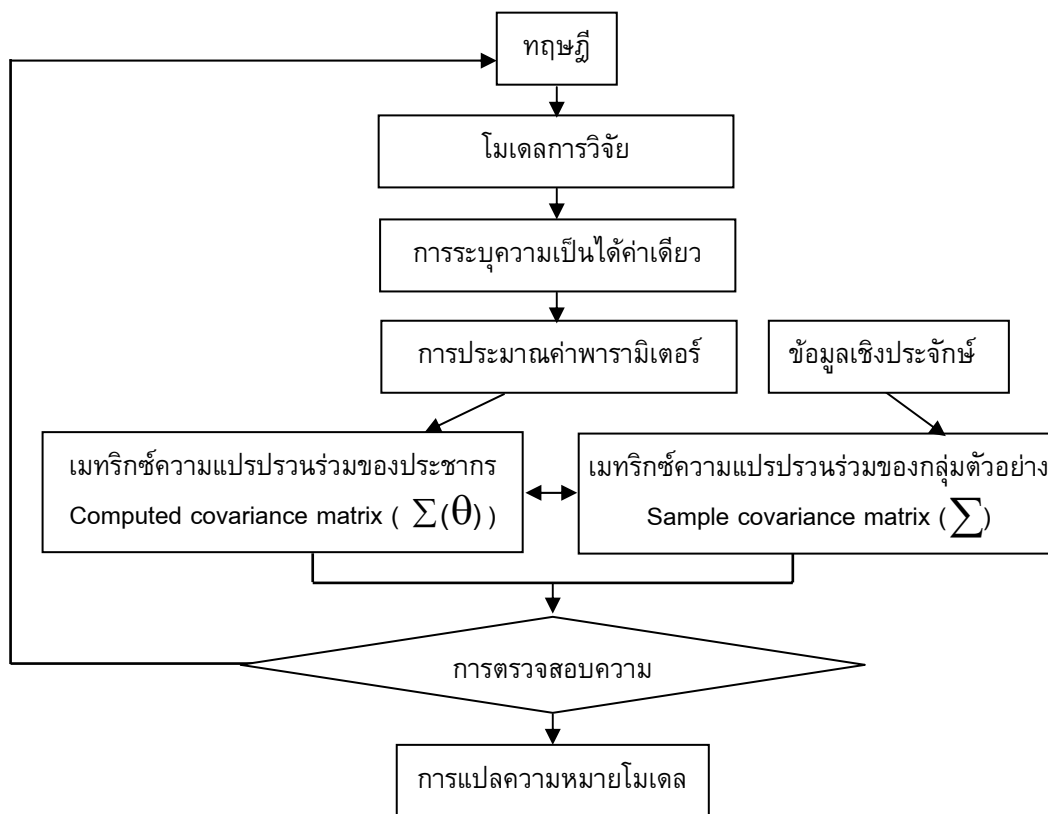
โมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วยส่วนสำคัญทั้งหมด 2 ส่วน คือ โมเดลการวัด (Measurement model) และโมเดลโครงสร้าง (Structural model)

1. โมเดลการวัด (Measurement model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้มี 2 ชนิด คือ โมเดลการวัดสำหรับตัวแปรแฝงภายนอกและโมเดลวัดสำหรับตัวแปรแฝงภายใน หรือเป็นส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จากภาพประกอบ 7 มีโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายนอก คือ โมเดลองค์ประกอบของ $K1$ และ $K2$ และมีโมเดลวัดตัวแปรแฝงภายใน คือ โมเดลองค์ประกอบของ $E1$ และ $E2$

2. โมเดลโครงสร้าง (Structural model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝงจากภาพประกอบ 7 โมเดลโครงสร้างคือโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่าง $K1, K2$ กับ $E1$ และ $E1$ กับ $E2$

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้างมีขั้นตอนการดำเนินการดังภาพประกอบ 7 ดังนี้

ภาพประกอบ 7 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

ขั้นที่ 1 การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความสำคัญของการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องศึกษานอกจากจะทำให้นักวิจัยสามารถพัฒนากรอบแนวคิดของการวิจัยได้เหมาะสมแล้ว ยังช่วยให้นักวิจัยทราบว่าควรเลือกตัวแปรใดบ้างเข้ามาอยู่ในโมเดล และทำให้ทราบว่าตัวแปรที่เลือกมานั้นควรจะสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรเหล่านั้นอย่างไร

ขั้นที่ 2 การพัฒนาโมเดลการวิจัย หลังจากที่ได้ศึกษาทฤษฎีอย่างดีพอแล้วจะสามารถนำตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยและกำหนดให้เป็นโมเดลการวิจัยของนักวิจัย

ขั้นที่ 3 การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model Identification) เป็นการศึกษาลักษณะการกำหนดค่าพารามิเตอร์ที่ยังไม่ทราบค่าในโมเดลการวิจัยว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์หรือไม่ที่ต้องการประมาณค่า (n แทน จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้ในโมเดล ทั้งตัวแปรสังเกตได้ X และ Y) โดยมีเงื่อนไขการพิจารณา ดังนี้

ถ้า $n(n+1)/2$ น้อยกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ประมาณค่า เป็นสถานะ Under Identification โปรแกรมจะรายงาน df เป็น 0 (fit perfect) ไม่มีการรายงานค่า SE และ t -value

ถ้า $n(n+1)/2$ มากกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ประมาณค่า เป็นสภาวะ Over Identification โปรแกรมจะรายงาน df เป็นบวก โดยโปรแกรมจะทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ในโมเดล และรายงานค่า SE และ t-value

ขั้นที่ 4 การประมาณค่าพารามิเตอร์ เมื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ค่าเดียวแล้ว ปรากฏว่าอยู่ในภาวะ Over Identification โปรแกรมจะทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ทุกค่าในโมเดลแล้วนำค่าพารามิเตอร์เหล่านั้นคำนวณกลับเป็นค่าความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล แล้วแสดงในรูปของเมทริกซ์ เรียกเมทริกซ์นี้ว่า เมทริกซ์ความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วมจากการประมาณค่าตามโมเดล (Computed covariance matrix : $\Sigma(\theta)$)

ขั้นที่ 5 การตรวจความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit) โดยโปรแกรมจะนำเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมจากการประมาณค่าตามโมเดล (Computed covariance matrix : $\Sigma(\theta)$) ไปลบจากเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลดิบ (Sample covariance matrix : Σ) เรียกเมทริกซ์นี้ว่าเมทริกซ์ส่วนที่เหลือ (Residual covariance matrix) โปรแกรมจะใช้สถิติทดสอบ χ^2 -test ในการตรวจสอบว่า Computed covariance matrix ต่างจาก Sample covariance matrix หรือไม่ โดยตั้งสมมุติฐานว่าง $H_0: \Sigma = \Sigma(\theta)$ และสมมุติฐานทางเลือก $H_1: \Sigma \neq \Sigma(\theta)$ ค่า χ^2 ที่ไม่มีนัยสำคัญจะแสดงว่าโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกันนอกจากค่าไค-สแควร์ (χ^2 -test) แล้วยังมีเลขดัชนีแสดงความสอดคล้องของโมเดลอีกมากมายหลายค่า

ขั้นที่ 6 การปรับโมเดล ถ้าโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยังไม่สอดคล้องกัน (χ^2 มีนัยสำคัญ) ผู้วิจัยจะต้องปรับโมเดล แล้วดำเนินการวิเคราะห์ใหม่จนกว่าโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์จะสอดคล้องกัน จากนั้นจึงจะนำค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ในโมเดลไปเขียนรายงาน

5. การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของการวัด

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้างนั้น ควรตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวิจัยที่สร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างโมเดลย่อย เมื่อจำแนกกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่มตามคุณลักษณะของประชากรที่แตกต่างกัน หลักของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลนั้นจะต้องบังคับให้ค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าของโมเดลระหว่างกลุ่มประชากรที่ทำการทดสอบมีค่าเท่ากันเป็นลำดับขั้น แล้วจึงพิจารณาค่าไค-สแควร์ที่เพิ่มขึ้นจากโมเดลตั้งต้น (Initial Model) ว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ค่าไค-สแควร์ที่เพิ่มขึ้นนั้นต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลนั้นมีทั้งการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลแบบเต็มรูป (Full Invariance) และการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลบางส่วน (Partial Invariance) การตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดก็ใช้หลักการวิเคราะห์นี้ในการตรวจสอบ ในที่นี้จะกล่าวถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลร่วมกันทั้งการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลแบบเต็มรูปและการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลบางส่วนได้ดังต่อไปนี้ (Hair & Other. 2005: 761-762)

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีรูปแบบของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นแบบเดียวกันโดยยังไม่บังคับค่าพารามิเตอร์ให้เท่ากัน (Configural Invariance) การวิเคราะห์ขั้นนี้จะพิจารณาค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square goodness of-fit index) การวิเคราะห์ขั้นนี้ต้องได้ค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญ จึงจะแสดงว่ามีความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 2 บังคับให้น้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละกลุ่มประชากรที่ทำการวิเคราะห์เท่ากัน (Metric Invariance) การวิเคราะห์ขั้นนี้จะพิจารณาความแตกต่างของค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square goodness of-fit index) โดยความแตกต่างของค่าสถิติไค-สแควร์ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ LX และ LY บางตัวมีค่าไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ LX และ LY ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-สแควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

ขั้นตอนที่ 3 บังคับให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงในแต่ละกลุ่มเท่ากัน (Scalar Invariance) การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยความแตกต่างของค่าสถิติไค-สแควร์จากการทดสอบในขั้นก่อนหน้านี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ GA และ BE บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ GA และ BE ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่าจนค่าสถิติไค-สแควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

ขั้นตอนที่ 4 บังคับให้ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงในแต่ละกลุ่มเท่ากัน (Factor Covariance Invariance) การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงและความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงของแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยค่าสถิติไค-สแควร์ที่เพิ่มขึ้นของการทดสอบในขั้นนี้กับในขั้นก่อนหน้านี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ PH บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ PH ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-สแควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

ขั้นตอนที่ 5 บังคับให้ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงในแต่ละกลุ่มเท่ากัน (Factor Covariance Invariance) การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก และความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงของแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยค่าสถิติไค-สแควร์ที่เพิ่มขึ้นของการทดสอบในขั้นนี้กับในขั้นก่อนหน้านี้นี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ PS บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ PS ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-สแควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

ขั้นตอนที่ 6 บังคับให้ความแปรปรวนระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละกลุ่มเท่ากัน (Error Variance Invariance) การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยค่าสถิติไค-สแควร์ที่เพิ่มขึ้นของการทดสอบในขั้นนี้กับในขั้นก่อนหน้านี้นี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ TD และ TE บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ TD และ TE ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-สแควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

ในการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของโมเดลนั้น ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ที่ทำการวิเคราะห์ต้องมีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มอย่างน้อย 2 ตัว ขึ้นไปจึงจะกล่าวได้ว่ามีความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน ขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลที่พัฒนาขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multi-Group Analysis) แสดงได้ดังภาพประกอบ 8

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแนวทางหลัก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโมเดลของตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง โดยอาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดจำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญะ แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง และแบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาอายุระหว่าง 13 – 18 ปี ที่เรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จากโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง จำนวน 15 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนสตรีอ่างทอง โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง โรงเรียนจำปาหล่อพิทยาคม โรงเรียนไผ่วงวิทยา โรงเรียนวิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยาภูมิ” โรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม โรงเรียนโพธิ์ทองจินตามณี โรงเรียนโพธิ์ทองพิทยาคม โรงเรียนสามโก้วิทยาคม โรงเรียนราชสถิตย์วิทยา โรงเรียนแสวงหาวิทยาคม โรงเรียนป่าโมกซ์วิทยาภูมิ โรงเรียนบางเสด็จวิทยาคม โรงเรียนร้วหว้าวิทยาคม รวมนักเรียนทั้งหมด 13,181 คน

ตาราง 1 แสดงโรงเรียนและจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากรจำแนกตามเขตพื้นที่และระดับชั้น

เขต พื้นที่	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน						รวม
		ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	
ในเมือง	อ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม	516	528	470	317	331	309	2,471
	สตรีอ่างทอง	610	597	641	447	419	377	3,091
	วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง	257	283	264	127	131	114	1,176
	จำปาหล่อพิทยาคม	38	24	54	32	20	21	189
นอก เมือง	วิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยานุกูล”	380	339	348	260	202	168	1,697
	วิเศษชัยชาญวิทยาคม	46	68	44	13	22	15	208
	โพธิ์ทองจินดามณี	273	305	235	188	117	108	1,226
	โพธิ์ทองพิทยาคม	33	22	21	11	3	10	100
	สามโก้วิทยาคม	118	139	133	116	116	75	697
	ไผ่วงวิทยา	26	36	26	13	15	12	128
	แสวงหาวิทยาคม	108	123	95	81	52	65	524
	ป่าโมกษวิทยานุกูล	160	146	169	107	72	57	711
	ราชสถิตยวิทยา	71	58	73	64	40	36	342
	บางเสด็จวิทยาคม	102	64	74	72	41	16	369
	รวิหัววิทยา	47	47	54	56	26	22	252
รวม		1,071	1,108	1,061	623	517	502	13,181

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาอายุระหว่าง 13 – 18 ปี ที่เรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จากโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง จำนวน 864 คน ในการออกแบบการสุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้แยกประเด็นการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling plan) และการวางแผนสุ่มตัวอย่าง (Sampling Plan) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 รวมทั้งสิ้น จำนวน 864 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้กะประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร ซึ่งใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างแบบสัดส่วนที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ของ เจเกอร์ (อุทุมพร จามรمان. 2537: 41) การประมาณค่าของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

(1) กำหนดให้ระดับความเชื่อมั่นของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Level of Confidence) เท่ากับ 99% หรือ $\alpha = 0.01$

(2) กำหนดให้ขนาดของความคลาดเคลื่อนเป็น 0.05 ($e = 0.05$)

(3) ค่าความแปรปรวนของประชากร (σ^2) ให้มีค่าเท่ากับ 0.25 เนื่องจากเป็นค่าที่ทำให้เกิดความแปรปรวนได้สูงสุดในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคำนวณมาจากสูตรการประมาณค่าความแปรปรวนของประชากรในกรณีที่ไม่ทราบค่าความแปรปรวนที่แท้จริง โดยแทนค่าสัดส่วน $p = 0.5$; $q = 0.5$ และ $\sigma^2 = (0.5)(0.5) = 0.25$

(4) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า จากประชากรทั้งหมด จำนวน 13,181 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 388.25 หน่วยตัวอย่าง หรือประมาณไม่ต่ำกว่า 389 คน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยที่สุด ไม่ต่ำกว่า 389 คน

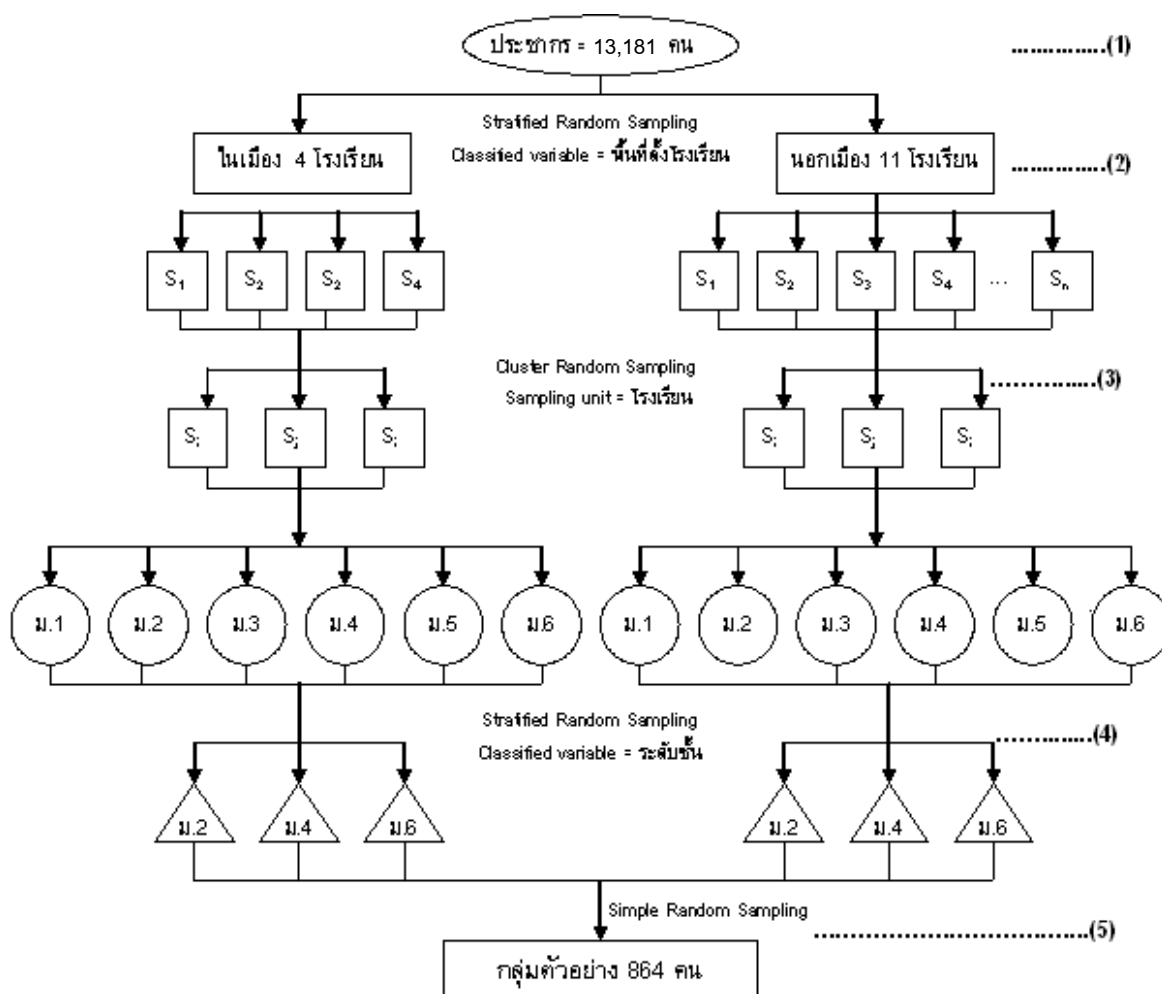
(5) ตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้กับสถิติที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling) และจะทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม เพื่อให้ผลการวิจัยออกมาอย่างถูกต้อง ในงานวิจัยครั้งนี้จึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มจำนวนกลุ่มละไม่ต่ำกว่า 389 คน ตามที่ได้คำนวณไว้ในข้อ (4) รวมเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 778 คน และเพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามที่อาจได้กลับคืนมาไม่ครบ ตอบข้อคำถามได้ไม่สมบูรณ์ หรือมีร่องรอยของการไม่ตั้งใจตอบ ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเกินกว่าจำนวนที่คำนวณไว้ได้ แบ่งเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองจำนวน 432 คน และนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่นอกเมืองจำนวน 432 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทั้งหมดจำนวน 864 คน

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 864 คนที่กำหนดไว้ในส่วนที่ผ่านมานั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยมีเขตพื้นที่ตั้งของโรงเรียน โรงเรียน และระดับชั้น (Sampling Units) เป็นหน่วยการสุ่ม ซึ่งในแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยจะเลือกใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างหลายๆ วิธีการผสมผสานกัน ได้แก่ เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) และเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยกำหนดโควตาของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในแต่ละชั้นภูมิ (Stratified quota random sampling)

แผนการสุ่มตัวอย่างและขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

สำรวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากแหล่งข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาทุติยภูมิปี 2552 ในหน่วยงานสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แล้วจัดทำกรอบของการสุ่ม (Sampling Frame) ดังแสดงในภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 แสดงแบบแผนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Sampling Plan)

จากแบบแผนการสุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามแผนที่วางไว้ดังรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มประชากรที่เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นจำนวน 15 แห่ง เนื่องจากนักเรียนที่มีอายุอยู่ในช่วง 13–18 ปี ส่วนใหญ่นั้นเป็นเด็กนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 จึงเลือกนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นกลุ่มประชากร และพบว่าจำนวนนักเรียนที่มีอายุอยู่ในช่วง 13–18 ปี ซึ่งศึกษาอยู่ในช่วงระดับชั้นดังกล่าว จำนวน 13,181 คน

2. ดำเนินการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย (Subpopulation) โดยใช้ตัวแปรประเภทของแหล่งที่ตั้งของโรงเรียนเป็นตัวแปรจำแนกชั้นภูมิ (Classification variable) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแปรดังกล่าวมาจากผลการศึกษาแนวคิดที่ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในวัฒนธรรมการบริโภคคือปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริโภคสิ่งของฟุ่มเฟือย ซึ่งพื้นที่ในเขตเมืองนั้นจะเป็นแหล่งของความเจริญทางวัตถุและความทันสมัยต่างจากพื้นที่ในเขตนอกเมืองซึ่งความเจริญทางวัตถุยังเข้าไปไม่ถึงเท่าในเมือง (พรณยุพา นพริก. 2536: 23) ด้วยเหตุนี้จึงใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยทำการแบ่งชั้นภูมิของประชากรออกเป็น 2 ชั้นภูมิ และใช้แหล่งที่ตั้งของโรงเรียนเป็นตัวแปรจำแนกทำให้ได้ชั้นภูมิของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตในเมืองและโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง โดยที่ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคภายในชั้นภูมิเดียวกันจะมีความคล้ายคลึงกัน (Homogeneity within Strata) และความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคระหว่างชั้นภูมิจะมีความแตกต่างกัน (Heterogeneity between Strata) จึงช่วยลดความลำเอียงอันเนื่องมาจากการสุ่มได้ และส่งผลให้มีความน่าจะเป็นที่จะได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะของความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชากร

3. ผลจากการแบ่งในขั้นที่ (2) ทำให้ได้ประชากรย่อย 2 ชั้นภูมิ และดำเนินการสุ่มโรงเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม สุ่มโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสตรีอ่างทอง โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และโรงเรียนในเขตนอกเมือง 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยานุกูล” โรงเรียนสามโก้วิทยาคม โรงเรียนโพธิ์ทองจินตามณี รวมจำนวนโรงเรียนที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ทั้งหมด 6 โรงเรียน

4. จากขั้นตอนที่ (3) พบว่าแต่ละกลุ่มช่วงชั้นจะประกอบด้วยระดับชั้นย่อยๆ อีกกลุ่มละ 3 ระดับชั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสุ่มระดับชั้นโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ระดับชั้นเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) สุ่มเลือกระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

5. ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ระดับชั้นเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) สุ่มนักเรียนที่เป็นหน่วยตัวอย่างทั้ง 3 ชั้น เพื่อให้ได้จำนวนหน่วยตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มมีจำนวนใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจะทำการสุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มาระดับชั้นละ 48 คน เมื่อคิดรวมจำนวนนักเรียนซึ่งเป็นหน่วยตัวอย่างที่สุ่มมาได้จะได้จำนวนนักเรียนทั้งหมด 864 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 778 คน ตามที่คำนวณได้ สาเหตุที่ต้องทำการสุ่มหน่วยตัวอย่างเกินมาจากการต้องการเนื่องจากในบางครั้งอาจมีหน่วยตัวอย่างที่ให้ข้อมูลที่ต้องการไม่ครบ ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจึงต้องทำการสุ่มหน่วยตัวอย่างเกินกว่าที่คำนวณได้จริง

ตาราง 2 แสดงโรงเรียนและจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มในแต่ละระดับชั้นของ
แต่ละโรงเรียน

เขตพื้นที่	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)			รวม
		ม.2	ม.4	ม.6	
ในเมือง	อ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม	48	48	48	144
	สตรีอ่างทอง	48	48	48	144
	วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง	48	48	48	144
นอกเมือง	วิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยานุกูล”	48	48	48	144
	โพธิ์ทองจินตนาถ	48	48	48	144
	สามโก้วิทยาคม	48	48	48	144
รวม		288	288	288	864

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 7 ฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคจำนวน 3 ด้าน ดังนี้
 - ความรู้สึกไร้อำนาจ (Powerlessness) จำนวน 6 ข้อ
 - ความรู้สึกไร้ความหมาย (Meaninglessness) จำนวน 5 ข้อ
 - ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง (Self-estrangement) จำนวน 5 ข้อ
- แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุจำนวน 3 ด้าน ดังนี้
 - การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ จำนวน 6 ข้อ
 - การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า จำนวน 6 ข้อ
 - ความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง จำนวน 4 ข้อ
- แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์จำนวน 2 ด้าน ดังนี้
 - การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญลักษณ์ จำนวน 10 ข้อ
 - การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ จำนวน 7 ข้อ
- แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ

จำนวน 4 ด้าน ดังนี้

- การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียนกับ จำนวน 6 ข้อ
- การสนับสนุนจากครอบครัว จำนวน 7 ข้อ
- การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง จำนวน 7 ข้อ
- การเปิดรับสื่อ จำนวน 7 ข้อ

5. แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเองจำนวน 4 ด้าน ดังนี้

- การยอมรับนับถือตนเอง	จำนวน 9 ข้อ
- การได้รับการยอมรับจากเพื่อน	จำนวน 11 ข้อ
- การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว	จำนวน 8 ข้อ
- การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน	จำนวน 11 ข้อ

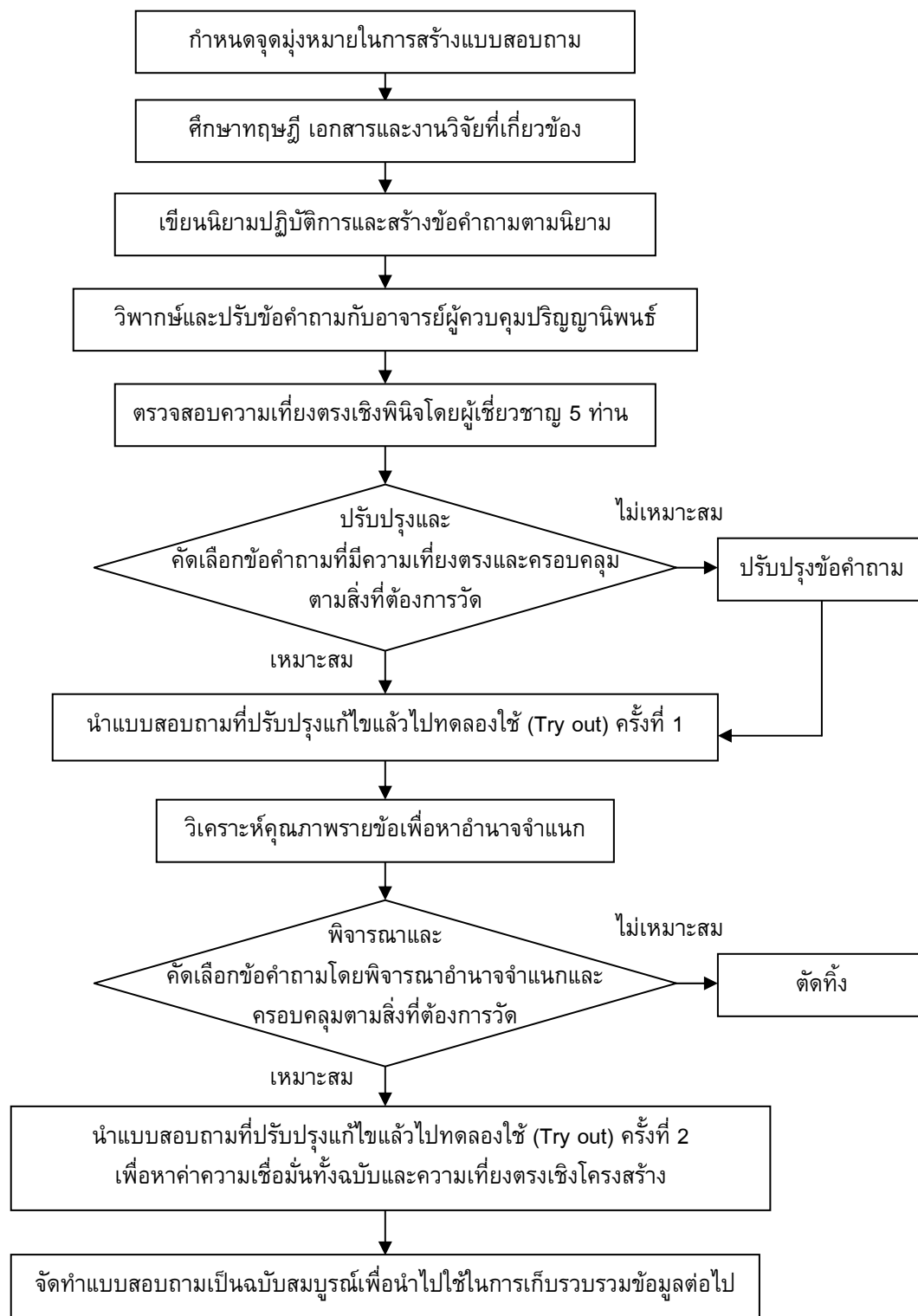
6. แบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา
จำนวน 3 ด้าน ดังนี้

- ความต้องการการป้องกันตนเอง	จำนวน 6 ข้อ
- ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์	จำนวน 6 ข้อ
- ความต้องการอำนาจบารมี	จำนวน 7 ข้อ

จากแบบสอบถามทั้ง 6 ฉบับข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเอง 5 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญา แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม แบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา และผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยอื่น 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 10 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญาะ แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ และแบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญาะ แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ และแบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ

2. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ค่านิยมทางวัตถุ การบริโภคเชิงสัญญาะ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ และความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ

3. เขียนนิยามปฏิบัติการตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด ซึ่งได้จากการศึกษาทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. สร้างข้อคำถามให้สอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามเชิงปฏิบัติการของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ค่านิยมทางวัตถุ การบริโภคเชิงสัญญาะ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมของวัตถุ และความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5. นำแบบสอบถามที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ทางด้านภาษา เนื้อหา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item Objective Congruence) ของข้อคำถาม คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 249; อ้างอิงจาก Rowinelli & Hambleton. 1977) รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 5 ไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในจังหวัดอ่างทองจำนวน 150 คน ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้ แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ หรือค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือ (Item-total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนกที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 185) พร้อมทั้งพิจารณาถึงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการวัด และพิจารณาค่าความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้นเมื่อตัดข้อคำถามนั้นออก

7. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 6 ไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้านและทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) และหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

8. จัดพิมพ์แบบสอบถาม เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนาแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยอื่นจำนวน 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งพัฒนาจากแบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเองของ อรุมา สงวนญาติ (2544) เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบ่งการวัดความภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น 4 ด้าน คือ การยอมรับนับถือตนเอง การได้รับการยอมรับจากเพื่อน การได้รับการยอมรับจากครอบครัว การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน โดยในการพัฒนานั้นผู้วิจัยได้นำข้อคำถามในแบบสอบถามดังกล่าวทุกข้อมาพัฒนา โดยปรับปรุงการใช้ภาษาและข้อคำถามบางข้อให้ตรงตามนิยามศัพท์เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดอ่างทองจำนวน 150 คน ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้ แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อหรือค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือ (Item-total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนกที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 185) พร้อมทั้งพิจารณาถึงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการวัด และพิจารณาค่าความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้นเมื่อตัดข้อคำถามนั้นออก หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้านและทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค และหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

คุณภาพเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น

1. แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมี 3 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกภายหลังการนำไปทดลองใช้มีจำนวน 16 ข้อ จำแนกจำนวนข้อแต่ละองค์ประกอบดังนี้ ความรู้สึกไร้อำนาจ 6 ข้อ ความรู้สึกไร้ความหมาย 5 ข้อ และความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง 5 ข้อ ข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.236-0.632 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความรู้สึกไร้อำนาจเท่ากับ 0.746 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความรู้สึกไร้ความหมายเท่ากับ 0.737 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความรู้สึกแปลกแยกจากตนเองเท่ากับ 0.640 เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบกันดังนี้ ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 85.488 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.812$) แสดงว่าชุดของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในโมเดลการวัดเป็นตัวแทนของตัวแปรเดียวกัน โดยที่ตัวแปรความรู้สึกไร้อำนาจ (AL1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.164-0.738 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.746 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.357 ตัวแปรความรู้สึกไร้ความหมาย (AL2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.512-0.727 ส่วนค่าความ

เชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.770 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.406 ส่วนตัวแปรความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง (AL3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.184-0.760 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.419 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.165 รายละเอียดแสดงได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ตัวแปร	ข้อ คำถาม ที่	อำนาจ จำแนก (r)	ความ เชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนัก องค์ ประกอบ	ความเชื่อมั่น ของตัวแปร แฝง (ρ_c)	ความ แปรปรวนที่ สกัดได้ (ρ_v)
ความรู้สึกไร้ อำนาจ (AL1)	1	0.368	0.770	0.455**	0.746	0.357
	2	0.604		0.735**		
	3	0.368		0.575**		
	4	0.509		0.738**		
	5	0.415		0.701**		
	6	0.575		0.164**		
ความรู้สึกไร้ ความหมาย (AL2)	7	0.594	0.737	0.719**	0.770	0.406
	8	0.594		0.664**		
	9	0.509		0.532**		
	10	0.632		0.727**		
	11	0.519		0.512**		
ความรู้สึกแปลก- แยกจากตนเอง (AL3)	12	0.585	0.640	0.760**	0.419	0.165
	13	0.415		0.305**		
	14	0.443		0.184**		
	15	0.236		0.238**		
	16	0.321		0.250**		

ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
0	ความรู้สึกไร้อำนาจ เมื่อเพื่อนซื้อสินค้ายี่ห้อที่เป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นมาใช้ ข้าพเจ้าจะไปขอให้ผู้ปกครองซื้อสินค้ายี่ห้อนั้นมาใช้บ้าง					

ตัวอย่างข้อคำถาม (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
00	ในบางครั้งข้าพเจ้าก็ซื้อสินค้าบางอย่างมาใช้โดยไม่จำเป็นเพราะการโฆษณาที่ยั่ววนใจให้ซื้อ					
0	ความรู้สึกไร้ความหมาย เมื่อมีสินค้ารุ่นใหม่ออกมาขาย ทำให้ข้าพเจ้าไม่อยากจะซื้อสินค้ารุ่นเก่าที่มีอยู่เดิมอีกต่อไป					
00	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากได้ของใช้ใหม่แทนของใช้เก่าที่ตนเองมีอยู่แล้ว					
0	ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง ข้าพเจ้ารู้สึกเสียตายนเงินหลังจากซื้อสินค้าบางอย่างมาใช้ทั้งที่ก่อนซื้อข้าพเจ้าอยากได้สินค้าชิ้นนั้นมาก					
00	ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดใจเมื่อต้องซื้อสิ่งของเครื่องใช้ตามแฟชั่นหรือตามความนิยมของกลุ่มเพื่อน					

เกณฑ์การให้คะแนน

	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
จริงมากที่สุด	5	1
จริงมาก	4	2
จริงปานกลาง	3	3
จริงน้อย	2	4
ไม่จริง	1	5

2. แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุนิยม 3 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกภายหลังจากนำไปทดลองใช้มีจำนวน 16 ข้อ จำแนกจำนวนข้อแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ 6 ข้อ การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุนิยมสูงมีค่า 6 ข้อ และความต้องการหาวัตถุนิยมสูงมีค่ามาไว้ในครอบครอง 4 ข้อ ข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.415-0.802 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุเท่ากับ 0.751 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุนิยมสูงมีค่าเท่ากับ 0.869 และค่าความเชื่อมั่นของ

แบบสอบถามด้านความต้องการหาวัตถุดิบของมีค่ามาไว้ในครอบครองเท่ากับ 0.777 เมื่อทำการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบกันดังนี้ ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 83.398 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.836$) แสดงว่าชุดของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในโมเดลการวัดเป็นตัวแทนของตัวแปรเดียวกัน โดยที่ตัวแปรการเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ (MA1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.446-0.688 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.725 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.309 ตัวแปรการให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุดิบของมีค่า (MA2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.479-0.814 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.848 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.491 ส่วนตัวแปรความต้องการหาวัตถุดิบของมีค่ามาไว้ในครอบครอง (MA3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.504-0.736 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.710 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.384 รายละเอียดแสดงได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ

ตัวแปร	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ρ_c)	ความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_v)
การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ (MA1)	1	0.415	0.751	0.446**	0.725	0.309
	2	0.632		0.688**		
	3	0.509		0.517**		
	4	0.726		0.514**		
	5	0.698		0.601**		
	6	0.547		0.534**		
การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุดิบของมีค่า (MA2)	7	0.613	0.869	0.479**	0.848	0.491
	8	0.651		0.505**		
	9	0.538		0.781**		
	10	0.547		0.783**		
	11	0.566		0.814**		
	12	0.660		0.751**		
ความต้องการหาวัตถุดิบของมีค่ามาไว้ในครอบครอง (MA3)	13	0.802	0.777	0.504**	0.710	0.384
	14	0.660		0.626**		
	15	0.689		0.736**		
	16	0.679		0.591**		

ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
0	การเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ ข้าพเจ้าคิดว่าความสุขทางกายเป็นสาเหตุของการเกิด ความสุขทางจิตใจ					
00	ข้าพเจ้าคงมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขหากไม่มีสิ่งของที่ ต้องการไว้ใช้ อำนวยความสะดวกในชีวิต					
0	การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า เมื่อข้าพเจ้าจะเลือกคบเพื่อน สิ่งหนึ่งในคุณสมบัติของ เพื่อนที่ข้าพเจ้าจะพิจารณาคือฐานะทางครอบครัว					
00	การคบคนที่มีฐานะดีจะทำให้ชีวิตข้าพเจ้าดีไปด้วย					
0	ความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง ในอนาคตเมื่อข้าพเจ้ามีงานทำ ข้าพเจ้าจะหาเงินให้ ได้มากที่สุดเพื่อมาซื้อของใช้ที่ต้องการ					
00	ข้าพเจ้ามักนำความสำเร็จหรือการพัฒนาตนเองมาเป็นข้อ ต่อรองในการให้ผู้ปกครองซื้อของที่ต้องการให้กับตนเอง					

เกณฑ์การให้คะแนน

	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
จริงมากที่สุด	5	1
จริงมาก	4	2
จริงปานกลาง	3	3
จริงน้อย	2	4
ไม่จริง	1	5

3. แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญะมี 2 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกภายหลังจากนำไปทดลองใช้มีจำนวน 17 ข้อ จำแนกจำนวนข้อแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญะ 10 ข้อ และการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญะ 7 ข้อ ข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.434-0.745 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญะเท่ากับ 0.869 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญะเท่ากับ 0.922 เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบกัน ดังนี้ ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 103.055 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.780$) แสดงว่าชุดของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในโมเดลการวัดเป็นตัวแทนของตัวแปรเดียวกัน โดยที่ตัวแปรการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญะ (SI1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.551-0.779 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.888 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.445 ส่วนตัวแปรการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญะ (SI2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.396-0.776 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.817 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.398 รายละเอียดแสดงได้ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญะ

ตัวแปร	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ρ_c)	ความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_v)
การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญะ (SI1)	1	0.651	0.869	0.629**	0.888	0.445
	2	0.726		0.671**		
	3	0.557		0.554**		
	4	0.632		0.669**		
	5	0.679		0.606**		
	6	0.538		0.762**		
	7	0.745		0.765**		
	8	0.425		0.639**		
	9	0.679		0.551**		
	10	0.726		0.779**		

ตาราง 5 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อ คำถาม ที่	อำนาจ จำแนก (r)	ความ เชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนัก องค์ ประกอบ	ความเชื่อมั่น ของตัวแปร แฝง (ρ_c)	ความ แปรปรวนที่ สกัดได้ (ρ_v)
การบริโภค	11	0.717	0.922	0.776**	0.817	0.398
ภายใต้ตรรก	12	0.726		0.746**		
วิทยาของค่า	13	0.726		0.616**		
แลกเปลี่ยน	14	0.679		0.670**		
เชิงสัญญาะ	15	0.623		0.530**		
(SI2)	16	0.434		0.396**		
	17	0.538		0.599**		

ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
0	การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญาะ การใช้ของใช้ที่ทันสมัยและราคาแพงจะทำให้ข้าพเจ้าดูเป็น คนระดับสูงในวงสังคม					
00	ข้าพเจ้าต้องการมีคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กใช้เพราะเป็นสิ่งที่ แสดงให้เห็นถึงความทันสมัยมากกว่าการนำมาใช้งาน					
0	การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยน เชิงสัญญาะ เมื่อมีสิ่งของใดเป็นที่นิยมใช้ในกลุ่มเพื่อน ข้าพเจ้าจะต้องไป ซื้อมาใช้ตามอย่างบ้าง					
00	ในกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียนจะต้องมีของใช้ที่เป็นสัญลักษณ์ของ กลุ่มซึ่งข้าพเจ้าก็ต้องมีไว้ใช้เหมือนอย่างเพื่อนด้วย					

เกณฑ์การให้คะแนน

	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
จริงมากที่สุด	5	1
จริงมาก	4	2
จริงปานกลาง	3	3
จริงน้อย	2	4
ไม่จริง	1	5

4. แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุมี 4 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกภายหลังจากนำไปทดลองใช้มีจำนวน 27 ข้อ จำแนกจำนวนข้อแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน 6 ข้อ การสนับสนุนจากครอบครัว 7 ข้อ การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง 7 ข้อ และการเปิดรับสื่อ 7 ข้อ ข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.330-0.821 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียนเท่ากับ 0.804 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการสนับสนุนจากครอบครัวเท่ากับ 0.828 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิงเท่ากับ 0.858 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการเปิดรับสื่อเท่ากับ 0.816 เมื่อทำการวิเคราะห์หาค่าประจักษ์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบกัน ดังนี้ ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 276.182 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.854$) แสดงว่าชุดของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในโมเดลการวัดเป็นตัวแทนของตัวแปรเดียวกัน โดยที่ตัวแปรการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน (SO1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.368-0.744 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.728 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.323 ตัวแปรการสนับสนุนจากครอบครัว (SO2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.516-0.769 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.819 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.396 ตัวแปรการเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง (SO3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.653-0.783 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.878 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.507 ตัวแปรการเปิดรับสื่อ (SO4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.443-0.860 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.835 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.432 รายละเอียดแสดงได้ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ

ตัวแปร	ข้อ คำถาม ที่	อำนาจ จำแนก (r)	ความ เชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนัก องค์ ประกอบ	ความเชื่อมั่น ของตัวแปร แฝง (ρ_c)	ความ แปรปรวนที่ สกัดได้ (ρ_v)
การอบรมสั่งสอน จากครอบครัว และโรงเรียน (SO1)	1	0.736	0.804	0.471**	0.728	0.323
	2	0.736		0.371**		
	3	0.330		0.648**		
	4	0.660		0.368**		
	5	0.528		0.584**		
	6	0.613		0.744**		
การสนับสนุนจาก ครอบครัว (SO2)	7	0.802	0.828	0.652**	0.819	0.396
	8	0.726		0.615**		
	9	0.604		0.516**		
	10	0.708		0.769**		
	11	0.679		0.577**		
	12	0.585		0.632**		
	13	0.528		0.611**		
การเลียนแบบ อย่างจากกลุ่ม บุคคลอ้างอิง (SO3)	14	0.613	0.858	0.743**	0.878	0.507
	15	0.632		0.783**		
	16	0.566		0.655**		
	17	0.651		0.711**		
	18	0.623		0.726**		
	19	0.557		0.713**		
	20	0.481		0.653**		
การเปิดรับสื่อ (SO4)	21	0.528	0.816	0.443**	0.835	0.432
	22	0.387		0.792**		
	23	0.821		0.860**		
	24	0.708		0.661**		
	25	0.509		0.510**		
	26	0.557		0.664**		
	27	0.481		0.561**		

ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
0	การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน บุคคลในครอบครัวหรือครูมักบอกข้าพเจ้าอยู่เสมอว่า ความสุขสบายทางกายเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิต					
00	ผู้ปกครองหรือครูมักพุดชมและยกย่องบุคคลที่มีฐานะดีกับ ข้าพเจ้าว่าเป็นคนที่มีความสามารถ					
0	การสนับสนุนจากครอบครัว พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักซื้อของใช้ราคาแพงให้ข้าพเจ้าเสมอ					
00	ไม่มีวัตถุสิ่งของใดที่ข้าพเจ้าต้องการแล้วพ่อแม่ให้ข้าพเจ้า ไม่ได้					
0	การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง ข้าพเจ้ามักซื้อของใช้ตามอย่างดาราที่ข้าพเจ้าชื่นชอบ					
00	เมื่อเพื่อนของข้าพเจ้าซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่มาใช้ ข้าพเจ้าจะซื้อมาใช้ตาม หากข้าพเจ้ามีเงินพอที่จะซื้อ					
0	การเปิดรับสื่อ ข้าพเจ้าชอบดูรายการแฟชั่นโชว์แสดงแบบเสื้อผ้าใหม่ๆ					
00	ข้าพเจ้าชอบติดตามดูโฆษณาสินค้าใหม่ๆ ทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารทุกสัปดาห์					

เกณฑ์การให้คะแนน

	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
จริงมากที่สุด	5	1
จริงมาก	4	2
จริงปานกลาง	3	3
จริงน้อย	2	4
ไม่จริง	1	5

5. แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเองมี 4 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกภายหลังจากนำไปทดลองใช้มีจำนวน 39 ข้อ จำแนกจำนวนข้อแต่ละองค์ ประกอบ ดังนี้ การยอมรับนับถือตนเอง 9 ข้อ การได้รับการยอมรับจากเพื่อน 11 ข้อ การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว 8 ข้อ และการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน 11 ข้อ ข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.217-0.830 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการยอมรับนับถือตนเองเท่ากับ 0.796 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการได้รับการยอมรับจากเพื่อนเท่ากับ 0.861 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัวเท่ากับ 0.846 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการได้รับการยอมรับจากโรงเรียนเท่ากับ 0.856 เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบกัน ดังนี้ ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 655.403 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.629$) แสดงว่าชุดของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในโมเดลการวัดเป็นตัวแทนของตัวแปรเดียวกัน โดยที่ตัวแปรการยอมรับนับถือตนเอง (SE1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.193-0.818 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.803 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.341 ตัวแปรการได้รับการยอมรับจากเพื่อน (SE2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.364-0.770 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.866 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.360 ตัวแปรการได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว (SE3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.331-0.778 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.825 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.383 ตัวแปรการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน (SE4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.893-0.762 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.856 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.343 รายละเอียดแสดงได้ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

ตัวแปร	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ρ_c)	ความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_v)
การยอมรับนับถือตนเอง (SE1)	1	0.528	0.796	0.193**	0.803	0.341
	2	0.660		0.612**		
	3	0.623		0.784**		
	4	0.802		0.417**		
	5	0.726		0.818**		
	6	0.830		0.807**		

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อ คำถาม ที่	อำนาจ จำแนก (r)	ความ เชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนัก องค์ ประกอบ	ความเชื่อมั่น ของตัวแปร แฝง (ρ_c)	ความ แปรปรวนที่ สกัดได้ (ρ_v)
	7	0.217		0.551**		
	8	0.255		0.201**		
	9	0.491		0.449**		
การได้รับการ ยอมรับจากเพื่อน (SE2)	10	0.575	0.861	0.739**	0.866	0.360
	11	0.425		0.640**		
	12	0.472		0.594**		
	13	0.425		0.502**		
	14	0.547		0.679**		
	15	0.500		0.364**		
	16	0.613		0.770**		
	17	0.472		0.600**		
	18	0.491		0.676**		
	19	0.292		0.528**		
	20	0.472		0.556**		
การได้รับการ ยอมรับจากบุคคล ในครอบครัว (SE3)	21	0.491	0.846	0.331**	0.825	0.383
	22	0.453		0.460**		
	23	0.462		0.557**		
	24	0.491		0.675**		
	25	0.396		0.736**		
	26	0.491		0.778**		
	27	0.425		0.628**		
	28	0.453		0.626**		
การได้รับการ ยอมรับจาก โรงเรียน (SE4)	29	0.575	0.856	0.656**	0.856	0.343
	30	0.547		0.701**		
	31	0.519		0.505**		
	32	0.623		0.762**		
	33	0.566		0.588**		
	34	0.509		0.713**		
	35	0.481		0.624**		

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อ คำถาม ที่	อำนาจ จำแนก (r)	ความ เชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนัก องค์ ประกอบ	ความเชื่อมั่น ของตัวแปร แฝง (ρ_c)	ความ แปรปรวนที่ สกัดได้ (ρ_v)
	36	0.538		0.493**		
	37	0.472		0.389**		
	38	0.434		0.548**		
	39	0.406		0.506**		

ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
0	การยอมรับนับถือตนเอง ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อกับตนเอง					
00	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อผู้อื่น					
0	การได้รับการยอมรับจากเพื่อน ข้าพเจ้าได้รับเลือกจากเพื่อนให้เป็นผู้นำกลุ่ม					
00	การทำรายงานกลุ่มเพื่อนจะให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอผลงาน					
0	การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว ก่อนที่คนในบ้านจะทำกิจกรรมใดจะถามความคิดเห็นจากข้าพเจ้าก่อน					
00	ถึงข้าพเจ้าจะปฏิบัติตนดี แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของผู้ปกครอง					
0	การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน งานที่ข้าพเจ้าทำส่งได้รับคำชมจากอาจารย์					
00	อาจารย์ยอมรับฟังการออกความคิดเห็นของข้าพเจ้า					

เกณฑ์การให้คะแนน

	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
จริงมากที่สุด	5	1
จริงมาก	4	2
จริงปานกลาง	3	3
จริงน้อย	2	4
ไม่จริง	1	5

6. แบบสอบถามความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะมี 3 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกภายหลังจากนำไปทดลองใช้จำนวน 19 ข้อ จำแนกจำนวนข้อแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ ความต้องการป้องกันตนเอง 6 ข้อ ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ 6 ข้อ และความต้องการอำนาจบารมี 7 ข้อ ข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.415-0.811 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความต้องการป้องกันตนเองเท่ากับ 0.740 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์เท่ากับ 0.795 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความต้องการอำนาจบารมีเท่ากับ 0.798 เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบกันดังนี้ ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 141.541 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.269$) แสดงว่าชุดของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในโมเดลการวัดเป็นตัวแทนของตัวแปรเดียวกัน โดยที่ตัวแปรความต้องการป้องกันตนเอง (NE1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.275-0.737 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.694 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.293 ตัวแปรความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ (NE2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.354-0.744 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.805 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.422 ตัวแปรความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ (NE3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.362-0.749 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.841 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.440 รายละเอียดแสดงได้ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงคุณภาพแบบสอบถามวัดความความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ

ตัวแปร	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ρ_c)	ความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_v)
ความต้องการป้องกันตนเอง (NE1)	1	0.660	0.740	0.703**	0.694	0.293
	2	0.519		0.411**		
	3	0.415		0.275**		

ตาราง 8 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อ คำถาม ที่	อำนาจ จำแนก (r)	ความ เชื่อมั่น (α)	ค่าน้ำหนัก องค์ ประกอบ	ความเชื่อมั่น ของตัวแปร แฝง (ρ_c)	ความ แปรปรวนที่ สกัดได้ (ρ_v)
	4	0.585		0.481**		
	5	0.415		0.480**		
	6	0.792		0.737**		
ความต้องการ แสดงตนเองให้ ประจักษ์ (NE2)	7	0.547	0.795	0.354**	0.805	0.422
	8	0.481		0.650**		
	9	0.708		0.728**		
	10	0.811		0.801**		
	11	0.736		0.744**		
	12	0.623		0.498**		
ความต้องการ อำนาจบารมี (NE3)	13	0.736	0.798	0.749**	0.841	0.440
	14	0.679		0.617**		
	15	0.396		0.362**		
	16	0.528		0.733**		
	17	0.566		0.731**		
	18	0.557		0.698**		
	19	0.623		0.655**		

ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
0	ความต้องการการป้องกันตนเอง ข้าพเจ้าต้องเป็นคนที่ดูดีและทันสมัยในสายตาของเพื่อนๆ อยู่เสมอ					

ตัวอย่างข้อคำถาม (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
00	ข้าพเจ้าจะรู้สึกเสียความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อมีเพื่อนมาล้อเลียนในเรื่องที่เป็นปมด้อยจึงต้องพยายามปกปิดเรื่องที่เป็นปมด้อยของตนเองไม่ให้เพื่อนทราบ					
0	ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่ออยู่ท่ามกลางเพื่อนหลายๆ คน					
00	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจเมื่อมีคนมาสนใจในตัวข้าพเจ้า					
0	ความต้องการอำนาจบารมี ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขเมื่อได้เป็นหัวหน้าห้องเรียนหรือผู้นำในกลุ่มเพื่อน					
00	ข้าพเจ้าจะรู้สึกไม่พอใจเมื่อเพื่อนมีสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งดีกว่าที่ข้าพเจ้ามีอยู่					

เกณฑ์การให้คะแนน

	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
จริงมากที่สุด	5	1
จริงมาก	4	2
จริงปานกลาง	3	3
จริงน้อย	2	4
ไม่จริง	1	5

วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือ จากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลกับทางสถาบันที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้
2. เตรียมแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่สมบูรณ์ หรือมีร่องรอยของความไม่ตั้งใจตอบ
3. จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้จัดเตรียมไว้ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการชี้แจงให้กับกลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ผลในการตอบ ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
4. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามทุกฉบับ โดยคัดแยกฉบับที่มีการตอบสมบูรณ์ไว้ เพื่อทำการตรวจในลำดับต่อไป
5. นำแบบวัดฉบับสมบูรณ์มาทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและนำคะแนนมาจัดระบบข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูลที่ขาดหายไป โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 15.0
2. ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปรสังเกตได้ โดยสร้างแผนภาพการกระจายและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ t-test เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในการบริโภคเชิงสัญญา โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 15.0
3. วิเคราะห์ค่าความเบ้ ความโด่ง ตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ และแปลงข้อมูลเป็นคะแนนมาตรฐานเป็นข้อมูลแบบ PRELIS ในโปรแกรมลิสเรล LISREL version 8.53
4. ประเมินโมเดลการวัดตัวแปรแฝงแต่ละตัวแปร โดยพิจารณาทั้งความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงจากค่าต่างๆ ดังนี้
 - 4.1 พิจารณาความเที่ยงตรงหรือความสามารถของตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดตัวแปรแฝงในโมเดลการวัดจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงต้อง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความมากกว่า 0.50 (Hair & Other. 2005: 709)
 - 4.2 พิจารณาความเชื่อมั่นหรือความคงเส้นคงวาของโมเดลการวัดจากค่าต่อไปนี้คือ

1) ค่าความเชื่อมั่นตัวแปรแฝง (Construct Reliability : ρ_c) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงความคงที่ภายใน (Internal consistency) ของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้นๆ ซึ่งความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงจะเกิดจากการที่ชุดของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีส่วนร่วมในการวัดตัวแปรแฝง การที่ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงมีค่าสูง แสดงว่าตัวแปรบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้นมีความสัมพันธ์กันสูงจะบ่งชี้ว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดกำลังวัดตัวแปรแฝงเดียวกัน (Measuring the same latent construct : Unidimensionality) และถ้าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงลดลง แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ชุดนั้นไม่คงเส้นคงวา (Less consistent) และอาจเป็นตัวบ่งชี้ที่ไม่ดี (Poor indicator) ของตัวแปรแฝงนั้นๆ เกณฑ์ที่ยอมรับโดยทั่วไปควรมากกว่า 0.70 (Hair & Other. 2005: 710)

2) ค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ (Variance extracted : ρ_v) เป็นวิธีการประเมินความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงอีกวิธีหนึ่ง เป็นการวัดว่าความแปรปรวนในตัวแปรสังเกตได้ถูกอธิบายด้วยตัวแปรแฝงในภาพรวมร้อยละเท่าใด ซึ่งการที่ค่าของความแปรปรวนที่สกัดได้มีค่าสูง แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้นๆ เป็นตัวแทนที่แท้จริงของตัวแปรแฝงที่ต้องการวัด เกณฑ์ที่ยอมรับโดยทั่วไปควรมากกว่า 0.50 (Hair & Other. 2005: 709)

3) ผลการวิเคราะห์ในส่วนของ SQUARE MULTIPLE CORRELATION ของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.50

5. ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐานตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทางกรณีตัวแปรแฝง และใช้โปรแกรม LISREL ในการวิเคราะห์หามีสิ่งที่ควรพิจารณา (เนงลักษณ์ วิรัชชัย. 2538: 44-47; อ้างอิงจาก Joreskog and Sorbom. 1989: 23-28; Long. 1983: 61-64; Bollen. 1989: 256-281, 335-338) ดังนี้

5.1 การตรวจสอบผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยพิจารณาจากค่าประมาณพารามิเตอร์ทุกตัวต้องมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t > 1.96$) นอกจากนี้ยังต้องมีขนาดและเครื่องหมายตรงตามข้อมูลจำเพาะที่ระบุไว้ในสมมติฐานการวิจัย ซึ่งถ้าค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ได้ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมีขนาดใหญ่และโมเดลการวิจัยอาจจะยังไม่ได้พอ

5.2 สหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlation and Coefficients of Determination) ควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 1 และค่าที่สูงแสดงว่าโมเดลมีความตรงหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษาในโมเดลสมการโครงสร้างนั้นเป็นสาเหตุสำคัญของตัวแปรตามที่ศึกษา

5.3 ค่าสถิติวัดความกลมกลืน (Goodness of fit Measures) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลในภาพรวม ในการวิเคราะห์ข้อมูลต้องพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนในภาพรวมว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้หรือไม่ ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนที่สำคัญแบ่งออกได้เป็น 6 ตัวดังต่อไปนี้

5.3.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistic) เป็นค่าสถิติที่ทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากรแตกต่างจากเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมที่ประมาณค่าจากโมเดลสมมติฐานหรือไม่ ค่าสถิติไค-สแควร์ที่ไม่มีนัยสำคัญจะแสดงว่าเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมทั้งสองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าโมเดลสมมติฐานมีกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่เนื่องจากค่าสถิติไค-สแควร์ ได้รับผลกระทบได้ง่ายจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ทำให้ค่าไค-สแควร์ มีโอกาสที่จะมีนัยสำคัญได้ง่ายจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างและข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการแจกแจงปกติหลายตัวแปร (Multivariate Normality) (Jöreskog; & Sörborm. 1996: 121-122) การพิจารณาค่าไค-สแควร์ที่มีนัยสำคัญ จึงไม่ได้หมายความว่าโมเดลที่ทดสอบได้ไม่มีความกลมกลืนเสมอไป ดังนั้นจึงอาจแก้ไขได้โดยการพิจารณาค่าดัชนีอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square Ratio) ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ (ไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ) ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาโดยทั่วไปดัชนีอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพัทธ์ควรมีค่าน้อยกว่า 3.00 (Hair & Other. 2005: 668) จึงจะกล่าวได้ว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.3.2 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และค่า 1 ค่าดัชนี GFI ที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี GFI ควรมีค่าสูงกว่า 0.90 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และคนอื่นๆ. 2549: 214)

5.3.3 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) เมื่อนำดัชนี GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดขององศาอิสระ ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะได้ค่าดัชนี AGFI ซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับค่าดัชนี GFI โดยจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และค่า 1 ค่าดัชนี AGFI ที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนี AGFI ควรมีค่าสูงกว่า 0.90 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และคนอื่นๆ. 2549: 214)

5.3.4 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่เหลือ RMR (Root Mean Squared Residuals) เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสองโมเดล เฉพาะกรณีที่เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ดัชนี RMR เป็นตัวบอกขนาดของเศษที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของโมเดลสองโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจะใช้ได้ดีเมื่อตัวแปรภายนอกและตัวแปรสังเกตได้เป็นตัวแปรมาตรฐาน (Standardized RMR) (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2537: 46) ค่าดัชนี RMR ที่บ่งบอกถึงความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สูงควรมีค่าน้อยกว่า 0.05

5.3.5 ดัชนี SRMR (Standard Root Mean squared Residual) เป็นค่าเฉลี่ยของค่าที่เหลือที่อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐาน โดยจะแปรค่าอยู่ในช่วง 0-1 ค่าดัชนี SRMR ที่บ่งบอกถึงความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สูงควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 (สุภมาส อังศุโชติ. 2552: 25)

5.3.6 ดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการแปรปรวน RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) เป็นดัชนีที่บ่งถึงความไม่กลมกลืนระหว่างโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ค่า RMSEA ที่บ่งบอกถึงความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สูงควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 (สุภมาส อังศุโชติ. 2552: 23 ; อ้างอิงจาก Diamantopoulos & Siguaw. 2000)

5.3.7 ค่าดัชนี CFI (Comparative Fit Index) เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบโมเดลการวิจัย (Purposed Model) ว่ามีความกลมกลืนสูงกว่าโมเดลอิสระ (Null Model) มากน้อยเพียงใด ค่า CFI ที่บ่งบอกถึงความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สูงควรมีค่ามากกว่า 0.92 (Hair & Other. 2005: 672)

5.3.8 ดัชนีวัดความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง CN (Critical N) การพัฒนาค่า CN ขึ้นเป็นไปเพื่อการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอที่จะทำให้โมเดลมีความกลมกลืน ค่า CN ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 200 และน้อยกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (สุภมาส อังศุโชติ. 2552: 24 ; อ้างอิงจาก Diamantopoulos & Siguaw. 2000)

6. เมื่อตรวจสอบระดับความกลมกลืนของโมเดลแล้วไม่สอดคล้องกลมกลืน ผู้วิจัยจะทำการปรับแต่งโมเดลโดยพิจารณาจากดัชนีปรับแต่งโมเดล (Model Modification Indices : MI) และค่าการเปลี่ยนแปลงพารามิเตอร์มาตรฐาน (Standardized Expected Parameter Change : SEPC) ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Theta-delta : TD) เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Theta-epsilon : TE) เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ภายในและภายนอก (Theta-delta-epsilon : TH) และเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ตัวแปรแฝงภายใน (Psi : PS) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎี จึงทำการปรับเฉพาะเมทริกซ์ของความคลาดเคลื่อนให้มีความสัมพันธ์กันได้ โดยดัชนี MI จะทำให้ทราบว่าหากเพิ่มพารามิเตอร์ในโมเดลแล้วทำการวิเคราะห์ใหม่ ค่าไค-สแควร์จะลดลงเท่ากับค่า MI ส่วนค่า SEPC จะทำให้ทราบขนาดและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยปรับครั้งละ 1 พารามิเตอร์แล้ววิเคราะห์ใหม่ โดยพิจารณาทั้งค่า MI และ SEPC ร่วมกัน ซึ่งดัชนีทั้งสองควรมีค่าสูงทั้งสองค่าถึงจะควรปรับให้มีความสัมพันธ์กัน

7. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multi-Group Analysis) และใช้โปรแกรม LISREL ในการวิเคราะห์ มีค่าสถิติที่ควรพิจารณา โดยทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

7.1. แบ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาจากนักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนในเขตเมืองและนักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนในเขตนอกเมือง

7.2. ตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มมีรูปแบบของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นแบบเดียวกัน โดยยังไม่บังคับค่าพารามิเตอร์ให้เท่ากัน การวิเคราะห์ขั้นนี้

จะพิจารณาค่าสถิติไค-แอสควร์ (Chi-square goodness of fit index) โดยค่าสถิติไค-แอสควร์ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ ซึ่งจะแสดงว่ามีความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐาน

7.3. บังคับให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละกลุ่มเท่ากัน การวิเคราะห์ขั้นนี้จะพิจารณาความแตกต่างของค่าสถิติไค-แอสควร์ (Chi-square goodness of fit index) โดยความแตกต่างของค่าสถิติไค-แอสควร์ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ จึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ LX และ LY บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ LX และ LY ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-แอสควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

7.4. บังคับให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงของแต่ละกลุ่มเท่ากัน การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยความแตกต่างของค่าสถิติไค-แอสควร์จากการทดสอบในขั้นก่อนหน้านี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ จึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ GA และ BE บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ GA และ BE ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-แอสควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

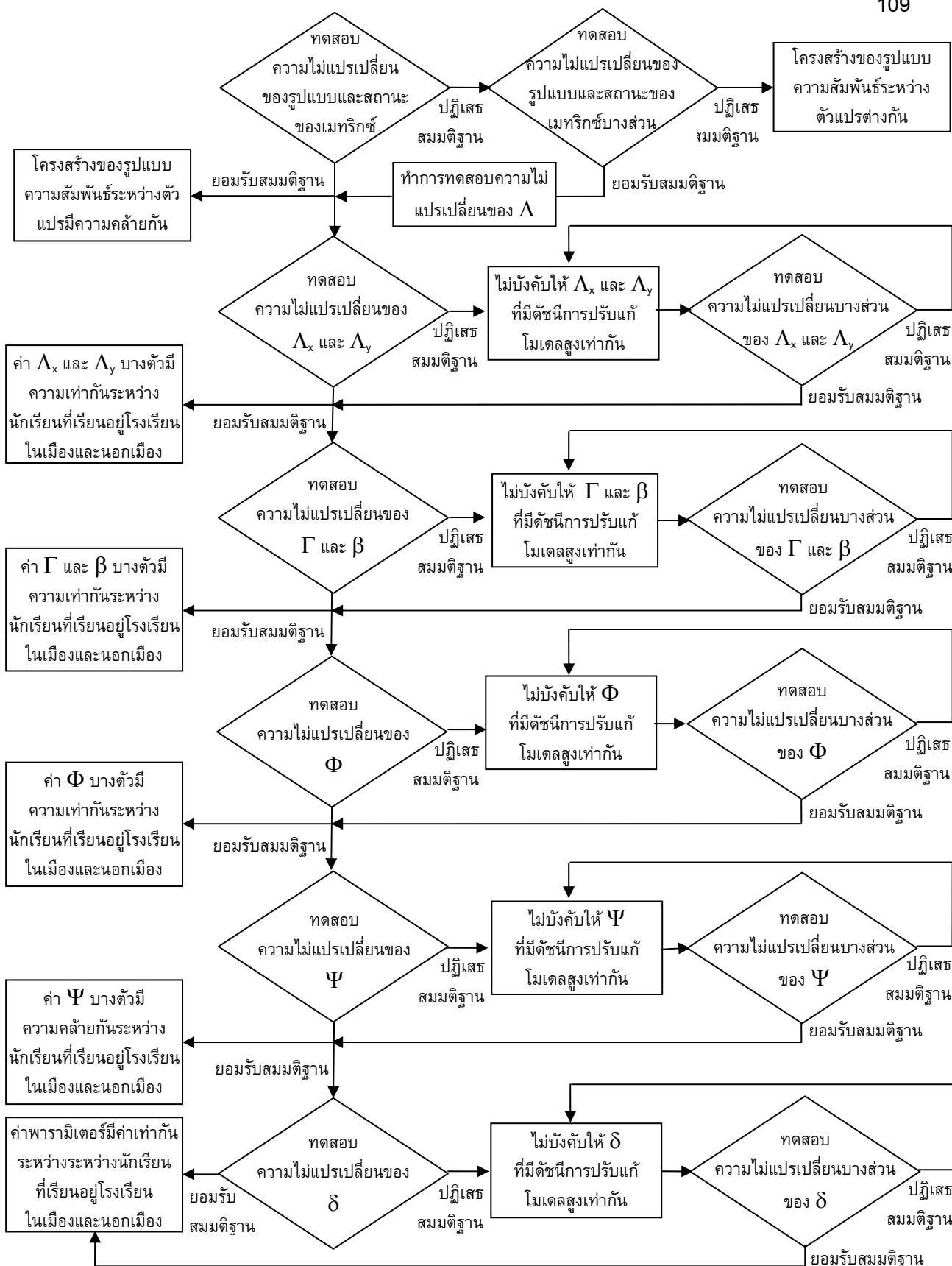
7.5. บังคับให้ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกของแต่ละกลุ่มเท่ากัน การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงและความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกของแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยค่าสถิติไค-แอสควร์ที่เพิ่มขึ้นของการทดสอบในขั้นนี้กับในขั้นก่อนหน้านี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ จึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ PH บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ PH ที่มีค่ามากที่สุดทีละค่า จนค่าสถิติไค-แอสควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

7.6. บังคับให้ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงภายในของแต่ละกลุ่มเท่ากัน การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก และความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกของแต่ละกลุ่ม

เท่ากัน โดยค่าสถิติไค-แอสควร์ที่เพิ่มขึ้นของการทดสอบในขั้นนี้กับในขั้นก่อนหน้านี้นี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ จึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ PS บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ PS ที่มีค่ามากที่สุดที่ละค่า จนค่าสถิติไค-แอสควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

7.7. บังคับให้ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละกลุ่มเท่ากัน การวิเคราะห์ขั้นนี้จะบังคับให้ทั้งน้ำหนักองค์ประกอบค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก และความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละกลุ่มเท่ากัน โดยค่าสถิติไค-แอสควร์ที่เพิ่มขึ้นของการทดสอบในขั้นนี้กับในขั้นก่อนหน้านี้นี้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ จึงจะดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป แต่หากการทดสอบแล้วปฏิเสธสมมติฐานนี้แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นระหว่างประชากร 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน จึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (Partial Invariance) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ TD และ TE บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ TD และ TE ที่มีค่ามากที่สุดที่ละค่า จนค่าสถิติไค-แอสควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ

ขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multi-Group Analysis) แสดงได้ตามภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ขั้นตอนการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของความแตกต่าง
ในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13 – 18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนก
กลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้สถิติรวมทั้งหมด 3 ส่วน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสถิติที่ใช้ประกอบไปด้วย สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง, สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง : การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบสัดส่วนของของเจเกอร์ (อุทุมพร จามรمان. 2537: 41) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .99

$$n = \frac{(t/\epsilon)^2 P(1-P)}{1 + (1/N)[(t/\epsilon)^2 P(1-P) - 1]}$$

เมื่อ	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
	ε	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อน
	t	แทน	ค่าสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 99%
	P	แทน	สัดส่วนในประชากร

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยใช้วิธีหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2547: 179)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัด โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆที่เหลือทั้งหมด (Item Total Correlation) โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2547: 165-166)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือทุกข้อ

2.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญนนิตพงษ์. 2547: 220)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ
	Σ	แทน	ผลรวมทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์คุณภาพของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงโดยพิจารณาจากค่าต่อไปนี้

3.1.1 ดัชนีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct Reliability /Composite Reliability) (Hair & Other. 2005: 710)

$$\text{Construct reliability} = \frac{(\sum \text{std. loading})^2}{(\sum \text{std. loading})^2 + \sum \varepsilon_j}$$

เมื่อ	std.loading	แทน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$\sum \varepsilon_j$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดของแต่ละตัวแปรสังเกตได้

3.1.2 ดัชนีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ (Variance Extracted)
(Hair & Other. 2005: 709)

$$\text{Variance Extracted} = \frac{\sum \text{std. loading}^2}{\sum \text{std. loading}^2 + \sum \varepsilon_j}$$

เมื่อ	std.loading	แทน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$\sum \varepsilon_j$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดของแต่ละตัวแปรสังเกตได้

3.2 วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลสมมติฐานกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้สถิติวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

3.2.1 ค่าสถิติไค – สแควร์ (Chi-square statistic: χ^2)

(นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 56)

$$\chi^2 = (n-1) F \left[s, \sum(\theta) \right] ; df = \frac{1}{2}(k)(k+1) - t$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	df	แทน	องศาอิสระ
	k	แทน	จำนวนตัวแปรสังเกตได้
	$F \left[s, \sum(\theta) \right]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลจากพารามิเตอร์ θ

3.2.2 ดัชนีอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square Ratio)

(Hair & Other. 2005: 668)

$$\text{ดัชนีอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพัทธ์} = \frac{\chi^2}{df}$$

เมื่อ	χ^2	แทน	ค่าสถิติไค – สแควร์ (Chi-square statistic: χ^2)
	df	แทน	องศาอิสระ

3.2.3 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน GFI (Goodness – of – Fit Index)

(Jöreskog; & Sörbom. 1993: 123)

$$GFI = 1 - \frac{F \left[s, \sum(\hat{\theta}) \right]}{F \left[s, \sum(0) \right]}$$

เมื่อ	$F \left[s, \sum(0) \right]$	แทน	ค่า F ของโมเดลที่ไม่มีพารามิเตอร์ในโมเดล
	$F \left[s, \sum(\hat{\theta}) \right]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลจากพารามิเตอร์ θ

3.2.4 ดัชนี AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) (Jöreskog; & Sörbom. 1993: 123)

$$AGFI = 1 - \frac{k(k+1)}{2d}(1 - GFI)$$

เมื่อ k แทน จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้
 GFI แทน ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
 d แทน องศาอิสระ

3.2.4 ดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) (Jöreskog; & Sörbom. 1993: 124)

$$\varepsilon = \sqrt{\frac{\hat{F}_0}{d}}$$

3.2.5 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่เหลือ RMR (Root Mean Squared Residuals) (Bollen. 1989: 257)

$$RMR = \sqrt{2 \sum_{i=1}^q \sum_{j=1}^i \frac{(s_{ij} - \hat{\sigma}_{ij})^2}{q(q+1)}}$$

3.2.6 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่เหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน SRMR (Standard Root Mean squared Residual)

3.2.7 ดัชนี CFI (Comparative Fit Index) (Jöreskog; & Sörbom. 1993: 125)

$$CFI = 1 - \frac{T}{T_i}$$

3.2.8 ดัชนีวัดความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) (Jöreskog; & Sörbom. 1993: 126)

$$CN = \frac{\chi^2_{1-\alpha}}{F} + 1$$

3.3 วิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุด้วยโปรแกรม LISREL (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 240-243) โดยทดสอบทั้งความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเต็มรูป (Fully Invariance Model) และความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลบางส่วน (Partial Invariance) ในกรณีที่เกิดความไม่เท่ากันของค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในบางเมทริกซ์ สำหรับการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเต็มรูป (Fully Invariance Model) นั้นมีรายละเอียดของการตั้งสมมติฐานการทดสอบดังนี้

H01 : Model Form

H02 : $\Lambda_x = \text{IN}$

H03 : $\Lambda_x =, \Lambda_y = \text{IN}$

H04 : $\Lambda_x = \text{IN}, \Lambda_y = \text{IN}, \Gamma = \text{IN}$

H05 : $\Lambda_x = \text{IN}, \Lambda_y = \text{IN}, \Gamma = \text{IN}, \beta = \text{IN}$

H06 : $\Lambda_x = \text{IN}, \Lambda_y = \text{IN}, \Gamma = \text{IN}, \beta = \text{IN}, \Phi = \text{IN}$

H07 : $\Lambda_x = \text{IN}, \Lambda_y = \text{IN}, \Gamma = \text{IN}, \beta = \text{IN}, \Phi = \text{IN}, \Psi = \text{IN}$

H08: $\Lambda_x = \text{IN}, \Lambda_y = \text{IN}, \Gamma = \text{IN}, \beta = \text{IN}, \Phi = \text{IN}, \Psi = \text{IN}, \Theta_\delta = \text{IN}$

H09: $\Lambda_x = \text{IN}, \Lambda_y = \text{IN}, \Gamma = \text{IN}, \beta = \text{IN}, \Phi = \text{IN}, \Psi = \text{IN}, \Theta_\delta = \text{IN}, \Theta_\varepsilon = \text{IN}$

วิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลโดยพิจารณาจากค่า χ^2 และ df ที่เพิ่มขึ้นจากการบังคับค่าพารามิเตอร์ให้เท่ากันในแต่ละสมมติฐานว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ หากค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าค่าพารามิเตอร์ที่ทำการทดสอบมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรที่ทำการทดสอบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary Data Analysis)

- 1.1 การตรวจสอบข้อมูลขาดหาย (Missing)
- 1.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) ของตัวแปรสังเกตได้
- 1.3 การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้

ตอนที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการการวัด

ตอนที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตอนที่ 4 การตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุ (Invariance Model) ของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13 – 18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความสะดวกและเข้าใจง่าย ผู้วิจัยใช้อักษรย่อและสัญลักษณ์แทนตัวแปรและค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ALIN	หมายถึง	ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
AL1	หมายถึง	ความรู้สึกไร้อำนาจ
AL2	หมายถึง	ความรู้สึกไร้ความหมาย
AL3	หมายถึง	ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง
MATL	หมายถึง	ค่านิยมทางวัตถุ
MA1	หมายถึง	การเห็นคุณค่าของความสุขจากการเสพวัตถุ
MA2	หมายถึง	การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า
MA3	หมายถึง	ความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง
SIGC	หมายถึง	การบริโภคเชิงสัญลักษณ์
SI1	หมายถึง	การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญลักษณ์

SI2	หมายถึง	การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญา
SOLN	หมายถึง	กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ
SO1	หมายถึง	การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน
SO2	หมายถึง	การสนับสนุนจากครอบครัว
SO3	หมายถึง	การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง
SO4	หมายถึง	การเปิดรับสื่อ
SELF	หมายถึง	ความภาคภูมิใจในตนเอง
SE1	หมายถึง	การยอมรับนับถือตนเอง
SE2	หมายถึง	การได้รับการยอมรับจากเพื่อน
SE3	หมายถึง	การได้รับการยอมรับจากครอบครัว
SE4	หมายถึง	การได้รับการยอมรับจากโรงเรียน
NEED	หมายถึง	ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา
NE1	หมายถึง	ความต้องการการป้องกันตนเอง
NE2	หมายถึง	ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์
NE3	หมายถึง	ความต้องการอำนาจบารมี

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary Data Analysis)

ในการวิจัยที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลลิשראל นักวิจัยต้องทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงลักษณะธรรมชาติของข้อมูลในเบื้องต้นและมีความเข้าใจในลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปร ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้อง ข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลลิשראלในงานวิจัยนี้มี 4 ส่วน คือ การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปร การตรวจสอบข้อมูลขาดหาย การตรวจสอบข้อตกของเบื้องต้นของตัวแปร และการตรวจสอบลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลจากการตรวจสอบเป็นไปดังนี้

1.1 การตรวจสอบข้อมูลขาดหาย (Missing)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า มีข้อมูลที่ขาดหายอย่างสุ่มจำนวน 11 ฉบับ หรือประมาณ 1.40 เปอร์เซ็นต์ของแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้ทำการแก้ปัญหาข้อมูลที่ขาดหายไปโดยใช้วิธีวิเคราะห์ประมาณค่าข้อมูลที่ขาดหายไปแทน (Replacement of missing data) โดยการนำค่าเฉลี่ย (Mean) ของตัวแปรนั้นๆ มาเป็นคะแนนค่าประมาณของตัวแปรแต่ละตัว ซึ่งการแก้ปัญหาดังวิธีนี้จะไม่ทำให้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเดิมของตัวแปรเปลี่ยนแปลงไป

1.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) ของตัวแปรสังเกตได้

สถิติวิเคราะห์ทุกประเภทที่มีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์มีข้อตกของเบื้องต้นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Inter-correlation) ที่สัมพันธ์กันแต่ละคู่ต้องเป็นเส้นตรง ซึ่งใน

งานวิจัยนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลลิสม์ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ ดังนั้นการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ทำการศึกษา ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรโดยการเขียนแผนภาพการกระจาย (Scatterplots) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยตัวแปรสองตัวใดๆ จะมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็ต่อเมื่อกราฟที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นรูปวงรี (Lawrence. 2006: 69) จากการตรวจสอบพบว่าตัวแปรสังเกตได้สองตัวใดๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทุกคู่ เนื่องจากแผนภาพการกระจายแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้เป็นรูปวงรี ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรแสดงได้ดังภาพประกอบ 28 ในภาคผนวก

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวกอยู่ระหว่าง 0.123 ถึง 0.746 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางลบอยู่ระหว่าง -0.114 ถึง -0.527

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่อยู่ภายในองค์ประกอบตัวแปรแฝงเดียวกัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงด้านความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (AL1 – AL3) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.567 ถึง 0.599 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวกทุกตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงด้านค่านิยมทางวัตถุ (MA1–MA3) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.615 ถึง 0.694 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวกทุกตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงด้านการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (SI1–SI2) มีค่า 0.746 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงด้านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SO1–SO4) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.629 ถึง 0.648 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวกทุกตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงด้านความภาคภูมิใจในตนเอง (SE1–SE4) มีค่าเท่ากับ 0.627 ถึง 0.665 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวกทุกตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงด้านความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (NE1–NE3) มีค่าเท่ากับ 0.625 ถึง 0.658 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในทิศทางบวกทุกตัวแปร ซึ่งความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ แสดงดังตาราง 9

ตาราง 9 เมทริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
(n = 856 คน)

ตัวแปร	SOCIALIZATION				SELF-ESTEEM				NEED			MATERIALISM			SIGN CONSUMPTION		ALINATION		
	SO1	SO2	SO3	SO4	SE1	SE2	SE3	SE4	NE1	NE2	NE3	MA1	MA2	MA3	SI1	SI2	AL1	AL2	AL3
SO1	1.000																		
SO2	.634(**)	1.000																	
SO3	.632(**)	.648(**)	1.000																
SO4	.631(**)	.629(**)	.629(**)	1.000															
SE1	-.194(**)	-.218(**)	-.114(**)	-.203(**)	1.000														
SE2	-.118(**)	-.135(**)	-.125(**)	-.232(**)	.658(**)	1.000													
SE3	-.196(**)	-.212(**)	-.209(**)	-.195(**)	.639(**)	.638(**)	1.000												
SE4	-.207(**)	-.121(**)	-.118(**)	-.217(**)	.649(**)	.665(**)	.627(**)	1.000											
NE1	.185(**)	.199(**)	.190(**)	.123(**)	-.204(**)	-.219(**)	-.186(**)	-.210(**)	1.000										
NE2	.191(**)	.175(**)	.180(**)	.205(**)	-.226(**)	-.211(**)	-.228(**)	-.233(**)	.654(**)	1.000									
NE3	.197(**)	.196(**)	.190(**)	.187(**)	-.237(**)	-.223(**)	-.210(**)	-.241(**)	.658(**)	.625(**)	1.000								
MA1	.473(**)	.448(**)	.452(**)	.469(**)	-.486(**)	-.493(**)	-.481(**)	-.458(**)	.252(**)	.245(**)	.239(**)	1.000							
MA2	.451(**)	.454(**)	.431(**)	.475(**)	-.446(**)	-.470(**)	-.463(**)	-.476(**)	.250(**)	.239(**)	.234(**)	.694(**)	1.000						
MA3	.457(**)	.474(**)	.468(**)	.485(**)	-.481(**)	-.484(**)	-.480(**)	-.482(**)	.252(**)	.254(**)	.275(**)	.615(**)	.692(**)	1.000					
SI1	.249(**)	.241(**)	.242(**)	.234(**)	-.512(**)	-.508(**)	-.488(**)	-.509(**)	.557(**)	.531(**)	.594(**)	.454(**)	.516(**)	.562(**)	1.000				
SI2	.228(**)	.210(**)	.257(**)	.201(**)	-.527(**)	-.474(**)	-.491(**)	-.472(**)	.562(**)	.548(**)	.581(**)	.432(**)	.431(**)	.511(**)	.746(**)	1.000			
AL1	.212(**)	.169(**)	.196(**)	.229(**)	-.354(**)	-.321(**)	-.369(**)	-.371(**)	.426(**)	.411(**)	.424(**)	.535(**)	.558(**)	.541(**)	.504(**)	.593(**)	1.000		
AL2	.207(**)	.219(**)	.216(**)	.202(**)	-.402(**)	-.369(**)	-.396(**)	-.375(**)	.436(**)	.368(**)	.359(**)	.552(**)	.521(**)	.561(**)	.536(**)	.593(**)	.589(**)	1.000	
AL3	.227(**)	.158(**)	.152(**)	.226(**)	-.370(**)	-.377(**)	-.372(**)	-.387(**)	.406(**)	.339(**)	.432(**)	.579(**)	.553(**)	.545(**)	.550(**)	.522(**)	.567(**)	.599(**)	1.000

หมายเหตุ: ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้

ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation model : SEM) จะต้องมีการตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปร เพื่อเลือกใช้วิธีการประมาณค่าที่เหมาะสมกับข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ โดยการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรเดียว (Univariate Normal Distribution) และการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปร (Multivariate Normal Distribution) ผลการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 19 ตัวแปร พบว่าตัวแปรสังเกตได้จำนวน 10 ตัวไม่มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ เนื่องจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปร พบว่าไม่มีการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปร เนื่องจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้การประมาณค่าโดยวิธีการ Generalized Least Square (GLS) ในการประมาณค่าข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แทนวิธีการประมาณค่าแบบความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood : ML) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปกับข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรเดียวและการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปร แต่ถ้าข้อมูลไปเป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าววิธีการประมาณค่าแบบความเป็นไปได้สูงสุดจะให้ความคลาดเคลื่อนในการตรวจสอบความตรงของโมเดลสูง โดยค่าไค-สแควร์ที่คำนวณได้จะต่ำกว่าความเป็นจริง การประมาณค่าโดยวิธีการ Generalized Least Square (GLS) จึงเป็นวิธีการที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมสำหรับนำมาใช้ประมาณค่าในโปรแกรมสำหรับงานวิจัยนี้ เนื่องจากการประมาณค่าโดยวิธีนี้ให้ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าได้น้อยที่สุดสำหรับข้อมูลซึ่งมีการแจกแจงของหลายตัวแปรไม่เป็นการแจกแจงแบบปกติกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากได้ (สุภมาส อังศุโชติ. 2551: 6) ผลการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรสังเกตได้และการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปรแสดงได้ดังตาราง 10

ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานและผลการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรสังเกตได้ตัวแปรเดียวและการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรสังเกตได้หลายตัวแปร

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	C.V.	SK z-score	P- value	KU z-score	P- value	SK & KU Chi-Square	P- value
การทดสอบการแจกแจงปกติของตัวแปรเดียว									
AL1	13.340	4.222	3.160	8.592	0.000	7.814	0.000	134.876	0.000
AL2	14.566	4.003	3.639	1.103	0.270	-1.607	0.108	3.797	0.150
AL3	14.637	3.895	3.758	0.764	0.445	-0.310	0.757	0.680	0.712
MA1	19.441	4.628	4.201	0.246	0.806	-1.382	0.167	1.969	0.374
MA2	11.723	4.776	2.455	5.701	0.000	1.994	0.046	36.478	0.000
MA3	10.270	3.519	2.918	3.130	0.002	-1.724	0.085	12.768	0.002
SI1	21.891	7.874	2.780	4.293	0.000	0.701	0.484	18.923	0.000
SI2	15.727	5.690	2.764	4.239	0.000	-0.100	0.921	17.983	0.000
SO1	14.086	4.930	2.857	3.860	0.000	1.208	0.227	16.357	0.000
SO2	15.496	5.598	2.768	3.564	0.000	-0.416	0.678	12.877	0.002
SO3	15.453	5.971	2.588	3.752	0.000	-2.035	0.042	18.216	0.000
SO4	19.250	6.141	3.135	2.027	0.043	-1.068	0.286	5.251	0.072
SE1	30.469	5.999	5.079	-0.413	0.680	-1.200	0.230	1.611	0.447
SE2	32.473	7.058	4.601	0.901	0.367	0.603	0.547	1.175	0.556
SE3	29.070	5.520	5.266	-1.743	0.081	-0.443	0.658	3.235	0.198
SE4	34.516	7.350	4.696	1.473	0.141	1.092	0.275	3.362	0.186
NE1	16.391	4.546	3.606	1.202	0.229	-1.797	0.072	4.674	0.097
NE2	15.465	4.859	3.183	3.125	0.002	0.409	0.683	9.930	0.007
NE3	16.758	5.496	3.049	4.009	0.000	0.140	0.889	16.092	0.000
การทดสอบการแจกแจงปกติ ของหลายตัวแปร				23.886	0.000	13.286	0.000	747.057	0.000

หมายเหตุ : SK z-score หมายถึง ค่าความโด่งมาตรฐาน

KU z-score หมายถึง ค่าความเบ้มาตรฐาน

ข้อมูลจะมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติเมื่อค่าความโด่งและค่าความเบ้มาตรฐานมีค่าอยู่ระหว่าง -1.96 ถึง 1.96

ตอนที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการการวัด

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาคุณภาพของโมเดลการวัดตัวแปรสังเกตได้โดยวิธีการหาคุณภาพที่กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดเป็นศูนย์ และพิจารณาจากคามมีนัยสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ประเมินความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct Reliability : ρ_c) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.50 (Hair & others. 2005: 665) ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ (Variance Extracted : ρ_v) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.50 จึงจะกล่าวได้ว่าตัวแปรแฝงที่ศึกษามีคุณภาพผ่านเกณฑ์ ผลการวิเคราะห์คุณภาพของโมเดลการวัดตัวแปรสังเกตได้ แสดงดังในตาราง 11

ตาราง 11 การวิเคราะห์คุณภาพของโมเดลการวัดตัวแปรสังเกตได้ ในโมเดลสมการโครงสร้างของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

ตัวแปร แฝง	ตัวแปร สังเกตได้	คุณภาพตัวแปรสังเกตได้			
		λ	t - value	$\varepsilon, (\delta)$	SMC
ALIN	AL1	0.747**	22.738	0.442	0.558
	AL2	0.789**	24.124	0.378	0.622
	AL3	0.759**	23.153	0.423	0.577
คุณภาพตัวแปรแฝง		Construct Reliability : $\rho_c = 0.809$		Variance Extracted : $\rho_v = 0.586$	
MATL	MA1	0.785**	25.710	0.383	0.617
	MA2	0.884**	29.901	0.219	0.781
	MA3	0.783**	25.618	0.387	0.613
คุณภาพตัวแปรแฝง		Construct Reliability : $\rho_c = 0.859$		Variance Extracted : $\rho_v = 0.670$	
SIGC	SI1	0.917**	29.746	0.159	0.841
	SI2	0.814**	25.806	0.338	0.662
คุณภาพตัวแปรแฝง		Construct Reliability : $\rho_c = 0.856$		Variance Extracted : $\rho_v = 0.752$	
SOLN	SO1	0.793**	26.502	0.371	0.629
	SO2	0.802**	26.945	0.356	0.644
	SO3	0.801**	26.885	0.358	0.642
	SO4	0.788**	26.270	0.379	0.621
คุณภาพตัวแปรแฝง		Construct Reliability : $\rho_c = 0.874$		Variance Extracted : $\rho_v = 0.634$	

ตาราง 11 (ต่อ)

ตัวแปร แฝง	ตัวแปร สังเกตได้	คุณภาพตัวแปรสังเกตได้			
		λ	t - value	$\varepsilon, (\delta)$	SMC
SELF	SE1	0.808**	27.358	0.347	0.653
	SE2	0.818**	27.863	0.330	0.670
	SE3	0.783**	26.139	0.387	0.613
	SE4	0.806**	27.264	0.350	0.650
คุณภาพตัวแปรแฝง		Construct Reliability : $\rho_c = 0.880$		Variance Extracted : $\rho_v = 0.646$	
NEED	NE1	0.830**	27.081	0.311	0.689
	NE2	0.788**	25.435	0.379	0.621
	NE3	0.793**	25.623	0.371	0.629
คุณภาพตัวแปรแฝง		Construct Reliability : $\rho_c = 0.846$		Variance Extracted : $\rho_v = 0.646$	

จากตาราง 13 ตัวแปรแฝงภายในสมการโครงสร้างของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคซึ่งประกอบด้วยตัวแปรผล 1 ตัวแปร คือ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) ตัวแปรแทรกกลาง 2 ตัวแปร คือ ค่านิยมทางวัตถุ (MATL) และการบริโภคเชิงสัญญาะ (SIGC) ตัวแปรสาเหตุภายนอก 3 ตัวแปร คือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN) ความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) และความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ (NEED) ซึ่งผลการประเมินโมเดลการวัดตัวแปรแฝงต่างๆ มีดังนี้

ตัวแปรแฝงความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.747–0.789 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดอยู่ระหว่าง 0.378–0.442 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรเท่ากับ 0.809 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.586 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวแปร ที่เป็นองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงสูงและสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้สูง

ตัวแปรแฝงค่านิยมทางวัตถุ (MATL) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.783–0.884 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดอยู่ระหว่าง 0.219–0.387 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.859 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.670 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวแปร ที่เป็นองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงสูงและสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้สูง

ตัวแปรแฝงการบริโภคเชิงสัญญา (SIGC) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.814–0.917 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดอยู่ระหว่าง 0.15–0.338 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.856 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.752 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 2 ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงสูงและสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้สูง

ตัวแปรแฝงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.788–0.802 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดอยู่ระหว่าง 0.356–0.379 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรเท่ากับ 0.874 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.634 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 4 ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงสูงและสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้สูง

ตัวแปรแฝงความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.783–0.818 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดอยู่ระหว่าง 0.330–0.387 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรเท่ากับ 0.880 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.646 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 4 ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงสูงและสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้สูง

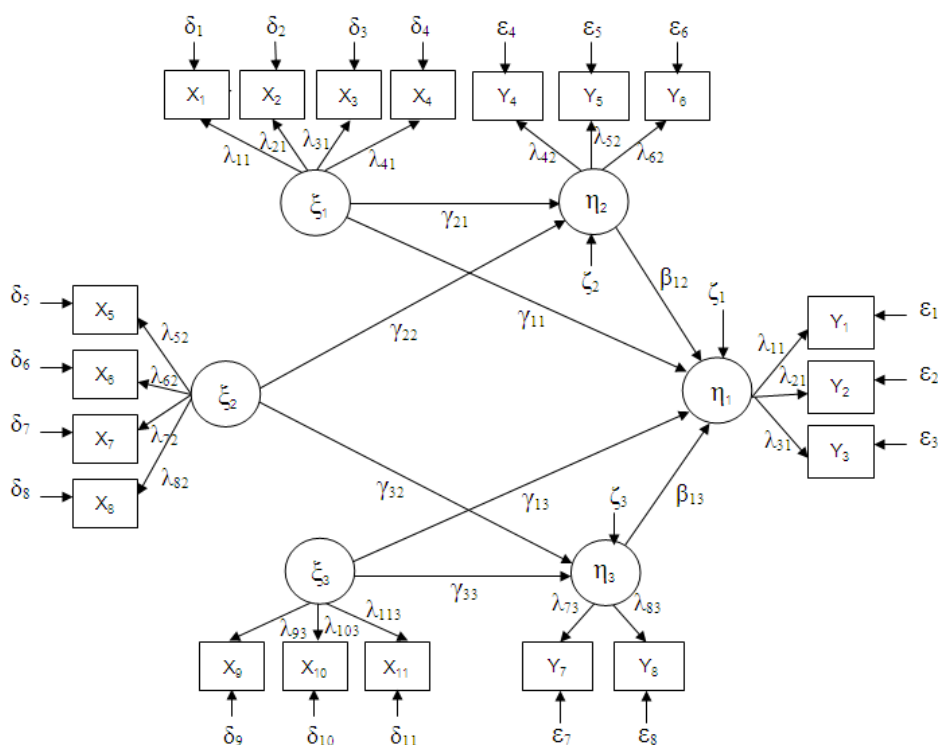
ตัวแปรแฝงความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา (NEED) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.788–0.830 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความคลาดเคลื่อนจากการวัดอยู่ระหว่าง 0.311–0.379 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรเท่ากับ 0.846 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.646 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงสูงและสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้ทั้งสูง

โดยสรุปพบว่า โมเดลการวัดตัวแปรแฝงในสมการโครงสร้างของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคทุกตัวมีคุณภาพผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ที่กำหนดขึ้นสำหรับใช้เป็นตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดของตัวแปรแฝงทุกตัวเป็นตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดที่เหมาะสม

ตอนที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องกลไกของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.1 ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model)

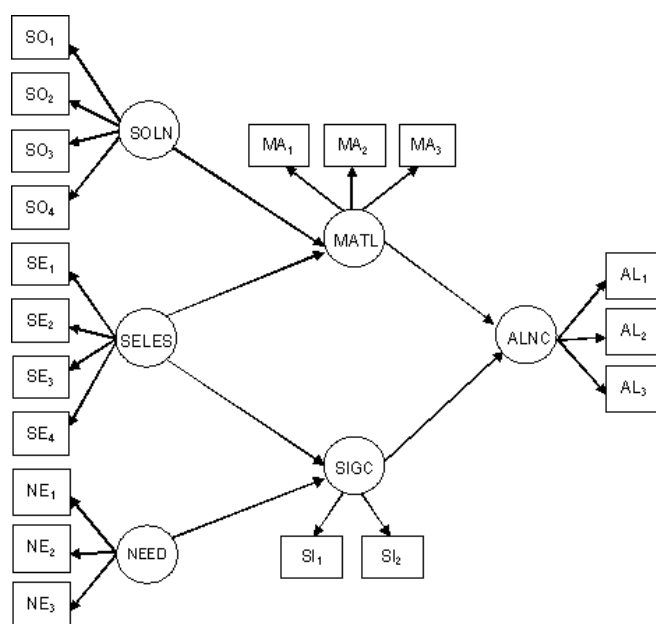
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุในโมเดลสมมติฐานการวิจัยตามแนวคิดจากบทความของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน โดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ และแนวคิดของ Henri Lefebvre กับ Jean Baudrillard นักสังคมวิทยาที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุที่ได้คัดเลือกตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม และได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สร้างขึ้นในโมเดล ด้วยการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Equation Modeling: SEM) ลักษณะของโมเดลสมมติฐานแสดงดังภาพประกอบ 12

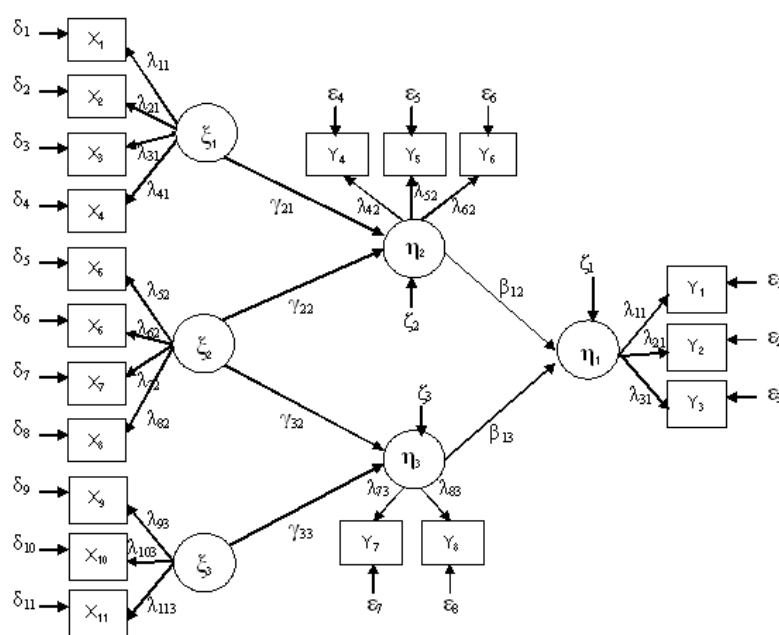
ภาพประกอบ 12 โมเดลสมการโครงสร้างแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลสมมติฐาน

จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมลิซเรลขั้นแรก พบว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงมีทิศทางตรงกันกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทุกตัวแปร แต่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงกระบวนการ

ขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุและตัวแปรแฝงความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงได้ตัดเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่ดังกล่าวออกจากโมเดลสมมติฐานที่ตั้งขึ้นไว้ในครั้งแรกและทำการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ทำให้ได้โมเดลสมการโครงสร้างแสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการวิจัยใหม่ ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและตัวแปรตามหลังการตัดเส้นทางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากโมเดลการวิจัย

ภาพประกอบ 14 โมเดลสมการโครงสร้างแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลหลังการตัดเส้นทางซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากโมเดลการวิจัย

3.2 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง

การทดสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL ในครั้งที่สองหลังจากตัดเส้นทางเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ออกจากโมเดลตามสมมติฐาน พบว่าค่าดัชนีบอกความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างก่อนและหลังการปรับโมเดลซึ่งเป็นไปเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลที่สร้างขึ้น โดยสามารถพิจารณาผลดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนที่สำคัญ แสดงได้ดังในตาราง 12

ตาราง 12 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนการปรับ โมเดล	หลังการปรับ โมเดล
Likelihood Ratio Chi-Square Statistic (χ^2)	-	888.121	390.163
Degree of Freedom (df)	-	146	135
p-value	> 0.050	0.000	0.000
χ^2 / df	< 3.000	6.083	2.890
Goodness – of – Fit Index (GFI)	> 0.900	0.902	0.954
Adjust Goodness – of – Fit Index (AGFI)	> 0.900	0.873	0.935
Comparative Fit Index (CFI)	> 0.920	0.967	0.989
Root Mean Square Residual (RMR)	< 0.050	0.153	0.025
Standardized RMR	< 0.050	0.162	0.025
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	< 0.050	0.077	0.047
Critical N (CN)	> 200.0	164.073	368.299

จากตาราง 14 แสดงค่าดัชนีวัดความสอดคล้องระหว่างเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Covariance Matrix : S) ที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์กับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร (Population Covariance Matrix : $\Sigma(\theta)$) ที่ได้มาจากการบวนการประมาณค่า (Estimation process) ของโมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่เป็นโมเดลสมมติฐานเปรียบเทียบกับโมเดลสุดท้ายที่ผ่านการการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยอิงเหตุผลตามทฤษฎีที่ได้ศึกษาประกอบกับดัชนีการปรับโมเดลที่โปรแกรมแนะนำ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลสมมติฐานที่สร้างขึ้นจากแนวคิดเชิงทฤษฎีว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด โดยนำเสนอผลการคำนวณดัชนีความสอดคล้องต่างๆ ไว้หลายดัชนี เพื่อยืนยันความเหมาะสมของโมเดลสุดท้ายให้ครอบคลุมทุกดัชนีที่ใช้เป็นตัวตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลดังนี้

ดัชนีตัวแรกที่น่ามาพิจารณา คือ ค่า Chi-square พบว่าค่า Chi-square ของโมเดลสมมติฐานที่สร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 888.121 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงให้เห็นว่าโมเดลยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับโมเดลโดยตรวจสอบจากการปรับโมเดลที่โปรแกรม LISREL แนะนำร่วมกับความสมเหตุสมผลในเชิงทฤษฎีโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนจากการวัดตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์กันได้ จนได้โมเดลสุดท้ายซึ่งมีค่า Chi-square เท่ากับ 390.163 โดยที่ค่า Chi-square ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 แต่เนื่องจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการคำนวณมีขนาดใหญ่ ($n=856$) และค่า Chi-square มีความแปรผันไปตามขนาดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ยิ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ค่า Chi-square จะมีแนวโน้มที่จะมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่ค่าของ Chi-square น้อยกว่าดัชนีอื่นๆ ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ดังนั้นดัชนีที่จะนำมาพิจารณาแทนค่า Chi-square ตัวแรกคือ อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ Chi-square กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2/df) พบว่า อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ Chi-square กับจำนวนองศาอิสระก่อนปรับโมเดลมีค่าเท่ากับ 6.083 ซึ่งพบว่ายังไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ($\chi^2/df < 3$) เมื่อผ่านการปรับโมเดลแล้วอัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ Chi-square กับจำนวนองศาอิสระ มีค่าเท่ากับ 2.890 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งแสดงว่าโมเดลสุดท้ายที่ผ่านการปรับแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีตัวที่สองเป็น ดัชนี GFI (Goodness-of-Fit Index) ซึ่งเป็นการวัดความสอดคล้องสมบูรณ์ในภาพรวมระหว่างโมเดลที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อตอบคำถามว่าโมเดลที่สร้างขึ้นอยู่ห่างจากโมเดลที่เป็นตัวแทนของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้สมบูรณ์มากหรือน้อย ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ค่าดัชนี GFI ของโมเดลสมมติฐานมีค่าเท่ากับ 0.902 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเมื่อทำการปรับโมเดลแล้วพบว่า ค่าของดัชนี GFI ของโมเดลสุดท้ายที่ผ่านการปรับแล้วมีค่าเท่ากับ 0.954 ซึ่งมีค่าสูงขึ้นกว่าเดิมและสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงว่าโมเดลสุดท้ายมีความสอดคล้องอย่างสมบูรณ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการปรับโมเดล

ดัชนีตัวที่สามและสี่ คือ AGFI และ CFI เป็นดัชนีที่วัดความสอดคล้องที่เพิ่มเข้ามาของโมเดลโดยทำการเปรียบเทียบโมเดลสมมติฐานที่ต้องการทดสอบกับโมเดลพื้นฐาน (Baseline model) คือใช้โมเดลอิสระ (Independent model) เป็นฐานในการเปรียบเทียบ ดัชนีในกลุ่มนี้มีความหมายคล้ายกับการทดสอบ Incremental R^2 ของโมเดลที่เพิ่มเข้ามาในวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลสมมติฐานที่ยังไม่ได้ทำการปรับโมเดล พบว่าดัชนี AGFI ของโมเดลสมมติฐานมีค่าเท่ากับ 0.873 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่ดัชนี CFI ของโมเดลสมมติฐานมีค่าเท่ากับ 0.967 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงว่าโมเดลสมมติฐานที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่ในความเป็นจริงโมเดลสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยสังเกตได้จากดัชนีวัดความสอดคล้องที่กล่าวมาบางตัวยังมีค่าไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ผลการวิเคราะห์พบว่า

ดัชนีทั้งสองตัวมีค่าสูงเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $AGFI = 935$ และ $CFI = 0.989$ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าโมเดลสุดท้ายที่ปรับแล้วมีความสอดคล้องกลมกลืนอย่างดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีตัวที่ห้าคือดัชนี RMR (Root Mean Square Residual) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อนส่วนที่เหลือ (Average residual value) ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลสมมติฐานให้ค่า RMR เท่ากับ 0.153 และค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.162 ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสังเกตกับเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของโมเดลสมมติฐาน ผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลและวิเคราะห์ข้อมูลใหม่อีกครั้ง พบว่า ค่า RMR ลดลงเหลืออยู่เท่ากับ 0.025 และค่า Standardized RMR ลดลงเหลือเท่ากับ 0.025 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าโมเดลที่ผ่านการปรับปรุงแล้วมีความสอดคล้องเป็นอย่างดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

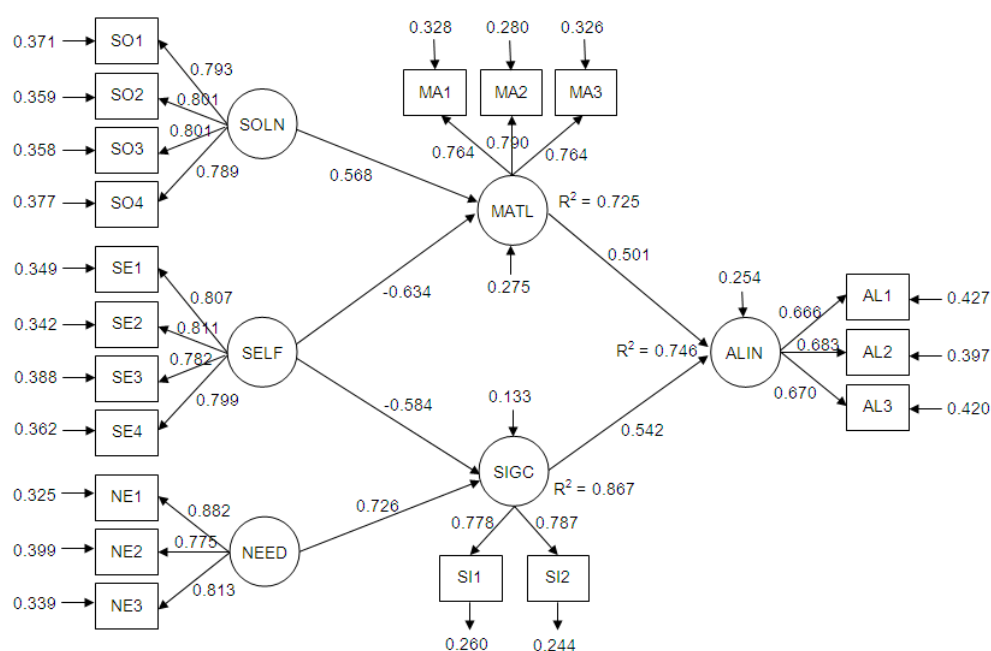
ดัชนีตัวที่สามเป็นดัชนี RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) ซึ่งเป็นดัชนีที่บ่งถึงความไม่สอดคล้องระหว่างโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่งผลของการวิเคราะห์โมเดลสมมติฐานพบว่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.077 แสดงว่าโมเดลสมมติฐานที่สร้างขึ้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างแท้จริง แต่เมื่อผู้วิจัยทำการปรับโมเดลแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ พบว่าค่า RMSEA ที่ได้เท่ากับ 0.047 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

ดัชนีตัวที่สี่เป็นดัชนี CFI ซึ่งเป็นดัชนีที่วัดความสอดคล้องของโมเดลโดยทำการเปรียบเทียบโมเดลสมมติฐานที่ต้องการทดสอบกับโมเดลพื้นฐาน (Baseline model) คือใช้โมเดลอิสระ (Independent model) เป็นฐานในการเปรียบเทียบ ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลสมมติฐานที่ยังไม่ได้ทำการตกแต่งโมเดล พบว่า CFI มีค่าเท่ากับ 0.967 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงว่าโมเดลสมมติฐานที่สร้างขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่ในความเป็นจริงโมเดลสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยสังเกตได้จากดัชนีวัดความสอดคล้องตัวอื่นที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ผลการวิเคราะห์พบว่า CFI มีค่าเท่ากับ 0.989 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าโมเดลสุดท้ายที่ตกแต่งแล้วมีความสอดคล้องกลมกลืนอย่างดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

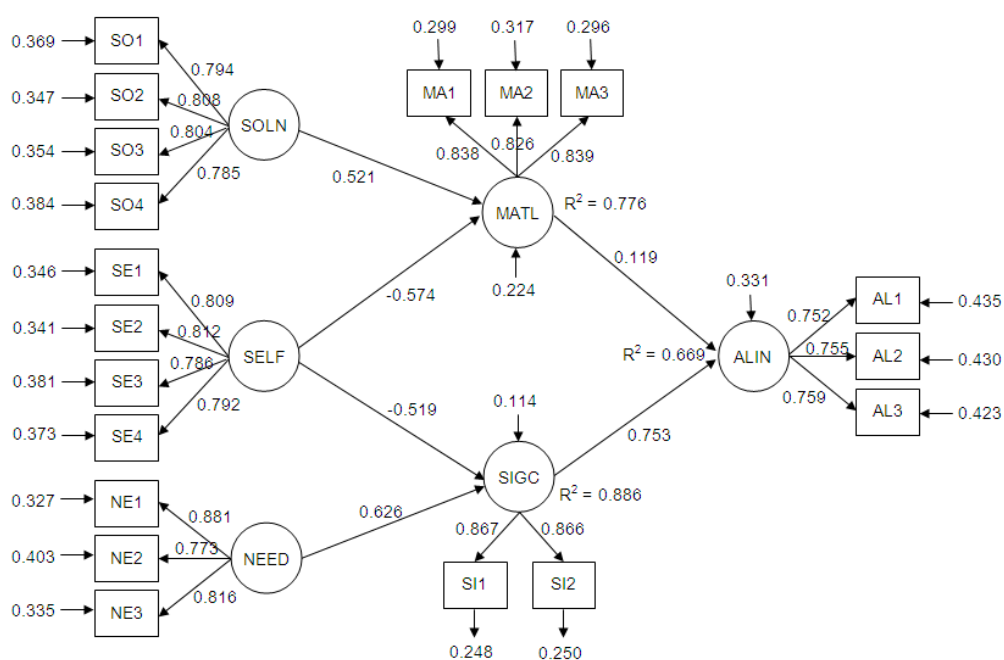
สำหรับค่าสถิติสุดท้ายที่ใช้วัดความสอดคล้องของโมเดลคือ ค่า CN (Critical N) ซึ่งดัชนี CN นี้มีลักษณะแตกต่างจากดัชนีที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด โดยค่า CN ให้ความสนใจโดยตรงไปที่ความพอเพียงของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการทดสอบโมเดลมากกว่าการทดสอบความกลมกลืนของโมเดล โดยที่วัตถุประสงค์ของการพัฒนาค่า CN ขึ้นเพื่อการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอที่จะทำให้โมเดลมีความกลมกลืนในการทดสอบ Chi-square โดยค่า CN ที่ได้ควรจะมีขนาดเล็กกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบครั้งนี้ และเมื่อย้อนกลับมาดูที่ผลการทดสอบพบว่า ค่า CN ที่ได้จากการทดสอบโมเดลสมมติฐานมีค่าเท่ากับ 164.073 ซึ่งยังไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่ค่า CN ของการทดสอบโมเดลสุดท้ายที่ผ่านการปรับแล้วมีค่าเท่ากับ 328.699

ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้และมีค่าต่ำกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการทดสอบโมเดลในครั้งนี้ (N = 856) จึงสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบโมเดลในครั้งนี้มีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะทำให้โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคก่อนการปรับโมเดลและโมเดลท้ายสุดที่ทำการปรับแล้วแสดงได้ ดังภาพประกอบ 15 และ 16 ตามลำดับ

ภาพประกอบ 15 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคก่อนการปรับโมเดล

ภาพประกอบ 16 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหลังการปรับโมเดล

3.3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ภายในสมการโครงสร้าง

การอธิบายและเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแปรแฝงในสมการโครงสร้างความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหลังการปรับโมเดล ผลปรากฏดังตาราง 13

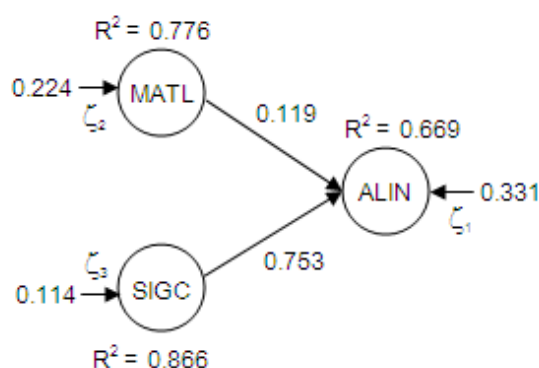
ตาราง 13 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ภายในสมการโครงสร้างความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหลังการปรับโมเดล

ประเภทของตัวแปร		ตัวแปรแฝงภายใน		ตัวแปรผล
		MATL	SIGC	ALIN
ตัวแปรแฝงภายนอก	SOLN	0.521*	-	-
	SELF	-0.574*	-0.519*	-
	NEED	-	0.626*	-
ตัวแปรแฝงภายใน	MATL	-	-	0.119*
	SIGC	-	-	0.753*

หมายเหตุ : * หมายถึงค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

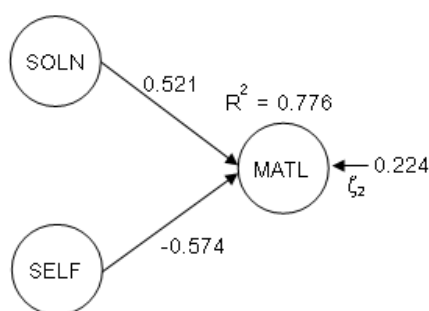
จากตาราง 13 สามารถแยกอธิบายแต่ละสมการโครงสร้างได้ดังนี้

สมการโครงสร้างที่ 1 ที่มีตัวแปรแฝงความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) เป็นตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรแฝงความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝงภายในสองตัว โดยตัวแปรแฝงภายในที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงด้านความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) มากที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญญะ (SIGC) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.753 รองลงมาคือค่านิยมทางวัตถุ (MATL) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.119

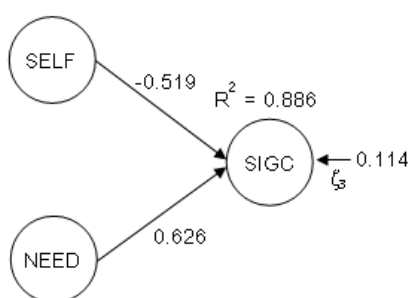
ภาพประกอบ 17 โมเดลสมการโครงสร้างที่ 1 (หลังการปรับโมเดล)

สมการโครงสร้างที่ 2 ที่มีตัวแปรแฝงค่านิยมทางวัตถุ (MATL) เป็นตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรแฝงค่านิยมทางวัตถุ (MATL) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝงภายนอกสองตัว โดยตัวแปรแฝงภายนอกที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงด้านค่านิยมทางวัตถุ (MATL) มากที่สุดคือความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.574 รองลงมาคือกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านค่านิยมทางวัตถุ (SOLN) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.521

ภาพประกอบ 18 โมเดลสมการโครงสร้างที่ 2 (หลังการปรับโมเดล)

สมการโครงสร้างที่ 3 ที่มีตัวแปรแฝงการบริโภคเชิงสัญญาะ (SIGC) เป็นตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรแฝงด้านการบริโภคเชิงสัญญาะ (SIGC) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝงภายนอกสองตัว โดยตัวแปรแฝงภายนอกที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงด้านการบริโภคเชิงสัญญาะ (MATL) มากที่สุดคือความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญาะ (NEED) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.626 รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ -0.519

ภาพประกอบ 19 โมเดลสมการโครงสร้างที่ 3 (หลังการปรับโมเดล)

การพิจารณาเฉพาะอิทธิพลดังตารางข้างต้นเป็นอิทธิพลในทางตรงที่ได้มาจากค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่านั้น ลักษณะการส่งอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ในสมการโครงสร้างตัวแปรต่างๆ สามารถส่งอิทธิพลได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน เพื่อความชัดเจนในการสรุปอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผล ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลของอิทธิพลจากตัวแปรเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผลออกเป็นสามส่วน ได้แก่ อิทธิพลทางตรง(Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) พร้อมทั้งเสนอผลค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (Coefficient of determination:

R^2) ในสมการโครงสร้างจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคหลังจากการปรับโมเดล ดังรายละเอียดในตาราง 14

ตาราง 14 อิทธิพลทางตรง (Direct effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE)

อิทธิพลรวม (Total effects: TE) และค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (Coefficient of determination: R^2)

ประเภท ของตัวแปร		ตัวแปรแทรกกลาง/ตัวแปรแฝงภายใน						ตัวแปรผล		
		MATL			SIGC			ALIN		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ตัวแปรแฝง ภายนอก	SOLN	0.521	-	0.521	-	-	-	-	0.062	0.062
	SELF	-0.574	-	-0.574	-0.519	-	-0.519	-	-0.459	-0.459
	NEED	-	-	-	0.626	-	0.626	-	0.472	0.472
ตัวแปร แทรกกลาง	MATL	-	-	-	-	-	-	0.119	-	0.119
	SIGC	-	-	-	-	-	-	0.753	-	0.753
R^2		0.776			0.886			0.669		

จากตาราง 14 เมื่อตัวแปรแฝงด้านความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) เป็นตัวแปรตาม พบว่าตัวแปรแฝงภายในที่มีอิทธิพลรวม (Total effect: TE) ต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญญา ($\beta_{\text{SIGC}}=0.753$) รองลงมาคือค่านิยมทางวัตถุ ($\beta_{\text{MATL}}=0.119$) ส่วนตัวแปรแฝงภายนอกที่ส่งอิทธิพลรวมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุดคือความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา ($\gamma_{\text{NEED}}=0.472$) รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเอง ($\gamma_{\text{SELF}}=-0.459$) ซึ่งส่งอิทธิพลในทางลบต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านค่านิยมทางวัตถุ ($\gamma_{\text{SOLN}}=0.062$) ส่งอิทธิพลรวมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคน้อยที่สุด

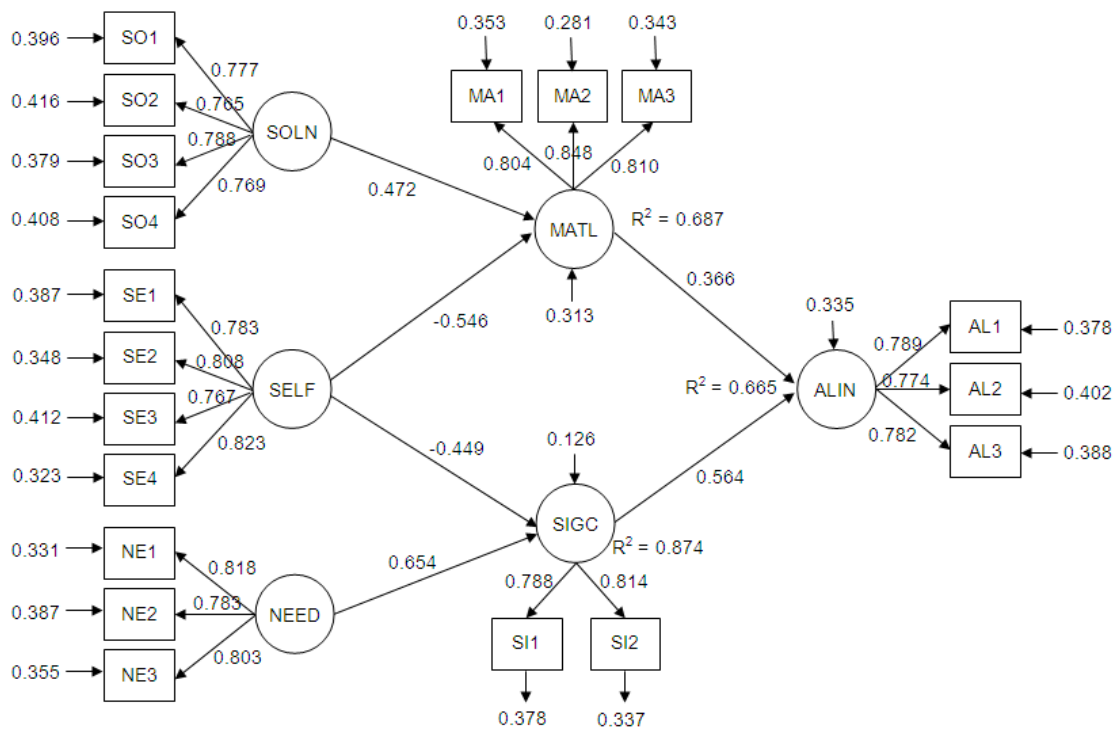
ตัวแปรแฝงภายนอกที่ส่งอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: IE) ต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุดคือความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา ($\gamma_{\text{NEED}}=0.472$) ซึ่งส่งอิทธิพลทางอ้อมมายังความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยผ่านตัวแปรแฝงการบริโภคเชิงสัญญา รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเอง ($\gamma_{\text{SELF}} = -20.497$) ซึ่งส่งอิทธิพลทางอ้อมมายังความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยผ่านตัวแปรแฝงค่านิยมทางวัตถุและการบริโภคเชิงสัญญา และตัวแปรแฝงภายนอกที่ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคน้อยที่สุดคือกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านค่านิยมทางวัตถุ ($\gamma_{\text{SOLN}} = 0.062$) โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรแฝงค่านิยมทางวัตถุ

ตัวแปรแฝงภายในที่ส่งอิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) ต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ($\beta_{\text{SIGC}} = 0.753$) รองลงมาคือค่านิยมทางวัตถุ ($\beta_{\text{MATL}} = 0.119$)

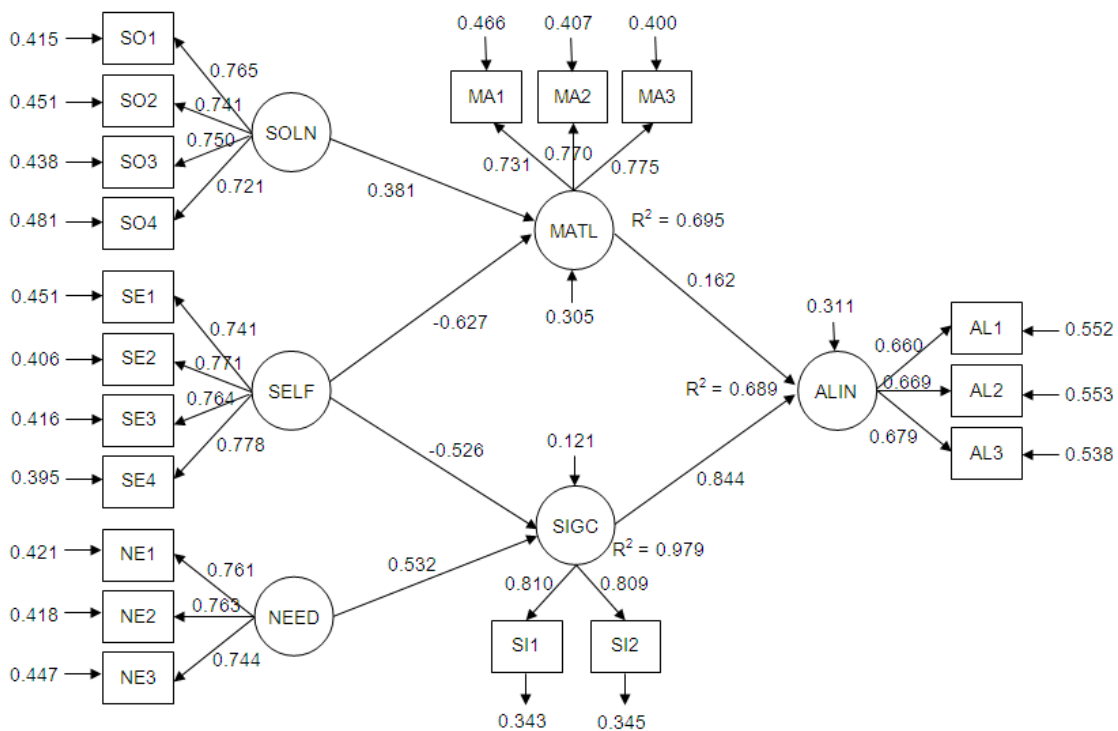
นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (Coefficient of determination: R^2) ของตัวแปรแฝงภายในค่านิยมของวัตถุมีส่วนส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรแฝงซึ่งถูกอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระในสมการโครงสร้างประมาณร้อยละ 77.6 ตัวแปรแฝงภายในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์มีส่วนส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรแฝงซึ่งอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระในสมการโครงสร้างประมาณร้อยละ 88.6 และตัวแปรแฝงภายในความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมีส่วนส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรแฝงซึ่งถูกอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระในสมการโครงสร้างประมาณร้อยละ 66.9

ตอนที่ 4 การตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุ (Invariance Model) ของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง

การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อกลุ่มประชากรย่อยมีลักษณะแตกต่างกันตามประเภทของสถานที่ตั้งโรงเรียน (ในเขตเมืองและนอกเมือง) นั้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยืนยันความสามารถในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ โดยทำการตรวจสอบว่าค่าพารามิเตอร์ภายในโมเดลที่สร้างขึ้นมีการแปรผันข้ามกลุ่มหรือไม่ ด้วยการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุ ในการวิจัยครั้งนี้จะกำหนดเป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเต็มรูปแบบ (Fully Invariance Model) ซึ่งกำหนดให้รูปแบบและสถานะของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวมถึงค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าทุกตัวภายในเมทริกซ์ของทั้ง 8 เมทริกซ์ มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม สำหรับใช้ในการยืนยันเสถียรภาพของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่ถูกกำหนดภายใต้แนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม และบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในโมเดลในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ซึ่งการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบชุดของสมมติฐานที่มีลักษณะซ้อนกันเป็นระดับลดหลั่น โดยเริ่มจากการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลที่มีความเข้มงวดน้อยที่สุดซึ่งไม่มีการกำหนดเงื่อนไขบังคับ ไปจนถึงการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลที่มีลักษณะเข้มงวดมากที่สุด ตามลำดับขั้นของการทดสอบในภาพประกอบ 11 โดยมีสมมติฐานของการทดสอบดังที่กล่าวไว้ในส่วนท้ายของบทที่ 3

ภาพประกอบ 20 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนในเขตเมือง

ภาพประกอบ 21 แผนภาพแสดงค่าพารามิเตอร์ที่ได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนในเขตนอกเมือง

จากภาพประกอบ 20 และ 21 แสดงค่าพารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่าในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนเขตในเมืองกับเขตนอกเมือง พบว่าค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้แต่ละตัวมีค่าไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มของค่าพารามิเตอร์ในแต่ละโมเดลที่ทำการประมาณค่านั้น กรณีที่ผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์แยกโมเดลย่อยเพื่อการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคในแต่ละกลุ่มต่อไป โดยผลการทดสอบแสดงดังตาราง 15

ตาราง 15 ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13 – 18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง

สมมติฐานการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล	ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล					ค่าความแตกต่าง		χ^2_{CR}
	χ^2	df	p-value	RMSEA	CFI	$\Delta\chi^2$	Δdf	
H01: Model Form (Final Model)	488.727	284	0.000	0.041	0.989	-	-	-
Group 1 School in City	293.112	142	0.000	0.050	0.988	-	-	-
Group 2 School in Urban	195.615	142	0.002	0.030	0.994	-	-	-
H02: $\Lambda_x = IN$	491.324	295	0.000	0.039	0.989	2.597	11	19.70
H03: $\Lambda_x, \Lambda_y = IN$	496.497	303	0.000	0.039	0.990	5.173	8	15.50
H04: $\Lambda_x, \Lambda_y, \Gamma = IN$	500.399	307	0.000	0.038	0.989	3.902	4	9.49
H05: $\Lambda_x, \Lambda_y, \Gamma, \beta = IN$	504.320	309	0.000	0.038	0.989	3.921	2	5.99
H06: $\Lambda_x, \Lambda_y, \Gamma, \beta, \Phi = IN$	504.832	312	0.000	0.038	0.989	0.512	3	7.81
H07: $\Lambda_x, \Lambda_y, \Gamma, \beta, \Phi, \Psi = IN$	526.574	313	0.000	0.040	0.988	21.742*	1	3.84
H08: $\Lambda_x, \Lambda_y, \Gamma, \beta, \Phi, \Psi, \Theta_\delta = IN$	538.068	324	0.000	0.039	0.988	11.494	12	21.00
H09: $\Lambda_x, \Lambda_y, \Gamma, \beta, \Phi, \Psi, \Theta_\delta, \Theta_\epsilon = IN$	562.829	332	0.000	0.040	0.987	24.761*	9	16.90

หมายเหตุ : * หมายถึง ค่าของไค-สแควร์ที่เปลี่ยนไปมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง สามารถแยกอธิบายผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบและสถานะของเมทริกซ์ (Model Form) สำหรับโมเดลเริ่มต้น (Initial Model) ที่มีความเข้มงวดน้อยที่สุดเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ พบว่าโมเดลสมมติฐานเชิงสาเหตุเริ่มต้นซึ่งไม่มีการกำหนดเงื่อนไขบังคับเพิ่มเติมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและนอกเมือง พบว่าโมเดลดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 799.856$; $df = 292$; p -

value < .001; CFI = 0.976; RMSEA = 0.064) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาปรับโมเดลตั้งต้นทั้งสองโมเดลอย่างเท่าเทียมกันเพิ่มเติม จนได้โมเดลสุดท้ายของการทดสอบ (Final Model) ที่แสดงให้เห็นว่ามีสถานะและรูปแบบของเมทริกซ์เท่าเทียมกันและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 488.727$; df = 284; p-value < .001; CFI = 0.989; RMSEA = 0.041) โดยที่ค่าไค-สแควร์ของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมมติฐานเชิงสาเหตุในภาพรวมเป็นผลมาจากค่าไค-สแควร์ของโมเดลสมมติฐานในกลุ่มนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในเขตเมือง ประมาณร้อยละ 61.527 และเป็นผลมาจากค่าไค-สแควร์ของโมเดลของกลุ่มนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง ประมาณร้อยละ 38.473 ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้วิจัยแยกพิจารณาแยกโมเดลย่อยเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว พบว่า ดัชนี RMSEA และ CFI บ่งชี้ว่าทั้งสองโมเดลสมมติฐานต่างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี สรุปได้ว่าสถานะและรูปแบบของเมทริกซ์ของโมเดลสมมติฐานทั้งสองโมเดลไม่แปรเปลี่ยน แสดงว่าโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สร้างขึ้น สามารถอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้เหมือนกันกับกลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่ม แต่ขนาดค่าน้ำหนักองค์ประกอบและขนาดอิทธิพลต่างๆ ภายในโมเดลอาจมีความแตกต่างกันในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค เพื่อเป็นการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มความเข้มงวดของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลตามลำดับขั้นของการทดสอบที่ระบุไว้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่สอง ผู้วิจัยได้ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่าของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ LX มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่สามอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 2.597$; $\Delta df = 11$; $\chi^2_{CR} = 19.70$)

สมมติฐานข้อที่สาม ผู้วิจัยได้ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่าของตัวแปรสังเกตได้ภายนอกและค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่าของตัวแปรสังเกตได้ภายใน โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ LX และเมทริกซ์ LY มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX และเมทริกซ์ LY มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่สามอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 5.173$; $\Delta df = 8$; $\chi^2_{CR} = 15.50$)

สมมติฐานข้อที่สี่ ผู้วิจัยได้ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่าของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่าของตัวแปรสังเกตได้ภายใน และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY และเมทริกซ์ GA มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมี

สถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY และเมทริกซ์ GA มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่สามอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 3.902$; $\Delta df = 4$; $\chi^2_{CR} = 9.49$)

สมมติฐานข้อที่ห้า ผู้วิจัยได้เพิ่มการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงภายใน โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA และเมทริกซ์ BE มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA และเมทริกซ์ BE นั้นมีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่สองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 3.921$; $\Delta df = 2$; $\chi^2_{CR} = 5.99$)

สมมติฐานข้อที่หก ผู้วิจัยได้เพิ่มการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE และเมทริกซ์ PH มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE และเมทริกซ์ PH นั้นมีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่ห้าอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 0.512$; $\Delta df = 3$; $\chi^2_{CR} = 7.81$)

สมมติฐานข้อที่เจ็ด ผู้วิจัยได้เพิ่มการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝง โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE เมทริกซ์ PH และเมทริกซ์ PS มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE และเมทริกซ์ PH มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ส่วนเมทริกซ์ PS นั้นมีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มเนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่หกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 21.472$; $\Delta df = 1$; $\chi^2_{CR} = 3.84$) แต่เนื่องจากในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการประมาณค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงทั้งหมดจำนวน 3 ตัว โปรแกรม LISREL ไม่สามารถคำนวณค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงออกมาได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดค่าของความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงดังกล่าวให้เท่ากันทั้ง 3 ตัว โดยการประมาณค่าจากการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมืองซึ่งพบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน และได้ทำการปรับโมเดลโดยยอมให้ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงมี

ความสัมพันธ์กันได้ 1 ตัว จึงกล่าวได้ว่าค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงมีความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน เนื่องจากมีค่าเท่ากับทั้งสองโมเดลจำนวน 3 ตัว (ตามเกณฑ์ของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนที่ต้องมีค่าพารามิเตอร์ซึ่งทำการประมาณค่าไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มประชากรอย่างน้อย 2 ตัว)

สมมติฐานข้อที่แปด ผู้วิจัยได้ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอก โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ใน เมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE เมทริกซ์ PH และเมทริกซ์ TD มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE เมทริกซ์ PH เมทริกซ์ PS และเมทริกซ์ TD มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่เจ็ดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 11.494$; $\Delta df = 12$; $\chi^2_{CR} = 21.00$)

สมมติฐานข้อที่เก้า ผู้วิจัยได้เพิ่มการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายใน โดยกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ใน เมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE เมทริกซ์ PH เมทริกซ์ TD และเมทริกซ์ TE มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยที่รูปแบบของเมทริกซ์ LX เมทริกซ์ LY เมทริกซ์ GA เมทริกซ์ BE เมทริกซ์ PH และเมทริกซ์ TD มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม แต่เมทริกซ์ TE นั้นมีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เนื่องจากค่าไค-สแควร์ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อนี้เพิ่มขึ้นจากค่าไค-สแควร์ของการทดสอบสมมติฐานข้อที่แปดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\Delta\chi^2 = 24.761$; $\Delta df = 9$; $\chi^2_{CR} = 16.90$) ดังนั้นจึงต้องทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของเมทริกซ์ TE เป็นลำดับถัดไป ตามลำดับขั้นตอนของการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล

ขั้นตอนต่อไปจากผู้วิจัยจะทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายใน โดยการกำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ TE บางตัวไม่เท่ากันได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับแก้โมเดล (Modification Indices) ในส่วนของเมทริกซ์ TE ที่มีค่ามากที่สุดที่ละค่า จนค่าสถิติไค-สแควร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหยุดการทดสอบ ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายใน แสดงได้ดังตาราง 16

ตาราง 16 ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง

สมมติฐานของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของโมเดล	ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล					ค่าความแตกต่าง		χ^2_{CR}
	χ^2	df	p-value	RMSEA	CFI	$\Delta\chi^2$	Δdf	
H001: Initial Model	538.068	324	0.000	0.039	0.988	-	-	-
H002 : $\Theta_{\varepsilon 22} = PS$	557.152	331	0.000	0.040	0.987	19.084*	7	14.10
H003 : $\Theta_{\varepsilon 22}, \Theta_{\varepsilon 66} = PS$	551.342	330	0.000	0.040	0.988	13.274*	6	12.60
H004 : $\Theta_{\varepsilon 22}, \Theta_{\varepsilon 66}, \Theta_{\varepsilon 77} = PS$	546.345	329	0.000	0.039	0.988	8.277	5	11.10

หมายเหตุ : * หมายถึง ค่าของไค-สแควร์ที่เปลี่ยนไปมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนของความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามประเภทของสถานที่ตั้งของโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเมือง พบว่ามีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าเพียง 2 ตัว คือ ความคลาดเคลื่อนที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในตัวที่ 2 และ 6 ที่มีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มประชากร เนื่องจากเมื่อไม่บังคับให้ค่าพารามิเตอร์ดังกล่าว 2 ค่านั้นเท่ากัน ผลต่างของค่าไค-สแควร์ที่ได้นั้นเปลี่ยนไปจากโมเดลเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\Delta\chi^2 = 13.274$; $\Delta df = 6$; $\chi^2_{CR} = 12.60$) จากค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าทั้งหมด 8 ตัว แสดงว่ามีค่าพารามิเตอร์ที่มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มประชากรจำนวน 6 ตัว จึงกล่าวได้ว่าความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในมีความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วน (ตามเกณฑ์ของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนบางส่วนที่ต้องมีค่าพารามิเตอร์ซึ่งทำการประมาณค่าไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มประชากรอย่างน้อย 2 ตัว)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอสาระสำคัญในภาพรวมของการวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของสังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย หลังจากนั้นจะเป็นการนำเสนอการสรุปผลของการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับดังต่อไปนี้

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและใช้วิธีการเชิงปริมาณ ในการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้คือ 1) เพื่อพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง 2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางตรง (Direct effect) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect effect) และผลกระทบรวม (Total effect) ของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง 3) เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกตามกลุ่มที่ตั้งของโรงเรียนที่มีอยู่ในเขตเมืองและเขตนอกเมือง

นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนวัยรุ่นช่วงอายุ 13–18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 รวมทั้งสิ้น 864 คน โดยแบ่งออกเป็นนักเรียนจากโรงเรียนในเขตเมืองจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนสตรีอ่างทอง โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และนักเรียนจากโรงเรียนในเขตนอกเมืองจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนวิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยานุกูมิ” โรงเรียนโพธิ์ทองจินตามณี โรงเรียนสามโก้วิทยาคม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากเทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งสิ้น 6 ฉบับ โดยมีรายละเอียดและคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แบ่งเป็นความรู้สึกไร้อำนาจ 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.746 ความรู้สึกไร้ความหมาย 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.737 และความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.640 และข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.236-0.632

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แบ่งเป็นการเห็นความสำคัญของความสุขจากการเสพวัตถุ 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.751 การให้

ความสำคัญกับบุคคลที่มีวัตถุสิ่งของมีค่า 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.869 และความต้องการหาวัตถุสิ่งของมีค่ามาไว้ในครอบครอง 4 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.777 และข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.415-0.802

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญา มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อ แบ่งเป็นการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าสัญญา 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.869 และการบริโภคภายใต้ตรรกวิทยาของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญา 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.922 และข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.434-0.745

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 27 ข้อ แบ่งเป็นการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.804 การสนับสนุนจากครอบครัว 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.828 การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.858 และการเปิดรับสื่อ 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.816 และข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.330-0.821

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 39 ข้อ แบ่งเป็นการยอมรับนับถือตนเอง 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.796 การได้รับการยอมรับจากเพื่อน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.861 การได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.846 และการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.856 และข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.217-0.830

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 19 ข้อ แบ่งเป็นความต้องการป้องกันตนเอง 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.740 ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.795 และความต้องการอำนาจบารมี 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.798 และข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.415-0.811

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 6 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษานักศึกษาจำนวน 864 ฉบับ จากนั้นพิจารณาความสมบูรณ์และความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามแล้วคัดเลือกแบบสอบถามไว้จำนวน 856 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.074 ของแบบสอบถามทั้งหมด และดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น และศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค โดยการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Equation Modeling: SEM) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบทฤษฎีและทดสอบความสามารถในการอธิบายปัญหาความแปลกแยกตามแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

โดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ภายใต้ลักษณะความแตกต่างกันของที่ตั้งโรงเรียนซึ่งนักเรียนศึกษาอยู่ (โรงเรียนในเขตเมือง : โรงเรียนในเขตนอกเมือง) โดยการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ (Multigroup SEM)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี ในจังหวัดอ่างทอง มีตัวแปรสาเหตุที่ใช้ทั้งหมด 5 ตัว ได้แก่ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN), ความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF), ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (NEED), ค่านิยมทางวัตถุ (MATL), การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (SIGC) และตัวแปรผล คือ ความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่าตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกคู่เป็นเส้นตรง

1.2 การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงสำหรับคะแนนดิบของตัวแปรสังเกตได้ พบว่าตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวไม่มีการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรเดี่ยว รวมทั้งไม่มีการแจกแจงแบบปกติของหลายตัวแปร

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดพบว่า

2.1 โมเดลการวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN) 3 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.747–0.789 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกค่า และองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ร้อยละ 55.8–62.2 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) 0.809 และความแปรปรวนที่สกัดได้ (p_v) 0.586

2.2 โมเดลการวัดค่านิยมทางวัตถุ (MATL) 3 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.783–0.884 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกค่า และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงค่านิยมทางวัตถุได้ร้อยละ 61.3–78.1 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) 0.859 และความแปรปรวนที่สกัดได้ (p_v) 0.670

2.3 โมเดลการวัดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (SIGC) 2 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.814–0.917 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกค่า และองค์ประกอบทั้ง 2 ด้าน

สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงการบริโภคเชิงสัญญะได้ร้อยละ 66.2–84.1 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) 0.856 และความแปรปรวนที่สกัดได้ (p_v) 0.752

2.4 โมเดลการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN) 4 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.788–0.802 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกค่า และองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุได้ร้อยละ 62.1–64.4 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) 0.874 และความแปรปรวนที่สกัดได้ (p_v) 0.634

2.5 โมเดลการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) 4 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.783–0.818 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกค่า และองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงความภาคภูมิใจในตนเองได้ร้อยละ 61.3–67.0 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) 0.880 และความแปรปรวนที่สกัดได้ (p_v) 0.646

2.6 โมเดลการวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ (NEED) 3 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.788–0.830 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกค่า และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ร้อยละ 62.1–68.9 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (p_c) 0.846 และความแปรปรวนที่สกัดได้ (p_v) 0.646

โดยสรุปพบว่า โมเดลการวัดตัวแปรแฝงในสมการโครงสร้างของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคทุกตัวมีคุณภาพผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ตัวแปรสังเกตได้ที่กำหนดขึ้นสำหรับใช้เป็นตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดของตัวแปรแฝงทุกตัวจึงเป็นตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดที่เหมาะสม

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างตามแนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงมีทิศทางตรงกันกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทุกตัวแปร แต่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ และตัวแปรแฝงความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างตามแนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม หลังจากการตัดเส้นทางเชื่อมโยงความ

สัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากโมเดล พบว่าโมเดลตั้งต้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และภายหลังจากการดำเนินการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนของการวัดบางตัวมีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งผ่นคลายเงื่อนไขข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับสภาพจริง ประกอบกับการพิจารณาดัชนีการปรับโมเดลที่โปรแกรมแนะนำ ผลที่ได้พบว่าโมเดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าสถิติและค่าดัชนีต่างๆ มีค่าที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้ $\chi^2 = 390.163$, $df = 135$, $p < 0.001$, $\chi^2/df = 2.890$, $GFI = 0.954$, $AGFI = 0.935$, $RMSEA = 0.047$, $RMR = 0.025$, $SRMR = 0.025$, $CFI = 0.989$, $CN = 368.299$

3. ผลการศึกษาผลกระทบทางตรง (Direct effect) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect effect) และผลกระทบรวม (Total effect) พบว่าตัวแปรเชิงสาเหตุในสมการโครงสร้างสามารถอธิบายความแปรปรวนของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ร้อยละ 66.9 ค่านิยมของวัตถุได้ร้อยละ 77.6 และการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ได้ร้อยละ 88.6 สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบรวมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (SIGC) รองลงมาคือความต้องการของนักเรียน (NEED) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.753 และ 0.472 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีผลกระทบทางตรงต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุดคือการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (SIGC) รองลงมาคือค่านิยมทางวัตถุ (MATL) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.753 และ 0.119 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบทางอ้อมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุด คือ ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (NEED) รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF) ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวได้ส่งผลกระทบทางอ้อมมายังความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ผ่านตัวแปรการบริโภคเชิงสัญลักษณ์และค่านิยมทางวัตถุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.472 และ -0.459 ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุ (Invariance Model) ของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่น อายุ 13-18 ปี จังหวัดอ่างทอง เมื่อจำแนกกลุ่มตามสถานที่ตั้งของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ พบว่าโมเดลเชิงสาเหตุมีสถานะและรูปแบบที่ไม่แปรเปลี่ยนไปตามการเป็นสมาชิกกลุ่มที่ต่างกัน (โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง : โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตนอกเมือง) แสดงว่าโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม มีจำนวนของตัวแปรและจำนวนเส้นทางเหมือนกันระหว่างกลุ่มที่ศึกษาและสามารถใช้อธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้เหมือนกัน แต่เมื่อผู้วิจัยทำการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของพารามิเตอร์

ของโมเดลเชิงสาเหตุระหว่างกลุ่มทุกตัว พบว่าค่าพารามิเตอร์ภายในโมเดลเชิงสาเหตุมีรูปแบบที่ไม่แปรเปลี่ยนไปตามความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ศึกษา โดยขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์ภายในโมเดลย่อยแต่ละโมเดลไม่มีความแตกต่างกันตามการเป็นสมาชิกกลุ่มที่ต่างกัน ยกเว้นค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงและค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในจำนวน 3 ตัว ที่มีค่าแปรเปลี่ยนไปตามการเป็นสมาชิกกลุ่มที่ต่างกัน แต่ค่าดังกล่าวไม่ใช่ค่าที่สำคัญในการใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งอาจมีค่าแตกต่างกันได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่ต่างกัน จึงสามารถสรุปได้ว่าโมเดลเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่มที่ศึกษา

อภิปรายผล

การอภิปรายผล ได้แยกส่วนพิจารณาออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 มุ่งเน้นความสำคัญของการทดสอบทฤษฎี และทดสอบความสามารถในการอธิบายปัญหาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของโมเดลที่พัฒนาขึ้น โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคตามแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม เพื่อใช้อธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค โดยผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค พบว่าโมเดลโครงสร้างก่อนการปรับโมเดลยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากดัชนีวัดความสอดคล้องบางตัวยังไม่ผ่านเกณฑ์ ดังนั้นผู้วิจัยได้ผ่อนปรนข้อตกลงเบื้องต้นโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนของการวัดบางตัวมีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งส่งผลให้ข้อมูลสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการวัดค่าของตัวแปร และส่งผลให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องมากขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 อ้างอิงจาก Bollen, 1989; Joreskog and Sorbom, 1989) ภายหลังจากผู้วิจัยทำการปรับและตกแต่งโมเดลและได้พิจารณาดัชนีวัดความสอดคล้องที่สำคัญประกอบ คือ χ^2 = 390.163, df = 135, p < 0.001, χ^2/df = 2.890, RMSEA = 0.047, SRMR = 0.025, RMR =

0.025, CFI = 0.989, CN = 368.299 แสดงให้เห็นว่าโมเดลท้ายสุดที่ผู้วิจัยทำการปรับมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรเชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคตามกรอบแนวคิดของพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยมทุกตัว ส่งผลกระทบรวมต่อตัวแปรความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยที่ตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้ร้อยละ 69.50 และเหลือความแปรปรวนของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคที่ไม่สามารถอธิบายได้โดยตัวแปรเชิงสาเหตุที่กำหนดขึ้นได้อีกร้อยละ 30.5 จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี จังหวัดอ่างทองได้ดังนี้

1. ตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ทั้งสองตัว คือ ค่านิยมทางวัตถุและการบริโภคเชิงสัญญะ ส่งผลทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยตรงทั้งสองตัว ตัวแปรที่ส่งผลทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุด คือ การบริโภคเชิงสัญญะ รองลงมา คือ ค่านิยมทางวัตถุ แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนวัยรุ่นบริโภคสินค้าหรือบริการโดยคำนึงถึงคุณค่าเชิงสัญญะที่จะได้รับจากตัวสินค้าและบริการในยุคปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่สุด ในการทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากกว่าค่านิยมทางวัตถุ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Lefebvre (อริคม โกมลวิทย์ยุทธ. 2538) ที่กล่าวว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมภายใต้วัฒนธรรมของการบริโภค ได้สร้างค่านิยมทางวัตถุให้กับมนุษย์ ค่าของมนุษย์ในเชิงคุณภาพได้ถูกแทนด้วยค่าในเชิงปริมาณ ความสำเร็จของบุคคลถูกวัดด้วยความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการเงิน ค่านิยมนี้ได้แทรกซึมอยู่ในกระบวนการความคิดของมนุษย์ทุกส่วนในสังคม ผลพวงที่ได้จากการยอมรับเงื่อนไขการให้คุณค่าดังกล่าว ทำให้มนุษย์ต้องแปลกแยกจากธรรมชาติของตัวเองจากเพื่อนมนุษย์ จากสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มนุษย์ถูกเปลี่ยนเป็นสินค้าที่จะต้องใช้ชีวิตให้เหมือนกับการลงทุนที่จะต้องนำกำไรสูงสุดภายใต้เงื่อนไขทางการตลาดที่ได้กำหนดไว้ มนุษย์พยายามหาความปลอดภัยในการอยู่กันอย่างใกล้ชิด ในกลุ่มคนที่ไม่มีความแตกต่างทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ในขณะที่เดียวกันที่ทุกคนพยายามอยู่ใกล้คนอื่นให้มากที่สุด แต่ทุกคนก็มีความรู้สึกโดดเดี่ยวไม่มั่นคงและกังวลอยู่ลึกๆ เนื่องจากไม่สามารถกำจัดความแปลกแยกที่ยังคงมีอยู่ภายในได้ ความเจริญของสังคมได้สร้างเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้คนไม่รู้สึกได้ถึงความโดดเดี่ยวนี้ เครื่องมือเหล่านี้ก็ได้แก่งานประจำ กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และการหาความบันเทิงให้แก่ตัวเองในลักษณะต่างๆ เช่น การบริโภคแสงเสียงจากอุตสาหกรรมบันเทิง การสร้างความพึงพอใจให้แก่ตนเองด้วยการซื้อสินค้าใหม่ๆ และแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่นต่อไป ผู้คนมีความสุขจากการหาความสนุกความสุขที่เกิดจากการบริโภคสินค้า อาหาร เครื่องดื่ม บุหรี่ ผู้คน หนังสือ ภาพยนตร์ ดนตรี

ฯลฯ ตกเป็นเหยื่อของสื่อมวลชนและการโฆษณา การบริโภคกลายเป็นการเย้ยหยันอาการแปลกแยกจากชีวิตการทำงานของผู้คนและกลายเป็นศูนย์กลางและเป็นรูปแบบหลักของชีวิต ประจำวันของมนุษย์สมัยใหม่และยังกลายเป็นจิตสำนึกใหม่ของมนุษย์ในปัจจุบัน พฤติกรรมของผู้บริโภคในระบบทุนนิยมถูกกำหนดให้มุ่งสู่การแลกเปลี่ยนรับ และบริโภคทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถแลกเปลี่ยนได้โดยผู้บริโภคเองก็ไม่ได้ตระหนักถึงอิทธิพลของปัจจัยรอบๆ ตัวที่กำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคของตนเองแต่อย่างใด การบริโภคจึงกลายเป็นวัฒนธรรมที่แทรกซึมในวิถีชีวิตของคนและสร้างความแปลกแยกให้กับบุคคลในสังคมอย่างไม่มีวันจบสิ้น และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Baudrillard (เกษม เพ็ญภินันท์, 2550) ที่กล่าวว่าพัฒนาการของระบบทุนนิยมได้ทำให้มนุษย์เห็นว่าการบริโภคคือศูนย์กลางของการดำเนินชีวิต พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกไปนั้นย่อมถูกยึดโยงอยู่กับระบบของความหมายในระบบสัญลักษณ์ ซึ่งในทางกลับกันมันได้เชื่อมต่อกับสามัญสำนึกของมนุษย์ด้วยคุณค่าที่ได้รับจากสินค้า ทั้งประโยชน์ใช้สอยและความหมายทางสังคม การดำเนินชีวิตตามแนวทางวัฒนธรรมบริโภค คือ การทำให้ชีวิตมีความสุข การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี หรือแม้กระทั่งเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมสมัย และก้าวทันกระแสนิยม การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ได้เป็นตัวชักนำ ครอบงำ และดึงดูดให้มนุษย์เกิดการบริโภคสิ่งของที่ฟุ่มเฟือย และจ่ายเงินสูงเกินกว่าที่ควรจะเป็น จนทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาสินค้ามาตอบสนองความต้องการในการบริโภคของตนอย่างไม่หยุดหย่อน มนุษย์ต้องตกอยู่ในสภาพที่ต้องยอมจำนนต่ออำนาจความต้องการครอบครองสิ่งของเครื่องใช้ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น ความพึงพอใจของมนุษย์ต่อวัตถุสิ่งของที่ตนเองหามาได้เป็นเพียงความพึงพอใจชั่วคราวซึ่งจะหมดไปในเวลาไม่นานและต้องแสวงหาสิ่งอื่นที่มีค่ามากกว่าเดิมต่อไปอีก จนเกิดความรู้สึกสับสนไม่เข้าใจตนเอง ความแปลกแยกของมนุษย์ได้กลายมาเป็นความแปลกแยกแบบใหม่ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่ได้ทำให้การบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือย กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการบริโภคของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โดยที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2. ตัวแปรปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความต้องการที่เป็นสาเหตุของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ไม่มีผลในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคโดยตรง แต่มีผลทางอ้อมในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคผ่านตัวแปรปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ค่านิยมทางวัตถุ และการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530) ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ที่กล่าวว่าปัจจัยทางจิตวิทยา (กรรมนิยาม) คือ ตัณหาและอุปาทาน เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในมนุษย์ แต่ความต้องการที่เป็นสาเหตุของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคแต่เป็นสาเหตุทางอ้อมที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

3. ตัวแปรด้านลักษณะสถานการณ์ปัจจุบัน คือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ ไม่มีผลโดยตรงในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แต่มีผลทางอ้อมในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคผ่านตัวแปรปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ค่านิยมทางวัตถุ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530) ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ที่กล่าวว่าปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมทางสังคม (อุตุนิยาม) เป็นสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในมนุษย์ แต่กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค แต่เป็นสาเหตุทางอ้อมที่ทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

4. ตัวแปรด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง และความต้องการที่เป็นสาเหตุของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ส่งผลทำให้เกิดตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ค่านิยมทางวัตถุและการบริโภคเชิงสัญลักษณ์โดยตรง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Baudrillard (เกษม เพ็ญภินันท์, 2550) ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยมและทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งได้กล่าวว่าพฤติกรรมผู้บริโภคของมนุษย์ถูกกำหนดด้วยความต้องการของจิตใจในรูปแบบต่างๆ ประกอบกับในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปสู่ระบบทุนนิยมอย่างรวดเร็ว การปลูกเร้าให้คนในสังคมเกิดการบริโภคมมากขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยการทำให้สภาวะที่ความทะยานอยากหรือความต้องการของมนุษย์ไม่ได้รับการควบคุมอีกต่อไป การบริโภคแบบเดิมโดยคำนึงถึงมูลค่าของการใช้สอยประโยชน์จากสินค้าและบริการได้เปลี่ยนไป เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเห็นคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์ของตัวสินค้าและบริการ และเกิดความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าหรือบริการนั้นจนเวียนเป็นวัฏจักรไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด จนทำให้มนุษย์นั้นออกห่างจากความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเองจนทำให้เกิดความไร้อำนาจในการต่อต้านกระแสแห่งการบริโภคของสังคม สิ่งของที่ตนเองมีอยู่จากความพยายามที่จะหาให้ได้ นั่น เป็นเพียงความพึงพอใจเพียงชั่วคราวแล้วก็หายไป และต้องไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการอย่างไม่มีวันจบสิ้น จนกลายเป็นความรู้สึกสับสนไม่เข้าใจตนเองไม่เข้าใจในการกระทำของตนเองในเรื่องการบริโภค การบริโภคจึงกลายเป็นนายที่มนุษย์ซึ่งตกเป็นทาสต้องทำตามอย่างไม่มีทางเลือกเลย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2540: 4-8) ที่กล่าวถึงผลที่ตามมาของบุคคลผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำไว้ว่า บุคคลใดขาดการเห็นคุณค่าในตนเองหรือเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำนั้น จะต้องการความเอาใจใส่และต้องการได้รับการยอมรับจากคนอื่นสูง บุคคลประเภทนี้มักจะใช้ทุกวิถีทางและใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะทำให้ตนเองชนะ เป็นคนซึ่มเศร้าสิ้นหวังในชีวิต เป็นคนเห็นแก่ตัว มองโลกในแง่ร้าย และมีความต้องการทางวัตถุสูง และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แชลลิน และ จอห์น (2007: Online) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับค่านิยมทางวัตถุกับเด็กอายุ 8-18 ปี ในประเทศเยอรมัน พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ทำให้เกิดค่านิยมทางวัตถุในทางลบ ($r=-0.452$) โดยเด็กที่

มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับสูงจะมีค่านิยมทางวัตถุในระดับต่ำแต่เด็กที่มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำจะมีค่านิยมทางวัตถุในระดับสูง

ประเด็นที่ 2 มุ่งเน้นความสำคัญของการทดสอบทฤษฎี และทดสอบความสามารถในการอธิบายปัญหาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของโมเดลการวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนา โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ภายใต้ลักษณะความแตกต่างกันของกลุ่มประชากร เพื่อทดสอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

จากผลการทดสอบทฤษฎีและความสามารถในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคแล้ว พบว่ามีความสมเหตุสมผลกันระหว่างตัวแปรในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค และเพื่อต้องการทดสอบความคงเส้นคงวาของตัวแปรตามแนวคิดของ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ในเรื่องปัญหาความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันโดยใช้โครงร่างการวิเคราะห์ตามกรอบความคิดสังคมวิทยาแนวพุทธ ร่วมกับแนวคิดของ Henri Lefebvre และ Jean Baudrillard ที่มีต่อปัญหาความแปลกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมบริโภคนิยม โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความสามารถในการอธิบายของทฤษฎีนี้ ภายใต้เงื่อนไขของคุณลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรคือสถานที่ตั้งของโรงเรียนที่นักเรียนเรียนอยู่ ด้วยการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลเชิงสาเหตุ และจากผลการทดสอบพบว่าเกิดความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุ ยกเว้นค่าความคลาดเคลื่อนที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายในและความคลาดเคลื่อนในการวัดที่สัมพันธ์กับการวัดตัวแปรแฝงจำนวน 3 ตัว ซึ่งถือว่าเป็นความแปรเปลี่ยนที่ถือว่าน้อยมากจนไม่มีผลกระทบต่อความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุในภาพรวม แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสำหรับใช้อธิบายสาเหตุของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี ทั้งนักเรียนที่เรียนอยู่ในเขตพื้นที่ในเมืองและนอกเมืองได้ โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงที่เป็นตัวแปรสาเหตุทำให้เกิดผลในตัวแปรตามในทิศทางและผลกระทบในลำดับเดียวกันดังต่อไปนี้คือ ปัจจัยที่มีผลกระทบรวมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมามากที่สุด คือ การบริโภคเชิงสัญญะ รองลงมา คือ ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ และปัจจัยที่มีผลกระทบทางตรงต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมมากที่สุด คือ การบริโภคเชิงสัญญะ รองลงมาคือ ค่านิยมทางวัตถุ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบทางอ้อมต่อความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมามากที่สุด คือ ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ รองลงมา คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวได้ส่งผลกระทบทางอ้อมมายังความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคผ่านการบริโภคเชิงสัญญะและค่านิยมทางวัตถุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของนักเรียนวัยรุ่นอายุ 13–18 ปี จังหวัดอ่างทอง ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบริโภคเชิงสัญญะ ส่งผลทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคมากที่สุด รองลงมาคือความภาคภูมิใจในตนเอง ความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ ค่านิยมทางวัตถุ และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ ดังนั้นในแก้ปัญหาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ควรอาศัยการดำเนินการร่วมกันทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันสังคม และสถาบันการศึกษา ดังนี้

1.1 ตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมทุกกลุ่ม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และ สื่อมวลชน ไม่ควรส่งเสริมหรือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวัตถุมากเกินไป จนทำให้นักเรียนมีค่านิยมทางวัตถุในระดับที่สูง เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ ส่งผลทางอ้อมในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคผ่านทางค่านิยมทางวัตถุ

1.2 สื่อแขนงต่างๆ ควรนำเสนอเนื้อหาสาระที่ไม่ชี้้นำให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของการบริโภคของฟุ่มเฟือย หรือการนำเสนอข้อมูล การแสดงทัศนะเป็นไปในเชิงชี้้นำให้เห็นว่าความมีหน้ามีตาในสังคมนั้นเกิดมาจากมีทรัพย์สินเงินทองหรือวัตถุสิ่งของ แต่ควรแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงของความสุขในชีวิตที่ไม่ได้เกิดมาจากการใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือยเท่านั้น รวมทั้งควรมีการปลูกฝังวิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียมในการบริโภค และปลูกฝังให้นักเรียนวัยรุ่นตระหนักถึงการมีความสุขในชีวิตที่ไม่ได้เกิดมาจากการมีวัตถุสิ่งของฟุ่มเฟือยไว้บริโภคแต่เพียงอย่างเดียว

1.3 ควรสนับสนุนให้สถาบันการศึกษามีบทบาทในการสอนให้วัยรุ่นมีความรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น เนื่องจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมในปัจจุบันนั้นเป็นตัวช่วยยั่วยุให้วัยรุ่นเกิดความต้องการในทรัพย์สินค่าและบริการบางอย่างโดยไม่จำเป็น ถ้าวัยรุ่นมีความรู้เท่าทันสื่อแล้วก็จะได้ไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของการโฆษณาสินค้าและบริการที่มีอยู่ทั่วไป

1.4 สถาบันครอบครัวควรสร้างความรักและความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว ให้ความเข้าใจและความสนใจกับนักเรียนที่กำลังอยู่ในวัยรุ่น เพื่อให้เขาารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อผู้อื่นและมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง จนไม่ต้องไขว่คว้าหาสิ่งของอื่นมาทดแทนความรู้สึกไม่มั่นคงของตนเอง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลทางอ้อมในการทำให้เกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค

1.5 ควรมีการส่งเสริมค่านิยมที่ถูกต้องในแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของวัยรุ่น เช่น ความเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษา การเล่นกีฬา และการทำประโยชน์เพื่อสังคม ไม่ใช่ส่งเสริมให้วัยรุ่นเห็นค่าของการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของตนเองด้วยการบริโภคเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาผลของตัวแปรกำกับที่มีต่อรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการอธิบายความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ดังนั้นในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาผลของตัวแปรกำกับที่อาจเกี่ยวข้องหรือมีผลต่อการอธิบายตัวแปรปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค เช่น สภาพเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชากร เป็นต้น

2.2 เนื่องจากตัวแปรภายในโมเดลที่คัดเลือกมาใช้ในการวิจัยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ได้ร้อยละ 66.9 แสดงว่ายังคงมีความแปรปรวนที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรดังกล่าวเหลือประมาณร้อยละ 33.1 และโดยเหตุที่ความคลาดเคลื่อนหรือส่วนที่เหลือดังกล่าวจัดเป็นความแปรปรวนที่มีระบบซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรภายนอกกรอบแนวคิดที่นำมาศึกษา ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรนำตัวแปรภายนอกดังกล่าวมาร่วมศึกษาด้วยเพื่อให้สามารถอธิบายความแปรปรวนของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้สูงขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคด้วยรูปแบบการวิจัยระยะยาว เพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของขนาดของอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุไปยังตัวแปรผลได้อย่างชัดเจน และทำให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายและทำนายแบบแผนการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคได้อย่างใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคของกลุ่มประชากรในเขตกรุงเทพมหานครกับกลุ่มประชากรที่อยู่ในเขตต่างจังหวัด เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการอธิบายของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น เนื่องจากมีความแตกต่างระหว่างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมค่านิยมทางวัตถุซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคซึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน

2.5 อาจทำการศึกษาความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภคกับกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถหารายได้ด้วยตนเองและเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถแสดงออกเรื่องการบริโภคได้อย่างเสรีมากกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ยังไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองได้

2.6 อาจทำการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความแปลกแยกที่เกิดกับวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันในบริบทอื่น เช่น ความแปลกแยกจากเทคโนโลยี ความแปลกแยกจากสถาบันโรงเรียน ความแปลกแยกจากครอบครัว เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลุ่มเพื่อนพ้องในยุโรป. (2525). *รากฐานปรัชญาวัตถุนิยม*. กรุงเทพฯ: สื่อสาร.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กุลลีนี มุทธากลิน. (2541). *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เกษม เพ็ญภินันท์. (2550). *สู่พรมแดนความรู้เรื่องวัฒนธรรมบริโภค*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2540). *Self Esteem : พลังแห่งความเชื่อมั่น*. กรุงเทพฯ: ที.พี.พริ้น.
- จารุณี มณีกุล. (2531). *ความแปลกแยกในบทละครของอาเธอร์ มิลเลอร์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑาพรรษ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2550). *วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. (2537). *การวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ใจดี นิมมณี. (2537). *การศึกษาภาวะความแปลกแยกของพนักงานโรงงานยาสูบ*. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เจลิยว ฤกษ์จุฬิมล. (2520). *การศึกษาเอเลี่ยนในมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ สค.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชุนนุวรรณศิลป์ สโมสรณ์ศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2517). *ก.ข.ปรัชญา : ปรัชญาแห่งลัทธิวัตถุนิยมคิดและทำอย่างไร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชื่นทิพย์ อารีสมาน. (2545). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์กับการสอนด้วยสัญญาการเรียน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดารา ทีปะปาล. (2542). *พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior)*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น.
- ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์. (2543). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเกิดภาวะความแปลกแยกในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยของประเทศไทย: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ บธ.ม.(บริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีป วรติลก. (2545). *ปรัชญาว่าด้วยความแปลกแยก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสือเด็ก.

- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2530). *ค่านิยมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทัศนิตา ระเบียบดี. (2531, มิถุนายน-กันยายน). การพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง. *วารสารศึกษาศาสตร์*. ฉบับพิเศษ: 12.
- ธรรมนิติ ผายคำ. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแปลกแยกในการทำงานของพนักงานสอบสวน : ศึกษากรณีเฉพาะพนักงานสอบสวน สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- ธิดารัตน์ หุ่นจำรูญ และคนอื่นๆ. (2550). *ค่านิยมในสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. รายงานการวิจัย วท.บ.(จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Lisrel) สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤพล สวัสดิ์ธนกิจ. (2539). *ผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2539 : เพียงหวังจะเฟื่องฟู ฤาจึงมุ่งมาศึกษา เพียงเพื่อปริญญา เอาตัวรอดเท่านั้น ฤา วัตถุประสงค์นำจิตใจในสังคมไทยจริงหรือ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นภาพร พุ่มพุกษ์. (2529). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2547). *การวัดประเมินการเรียนรู้ (การวัดประเมินแนวใหม่)*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา. (2539). *ฐานันดรที่ 4 จากระบบโลกถึงรัฐไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2536). *สอนเด็กให้มีความนับถือตนเอง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปริญญา ปราชญานุพร. (2538). *สิ่งมีชีวิตในโลก*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปพาณี จิตวัฒนา. (ม.ป.ป.). *มนุษย์กับสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ปวีณา เอกฉัตร. (2545). *อิทธิพลของทัศนคติต่อการทำงานในระบบราชการที่มีผลต่อความแปลกแยกในการทำงานของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 8*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2530). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2524, กรกฎาคม). ัญญาภาพ : แนวความคิดเชิงสังคมวิทยา.

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 1(3). 1.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2545). ศาสตร์แห่งการวิจัยทางการเมืองและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทย์ไทยและสมาคมรัฐศาสตร์แห่งประเทศไทย.

เพ็ญแข ประจันปัจฉิก และ อ้อมเดือน สดมณี. (2529). ค่านิยมของชาวชนบทไทย ค่านิยมทางวัตถุกับค่านิยมทางระเบียบประเพณี. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภคพร เทียรอบ. (2539). ปัจจัยชีวสังคมที่สัมพันธ์กับความแปลกแยกในการทำงานของพยาบาล. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มงคล หวังสุขใจ และ จิตพันธ์ โกติรัมย์. (2544). สังคมวิทยาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ฝ่ายเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

มนัส บุญประกอบ. (2546). การเปิดรับสื่อของเด็กและเยาวชน ใน รวบรวมความร่วมมือสร้างสรรค์เด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: ธนวิสาหการพิมพ์.

ยศ สันตสมบัติ. (2544). มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เยาวนิจ กิตติธรรกุล. (2529). ความแปลกแยกกับการเข้าร่วมการคัดค้านปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชน ศึกษากรณีโรงงานแทนทาลัม ที่จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ สด.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ยุพดี ศิริวรรณ. (2551, 29 พฤษภาคม). ปัญหาวัยรุ่นไทยในสังคมปัจจุบัน. ไทยรัฐ. หน้า 15.

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. (2522). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความมุ่งหมายของการลงโทษ. วิทยานิพนธ์ อ.ม.(อักษรศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เลิศชาย ศิริชัย. (2530). ความแปลกแยกในเรื่องสั้นไทย (พ.ศ.2507-2518). ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วรรณ อัสวสุโชติ. (2530). ภาวะความแปลกแยกและการปลดปล่อยจากความแปลกแยก : ศึกษากรณีแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. วิทยานิพนธ์ สม.ม (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

วัชรภรณ์ เฟ่งจิตต์. (2519). ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิต การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันตติอศก ผู้เป็นสมาชิกสโมสรโรตารีและพนักงานทั่วไปในองค์กรขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล. (2547). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับของผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ : ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยระดับบุคคล. ปรินญา นิพนธ์ วท.ด.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลวรรณ วงศ์สืบชาติ. (2528). ความแปลกแยกของนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ สศ.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศกลวรรณ กาญจนภักดิ์. (2532). การศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2531). รู้เขารู้เรา : ด้วยจิตวิทยาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2532). ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ด.(พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). พฤติกรรมผู้บริโภค ฉบับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.
- ศุภร เสรีรัตน์, รศ. (2544). พฤติกรรมผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เอ อาร์ บิสิเนส เพรส.
- สนทยา อิมใจ. (2536). การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการทางสังคมของวัยรุ่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สมชัย วงศ์ประเสริฐ. (2528). การศึกษาภาวะเอเลี่ยนเนชั่นในบรรดาลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ สศ.ม.(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สนั่น กัลปา. (2546, ตุลาคม). สังคมแห่งการบริโภค. สารนวิรัฐประศาสนศาสตร์. 5(31): 12-14.
- สัมภาณ แก้วอาภรณ์. (2530). การศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษาศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม.(บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาวิตรี อักษรจรุง. (2527). วัตถุประสงค์จากนวนิยายชุดแรงบันดาลใจของจอห์น อัฟไคต์. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม.(ภาษาอังกฤษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สินีนากู กำเนิดเพชร. (2548, เมษายน-มิถุนายน). เมื่อสื่อมวลชนสร้างค่านิยมด้านวัตถุ. วารสารเพื่อการพัฒนาชนบท ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์. 5(15): 39-46.

- สินีนานู กำเนิดเพ็ชร. (2547). *อิทธิพลของพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาด้านวัตถุนิยมจากรายการแข่งขันชิงรางวัลผ่านสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อค่านิยมด้านวัตถุของวัยรุ่น*. ปรินุณานิพนธ์ วท.ม. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2538). *วัฒนธรรมการบริโภค แนวคิด และการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ไมลล์พับลิชชิง.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2548). *เอกสารการสอนชุดพฤติกรรมมนุษย์ Human behavior หน่วยที่ 1-8*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และคนอื่นๆ. (2549). *แบบจำลองสมการโครงสร้าง: การใช้โปรแกรม LISREL, PRELIS และ SIMPLIS (เทคนิคการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์. (2530, มกราคม-ธันวาคม). *บททดลองเสนอแบบแผนการบริโภคเชิงสัญญาของสังคมไทยในปัจจุบัน*. รัฐศาสตร์สาร(มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)ฉบับพิเศษ *ปรัชญาและความคิด*. 13(1): 321-332.
- สุพัทธรา สุภาพ. (2546). *สังคมและวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และ รัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2551). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. กรุงเทพฯ: มิสชั่น มีเดีย.
- เสริมเกียรติ วิจิตตเวท. (2531). *พระธรรมมิกราชของชาวไทย : ความเรียงร้อยแก้วเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฉบขึ้นขณะการประพาด*. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2538). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
- อัจฉรา วงศ์พัฒนามงคล. (2533). *ตัวแปรทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา*. ปรินุณานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อดุล จาตุรงค์กุล. (2543). *พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior)*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดุล จาตุรงค์กุล. (2546). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อริคม โกมลวิยาธร. (2538). *ทฤษฎีว่าด้วยการศึกษาเรื่องสังคมบริโภคนิยม*. กรุงเทพฯ: ไมลล์พับลิชชิง.

- อนันต์ อารยานันท์. (2527). ความแปลกแยกในการทำงานของข้าราชการครู : ศึกษากรณี
ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อมรวิษฐ์ นาครทรรพ. (2549). เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สถาบันรามจิตติ.
- อรอุมา สงวนญาติ. (2544). การศึกษาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความ
ภาคภูมิใจในตนเองที่มีรูปแบบการตอบและวิธีวิเคราะห์ต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- อรุณี ร่มนุ่น. (2533). ความแปลกแยกในการทำงานของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อุทุมพร จามรมาน. (2537). การสุมตัวอย่างทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
พันธ์พิบลิชซิ่ง.
- Amber M. Epp ; & Linda L. Price. (2008, 13 February). Family Identity: A Framework of
Identity Interplay in Consumption Practices. *Journal of Consumer Research*.
Retrieved August 13, 2008, from <http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/529535>.
- Bollen, K.A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York: John Wiley &
Sons.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco: Freeman.
- _____. (1981). SEI : Self-Esteem Inventories. California: Psychologist Press.
- Durkeim, Emile. (1970). *Sociological Theory a Book of Reading*. 3rd ed., New York:
Macmillan Company.
- Feuerlicht, Ignace (1978). *Alienation from the past to the future*. London: Greenwood
Press.
- Hair, Joseph F. et al. (2005). *Multivariate Data Analysis with Reading fourth Edition*. 6th
ed., USA: Prentice Hall.
- Helga, Dittmar; Karen, Long & Rod, Bond. (2007). When a Better Self is Only a Button
Click Away: Associations Between Materialistic Values, Emotional and Identity–
Related Buying Motives, and Compulsive Buying Tendency Online. *Journal of
Social and Clinical Psychology*. (3): 334-361. Retrieved August 13, 2008, from
<http://www.atypon-link.com/GPI/doi/abs/10.1521/jscp.2005.24.6.832>

- Jan Benedict E.M. Steenkamp & Hans Baumgartner. (1998, June). Assessing Measurement Invariance in Cross-National Consumer Research. *Journal of Consumer Research*. 25: 78-88.
- Jean Baudrillard. (1998). *The Consumer Society Myths & Structures*. London: Sage Publications.
- Karah Chang. (2006, February). Materialism with Consumer Behavior in Hongkong. *Young Consumer: Insight and Ideas for Responsible Marketers*. 9(2): 49-53. Retrieved August 13, 2008, from <http://www.youngconsumers.com>
- Karl G. Joreskog & Day Sorbom. (1993). *Lisrel 8: Structural Equation Modeling with Simplis Command Language*. Chicago: Scientific Software International.
- Lan Nguyen Chaplin; & Deborah Roedder John. (2007, November). In Children And Adolescents, Low Self-esteem Increases Materialism. *Science Daily*. (34): 17-31. Retrieved August 13, 2008, from <http://www.science-daily.com>
- Maggie, Geuens; Patrick De Pelmacker; & Gitte, Mast. (2003, December). How family structure affects parent-child communication about consumption. *Young Consumer: Insight and Ideas for Responsible Marketers*. 6(1): 57-62. Retrieved August 13, 2008, from <http://www.youngconsumers.com>
- Meyers, Lawrence. et al. (2006). *Applied multivariate research : design and interpretation*. United States: Sage Publications.
- Moniek Buijzen. (2003, January). The effect of television advertising on materialism parent-child conflict, and unhappiness: A review of research. *Applied Developmental Psychology*. 3(24): 437-456. Retrieved September 2, 2008, from <http://www.applied-psychology.com>
- Mullen, M.R. (1995). Diagnosing measurement equivalence in cross-national research. *Journal of International Business Studies*. 573-596.
- Murchland, Bernard. (1971). *The age of alienation*. New York: Random House.
- Ollman, Bertell. (1976). *Alienation : Marx's Conception of Man in Capitalist Society*. London: George Allen & Unwin.
- Parsons, Talcott and Shils, Edward. (1962). *Toward a General Theory of Action*. New York: NY Harper & Row.
- Schacht, Richard. (1970). *Alienation*. London: George Allen & Unwin.
- Seeman, Melvin. (1963, December). Alienation and Social Learning in Reformatory. *American Journal of Sociology*. 36: 270-284.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุรักษา	อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.พิสมัย รัตนโรจน์สกุล	อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สุวิมล กฤษณกุล	อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

คุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแบบสอบถาม

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	IOC	ผลการพิจารณา
ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN)			
ความรู้สึกรำอานาจ (AL1)	1	1.00	คัดเลือกไว้
	2	0.60	คัดเลือกไว้
	3	0.80	คัดเลือกไว้
	4	1.00	คัดเลือกไว้
	5	0.60	คัดเลือกไว้
	6	0.80	คัดเลือกไว้
ความรู้สึกรู้ความหมาย (AL2)	7	1.00	คัดเลือกไว้
	8	0.60	คัดเลือกไว้
	9	0.60	คัดเลือกไว้
	10	0.60	คัดเลือกไว้
	11	0.80	คัดเลือกไว้
ความรู้สึกละแวกจากตนเอง (AL3)	12	0.60	คัดเลือกไว้
	13	1.00	คัดเลือกไว้
	14	1.00	คัดเลือกไว้
	15	1.00	คัดเลือกไว้
	16	0.60	คัดเลือกไว้
ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ (MATL)			
การเห็นความสำคัญของ ความสุขจากการเสพวัตถุ (MA1)	1	0.60	คัดเลือกไว้
	2	0.60	คัดเลือกไว้
	3	1.00	คัดเลือกไว้
	4	0.60	คัดเลือกไว้
	5	0.60	คัดเลือกไว้
	6	0.60	คัดเลือกไว้
การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มี วัตถุสิ่งของมีค่า (MA2)	7	0.60	คัดเลือกไว้
	8	0.80	คัดเลือกไว้
	9	0.60	คัดเลือกไว้
	10	0.80	คัดเลือกไว้
	11	1.00	คัดเลือกไว้
	12	0.60	คัดเลือกไว้

ตาราง 17 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	IOC	ผลการพิจารณา
ความต้องการหาวัตถุดิบของ	13	0.60	คัดเลือกไว้
มีค่ามาไว้ในครอบครอง	14	0.60	คัดเลือกไว้
(MA3)	15	0.60	คัดเลือกไว้
	16	0.60	คัดเลือกไว้
ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญา (SIGC)			
การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยา	1	0.60	คัดเลือกไว้
ของค่าสัญญา	2	0.80	คัดเลือกไว้
(SI1)	3	1.00	คัดเลือกไว้
	4	0.60	คัดเลือกไว้
	5	1.00	คัดเลือกไว้
	6	1.00	คัดเลือกไว้
	7	0.60	คัดเลือกไว้
	8	0.60	คัดเลือกไว้
	9	1.00	คัดเลือกไว้
	10	1.00	คัดเลือกไว้
การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยา	11	0.80	คัดเลือกไว้
ของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญา	12	0.80	คัดเลือกไว้
(SI2)	13	1.00	คัดเลือกไว้
	14	1.00	คัดเลือกไว้
	15	0.80	คัดเลือกไว้
	16	1.00	คัดเลือกไว้
	17	1.00	คัดเลือกไว้
ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN)			
การอบรมสั่งสอนจาก	1	0.60	คัดเลือกไว้
ครอบครัวและโรงเรียน	2	0.60	คัดเลือกไว้
(SO1)	3	0.80	คัดเลือกไว้
	4	1.00	คัดเลือกไว้
	5	0.60	คัดเลือกไว้
	6	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 17 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	IOC	ผลการพิจารณา
การสนับสนุนจากครอบครัว (SO2)	7	1.00	คัดเลือกไว้
	8	1.00	คัดเลือกไว้
	9	1.00	คัดเลือกไว้
	10	1.00	คัดเลือกไว้
	11	1.00	คัดเลือกไว้
	12	0.80	คัดเลือกไว้
การเลียนแบบอย่างจากกลุ่ม บุคคลอ้างอิง (SO3)	13	0.80	คัดเลือกไว้
	14	1.00	คัดเลือกไว้
	15	1.00	คัดเลือกไว้
	16	0.80	คัดเลือกไว้
	17	1.00	คัดเลือกไว้
	18	1.00	คัดเลือกไว้
	19	1.00	คัดเลือกไว้
	20	1.00	คัดเลือกไว้
การเปิดรับสื่อ (SO4)	21	1.00	คัดเลือกไว้
	22	1.00	คัดเลือกไว้
	23	1.00	คัดเลือกไว้
	24	0.80	คัดเลือกไว้
	25	0.80	คัดเลือกไว้
	26	0.60	คัดเลือกไว้
	27	0.80	คัดเลือกไว้
ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF)			
การยอมรับนับถือตนเอง (SE1)	1	1.00	คัดเลือกไว้
	2	1.00	คัดเลือกไว้
	3	1.00	คัดเลือกไว้
	4	1.00	คัดเลือกไว้
	5	1.00	คัดเลือกไว้
	6	1.00	คัดเลือกไว้
	7	1.00	คัดเลือกไว้
	8	1.00	คัดเลือกไว้
	9	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 17 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	IOC	ผลการพิจารณา
การได้รับการยอมรับจากเพื่อน (SE2)	10	1.00	คัดเลือกไว้
	11	1.00	คัดเลือกไว้
	12	1.00	คัดเลือกไว้
	13	0.80	คัดเลือกไว้
	14	0.80	คัดเลือกไว้
	15	1.00	คัดเลือกไว้
	16	1.00	คัดเลือกไว้
	17	1.00	คัดเลือกไว้
	18	1.00	คัดเลือกไว้
	19	1.00	คัดเลือกไว้
การได้รับการยอมรับจากบุคคล ในครอบครัว (SE3)	20	0.60	คัดเลือกไว้
	21	0.80	คัดเลือกไว้
	22	0.80	คัดเลือกไว้
	23	1.00	คัดเลือกไว้
	24	1.00	คัดเลือกไว้
	25	1.00	คัดเลือกไว้
	26	1.00	คัดเลือกไว้
	27	1.00	คัดเลือกไว้
	28	1.00	คัดเลือกไว้
การได้รับการยอมรับจาก โรงเรียน (SE4)	29	0.80	คัดเลือกไว้
	30	1.00	คัดเลือกไว้
	31	1.00	คัดเลือกไว้
	32	1.00	คัดเลือกไว้
	33	1.00	คัดเลือกไว้
	34	1.00	คัดเลือกไว้
	35	1.00	คัดเลือกไว้
	36	1.00	คัดเลือกไว้
	37	1.00	คัดเลือกไว้
	38	0.80	คัดเลือกไว้
	39	0.80	คัดเลือกไว้

ตาราง 17 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	IOC	ผลการพิจารณา
ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา (NEED)			
ความต้องการป้องกันตนเอง (NE1)	1	1.00	คัดเลือกไว้
	2	1.00	คัดเลือกไว้
	3	0.80	คัดเลือกไว้
	4	0.60	คัดเลือกไว้
	5	0.80	คัดเลือกไว้
	6	0.80	คัดเลือกไว้
ความต้องการแสดงตนเองให้ ประจักษ์ (NE2)	7	1.00	คัดเลือกไว้
	8	0.60	คัดเลือกไว้
	9	1.00	คัดเลือกไว้
	10	1.00	คัดเลือกไว้
	11	1.00	คัดเลือกไว้
	12	0.80	คัดเลือกไว้
ความต้องการอำนาจบารมี (NE3)	13	1.00	คัดเลือกไว้
	14	0.60	คัดเลือกไว้
	15	0.60	คัดเลือกไว้
	16	1.00	คัดเลือกไว้
	17	0.60	คัดเลือกไว้
	18	1.00	คัดเลือกไว้
	19	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค (ALIN)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
ความรู้สึกไร้อำนาจ (AL1)	1	0.368	0.770
	2	0.604	
	3	0.368	
	4	0.509	
	5	0.415	
	6	0.575	
ความรู้สึกไร้ความหมาย (AL2)	7	0.594	0.737
	8	0.594	
	9	0.509	
	10	0.632	
	11	0.519	
ความรู้สึกแปลกแยกจากตนเอง (AL3)	12	0.585	0.640
	13	0.415	
	14	0.443	
	15	0.236	
	16	0.321	
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ			0.783

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ (MATL)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
การเห็นความสำคัญของ ความสุขจากการเสพวัตถุ (MA1)	1	0.415	0.751
	2	0.632	
	3	0.509	
	4	0.726	
	5	0.698	
	6	0.547	
การให้ความสำคัญกับบุคคลที่มี วัตถุสิ่งของมีค่า (MA2)	7	0.613	0.869
	8	0.651	
	9	0.538	
	10	0.547	
	11	0.566	
	12	0.660	
ความต้องการหาวัตถุสิ่งของ มีค่ามาไว้ในครอบครอง (MA3)	13	0.802	0.777
	14	0.660	
	15	0.689	
	16	0.679	
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ			0.880

ตาราง 20 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญาะ (SIGC)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยา ของค่าสัญญาะ (SI1)	1	0.651	0.869
	2	0.726	
	3	0.557	
	4	0.632	
	5	0.679	
	6	0.538	
	7	0.745	
	8	0.425	
	9	0.679	
	10	0.726	
การบริโภคภายใต้ตรรกวิทยา ของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญญาะ (SI2)	11	0.717	0.922
	12	0.726	
	13	0.726	
	14	0.679	
	15	0.623	
	16	0.434	
	17	0.538	
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ			0.922

ตาราง 21 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน (SO1)	1	0.736	0.804
	2	0.736	
	3	0.330	
	4	0.660	
	5	0.528	
	6	0.613	
การสนับสนุนจากครอบครัว (SO2)	7	0.802	0.828
	8	0.726	
	9	0.604	
	10	0.708	
	11	0.679	
	12	0.585	
	13	0.528	
การเลียนแบบอย่างจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง (SO3)	14	0.613	0.858
	15	0.632	
	16	0.566	
	17	0.651	
	18	0.623	
	19	0.557	
	20	0.481	
การเปิดรับสื่อ (SO4)	21	0.528	0.816
	22	0.387	
	23	0.821	
	24	0.708	
	25	0.509	
	26	0.557	
	27	0.481	
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ			0.931

ตาราง 22 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
การยอมรับนับถือตนเอง (SE1)	1	0.528	0.796
	2	0.660	
	3	0.623	
	4	0.802	
	5	0.726	
	6	0.830	
	7	0.217	
	8	0.255	
	9	0.491	
การได้รับการยอมรับจากเพื่อน (SE2)	10	0.575	0.861
	11	0.425	
	12	0.472	
	13	0.425	
	14	0.547	
	15	0.500	
	16	0.613	
	17	0.472	
	18	0.491	
	19	0.292	
	20	0.472	
การได้รับการยอมรับจากบุคคล ในครอบครัว (SE3)	21	0.491	0.846
	22	0.453	
	23	0.462	
	24	0.491	
	25	0.396	
	26	0.491	
	27	0.425	
	28	0.453	

ตาราง 22 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
การได้รับการยอมรับจาก โรงเรียน (SE4)	29	0.575	0.856
	30	0.547	
	31	0.519	
	32	0.623	
	33	0.566	
	34	0.509	
	35	0.481	
	36	0.538	
	37	0.472	
	38	0.434	
	39	0.406	
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ			0.933

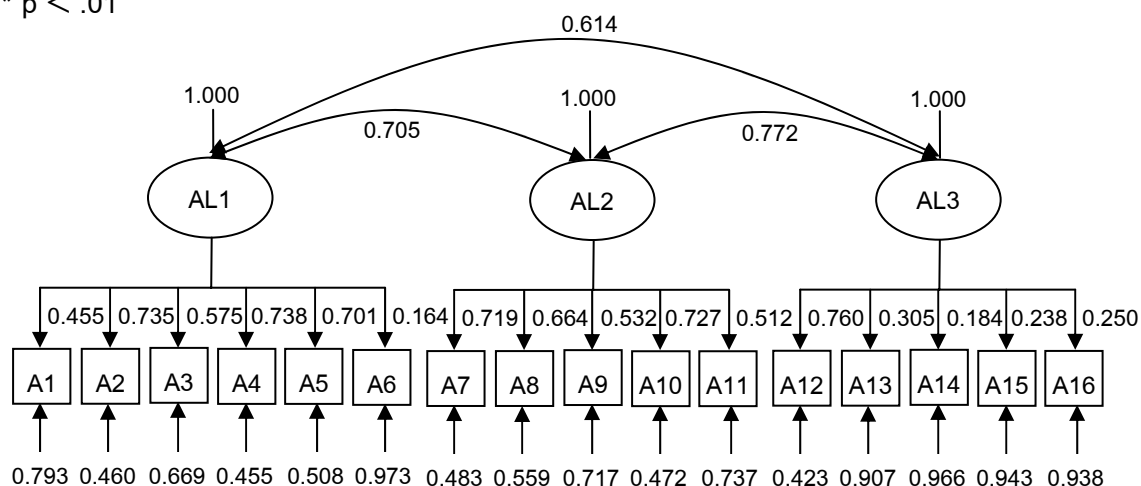
ตาราง 23 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของข้อคำถามในแบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา (NEED)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	อำนาจจำแนก (r)	ความเชื่อมั่น (α)
ความต้องการป้องกันตนเอง (NE1)	1	0.660	0.740
	2	0.519	
	3	0.415	
	4	0.585	
	5	0.415	
	6	0.792	
ความต้องการแสดงตนเองให้ ประจักษ์ (NE2)	7	0.547	0.795
	8	0.481	
	9	0.708	
	10	0.811	
	11	0.736	
	12	0.623	
ความต้องการอำนาจบารมี (NE3)	13	0.736	0.798
	14	0.679	
	15	0.396	
	16	0.528	
	17	0.566	
	18	0.557	
	19	0.623	
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ			0.904

ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัดความแปลกแยกใน
วัฒนธรรมการบริโภค (ALIN)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	λ	δ	R^2	ρ_c	ρ_v
ความรู้สึกไร้อำนาจ (AL1)	1	0.455**	0.793	0.207	0.746	0.357
	2	0.735**	0.460	0.540		
	3	0.575**	0.669	0.331		
	4	0.738**	0.455	0.545		
	5	0.701**	0.508	0.492		
	6	0.164**	0.973	0.027		
ความรู้สึกไร้ความหมาย (AL2)	7	0.719**	0.483	0.517	0.770	0.406
	8	0.664**	0.559	0.441		
	9	0.532**	0.717	0.283		
	10	0.727**	0.472	0.528		
	11	0.512**	0.737	0.263		
ความรู้สึกแปลกแยก จากตนเอง (AL3)	12	0.760**	0.423	0.577	0.419	0.165
	13	0.305**	0.907	0.093		
	14	0.184**	0.966	0.034		
	15	0.238**	0.943	0.057		
	16	0.250**	0.938	0.062		
$\chi^2 = 85.488$ df = 98 p-value = 0.812 CFI = 1.000 RMSEA = 0.000 RMR = 0.060 SRMR = 0.060						

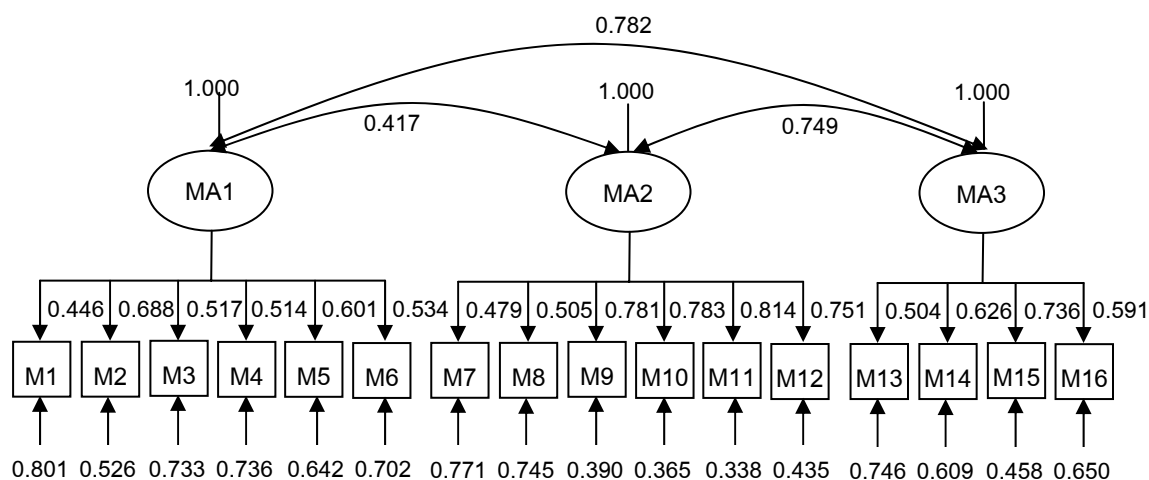
** $p < .01$

ภาพประกอบ 22 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดความแปลกแยกใน
วัฒนธรรมการบริโภค

ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัดค่านิยมทางวัตถุ (MATL)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	λ	δ	R^2	ρ_c	ρ_v
การเห็นความสำคัญ ของความสุขจากการ เสพวัตถุ (MA1)	1	0.446**	0.801	0.199	0.725	0.309
	2	0.688**	0.526	0.474		
	3	0.517**	0.733	0.267		
	4	0.514**	0.736	0.264		
	5	0.601**	0.642	0.360		
	6	0.534**	0.702	0.289		
การให้ความสำคัญกับ บุคคลที่มีวัตถุสิ่งของ มีค่า (MA2)	7	0.479**	0.771	0.229	0.848	0.491
	8	0.505**	0.745	0.255		
	9	0.781**	0.390	0.610		
	10	0.783**	0.365	0.627		
	11	0.814**	0.338	0.662		
	12	0.751**	0.435	0.565		
ความต้องการหาวัตถุ สิ่งของมีค่ามาไว้ใน ครอบครอง (MA3)	13	0.504**	0.746	0.254	0.710	0.384
	14	0.626**	0.609	0.391		
	15	0.736**	0.458	0.542		
	16	0.591**	0.650	0.350		
$\chi^2 = 83.398$ df = 97 p-value = 0.836 CFI = 1.000 RMSEA = 0.000 RMR = 0.055 SRMR = 0.055						

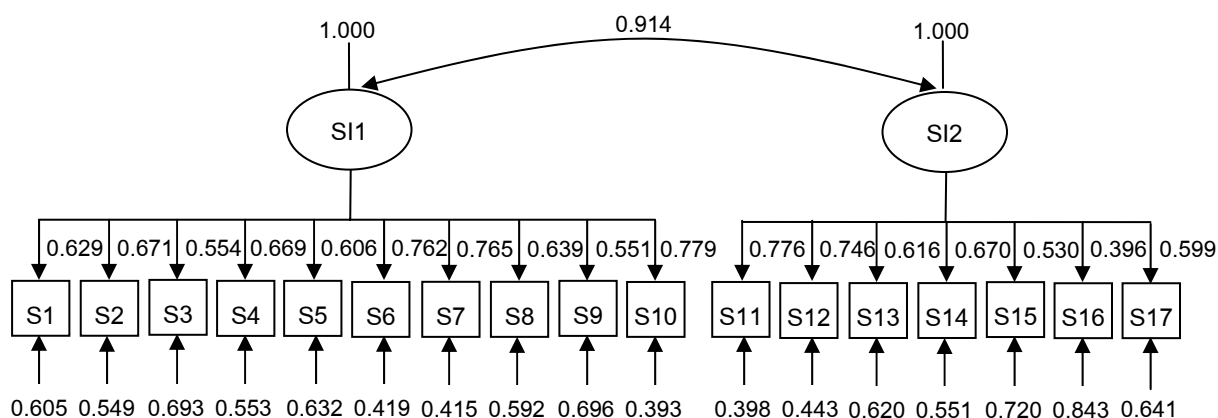
** $p < .01$

ภาพประกอบ 23 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดค่านิยมทางวัตถุ

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัดการบริโภคเชิงสัญญา
(SIGC)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	λ	δ	R^2	ρ_c	ρ_v
การบริโภคภายใต้ ตรรกวิทยาของ ค่าสัญญา (SI1)	1	0.629**	0.605	0.395	0.888	0.445
	2	0.671**	0.549	0.451		
	3	0.554**	0.693	0.307		
	4	0.669**	0.553	0.447		
	5	0.606**	0.632	0.368		
	6	0.762**	0.419	0.581		
	7	0.765**	0.415	0.585		
	8	0.639**	0.592	0.408		
	9	0.551**	0.696	0.304		
	10	0.779**	0.393	0.607		
การบริโภคภายใต้ ตรรกวิทยาของค่า แลกเปลี่ยนเชิงสัญญา (SI2)	11	0.776**	0.398	0.602	0.817	0.398
	12	0.746**	0.443	0.557		
	13	0.616**	0.620	0.380		
	14	0.670**	0.551	0.449		
	15	0.530**	0.720	0.280		
	16	0.396**	0.843	0.157		
	17	0.599**	0.641	0.359		
$\chi^2 = 103.055$ df = 115 p-value = 0.780 CFI = 1.000 RMSEA = 0.000 RMR = 0.040 SRMR = 0.040						

** $p < .01$

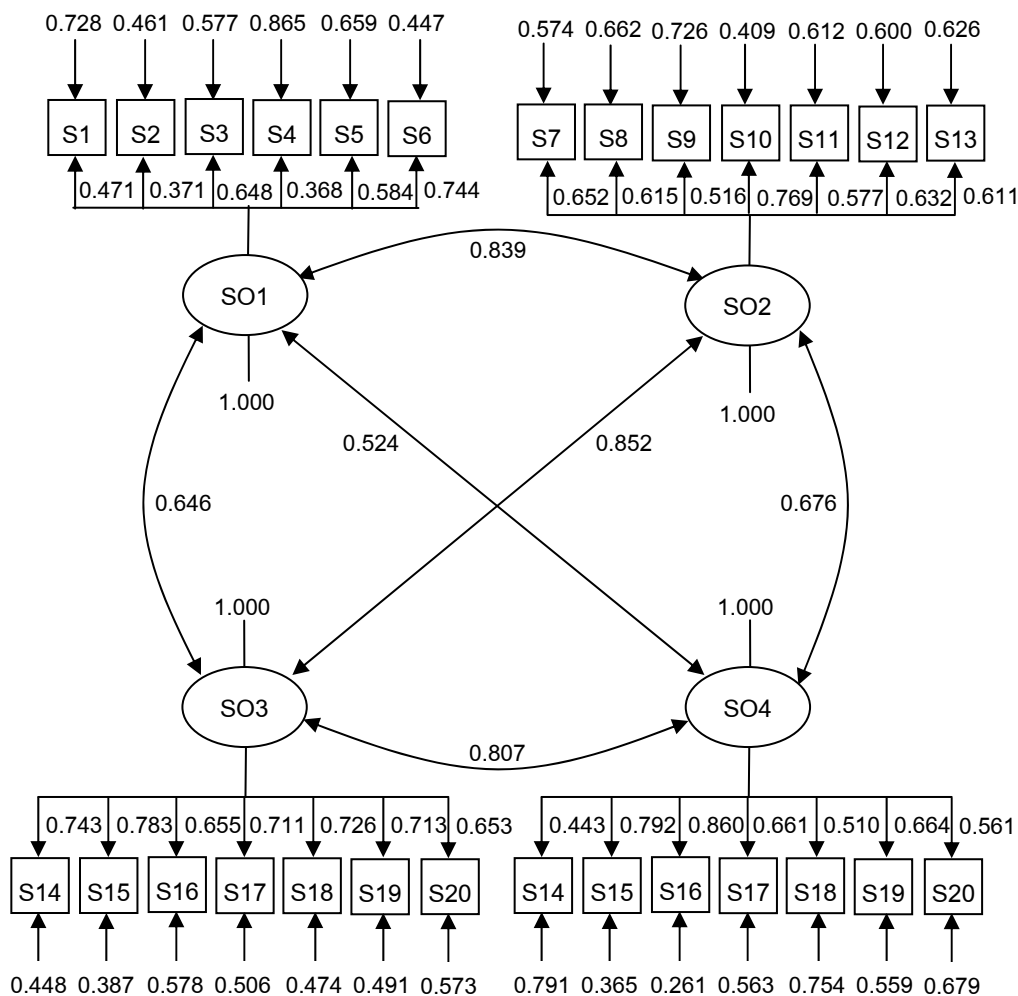

ภาพประกอบ 24 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดการบริโภคเชิงสัญญา

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ (SOLN)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	λ	δ	R^2	ρ_c	ρ_v
การอบรมสั่งสอนจาก ครอบครัวและโรงเรียน (SO1)	1	0.471**	0.778	0.222	0.728	0.323
	2	0.371**	0.461	0.537		
	3	0.648**	0.577	0.421		
	4	0.368**	0.865	0.135		
	5	0.584**	0.659	0.341		
	6	0.744**	0.447	0.553		
การสนับสนุนจาก ครอบครัว (SO2)	7	0.652**	0.574	0.426	0.819	0.396
	8	0.615**	0.622	0.378		
	9	0.516**	0.726	0.268		
	10	0.769**	0.409	0.592		
	11	0.577**	0.662	0.334		
	12	0.632**	0.600	0.400		
	13	0.611**	0.626	0.374		
การเลียนแบบอย่าง จากกลุ่มบุคคลอ้างอิง (SO3)	14	0.743**	0.448	0.552	0.878	0.507
	15	0.783**	0.387	0.613		
	16	0.655**	0.578	0.426		
	17	0.711**	0.506	0.500		
	18	0.726**	0.474	0.526		
	19	0.713**	0.491	0.509		
	20	0.653**	0.573	0.427		
การเปิดรับสื่อ (SO4)	21	0.443**	0.791	0.199	0.835	0.432
	22	0.792**	0.365	0.632		
	23	0.860**	0.261	0.739		
	24	0.661**	0.563	0.437		
	25	0.510**	0.754	0.256		
	26	0.664**	0.559	0.441		
	27	0.561**	0.679	0.317		
$\chi^2 = 276.182$ df = 302 p-value = 0.854 CFI = 1.000 RMSEA = 0.000 RMR = 0.055 SRMR = 0.055						

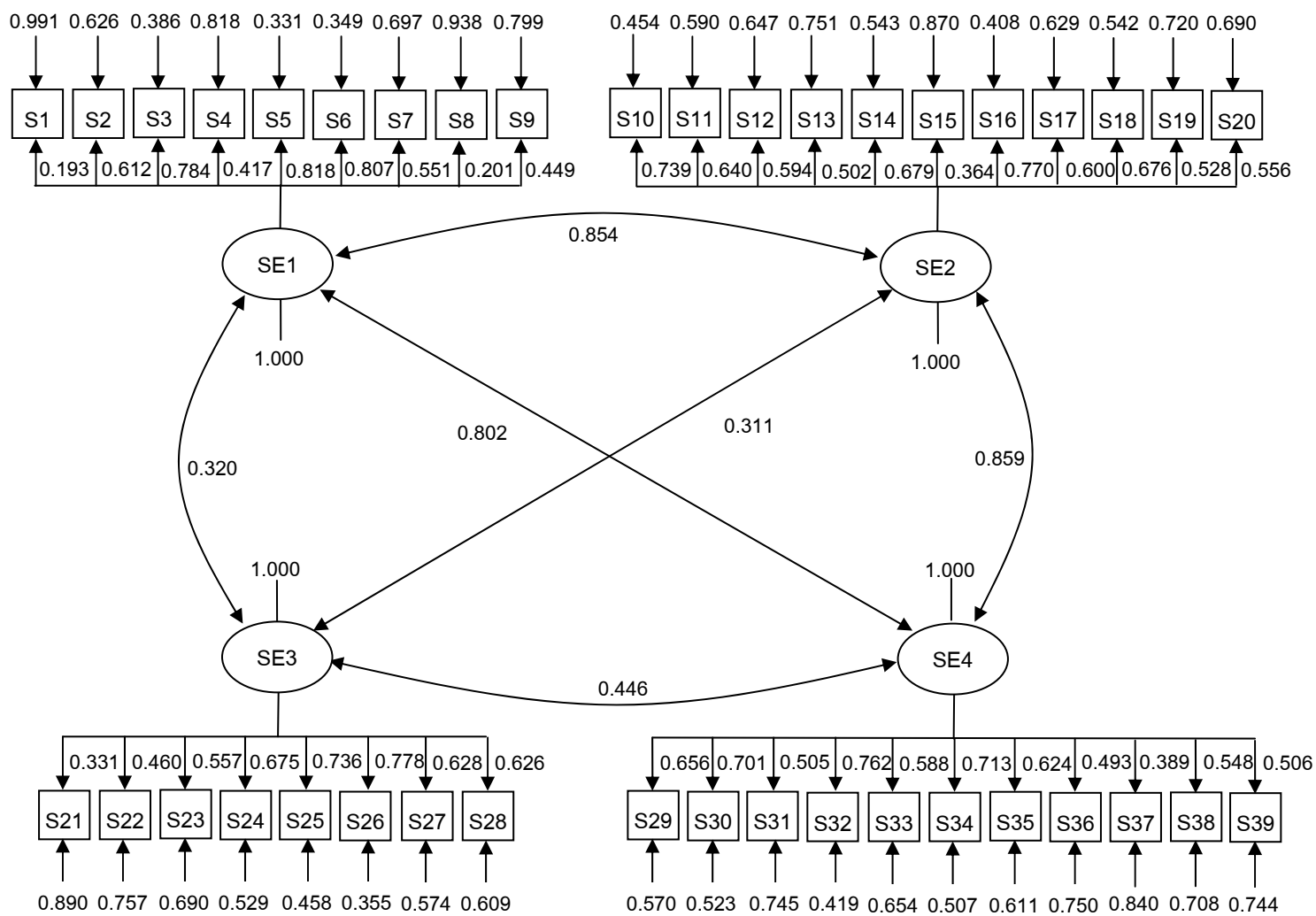
** $p < .01$

ภาพประกอบ 25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดการวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ

ตาราง 28 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง (SELF)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	λ	δ	R^2	ρ_c	ρ_v
การยอมรับนับถือตนเอง (SE1)	1	0.193**	0.991	0.009	0.803	0.341
	2	0.612**	0.626	0.374		
	3	0.784**	0.386	0.614		
	4	0.417**	0.818	0.175		
	5	0.818**	0.331	0.669		
	6	0.807**	0.349	0.651		
	7	0.551**	0.697	0.303		
	8	0.201**	0.938	0.041		
	9	0.449**	0.799	0.201		

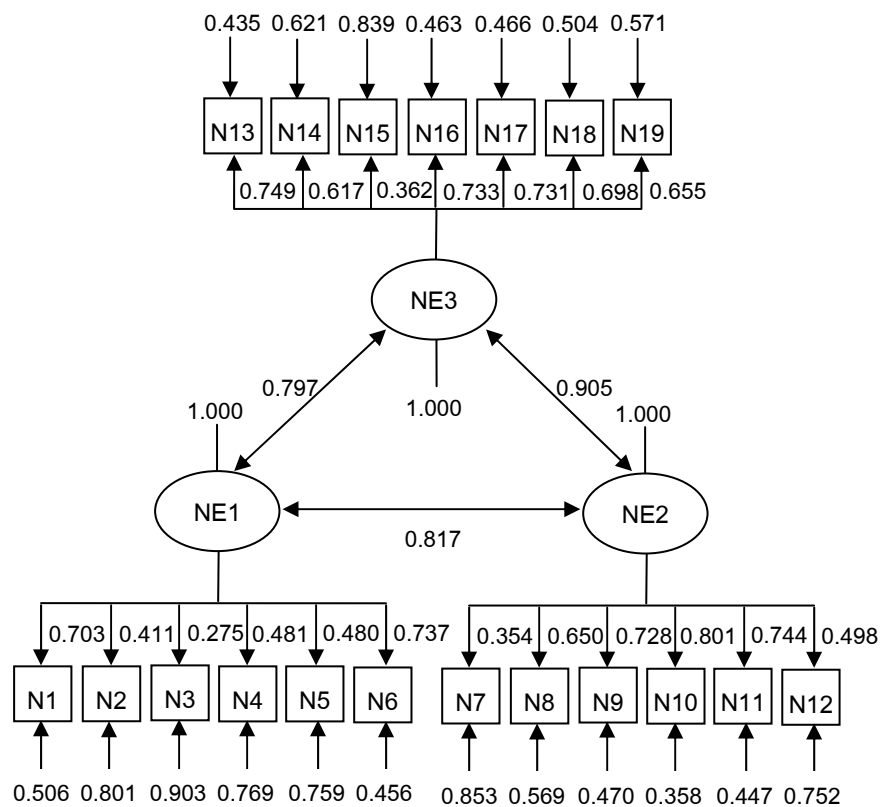

ภาพประกอบ 26 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

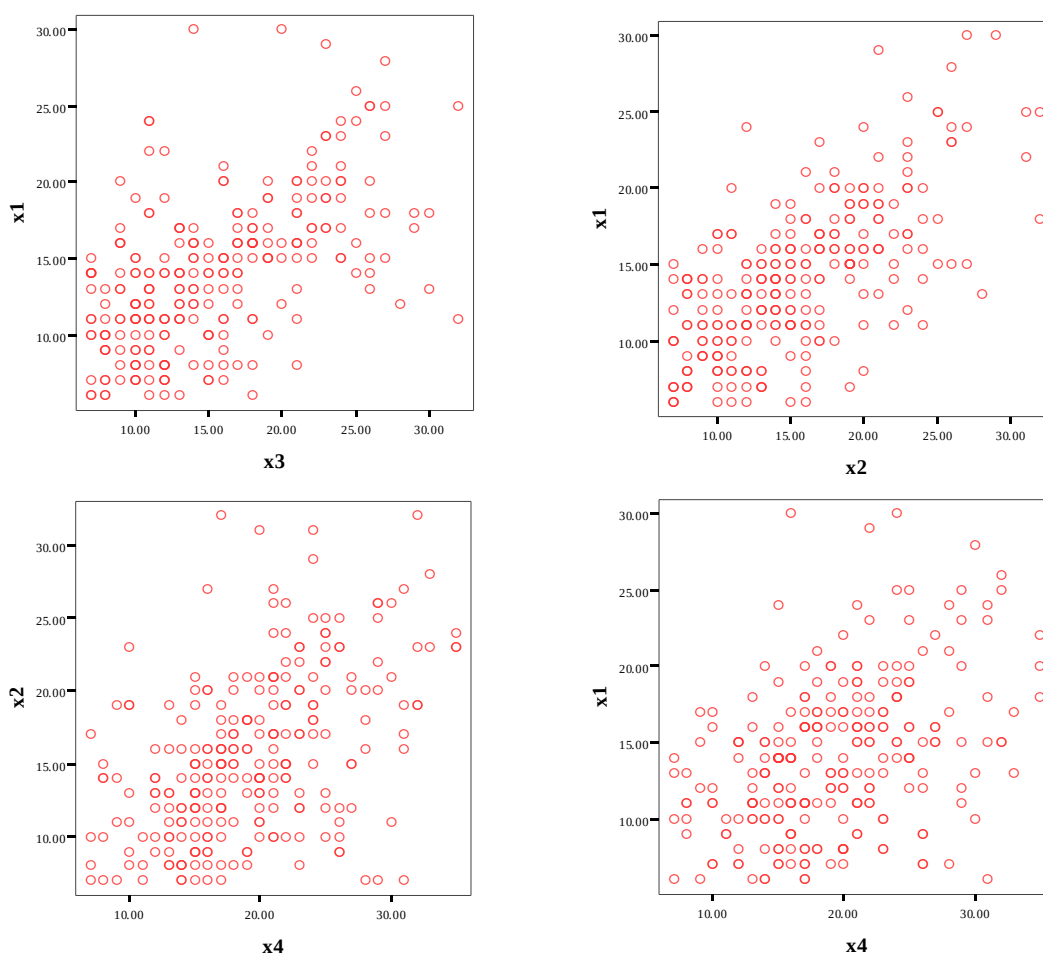
ตาราง 29 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โมเดลการวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา (NEED)

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถามที่	λ	δ	R^2	ρ_c	ρ_v
ความต้องการป้องกันตนเอง (NE1)	1	0.703**	0.506	0.494	0.694	0.293
	2	0.411**	0.801	0.174		
	3	0.275**	0.903	0.077		
	4	0.481**	0.769	0.231		
	5	0.480**	0.759	0.233		
	6	0.737**	0.456	0.544		
ความต้องการแสดงตนเองให้ประจักษ์ (NE2)	7	0.354**	0.853	0.128	0.805	0.422
	8	0.650**	0.569	0.426		
	9	0.728**	0.470	0.530		
	10	0.801**	0.358	0.642		
	11	0.744**	0.447	0.553		
	12	0.498**	0.752	0.248		
ความต้องการอำนาจบารมี (NE3)	13	0.749**	0.435	0.563	0.841	0.440
	14	0.617**	0.621	0.380		
	15	0.362**	0.839	0.135		
	16	0.733**	0.463	0.537		
	17	0.731**	0.466	0.534		
	18	0.698**	0.504	0.492		
	19	0.655**	0.571	0.429		
$\chi^2 = 141.541$ df = 132 p-value = 0.269 CFI = 0.996 RMSEA = 0.022						
RMR = 0.055 SRMR = 0.056						

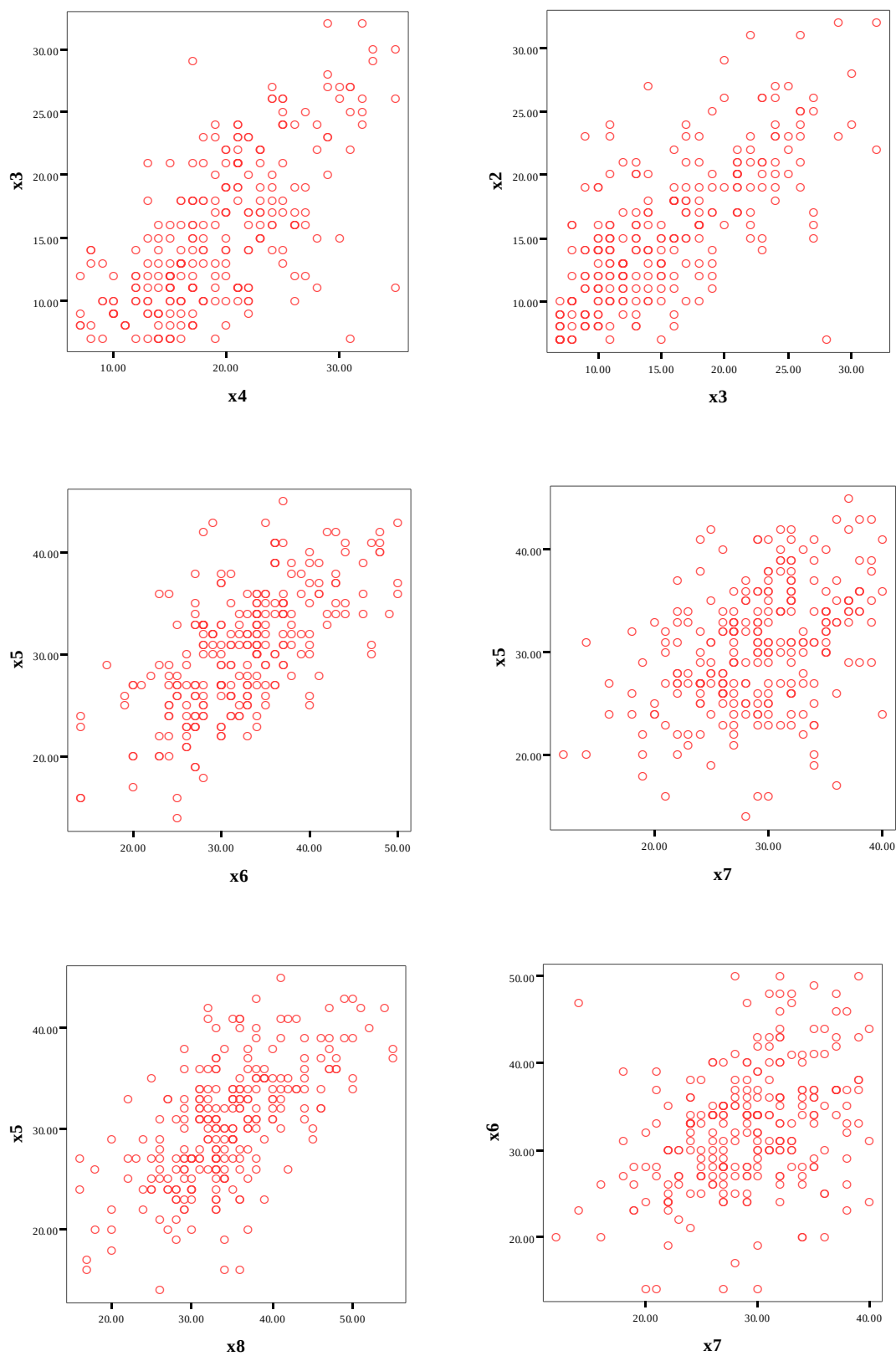
** $p < .01$

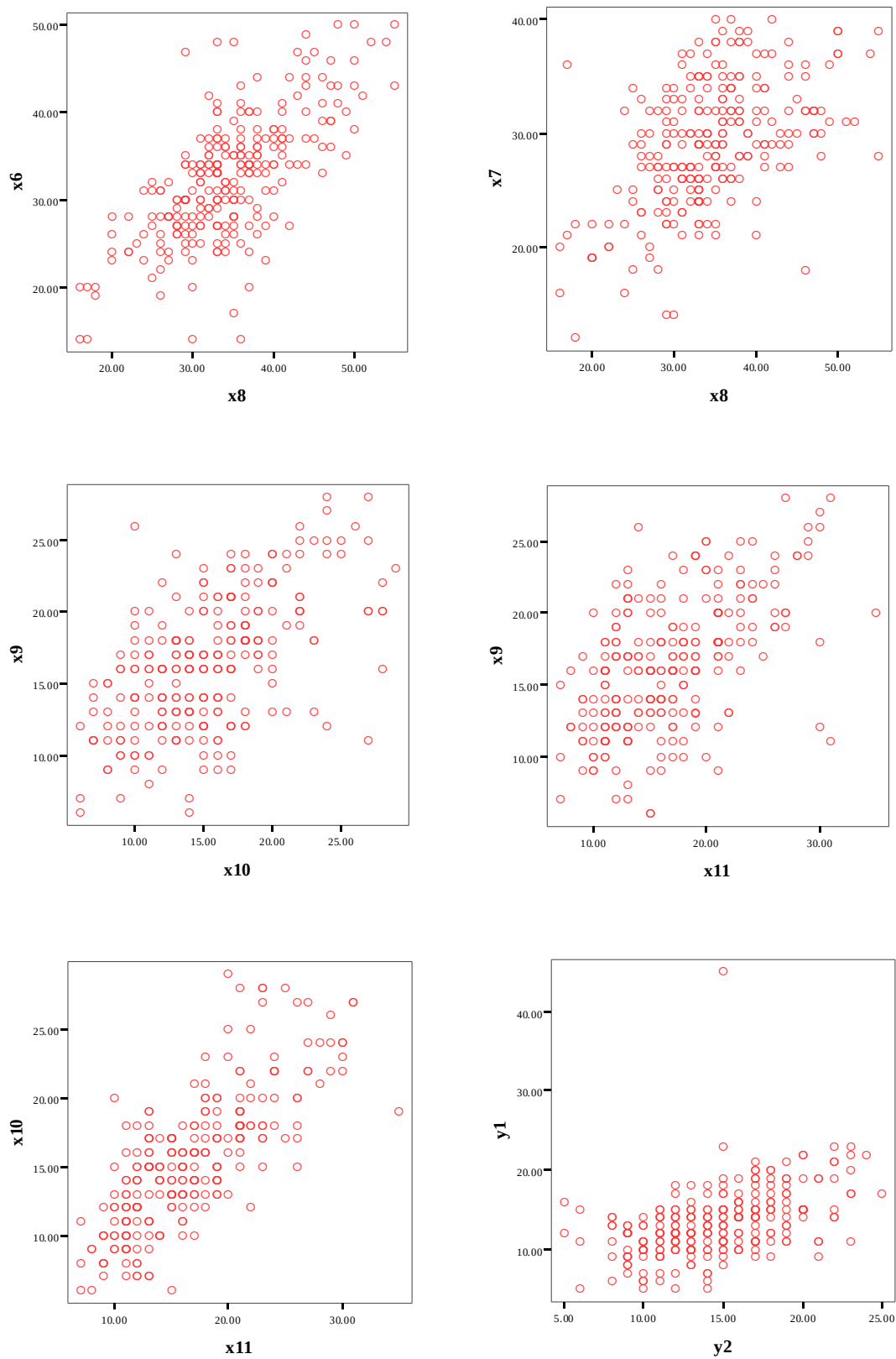
ภาพประกอบ 27 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญา

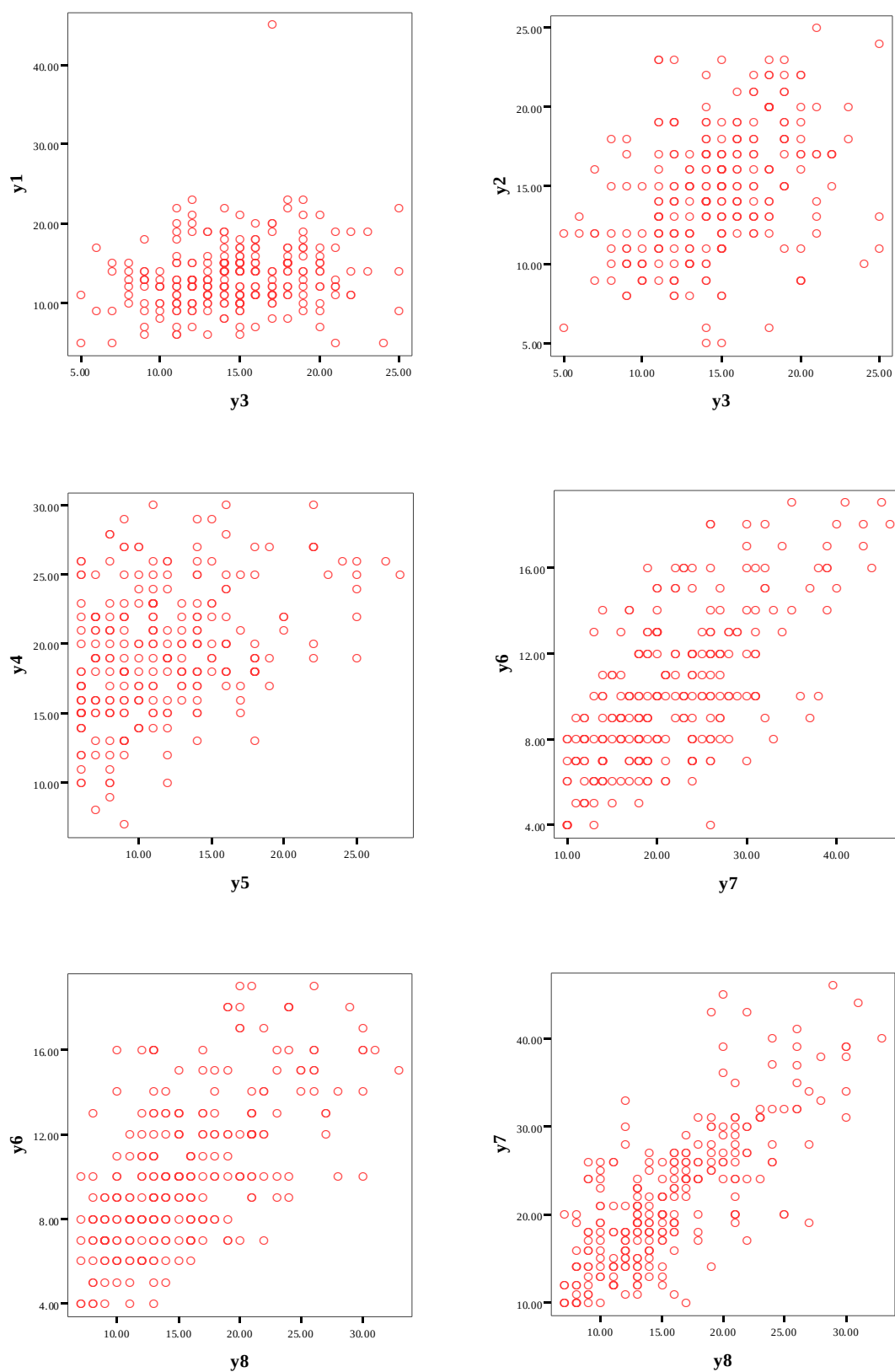
ภาพประกอบ 28.1 แผนภาพการกระจายแสดงการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ภาพประกอบ 28.2 แผนภาพการกระจายแสดงการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ภาพประกอบ 28.3 แผนภาพการกระจายแสดงการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ภาพประกอบ 28.4 แผนภาพการกระจายแสดงการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่าง
ตัวแปรสังเกตได้

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัย
เรื่อง การพัฒนาความเที่ยงตรงของโมเดลความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค
ของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี จังหวัดอ่างทอง

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัย ซึ่งไม่มีข้อใดถูกหรือข้อใดผิดเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเท่านั้น จึงขอความร่วมมือให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยไม่มีกระทบในด้านลบส่งมายังผู้ตอบแบบสอบถามไม่ว่าในด้านใดทั้งสิ้น

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ฉบับ

ในตอนที่ 2 ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าเป็นความจริงในระดับมากหรือน้อยเพียงใด โดยประเมินระดับความเป็นจริงในรูปเปอร์เซ็นต์แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นตามที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อข้อความข้อนั้น ดังนี้

จริงมากที่สุด	เมื่อเป็นข้อความที่เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนในระดับ 81–100%
จริงมาก	เมื่อเป็นข้อความที่เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนในระดับ 61–80%
จริงปานกลาง	เมื่อเป็นข้อความที่เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนในระดับ 41–60%
จริงน้อย	เมื่อเป็นข้อความที่เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนในระดับ 21–40%
ไม่จริง	เมื่อเป็นข้อความที่เป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนในระดับ 0–20%

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. โรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน

☐ โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม	☐ โรงเรียนสตรีอ่างทอง
☐ โรงเรียนวิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยานุกูมิ”	☐ โรงเรียนโพธิ์ทองจินตนาถ
☐ โรงเรียนสามโก้วิทยาคม	☐ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

3. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่..... ผลการเรียนเฉลี่ย.....

4. อาชีพของผู้ปกครอง

☐ รับราชการ (โปรดระบุ).....	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ รับจ้างทั่วไป	☐ พนักงานโรงงาน
☐ ค้าขาย	☐ เกษตรกร
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถาม

✱ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความแปลกแยกในวัฒนธรรมการบริโภค ✱

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงห้อย	ไม่จริง
1	คุณสมบัติของสินค้าจากการดูโฆษณาตามสื่อ เช่น โทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความต้องการอยากซื้อสินค้าดังกล่าวมาใช้					
2	เมื่อเพื่อนซื้อสินค้านี้หรือที่เป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นมาใช้ ข้าพเจ้าจะไปขอให้ผู้ปกครองซื้อสินค้านี้หรือนั้นมาใช้บ้าง					
3	ในบางครั้งข้าพเจ้าก็ซื้อสินค้าบางอย่างมาใช้โดยไม่จำเป็นเพราะการโฆษณาที่ยั่วชวนใจให้ซื้อ					
4	ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะซื้อสินค้ายอดฮิตที่กำลังเป็นที่นิยมใช้กันในกลุ่มเพื่อนมาใช้					
5	ข้าพเจ้าซื้อสินค้าตามแรงยุของเพื่อน ถึงแม้ว่าสินค้านั้นดังกล่าวไม่ใช่สิ่งจำเป็นที่ต้องมีไว้ใช้					
6	ถ้าข้าพเจ้าต้องการซื้อสินค้านี้หรือใด ๆ หนึ่ง สิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกซื้อคือการทราบคุณสมบัติของสินค้าจากการโฆษณาสินค้านั้นทางสื่อต่างๆ					
7	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเมื่อตนเองต้องการสิ่งของที่ยากได้มาแล้วสักกระยะหนึ่งข้าพเจ้าก็จะเบื่อและอยากได้สิ่งอื่นต่อไปอีก					
8	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากได้ของใช้ใหม่แทนของใช้เก่าที่ตนเองมีอยู่แล้ว					
9	มีสิ่งของที่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าซื้อมาแล้วยังไม่คุ้มค่างบเงินที่เสียไปเพราะความเบื่อ					
10	เมื่อมีสินค้านั้นใหม่ออกมาขาย ทำให้ข้าพเจ้าไม่อยากใช้สินค้านั้นเก่าที่มีอยู่เดิมอีกต่อไป					
11	สิ่งต่างๆ ที่ข้าพเจ้ามีอยู่ยังไม่สามารถทำให้ชีวิตของข้าพเจ้ามีความสุขได้เท่าที่ควร					
12	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าเปลี่ยนของใช้ใหม่อย่างไม่มีเหตุผลอันสมควร ทั้งที่เดิมก็มีไว้ใช้อยู่แล้วและยังสามารถใช้งานได้โดยที่ไม่เก่าจนเกินไป					

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
13	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่เข้าใจตนเองว่าทำไมจึงต้องแต่งกายเหมือนกับเพื่อนทั้งที่ตนเองก็ไม่ได้ชอบการแต่งกายในรูปแบบดังกล่าว					
14	ข้าพเจ้ารู้สึกเสียตายนเงินหลังจากซื้อสินค้าบางอย่างมาใช้ ทั้งที่ก่อนซื้อข้าพเจ้าอยากได้สินค้าชิ้นนั้นมาก					
15	ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่าทำไมจึงต้องการมีโทรศัพท์มือถือไว้ใช้ ทั้งที่โรงเรียนห้ามไม่ให้นำมาใช้ และที่บ้านก็มีโทรศัพท์ไว้ใช้อยู่แล้ว					
16	การซื้อของตามความนิยมของกลุ่มเพื่อนหรือกระแสความนิยมของสังคม บางครั้งก็ขัดแย้งกับความชอบของตนเอง					

✱ ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดค่านิยมทางวัตถุ ✱

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
1	ความสุขทางกายเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดความสุขทางจิตใจ					
2	ข้าพเจ้าคงมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขหากไม่มีสิ่งของที่ต้องการไว้ใช้ อำนวยความสะดวกในชีวิต					
3	การมีอุปกรณ์เครื่องใช้ไว้อำนวยความสะดวกภายในบ้านเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต					
4	ข้าพเจ้าจะรู้สึกหงุดหงิดใจหากเครื่องใช้อำนวยความสะดวกภายในบ้าน เช่น เครื่องซักผ้าไม่สามารถใช้งานได้					
5	ในวันหยุดสุดสัปดาห์ การออกไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าหรือตลาดนัดเพื่อเลือกซื้อของเป็นกิจกรรมที่ข้าพเจ้าชอบทำมากที่สุด					

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
6	การได้ฟังเพลง ได้รับประทานอาหารที่ชอบ หรือได้ สิ่งของที่อยากได้มาไว้ในครอบครอง เป็นสิ่งที่ทำให้ ข้าพเจ้ามีความสุข					
7	คนรวยส่วนมากเป็นคนดีและเก่งสมควรนำมาเป็น แบบอย่างในการดำเนินชีวิต					
8	ข้าพเจ้ามักชื่นชมบุคคลที่มีฐานะดี และต้องการมีชีวิตเป็น อย่างเช่นบุคคลดังกล่าว					
9	ในการเลือกหัวหน้าห้องเรียน ถ้ามีเพื่อนสองคนที่มี คุณสมบัติอื่นๆ ใกล้เคียงกัน แต่มีฐานะทางบ้านแตกต่างกัน ข้าพเจ้าจะเลือกบุคคลที่มีฐานะทางบ้านดีกว่า					
10	เมื่อมีคนแต่งกายมอซามาขอความช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ เช่น มาถามทาง ข้าพเจ้าแทบจะไม่อยากพูดคุย และให้ความช่วยเหลือกับบุคคลดังกล่าวเลย					
11	การคบคนที่มีฐานะดีจะทำให้ชีวิตข้าพเจ้าดีไปด้วย					
12	เพื่อนที่เป็นผู้นำกลุ่มที่โรงเรียนจะมีฐานะทางบ้านที่ดีกว่า เพื่อนคนอื่นในกลุ่ม					
13	ในอนาคตเมื่อข้าพเจ้ามีงานทำ ข้าพเจ้าจะหาเงินให้ ได้มากที่สุดเพื่อมาซื้อของใช้ที่ต้องการ					
14	เมื่อข้าพเจ้าอยากได้ของสิ่งใด ข้าพเจ้าก็จะพยายามซื้อ มาให้ได้ถึงแม้ว่าจะต้องหยิบยืมเงินคนอื่น ขอเงิน ผู้ปกครองเพิ่ม ทำงานพิเศษ หรือเก็บออมเงินค่าขนมไว้ เพื่อซื้อของสิ่งนั้นก็ตาม					
15	เมื่อมีโฆษณาสินค้าชิ้นใหม่สำหรับวัยรุ่นออกมาทางสื่อ ต่างๆ ข้าพเจ้ามักชักชวนให้ผู้ปกครองดูและขอให้ซื้อของ ดังกล่าวให้					
16	ข้าพเจ้ามักนำความสำเร็จหรือการพัฒนาตนเอง มาเป็น ข้อต่อรองในการให้ผู้ปกครองซื้อของที่ต้องการให้กับ ตนเอง					

✱ ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการบริโภคเชิงสัญญา ✱

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
1	การใช้ของใช้ที่ทันสมัยและราคาแพงจะทำให้ข้าพเจ้าดูเป็นคนระดับสูงในวงสังคม					
2	ข้าพเจ้าต้องการมีคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กใช้เพราะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความทันสมัยมากกว่าการนำมาใช้งาน					
3	ในอนาคตข้าพเจ้าต้องการมีรถยนต์ไว้ใช้เพราะนอกจากจะใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทางแล้วยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางการเงินที่ดีของผู้เป็นเจ้าของ					
4	การใช้สิ่งของที่ดีเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลที่มีฐานะยากจน เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าพยายามหลีกเลี่ยง					
5	ถ้าข้าพเจ้ามีเงินมากพอ ข้าพเจ้าจะเลือกรับประทานไก่ทอด/ย่าง KFC มากกว่าการรับประทานไก่ทอด/ย่างในตลาด					
6	ข้าพเจ้ามักเลือกใช้สิ่งของที่ดีที่ทันสมัยหรือมีราคาแพงซึ่งเป็นที่ยอมรับในกลุ่มบุคคลที่ฐานะดี					
7	ข้าพเจ้าต้องการมีโทรศัพท์มือถือไว้ใช้ เพราะคนที่มีฐานะดีส่วนมากก็จะมีของสิ่งนี้ไว้ใช้					
8	ข้าพเจ้าต้องการอยากได้เครื่องใช้ MP3 เพราะนับเป็นสิ่งของสำหรับใช้ฟังเพลงที่ดูทันสมัยและราคาแพงมากกว่าการใช้วิทยุหุฟังแบบธรรมดา					
9	ถ้ามีเงินไม่มากพอ ข้าพเจ้าจะเลือกใช้สิ่งของทำเลียนแบบสินค้าราคาแพงที่กำลังเป็นที่นิยม					
10	ข้าพเจ้าพอใจที่จะจ่ายเงินซื้อสินค้าในราคาแพงกว่าที่ควรจะเป็น หากสินค้านั้นจะเป็นตัวบ่งบอกรสนิยมที่ดีของผู้ใช้					
11	เมื่อมีสิ่งของใดเป็นที่นิยมใช้ในกลุ่มเพื่อน ข้าพเจ้าจะต้องไปซื้อมาใช้ตามอย่างบ้าง					

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
12	ในกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียนจะต้องมีของใช้ที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มซึ่งข้าพเจ้าก็ต้องมีไว้ใช้เหมือนอย่างเพื่อนด้วย					
13	การไม่มีโทรศัพท์มือถือไว้ใช้คุยระหว่างเพื่อนที่โรงเรียนจะทำให้ข้าพเจ้าสนิทกับเพื่อนน้อยลง					
14	ข้าพเจ้าจะแต่งตัวในรูปแบบเดียวกันกับเพื่อนในกลุ่ม					
15	เมื่อข้าพเจ้าต้องการไปอยู่ในสังกัดของเพื่อนกลุ่มใดในห้อง ข้าพเจ้าจะทำตัวให้กลมกลืนกับเพื่อนในกลุ่มดังกล่าว					
16	เมื่อข้าพเจ้าซื้อสิ่งของใหม่มาใช้และเพื่อนส่วนใหญ่กล่าวว่าสิ่งของนั้นไม่ดีไม่ควรใช้ ข้าพเจ้าจะไม่กล้าใช้สิ่งของสิ่งนั้นอีก					
17	การแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายและใช้ของที่ทันสมัยและดูดีอยู่เสมอจะทำให้บุคคลที่ข้าพเจ้าต้องติดต่อสัมพันธ์ด้วยอยากคบหาและพูดคุยกับข้าพเจ้า					

✱ ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเรื่องค่านิยมทางวัตถุ ✱

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
1	บุคคลในครอบครัวหรือครูมักบอกข้าพเจ้าอยู่เสมอว่าความสุขสบายทางกายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต					
2	ผู้ปกครองหรือครูมักพูดชมและยกย่องบุคคลที่มีฐานะดีว่าเป็นคนที่มีความสามารถ					
3	ครูจะให้ความสนิทสนมกับนักเรียนที่มีฐานะทางการเงินดี					
4	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าเห็นครูหรือผู้ปกครองสนทนากันถึงความร่ำรวยของบุคคลที่พวกเขารู้จักในแง่ดี					

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
5	ข้าพเจ้าจะเห็นว่าผู้ปกครองต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายซื้อสิ่งของที่จะแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงและฐานะทางการเงินที่ดีของครอบครัว					
6	ผู้ปกครองเคยบอกกับข้าพเจ้าว่าการเป็นหนี้หรือการซื้อของผ่อนส่งไม่ใช่เรื่องที่น่าอาย หากมันจะทำให้ตนเองมีของใช้ที่แสดงให้เห็นถึงความมีหน้ามีตาในสังคม					
7	เมื่อข้าพเจ้าต้องการของสิ่งใดที่มีราคาแพง ถ้าไม่เกินความสามารถของผู้ปกครองที่จะหามาได้ ข้าพเจ้าจะได้ของสิ่งนั้นมาเสมอ					
8	ผู้ปกครองมักให้ของขวัญมีค่าและราคาแพงกับข้าพเจ้าในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญ					
9	เมื่อเงินที่ผู้ปกครองให้ข้าพเจ้าไว้ใช้หมดลง ข้าพเจ้าจะไปขอใหม่เพิ่มได้ โดยผู้ปกครองไม่ซักถามข้อมูลการใช้จ่ายเงิน					
10	เครื่องใช้ส่วนตัวของข้าพเจ้า ส่วนใหญ่แล้วเป็นของที่มียี่ห้อและมีราคาแพง					
11	ใช้ราคาแพงบางอย่างถึงแม้ข้าพเจ้าจะไม่ได้ร้องขอให้ผู้ปกครองซื้อให้ ผู้ปกครองก็มักจะซื้อให้ข้าพเจ้าเอง					
12	เมื่อผู้ปกครองเห็นเพื่อนของข้าพเจ้ามีของใช้บางอย่างที่ทันสมัยและราคาแพง ก็มักจะถามข้าพเจ้าว่าอยากมีไว้ใช้หรือไม่					
13	เมื่อของใช้ที่มีอยู่เริ่มเก่าเพียงเล็กน้อยหรืออาจใช้ยังไม่หมดและข้าพเจ้าอยากได้ของใหม่ ผู้ปกครองจะซื้อให้โดยไม่บังคับให้ใช้ของชิ้นเก่าต่อไป					
14	ข้าพเจ้ามักเลียนแบบการแต่งกายอันดูดีและทันสมัยของบุคคลที่ข้าพเจ้าชื่นชอบ					
15	การได้ทำตัวเหมือนกับดาราหรือบุคคลที่ข้าพเจ้าชื่นชอบเพียงบางส่วนก็จะทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณดีขึ้น					

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
16	ข้าพเจ้าจะรู้สึกไม่มั่นใจในตนเองหากแต่งตัวหรือใช้สิ่งของที่แตกต่างไปจากเพื่อน					
17	ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าไปเลือกซื้อของใช้ข้าพเจ้าจะต้องคิดเสมอว่าของยี่ห้อใดที่บุคคลที่ข้าพเจ้าชื่นชอบใช้บ้างเพื่อที่จะได้ซื้อตาม					
18	หากดาราคือข้าพเจ้าชื่นชอบเป็นพิเศษเป็นฟรีเซ็นเตอร์โฆษณาสินค้าชนิดใด ข้าพเจ้าก็อยากที่จะมีสินค้าชนิดนั้นไว้ใช้					
19	หากเพื่อนพูดคุยกันถึงสินค้ายี่ห้อหนึ่งว่ามีคุณภาพดีและมีสินค้ายี่ห้อดังกล่าวไว้ใช้ ข้าพเจ้าก็จะอยากที่จะมีสินค้านั้นไว้ใช้					
20	บุคคลในครอบครัวของข้าพเจ้าล้วนแต่งกายและใช้ของใช้ที่ดูดีอยู่เสมอ					
21	ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าดูรายการโทรทัศน์ ข้าพเจ้าสนใจดูรายการเพลง แฟชั่นการแต่งกาย เกมโชว์ หรือละครทีวีหลังข่าวมากกว่ารายการประเภทอื่น					
22	รายการโฆษณาสิ่งของเครื่องใช้ใหม่ๆ เป็นสิ่งที่น่าสนใจและดึงดูดให้ข้าพเจ้าติดตามอยู่เสมอ					
23	ข้าพเจ้าจะติดตามรูปแบบการแต่งกาย ของใช้ที่ตามสมัยจากรายการโทรทัศน์ หรือโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์					
24	ละครทีวีที่แสดงให้เห็นถึงความสุขสบายของตัวแสดงในละครเป็นสิ่งที่ทำข้าพเจ้าปรารถนาจะเป็นเช่นนั้นบ้าง					
25	ในวันหยุดสุดสัปดาห์ที่มีเวลาว่าง ข้าพเจ้าจะใช้เวลาว่างเหล่านั้นหมดไปกับการดูรายการโทรทัศน์หรือการฟังวิทยุ					
26	นิตยสารเกี่ยวกับวัยรุ่นที่ทันสมัยเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าสนใจอ่าน					
27	ละครที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้กับความยากจนของตัวแสดงในละครเป็นสิ่งที่น่าเบื่อและไม่น่าสนใจติดตาม					

✱ ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ✱

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
1	ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายตนเอง					
2	ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจในผลงานต่างๆ ที่ได้กระทำ					
3	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อผู้อื่น					
4	ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง					
5	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองสามารถเป็นผู้นำผู้อื่น					
6	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสามารถ					
7	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกพึงพอใจในรูปร่างหน้าตาของตนเอง					
8	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถพิเศษอะไรที่ทำให้ข้าพเจ้าโดดเด่นขึ้นมาจากผู้อื่น					
9	สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำลงไป สิ่งนั้นมักเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งผ่านการพิจารณาของตนเองแล้วอย่างดี					
10	ความสามารถในการทำงานของข้าพเจ้าเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ					
11	ข้าพเจ้าได้รับการคัดเลือกจากเพื่อนให้เป็นผู้นำกลุ่ม					
12	เมื่อเพื่อนมีปัญหาจะมาขอคำปรึกษาจากข้าพเจ้า					
13	ถ้าเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นในกลุ่มเพื่อน ข้าพเจ้าจะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย					
14	เพื่อนจะปฏิบัติตามคำแนะนำของข้าพเจ้า					

	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
15	ข้าพเจ้าสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในห้องและต่างห้องได้					
16	ความสามารถทางการเรียนของข้าพเจ้าเป็นที่ยอมรับของเพื่อน					
17	เมื่อข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นจะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน					
18	เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ข้าพเจ้าจะได้ทำหน้าที่สำคัญๆ					
19	ข้าพเจ้าสามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตามความเห็นของข้าพเจ้าได้					
20	ถ้าข้าพเจ้าเป็นหัวหน้ากลุ่มเพื่อนจะให้ความร่วมมือในการทำงาน					
21	ก่อนที่คนในบ้านจะทำกิจกรรมใดมักจะถามความคิดเห็นจากข้าพเจ้าก่อนเสมอ					
22	ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้ข้าพเจ้าทำกิจกรรมที่ข้าพเจ้าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง					
23	ผู้ปกครองยอมรับความสามารถในการตัดสินใจของข้าพเจ้า					
24	ถึงข้าพเจ้าจะพบกับความผิดหวังสำหรับบางเรื่องในชีวิต แต่ยังได้รับกำลังใจจากครอบครัว					
25	ผู้ปกครองสนใจดูแลไต่ถามทุกข์สุขและความเป็นอยู่ของข้าพเจ้าอย่างสม่ำเสมอ					
26	ข้าพเจ้าสามารถขอคำปรึกษาและความช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัวได้เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา					
27	เมื่อผู้ปกครองออกไปทำกิจกรรมนอกบ้านที่ข้าพเจ้าสามารถไปด้วยได้ ผู้ปกครองจะชักชวนหรือนำข้าพเจ้าไปด้วยเสมอ					
28	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดผู้ปกครองจะรับฟังเหตุผล และให้คำสอนที่เป็นประโยชน์เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดอีก					

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
29	อาจารย์มอบหมายให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการทำงานของโรงเรียน					
30	อาจารย์ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของข้าพเจ้า					
31	อาจารย์เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าปรับปรุงแก้ไขตนเองเสมอเมื่อข้าพเจ้าทำผิด					
32	อาจารย์เชื่อมั่นในความสามารถของข้าพเจ้า					
33	อาจารย์มอบหมายให้ข้าพเจ้ามีส่วนช่วยดูแลความเรียบร้อยภายในห้องเรียน					
34	ข้าพเจ้าได้รับเลือกจากอาจารย์ให้เป็นตัวแทนห้องทำกิจกรรมต่างๆ					
35	อาจารย์ยอมรับฟังการออกความคิดเห็นของข้าพเจ้า					
36	อาจารย์สนับสนุนให้ข้าพเจ้าแสดงความสามารถที่มีอย่างเต็มที่					
37	อาจารย์เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่					
38	อาจารย์ยอมรับความสามารถทางการเรียนของข้าพเจ้า					
39	ข้าพเจ้ามีอาจารย์ที่สนิทและไว้วางใจที่จะสามารถปรึกษาปัญหาของข้าพเจ้าได้					

✧ ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความต้องการที่เป็นสาเหตุในการบริโภคเชิงสัญญะ ✧

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
1	ข้าพเจ้าต้องเป็นคนที่ดูดีและทันสมัยในสายตาของเพื่อนๆ อยู่เสมอ					
2	ข้าพเจ้าจะรู้สึกเสียความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อมีเพื่อนมาล้อเลียนในเรื่องที่เป็นปมด้อย จึงต้องพยายามปกปิดปมด้อยของตนเองไม่ให้เพื่อนทราบ					
3	ข้าพเจ้าจะรู้สึกเสียหน้าเมื่อทำอะไรผิดพลาดต่อหน้าผู้อื่น ถึงแม้ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม จึงต้องระมัดระวังตนเองอยู่เสมอ					
4	ข้าพเจ้าจะแสดงออกเมื่ออยู่ต่อหน้ากลุ่มเพื่อนว่าข้าพเจ้ามีความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน เพราะเพื่อนจะได้รู้สึกดีกับตนเอง					
5	ข้าพเจ้ามักจะกล่าววิพากษ์วิจารณ์เปรียบข้อผิดพลาดของบุคคลอื่นกับตนเองเสมอ					
6	ข้าพเจ้ามักกล่าวพาดพิงไปถึงผู้อื่นเมื่อตนเองทำความผิดและถูกจับได้					
7	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจเมื่อมีคนมาสนใจในตัวข้าพเจ้า					
8	ข้าพเจ้ามักนำของใช้ที่แปลกใหม่ไปใช้ที่โรงเรียน เพื่อทำให้เพื่อนๆ สนใจ					
9	ในการเรียนหากครูต้องการให้นักเรียนสมัครใจออกมาทำกิจกรรมหน้าห้องเรียน ข้าพเจ้ามักจะเสนอตัวออกมาทำเสมอ					
10	ข้าพเจ้าชอบทำกิจกรรมที่ได้แสดงออกต่อหน้าผู้อื่น					

	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริง
11	ความไฝฝืนอย่างหนึ่งของข้าพเจ้าคือการได้ออกไปทำกิจกรรมบนเวทีในงานวันสำคัญของโรงเรียน					
12	เมื่อดูการแสดงที่ชอบหรือเชียร์กีฬา ข้าพเจ้าจะส่งเสียงกรี๊ดร้องอันดังเพื่อแสดงความพอใจ					
13	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขเมื่อได้เป็นหัวหน้าห้องเรียนหรือผู้นำในกลุ่มเพื่อน					
14	ข้าพเจ้าจะรู้สึกพอใจเมื่อตนเองมีบางสิ่งบางอย่างเหนือกว่าเพื่อน					
15	ข้าพเจ้าต้องการให้เพื่อนยอมรับความคิดเห็นของตนเอง					
16	ในการเลือกหัวหน้าห้องหรือหัวหน้ากลุ่ม ข้าพเจ้ามักจะเสนอตนเองเพื่อเข้ารับการคัดเลือกนั้น					
17	ข้าพเจ้าจะต้องเป็นคนที่ย้ำแฉงเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาจากครูให้เพื่อนฟัง					
18	ข้าพเจ้าต้องการที่จะสนิทกับครูมากกว่าเพื่อนคนอื่น เพราะจะทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีสิทธิพิเศษเหนือกว่าเพื่อน					
19	ข้าพเจ้าต้องการให้เพื่อนทำตามข้อเสนอของตนเองอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง					

ภาคผนวก ง

คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

- ก่อนการปรับโมเดล
- หลังการปรับโมเดล
- การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล

1. คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างก่อนการปรับโมเดล

```

TI Hypothesized Model
DA NI=19 NO=856 NG=1 MA=KM
SY= 'D:AlienationModel.DSF'
SE
12 13 14 15 16 17 18 19 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
MO NX=11 NY=8 NK=3 NE=3 LY=FU,FI LX=FU,FI BE=FU,FI GA=FU,FI PH=SY,FI
PS=SY,FI TE=SY,FI TD=SY,FI
FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,2) LX(6,2) LX(7,2) LX(8,2)
FR LX(9,3) LX(10,3) LX(11,3)
FR LY(1,1) LY(2,1) LY(3,1) LY(4,2) LY(5,2) LY(6,3) LY(7,3) LY(8,3)
FR GA(1,1) GA(1,2) GA(2,3) GA(2,2)
FR BE(3,2) BE(3,1)
FR PH(1,1) PH(2,2) PH(3,3)
FR PS(1,1) PS(2,2) PS(3,3)
FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(7,7) TD(8,8)
FR TD(9,9) TD(10,10) TD(11,11)
FR TE(1,1) TE(2,2) TE(3,3) TE(4,4) TE(5,5) TE(6,6) TE(7,7) TE(8,8)
LK
SOLN SELF NEED
LE
MATL SIGC ALIN

PD
OU SE ME=GLS TV FS EF RS MR MI SC ND=3 IT=900 AD=off

```

2. คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างหลังการปรับโมเดล

```

TI Hypothesized Model
DA NI=19 NO=856 NG=1 MA=KM
SY= 'D:AlienationModel.DSF'
SE
12 13 14 15 16 17 18 19 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
MO NX=11 NY=8 NK=3 NE=3 LY=FU,FI LX=FU,FI BE=FU,FI GA=FU,FI PH=SY,FI
PS=SY,FI TE=SY,FI TD=SY,FI
FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,2) LX(6,2) LX(7,2) LX(8,2)
FR LX(9,3) LX(10,3) LX(11,3)
FR LY(1,1) LY(2,1) LY(3,1) LY(4,2) LY(5,2) LY(6,3) LY(7,3) LY(8,3)
FR GA(1,1) GA(1,2) GA(2,3) GA(2,2)
FR BE(3,2) BE(3,1)
FR PH(1,1) PH(2,2) PH(3,3)
FR PH(2,1) PH(3,1) PH(3,2)
FR PS(1,1) PS(2,2) PS(3,3)
FR PS(3,2) PS(3,1)
FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(7,7) TD(8,8)
FR TD(9,9) TD(10,10) TD(11,11)
FR TD(3,5) TD(2,8) TD(3,8)
FR TE(1,1) TE(2,2) TE(3,3) TE(4,4) TE(5,5) TE(6,6) TE(7,7) TE(8,8)
FR TE(1,3) TE(5,6) TE(1,8)
LK
SOLN SELF NEED
LE
MATL SIGC ALIN

PD
OU SE ME=GLS TV FS EF RS MR MI SC ND=3 IT=900 AD=off

```

3. คำสั่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล

URBAN

Ti multiple group urban and suburb

DA NI=19 NO=431 NG=2 MA=KM

SY= 'D:AlienationModel_Urban.DSF'

SE

12 13 14 15 16 17 18 19 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11/

MO NX=11 NY=8 NK=3 NE=3 LY=FU,FI LX=FU,FI BE=FU,FI GA=FU,FI PH=SY,FI

PS=FU,FI TE=SY,FI TD=SY,FI

FR LX(1,1) LX(2,1) LX(3,1) LX(4,1) LX(5,2) LX(6,2) LX(7,2) LX(8,2)

FR LX(9,3) LX(10,3) LX(11,3)

FR LY(1,1) LY(2,1) LY(3,1) LY(4,2) LY(5,2) LY(6,3) LY(7,3) LY(8,3)

FR GA(1,1) GA(1,2) GA(2,3) GA(2,2)

FR BE(3,2) BE(3,1)

FR PH(1,1) PH(2,2) PH(3,3)

FR PH(2,1) PH(3,1) PH(3,2)

VA 0.287 PS(1,1)

VA 0.225 PS(2,2)

VA 0.309 PS(3,3)

FR PS(3,2)

FR TD(1,1) TD(2,2) TD(3,3) TD(4,4) TD(5,5) TD(6,6) TD(7,7) TD(8,8)

FR TD(9,9) TD(10,10) TD(11,11)

FR TD(3,5) TD(2,8) TD(3,8)

FR TE(1,1) TE(2,2) TE(3,3) TE(4,4) TE(5,5) TE(6,6) TE(7,7) TE(8,8)

FR TE(1,3) TE(5,6) TE(1,8)

LK

SOLN SELF NEED

LE

MATL SIGC ALIN

PD

OU SE ME=GLS TV FS EF RS MR MI SC ND=3 IT=900 AD=off

SUBURB

DA NI=19 NO=425 MA=KM

SY= 'D:AlienationModel_Suburb.DSF'

SE

12 13 14 15 16 17 18 19 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11/

MO NX=11 NY=8 NK=3 NE=3 LY=PS LX=PS BE=PS GA=PS PH=PS PS=PS TE=PS TD=PS

EQ GA(1,1,1) GA(2,1,1)

EQ GA(1,1,2) GA(2,1,2)

EQ GA(1,2,2) GA(2,2,2)

EQ GA(1,2,3) GA(2,2,3)

EQ BE(1,3,2) BE(2,3,2)

EQ BE(1,3,1) BE(2,3,1)

LK

SOLN SELF NEED

LE

MATL SIGC ALIN

PD

OU

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	สุมาลี มีสกุล
วันเดือนปีเกิด	30 ตุลาคม 2525
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	75/1 หมู่ 9 ตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 14110
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวิเศษไชยชาญ “ตันติวิทยาภูมิ” อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2543	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2547	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาคณิตศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับ 1 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2552	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ